M-250

CURSUS PHILOSOPHICUS CONTINENS LOGICAM PARVAM MAGNAM, METHAPHISICAM QUE.

Escrivió este tomo el P. fr. Pablo Escarda hijo de S. Martin de Sant.to Socio del que le tiene ad usum

fr. Thadeo Montes

Comentaria in Universam Aristotelis Philosophiam.

Prefatio

Si mihi sint linguae, horaq; centum, ut cecinit Mantuanus; si cuncta corporis membra vertantur in linguas, ut inquit Hieronimus; si linguis hominum loquar, ut asebat Apostolus, nondum satis exprimere potero (dilectissimi Candidati Minervae) quam sublimis, quam fausta fuerit electio vestra, ex quo vos in hoc amplissimo scientiarum domicilio novilitate venerando ex diversis Provinciis convenientes in unum, intueor Minervae atq;

penetrandi desiderio flagrantes. Feliciter, et amplius, felicem, fortunatissimamq huiusmodi dicerim sortem. Cum enim aliorum Iuvenum mentes vel inani, turpissimoq otio languescunt; vel pessimarum occupationum sitio deturpantur; vel mechanicarum artium honeri, improbo labore fatigante, incumbunt, vestræ (iam nimis amati Iuvenes) ut potequos felitioris sorte maiora vocant, in primordialibus litterarum rudimentis instructæ, artium liberalium Arcem hanelant, sublimioris que, ac solidioris scientiæ havitæ, Philosophiæ limina, luminaq salutant. Hic indagandarum substancia rerum; hic adipiscendæ iucunda fruitio veritatis; hic honestioris argumentum disciplinæ, ubi inter tot discrimina rerum quietas ostendit alma Minerva sedes. O fortunatos nimium sua si bona nolint! —

Germana siquidem Philosophia ē illa optima virtutum Nutrix, morum provitatis mater, nobilis, ac generosi animi comes, quæ suos sic cadidatos intituit: vix eos sinu excipit, cum iam elicit in arenam; vix balvutientem linguam eformat, iam acuit ad diserendum; vix melliore doctrinæ lacte enutrit, iam atribus argumentorum telis devorandos exponit. Ita plane suos exercet alumnos sapientia. Non otioso eos educat in recessum, sed contentioni provocat in certamen: non inter silentia Pitagorica, sed inter certamina Philosophia, non in tenebris, sed in luce, ubi quo plus colligitur pul-

veris, eo plus meretur et laudis. Nemo enim nitidus, ut eleganter Ambrosius, sed pulverulentus coronatur. Aristotelicæ philosophiæ auditor intrepidus emicat in certamen: artem Marte promovet: sapientum alitur expectaculis: faventium studiis enutritur: ex pugnis fortiter pugnatis acrior inardescit. sed qua desteritate utitur diserendi? vim facientem vi repelit; dolo ambientem dolo capiat; fugiendi vias occupantem, more aliquid eludit: suo quemque tempore oportune captat: stratagemata militandi, vel preliandi exercet. Nec accipites belli exitus pertimescit; certam sibi victoriam pollicetur: Philosophus enim disputando nec elanguet, nec superatur. Non abs re quam optimam vos elegisse, dicxerim, partem, dum alacriori animo ad philosophiam properatis.

Ergo agite iam (generosi adolescentes) et quos sicut scientiæ jucundissimi pro lauro fructus, sic et pro certamina laborum series, exercitationisque indefessa palestra manent, ad cuius nostri agones non fesi rerum, non pertesi laborum suberundos atingimini. Ingenia vestra (utinam felicia atque fecunda) ad artium studia, scientiæque indaganda principia properantia, atenta desiderio, et sedulus pro munere voco: ut sic in spatioso litterarum studio Atlete propensiori aplicationem decertetis; sic assidua religiosaque emulatione contendentes, alacri invictoque animo curratis, ut et optatur operis nostri finem feliciter atingatis. Faxit utinam hominumque, Divinumque Eterna Potestas, cuius ut amori, pariterque timori, qui optimum scientiæ initium, juxta illud: initium sapientiæ timor Domini optima quoque ostendit signa finis ad studii vertri

provectus imitamini Leonis magni victus, quaeso, ma
neat autem mente repositus: o quam velox ē sermo
sapientiae, et ubi Deus Magister ē, quam cito di
citur, quod docetur! ut q̄ non deffitiatis, imo faci
atis ī literaturam cū virtute provectus, exortand
us vehementer ē ante omnia divinus ille sapient
iae fons, qui hominum mentes dirigit; irrigat cor
da: Mater deinde eius amabilis dulcissima Virgo
Maria, sub cuius glorioso titulo Moseus nostrus (o fe
lix nota) totus per orbem dignoscitur: orandus ē
etiam Monachorum Pater et dux gratia et nomine
Benedictus; singulariter quoq̄ dilectus Vere
mundus, qui non semel, sed semper ē asteterii
Hirachensis pastor, et rector, cū omnibus legionib.
Angelorum Dominumq̄ Beatorum, quorum patrocin
io irrigat ego vosq̄ rigamini semper, ut ī omni
bus honorificetur Deus, qui est super omnia Bene
dictus. Amen.

Dissertatio Praeambula de Nomine, Existentia, Natura, Origine, et Divisione PHILOSOPHIÆ in communi, ejusque variis Sectis.

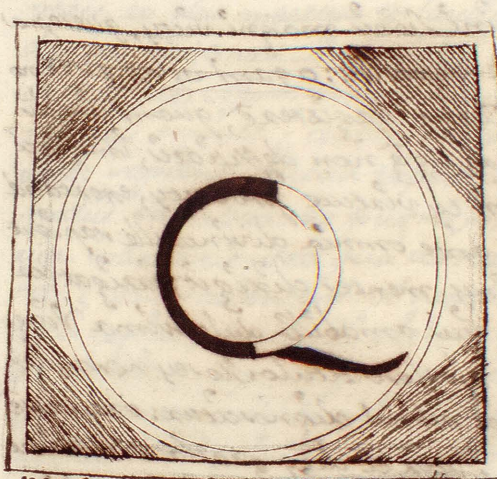

Quoniam nec terræ semina comitunt agricolæ, nisi ejus gremio ante molito sulcis, atq; subacto; nec pictores tabulis suis vividos, et mansuros colores imponunt, nisi previo quodam pigmentam prius inbutis, quo velut solo tota pintura substineatur; nec ars omnino reperitur ulla, cujus opera vel minimum duratura, diligenti preparatione non indigeat; sic igitur et nos ne Philosophia, quam trienali spatio Deo favente, pertractanda suscipimus, ĩ salutatam, et absq; omni prorsus cultura, preparatione ve adoriamur, ante omnia ita ejus vultum intueamur oportet, ut ĩ ipso operis ingressu rudiori saltem penicilo, adumbratam ejus efigiem vobis exibere valeam, ut illius intuitu avidius eam prosequamini.

Articulus primus.

De nomine, natura atque existentia Philosophiæ.

Philosophia itaq; qua veteres olim sapientiam appellabant, græca quidem vox ê, et quæ latine versa idem sonat ac studium, et amor sapientiæ, inquit Tullius Libro 2 de offitiis. Philosophi nomen prior sibi acomodavit Pitagoras, cum enim veteres plurimi capientis nomen sibi ambiciosius arogarent, illorum vanita

tem carpens Pitagoras eximiae modestiae cultor, solum Deum sapientem agnoscens interrogatus aliquando a Leontio Rege, an sophus, seu sapiens esset? non sophum seu sapientem esse respondit, sed Philosophum, id est sapientem amatorem. Cuius modestia posteritati ejus ita complacuit, ut ad nos usque pervenire fecerit tele vocabulum. Nihilominus tamen illud jam usu obtinuisse videtur, ut cum dicimus Philosophiam, divinarum, humanarumque rerum cognitionem per causam intelligimus: nihil aliud est philosophari quam rem per causam cognoscere, ac propositae rei cuiuslibet rationem afferre.

Qua propter quid sit Philosophia sciscitati sic autem respondetur: divinarum humanarumque rerum scientifica cognitio: seu melius ut totam ejus latitudinem comprehendant: rerum omnium cognitio per causam: id est certa quedam notitia tum Dei ipsius, Divinorumque ejus operum; tum earum rerum, quae ab hominibus pendent, aut ad homines expectant. Per res quippe Divinas Deum ipsum intelligimus, divinaque illius opera: per humanas vero ea omnia quae ab hominibus pendent, quo in genere sunt cogitationes mentis, actus voluntatis, et opera quevis artefacta. De Deo quidem et spiritualibus ejus operibus agit Methaphisica, aut Methaphisicepars, quem Neumatologia dicitur, de corporeis vero tractat Phisica: Logica denique et Ethica circa res humanas versantur; id est circa eas res, quae ab hominibus pendent, cuiusmodi sunt cogitationes mentis quas Logica diriguit adventum, et actus voluntatis, quos ad honestatem Ethicam conformat.

Quia vero non satis est Philosopho

si res ipsas cognoscat, sed earum quoque causas perspectas habere debet, ideo in tradita Philosophiæ definitione additur per causas. Vt enim vere res dicatur, teste Aristotele libro 1 posteriorum capite 2, exploratam oportet esse causam, propter quam ita est. Vg. affirmo, triangulum in circulo conscriptum, seu conceptum esse circulo minus ob ea ratione, seu causa, quod pars sit minor toto, et contentum continente. Hinc enim causæ nomen latius usurpatur; scilicet pro omni ratione propter quam aliquid esse, vel non esse certo nobis constat. Si autem causæ, vel rationes, quibus præfatæ res cognoscuntur, altissimæ sint, ac universalissimæ, illarum cognitio apellatur sapientia. Si vero supernaturales sint, dicitur sapientia supernaturalis, seu theologia. Si autem sint pure naturales, proprie vocatur Philosophia, seu naturalis scientia.

De philosophiæ existentia duntaxat dubitare valebit quia ratione philosophorum primos avertat generis humani parentes, quidquid sentiant Academici, et Pirronici, qui de inventione veri adeo desperabant, adeoque irresistibiles demonstrationibus proprias operabant mentes, ut inde Achatalectici id est, insensibiles dicerentur. Suposita igitur vel in ulti, vel in paucis, vel quod inegabile est in Adamo philosophiæ existentia, qui eam ab Omnipotenti Deo rumeris omnibus absoluta sine ullo labore accepisse dicitur: anteque illius particionem, variasque refferamus secta, ipsius origine investigare superest.

Articulus secundus de origine, et causis Philosophiæ, ejusque reparatione.

Nulli dubium esse puto, nisi forte Ateus scelerati-
ssimus ille sit, qui non fateatur philosophiae originem ab
eo esse reputandam, a quo bona cuncta procedunt, jus-
ta illud epistolae Chatolicae D. Jacobi Apost. v. 17, om-
„ne datum optimum, et omne donum perfectum desursum
„est descendens a patre luminum. Ad hoc ergo patre luminum
repetendus est philosophiae origo. Quare eadem est Philo-
sophiae, ac aliarum rerum efectis causa, nimirum Deus, qui
hoc praestantissimo hornamento naturae humanae pro-
thoplastae, et omnis eruditionis patrem Adamum de-
corare voluisse creditur. Nec immerito; quoniam de-
bebat esse filiorum patrem et doctor, ut observat Doc-
tor Anglicus parte summae theologicae, q. 94 artic. 3.

Cum vero philosophia circa res illas occupata sit, quae na-
turae vires non superant, certis circumscripta est limiti-
bus, ultra quos ipsi progredi nefas est. Hinc quippe
primi parentes Adamus, et Eva, ab ea, qua ornati fue-
re, rerum naturalium scientia sciderunt, quod nimium cre-
duli malo Genio morem gesserunt, sic loquenti Genesios
tertio v. 5: „quoquunque die comederitis ex eo (fructu
nempe vetito) aperientur oculi vestri et eritis sicut
Dii, scientes bonum, et malum. Unde cum ad supernatura-
lem, divinamque scientiam aspirarent, naturalem sibi
que conveniente amisserunt. Post illud primorum Parent-
um pecatum quotquot ex illis deinceps homines sunt pro-
geniti ignarantiae, et pecato noxii nasci cepere; nec ni-
si longo studio, et improbo labore amissam recuperare
potuerunt philosophiam.

His autem gradibus videntur esse progressi

Primo admirati sunt plures effectus; id est, eos atentius suspensoq animo inspexerunt. 2 ex admiratione orta ē cupiditas, seu desiderium causas inveniendi; quaeq ubi fuerunt inventae multis postea confirmatae sunt experimentis. Experientiam enim dicimus „multorum observatione singulariumq, perquam generalis „similium effectuum cognitio tamq ab eadem, aut simili causa prodeuntium confirmatur. Unde ignoratia, quae Mater admirationis dicitur, ipsam admirationem peperit, ex qua diligens causarum orta est inquisitio: tumq inventio multiplici experientia confirmata. Neq enim id simul eodem tempore perfectum ē, sed pede tenti, et quodam temporis lapsu. Quod enim ab his, qui praecesserunt, inventum ē, id ipsum a subsequentibus elaboratum, ac tandem ad perfectionem adductum.

Atque hac quidem de prima Philosophiae causa efectrice, scilicet Deo ter maximo, atque etiam de modo, et industria, quam hominibus tribuit ad ipsius reparationem: nunc de aliis, quas vulgo recenseri solent Philosophiae causis, finali scilicet, et materiali pauca adjungenda. Finis igitur, seu causa finalis proxima Philosophiae, nempe cuius gratia hominibus concessa ē Philosophia, nihil aliud ē, quam cognitio veritatis; remota vero beatitudo nostra, quae ē ipse Deus, ad qem tamq ultimum finem omnes actus humani sunt dirigendi. Causa materialis, sive materia philosophiae, duplex vulgo assignatur. 1a materia, in qua recipitur, quem dicitur illius subjectum. 2 materia circa quam versatur, quae ipsius objectum nuncupatur. subjectum in quo Philosophia recipitur, mens ē humana, sive intellectus, quae perficit; totusq hoō dicitur subjectum denominatum ab ea. Causa materialis, circa quam versatur Philosophia, sive objectum materiale ejus

sunt res plane omnes, quia de rebus plane omnibus agit, aut agere postulat: eedem autem res, quatenus per causas sunt cognoscibiles objectum formale Philosophiae vocantur. Causa denique formalis Philosophiae est nulla; cum ipsa sit forma quedam animum perfitiens, decorans, et quodadmodum formosam faciens.

Nunc tandem restauratae Philosophiae seriae hinc aponere jubat. quamque certum sit apud fere omnes, scientiae naturalis, liberaliumque artium studium in Grecia potissimum viguisse; quod tandem Diogenes Laertius ait in proemio ad vitas Philosophorum, Philosophiam in Grecia natam esse, non secus ac homines ipsos, ac vero prorsus est alienum. Nam ut omittam, quod ait Josephus libro 1 antiquitatum judaicarum capite 3, Setine potest Coelorum ordinem, ac siderum cursu observasse, plurage allia laudato loco videnda: ut haec, inquam omittam; nemo sane inficias ibit, Hebreorum Patriarchas ac Duces, ut Abraham, Moisen, et allios, rerum naturalium scientia fuisse informatos, non secus ac Salomon, judeorum Rege, qui, ut sacra litera attestantur 3 Regum capite 4, disputavit super lignis acedro, quae est in libano, usque ad Hysopum, quae egreditur de pariete, et disseruit de jumentis, et volucribus, et reptilibus, et piscibus.

Quod quoque verosimilius apparet; ut tandem mihi videtur, Philosophiam a primo parente improbo labore comparatam, vel ipsi a Deo infusa, ab eodem per Mathusala potuisse ad Noe pervenire: a Noe vero, ejusque natis ad Chaldeos, et Hebreos; ab his ad Egiptios a quibus ad Grecos transmeavit; et a Grecis tandem ad Latinos, alliosque accidentales populos delata est. itaque

non Grecis solis acceptam referre debemus Philosophia; sed quam ad modum apud eos existere viri ingenio, et rerum naturalium, cognitione precellentes, qui sapientes primum, postea Philosophi sunt apellati; ita ceteris quoque nationibus sui fuerunt veritatis interpretes, et doctores. Pricipua autem Philosophiae gloria Grecis ideo tribuitur, quod hi diligentius singulas ejus partes incubuerint, eamque quodam veluti corpus digestam scriptis suis ad posteros transmiserint. Quamobrem illustriores Philosophorum secta, de quibus precipue mentio fit in scholis a Grecis sunt repetenda.

Articulus 3 de illustrioribus Philosophorum sectis.

Secta ē quedam hominum multitudo, quae ab alliis quodadmodo secta, atque divisa certum doctrinae genus sub aliquo duce sectantur. Hinc vel asecando, vel asectando secta nominata est. Porro primi Grecorum Philosophi in duas secta dividuntur: in Docmaticam, et Academicam. Secta Docmatica eos comprehendit philosophos, qui veritatem assecutos ēē se, saltem

ꝫ pluribus, contendunt: quæqe iterꝫ duplex assig-
natur, Ionica, et Italica. Ionice sectæ dux fuit
thales Milesius dictus, siveqe Milletum, quæ Vrbs
est Ioniæ caput, patriam habuit; sive quia cum
ex Phœnicia oriundus ēe, inter Millesios fuit
adcriptus. taletem sectati sunt Anaximander,
Anaxagoras, Anaximenes, Genophanes, et Hac
litus, Democritus, et alii; qui omnes perfectioris
sui Philosophiam demonstrarunt, et ad Socratem
usq, et Platonem perduxerunt.

Italicæ sectæ princeps fuit
Pytagoras sanius, qui cꝫ Egiptꝫ et Babibiloniam,
doctrinæ conparendæ gratia perlustrasset, tandem
Crotone non longe a tarento Philosophiæ per Annos
circiter viginti operam navavit. Ob hoc, ut supra vi
disti, primꝫ Philosophiæ nomen usurpatꝫ est. Pytago-
ræ dogma inter ceteros amplexati sunt. Architas tare-
ntinus, Parmenides et Feno, quorꝫ hic dialecticæ author
dicitur: qui omnes phisice seu naturali scientiæ præ
cipuam dederunt operam ad institutionem usque vete-
ris Academiæ, cuius princeps Socrates memoratur, ex
cuiusq tempore Philosophi a rebus phisicis ad morꝫ
scientias Socratis exemplo animꝫ converterunt.

Secta academica nomen suum sumpsit ab Academia, hoc ē a loco numeroso ꝯ sub Urbio Athenarum situ, quem heros nobilis, academus nomine, Philosophorum exercitationibus consecrarat. Huius secta Philosophi assensum omnem cohibebant, nihil omnino affirmabant: ipsaque rursus in veterem mediam, et novam academiam fuit divisa. Veteris academiae principes fuere Socrates, ejusque discipulus Plato. Unde veteres academici, Eidem Platonici dicti sunt, atque exceptici, seu inquisitores; quod licet ignotam esse veritatem arbitrarentur, de ea tamen invenienda non desperabant, ideoque eius inquisitioni vacabant. Pyrronici quoque dicti fuere a Pyrrone Academico.

Socratis discipuli fuere, Crito, Aristipus, Febes, Genophenon, Ecludes et alii. sed inter eos omnes divinus eminebat Plato Atheniensis, qui et Socrati in Academia succesit, eiusque methodo insistens, nihil affirmabant; sed ut ait Tertulianus, multa ꝯ ejus
,, libris ꝯ utramque partem disseruntur, de omnibusque
,, ritur, nihil certi dicitur. Plato autem discipulum inter ceteros habuit Aristotelem Peripateticae sectae postea principem. Post mortem Platonis ceteri Socratis successores in academia timidam illam philosophandi methodum abjecere, et ꝯ docmaticorum partes translati, triplicem constitutores sectam, Pherypateticorum, Sthoicorum, et Academicorum, Epicuraeorum.

Perypatetici preceptore gloriantur Aristotele stacilita, sive Staphyra opido Macedoniæ oriundo, circa annum mundi 3621; Platonis postea discipulo, tandem Alexandri Philipi magistro; ꝫ Licæo, sive loco prope Atenas amenissimo sectę perypateticæ dedit originem. Dicta autem fuit secta Perypatetica, hoc ē, deambulans, eo quod Aristotelis discipuli inter anbulandum disputarent.

Sthoicorum dux fuit Ceno, qui Athenis etiam Philosophiæ dogmata magna cum nominis celebritate tradidit. Epicuri ita vocati sunt ab Epicuro huius sectæ patrono, qui in hortis ubi suos agebat convectus, Democriti placita, quæ propria fecerat, explicabat. Epicuri Philosophia seculo preterito illustravit, ac multis in locis emendavit Gasendus. sequentibus porro temporibus post Christi adventum Platonis doctrina ad 8 circiter Ecclesiæ seculum primas semper obtinuit, et quæ antiquiores Ecclesiæ patres studium, et vigilias consecrarunt. Eandem inter Latinos Patres diligentissime excoluit S. Augustinus, qui ut erat acerrimum ingenio preditus, multis eam partibus illustravit, et ad reffelendum Ethnicorum erro-

res, firmandamque religionis Christianae veritatem feliciter adhibuit.

Circa finem autem 8 seculi, et initio 9 Arabes, qui tum temporis in Hispania, et Africa dominabantur, Aristotelis doctrinam dudum quasi sopitam, esuscitarunt; scholasque publicas instituere, in quibus per 50 circiter annos Aristotelis libri lecti fuere; ex hoc autem tempore Arabes plurimi magnam scientiae famam sunt asecuti; inter eos tamen Abherroes, et Abicena praecipuum locum locus sibi vendicam. Itaque ex Africa, Europa transmigravit Philosophia, quae quia in scholis tradi coepi eo modo, quo ab Arabibus recepta fuerat, subtili nempe et contentioso, scholastica vocata ē, quaeque adhaec usque tempora in scholis usurpatur.

Methodus haec, si conclusiones tantum juxta exceptis aut probabilibus principiis deducat, nec in vanas futilesque sophistarum altercationes evagatur, non modo nihil vitii, sed plurimum habet utilitatis; eamque cum laude sectati sunt in Europa plures praesentes viri, inter quos veluti antesignani celebratus D. Thomas Aquinas Doctor Angelicus merito cognominatus, Petrus natione Lombardus, Episcopus

Parisiensis, magister sententiarum dictus, Alexander alexis, Albertus magus, et alii.

Inter scholasticos seu novos peripateticos, tres sunt illustriores sectæ in Europa natæ. 1 ē Thomistarum, qui præceptore habere se gloriantur D. Thomam, qui circa medium 13 seculi scholarum principis nomen obtinuit: sub ipso Duæ Dominicani quodnam philosophicum sisthema stabilierunt, quod totis medulis Thomistarum nomine prosequuntur. 2 ē Franciscanorum, quorum Dux ē Joannes Dums scotus, doctor subtilis appelatus, qui consequenter in aseclas scotistarum nomen refudit. 3 est Jesuitarum, qui multoties sub aliis militant, multoties sub nulo, sed suapte sponte, ausu forsan temerario, incedunt, communiterque recentiores nominantur.

Tres istæ sectæ ad nos usque in scholis perseverarunt. At vero circa medium 17 seculi Galileus ducis egregius Etruriæ matematicus, excuso inveteratæ in scholis consuetudinis sugo, novas tentavit vias. Huius vestigiis inhærentes plurimi, ut Gasendus, Carthesius, Arbæus, Malpigius, Mainan, Sagues, Tosca et alii non pauci Mecanicam Philosophiam a Democrito et Epycuro, quodnam scultam, sed multis postea seculis derelictam instaurarunt, multisque locis, prout necesarium

visum est, reformarunt. Hæc autem Philosophia nova ab Hispanis communiter dicitur, ejusque sectatores Philosophi moderni; sed Philosophia veteri in numeris preclarissimisque viris longe utilis, longe venustior, longeque gratior apparet; ab aspectu nempe, deoreque faciei, qua allexit in sui que amore sponte rapuit heroes pene universos orbii literari; interquos nuper Noster Illustrissimus D. Feigoo validissime tuba cecinit, cujus sonitu, concusi sunt plurimi, expergefacti, animati, adque in foro saltem interno (si licet ita loqui) mutaverunt clipeos. Adque ex his illustrioris habetis Philosophorum sectas, ad nostra usque tempora in Europa notas.

Nos vero, qui nulla sumus victi coactione, sequemur; sed nun hos, nunc illos, libre, vel amplexamur, vel fugiemus, prout visi fuerint amplexari ipsi, vel fugere veritatem, aut maiorem verosimilitudinem. Numq tamen recedendi animo proposuimus ab illa fundamentali illustrissimi Cano regula: in reliquiis preter Theologiam disciplinis omnibus primum locum tenet ratio postremum authoritas. Quam premonitionem nunquam vobis, auditores, obliviscedam velim.

Articulus ultimus de divisione Philosophiæ

Relatis jam, quæ circa illustriores Philoso-

phorum secta, et philosophiæ progressus observatio-
ne digna censentur, superest tandem, ut consilii nos-
tri rationem in his Philosophicis institutionibus tra-
dendis aperiamus. Igitur philosophia tripliciter divi-
debat Plato, in rationalem videlicet, seu Logicam; in mo-
ralem seu Ethicam; et in naturalem, sive Phisicam, ut
S. Augustinus Iuliusque testantur. Nunc autem in qua-
tor species communiter distribuitur; in tres scilicet rela-
tas, et in Philosophiam transnaturalem, sive Methaphi-
sicam, scientiæ Mathematicæ, ut aritmetica, optica, mu-
sica et aliæ, (inquit Duamel) ad Phisicam reducuntur.
Unde vides, scientias omnes naturales vinculo ligari
communi, Philosophia nempe, quæ quasi paradisi fons
statim in quatuor dividitur flumina capitalia, id est
in quatuor species enumeratas indeque in rivulos pe-
ne innumerabiles omnium scientiarum naturalium
subalternarunt.

Et nos quidem unum, Ethice nempe, capi-
tale flumen Theologis dantes, trium caterorum, ut moris
est, cursum sequamur. A Philosophia rationali, Logica
ve, sumemus initium, Deinde ad Methaphisicam: tand-
emque ad Phisicam, Deo dante veniemus. Nunc autem
de Logica, secundum quod regulas tradidit disputa-
nali, instituitur sermo; sub cuius acceptione Logica par-
va nominatur, vel institutionum logicalium summa
brevis una sumularum vulgata vox. Prodea itaque
post subcitatam Philosophiæ in genere noticia Philo-
sophia specie naturalis, cuius melior pars Logica par-
va, etsi extensione minor quamvisque non molle,

virtute tamen, et dignitate Logicam magnam præcedens, tempore quoque, et ordine a maioribus habilito.

LOGICA PARVA AUT DOCTRINALIS QUÆ SUMULARum NOMINE COMMUNITER INSIGnITUR; SIVE INSTITUCIONUM LOGICALIUM SUMMA BREVIS.

PRELU
DIUM

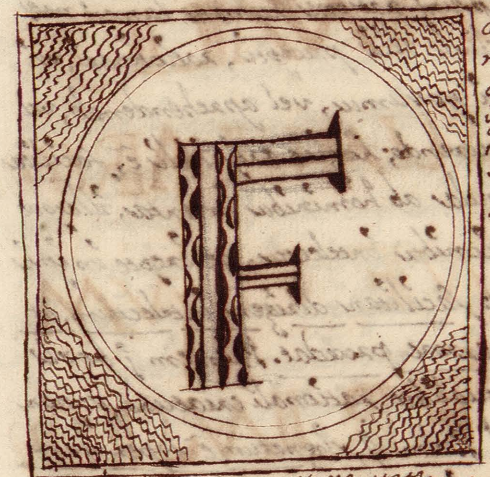

Facultas, quam premanibus habemus, Logica nimirum, est quasi cursus noster sumit exordium, juxta vim nominis, disciplinam rationalem significat, sive disciplinam rationis rectricem, cuius adjutorio cetera omnes philosophiae partes velut instrumentis quodam utuntur, ut veritatem in proposita quavis materia facilius assequi valeant. At de causa philosophia rationalis apellatur; quia nempe speciatim per ipsam hominis ratio, seu intellectus dirigitur, atque perficitur. Dicitur ergo Logica a verbo greco logos, sonante latine idem quod sermo, precipue internus. tandem dialectica nominatur ex eo, quod artificiose quasi dialogum disponat, quod vero pro veritate detegenda intellectuali pugna decertent, quorum aliter oponentis, alter vero munus impleat respondentis. Hinc merito ab authoribus gloriosis, pluribusque decoratur titulis: quorum aliquot ex Vincentio tosca ad literam accipite: et sunt huiusmodi: scientiarum janua sapientiae fax mentes oculus, veritatis tru

tina, clipeus disciplinae, clavis aurea, scientiarum scientia, ac denique ars dicitur artium, quam qui tenuerit, felici auspicio sapientiae arcem ingreditur.

His ergo pluribusque aliis titulis illustrata Logica in naturalem dividitur, et artificialem. Naturalis nihil aliud ē, quam ipsum rationis humanae lumen natus nobis, quocum, seclusis aliis preceptis, ratiotinari, usive rationalitate uti possumus, vel aprehendendo, vel judicando, vel discurrendo; Logica artificialis ē, facilitas attendendi ad regulas ab hominibus inventas, illasque adhibendi operationibus intelectus, ne irepte in ipsis procedat. Brevius: facilitans dirigens intelectum, ut faciliter, et sine errore procedat. Priorem ī bovis Logica, sicut in qualibet rationali creatura, supponendo, juxta illud Psalm. 4, signatum ē super nos lumen vultus tui Domine, nunc secundam pertractandam suscipio: cum autem ea tota sit in nostri intelectus operationibus dirigendis, ut ejus definitionem plenius capiatis, primo investigandum occurrit; qui sit poā intelectiva; quotquot ejus operationes, quas logica artificialis conatur dirigere.

Articulus primus de potentia intelectiva, ejusq operationibus

Igitur poa in communi ē illa virtus, seu facultas, qua quelibet causa effectum aliquem ē potens pro

ducere. Operatio vera, seu actus ē illud ipsum operari, seu producere predictum effectum. Exemplo res clarior fiet: sic desterita illa, seu aptitudo, qua artifex potitur, ut imaginem depingat, dicitur poā; ipsam vero imaginem actualiter depingere ē prefatæ potentiæ actus seu operatio: imago vera depicta ē ejusdem effectus. Hoc supposito, trium animæ nostræ potentiarum prima ē intelectus, quæ etiam poa intelectiva dicitur seu cognoscitiva, mens, ē rao, per quam sumus capaces intelligendi, sive cognoscendi, sive concipiendi, sive cogitandi, sive denique percipiendi res innumerabiles: ipsum vero actu intelligere, percipere, aut cognoscere, ē intelectus operatio, quæ et intelectio, perfectio, et cognitio apellatur. Res autem illa quæ percipitur, intelligitur, aut cognoscitur, dicitur objectum, tum intelectus, tum actualis cognitionis, quia nempe ipsis veluti objicitur, et representatur.

Operatio intelectus, licet minus proprie, dicitur etiam conceptio, aut conceptus, propterea quod ex imagine rei concipiendæ, et ex poā cognoscitiva quasi gignitur, concipiturque spiritualiter res. Conceptum autem istum in lucem edit intelectus, cum verbis exprimit: ideoque eos recte concipire dicimus, qui res aprime comprehendunt, eos insuper, qui ea quæ interius concipere, recta methodo disertoque sermone proferunt, recte se explicare pronunciamus. Denique in-

telectus operatio multoties a Philosophis dicitur inten
tio a verbo intendo. illam denominationem sumen
tibus, quod motum quemdam versus aliquam par
tem significat. Intelectus enim erga rem cognoscen
dam aliqualiter fertur operationibus suis.

Sic potentiae inte
lectivae aliquali praejacta notitia, tres communiter assig
nantur ejus operationes, ordine quidem numerali,
prima videlicet secunda, et tertia. Vel enim intelec
tus tendit erga objectum ejus ideam simpliciter per
cipiendo, vel judicium de eo coligendo, vel denique ex ipso
aliquid inferendo. Ex hanc q triplici pendentia tri
plex etiam resultat intelectus operatio, simplex aprehe
nsio scilicet judicium, et discursus. Prima quae etiam
idea nuncupatur, ē cognitio rei nihil de ipsa affir
mans, aut negans; qualis respondet vocibus istae:
Deus, mundus, hoō doctus: Aprehensio simplex alia
dicitur incomplexa et ē illa, quae unicam tantummodo
rem cognoscit, quae unico termino exprimitur, ut Ca
lum terra &. Alia ē aprehensio comprehensa, quae
duos, aut plures terminos attingit, absque affirmatio
ne tamen, aut negatione. vt si dicas, Deus justus hoō
sobrius.

Judicium est cognitio dere cognita, aliquid
affirmans, aut negans; ut cum dicimus, Deus est
infinitus, virtus ē colenda, Deus non ē mendax.
Haec 2 mentis operatio, precipue cum exprimitur, aliis
que enuntiatur, dicitur etiam enuntio, seu propositio

de qua postea. Discursus, 3 mentis operatio, ē cog-
nitio inferens unū ex alio, ut cū dicimus, Deus est bo-
nus: q̄ ē amabilis. Omnis substantia cogitans ē in-
mortalis; mens hominis ē substantia cogitans: ergo
mens hominis ē inmortalis. His tribus relatis, apre-
hensione, judicio, et discursu, mentis concluditur
funtiones, de quibus singulis singulos per libros
suo ordine agemus, qua licet brevitate. Et primo
quidem, ut rectius procedamus, termini jam expli-
candi veniunt, erga quos simplex aprehensio ver-
satur ad proprias exprimenda ideas, q̄ per illos sig-
nificantur. At vero, ordine licet prepostera expeditio-
ni tamen, priusquam de natura terminorū, de illorū-
ve significativa tractabimus. Unde sit.

Liber primus Sumularum de his, qui ad primam intelectus operationem pertinent.

Cap. 1

de natura signi, ejusq̄ divisio.

Quae absq̄ afirmatione, et negatione aprehendun-
tur, ad primam diximus mentis operationem per-
tinere. Sed vero quia rationalis nāa sociavilitatis
titulo exiguit, ut ea quae de re concipit, aliis mani-
festet, varia idearum, sive conceptuum excogitavit
signa, cū illi in se ipsis patefieri nequeant pro hoc

statu inversionis in corpore. 3 signum ꝯ communi est, quod perfective potentia aliquid aliud a se representat, ut fumus ignem. sed sciatis oportet, ad rationem signi non requiri actualem objecti representationem; sufficit enim quod ex propria virtute sit representativus, vel possit manifestare: quia in verba in definitione posita non dicunt actus, sed aptitudinem. Cuius prologuii notitia pro omnibus definitionibus pre oculis habenda.

Dividitur primo signo insensibile et in sensibile.

Primus ē cuius representatio pre sensu percipitur, ut voces externe. 2 ē, cuius representatio, nullo valet percipi sensu, ut spiritualis rei cuius vis representatio. Secundo dividitur signus ꝯ practicus, et speculativus; primus ē causans, quod representat, ut Sacramenta gratiae. secundus non causans quod representat, ut voces externe, seu vocabula res per ipsas significatas. 3 dividitur signus ꝯ formale, et instrumentale. signus formale illud vulgo dicitur, quo non cognito venit potentia in cognitionem alterius:

sic omnis cognitio res cognita animo representat, quin ipsa prius cognoscatur; quare signum formale unicam per se et significato exigit cognitionem: ideoque dicitur medium quo cognoscitur objectum.

Signum instrumentale ē, quod prius cognitum, ducit in cognitionem alterius: sic gemitus dolorem significat, imago Cæsaris ipsum Cæsarem, animalis vestigium aāl, quod illac transit. Unde signum instrumentale a formari differt in eo, quod prius (prioritate saltem rationis) cognosci debet, ut deinde vi ipsius resultet cognitio objecti cogniti signati: adque ideo non dicitur medium quo, sed in quo cognoscitur objectum. Signum instrumentale subdividitur in naturale arbitrarium seu ad placitum, et ex consuetudine. Signum naturale ē, quod suapte natura vim habet manifestandi; sic lamentatio, et gemitus sunt signa doloris. Signum arbitrarium (quod etiam ad placitum, et etiam ex institutione vocatur) illud ē, quod aliquid significat ex libera hominum voluntate dumtaxat; ut hedera ad fores apensa vinum vendibile derotat. vel (ut exemplum materiæ, de qua in presenti, oportunius adhibeatur) voces sive scriptæ, sive prolatæ cogitationes nostræ, adque res ipsas ex libera hominum voluntate significant.

Signum ex consuetudine ē, quod ratione

alicuius consuetudinis vim aliquod objectum manifestandi acquirit: sic canis, qui heri precedere consuevit, est signum adventus hodie; sonitus campanae horam canonicam, mapa meridie posita prandium denotat. Naturale signum idem ubique gentium significat; unde nequit significatione exuere; econtra vero accidit in signo ad placitum, et ex consuetudine: nam consuetudo, et placitum talem vim non habent apud omnes gentes, ut mutari nequeant per desuetudinem, aut contrariam voluntatem. Denique dividitur signum in pure manifestativum, et doctrinale. 1º est, cuius representatio idonea non est ad docendas artes, vel scientia; ut sonitus campanae. 2º est, quo homines utuntur ad discendas artes, vel scientias, ut verba, vel ore prolata, vel scripta, vel concepta. Huius precipue signi ratione atendentes, aliis divisionibus, et controversiis hinc ab authoribus omissis agitare libenter de vocibus occupantibus precipuum in Logica parva locum aliqua nunc dicturi sumus.

De singnis vocalibus nomine, verbo et advervio orationeque.

Quamvis 8 dictionum, seu vocabulorum genera distingunt grammatici, quibus humana locutio, seu sermotinatio continetur, scilicet nomen, pronomen verbum participium, advervium, propositionem, con-

juntionem, et interjectionem; quia vero presertim no
men, verbum, adverbium, atque oratio cogitationes et ju
dicia nostra exprimunt, ideo quid per quodlibet horum
vocabulorum dialectice significetur dicemus. Nomen igi
tur est dictio quedam ad exprimendas ideas instituta,
seu idearum objecta, ut Deus, Angelus, Celum &c. Qua
re ita definitur ab Aristotele libro 1 perhiermeni
arum capite 2: vox significativa ad placitum si
ne tempore, cuius nulla pars separata significat.

Explicatur definitio: dicitur primo vox significa
tiva ad placitum, ut excludantur a ratione nominis voces ni
hil ad placitum significantes ut, vlictiri v.g. vel quae si
gnifacant naturaliter, non vero ad placitum, quales sunt
gemitus, suspiria &c. Dicitur secundo sine tempore, ut
distinguatur nomen a verbo, quod cum tempore significat,
ut statim videbitis. Per li cuius nulla pars separata
significat differt nomen ab oratione, cuius partes signi
ficant separatae; ut videre est in hanc oratione, Deus
infinite bonus: est (a) vero nomen v.g. sorex duas ha
bet sylabas, quarum nulla significat seorsim. Neque in
contrarium obstat, quod hoc nomen respublica, adque
alia hujusmodi, partes habent seorsim significantes
idem, quod conjuncta siquidem predicta nomina non
sunt simplintia, sed composita ex pluribus, aut saltem
duobus nominibus, quorum singulis prefata convenit de
finitio.

Verbum cum Philosopho ita definiunt Dialectici: vox significativa ad placitum cum tempore, cuius nulla pars separata significat, ut amo. Dicitur significare cum tempore, quia actionem, passionem, aut quietem cum determinata temporis differentia denotat, scilicet, tempus presens, preteritum, aut futurum: v.g. verbum amo dicitur significare cum tempore, quia amorem exprimi tempori presenti existentem: amavi eamdem actionem significat tempore preterito factam; et amabo quae fiet. Hinc cena licet tempus vespertinum denotet, non tamen designat, an cena sit facta, vel facienda, vel actu fiat. Hinc etiam hac nomina, Dies, hora, annus, mensis, seculum licet tempus significent, non tamen cum determinata differentia temporis, nempe ē fiet, audebit: atque adeo sunt proprie nomina, non verba.

Adverbium ē modus quidam nomen, et verbum afficiens; ut valde amat, multum aut inpense studens. Adverbiorum usus, imo ab usus in Philosophicis caeterisque scholasticis disputationibus satis familiaris est, et precipue argumentorum in solutionibus; quorum notitia initio Logica controversa forte vobis tradam. = Oratio iuxta grammaticos est conjunctum quidam ex nomine, et verbo, ut omnis creatura est defectivilis. Iuxta Logicos vero est vox

significativa ad placitum, cuius aliqua pars separata signi
ficat; vel agregatum ex vocibus ita ordinatis, qualiter ali
quem sensum efficiant: ut hoc sapiens, Deus infinite bonus.
Cætere partes orationis nempe propositio, conjunctio, partici
pium, atque interjectio cogitationis potius accidentia, seu mo
dos, quam cogitationes exprimunt.

Cap 2 de termino Logico Sectio 1.

Termini prout in presenti, sunt illæ voces, quibus mens hu
mana utitur, tamquam signis externis, ut rerum ideas a se
formatas aliis patefaceat. Qua propter omnes scientiæ pro
prios habent terminos, quibus peculiares ideæ ad illas per
tinentes explicantur. Verumenimvero alii termini, qui
bus locutio humana utitur ad Logicam pertinentes, qua
les sunt, ex quibus artefacta logicalia formantur. Adeo
adeo terminus Logicus ita definitur: pars per se consti
tutiva artefacti Logicalis. Ex qua definitione colligens,
quod licet ratio termini dicti a terminando si rigurose,
et stricte accipitur, unice subjecto, et predicato conveniat,
quæ sunt extrema propositionis: quo sensu terminum
per hæc verba descrivit Philosophus primo posterior
um: terminus voco, in resolvitur propositio tamquam et
subjectum, et predicatum; nihilominus tamen si terminus
Logice accipiatur, ut conceptus primæ mentis operatio

nis limitibus, non ꝫ ordinem aut propositionem erit de
finiendus, sed ꝫ ordine ad aprehensionem; atq; adeo non
tantum subjecto, et predicato, verumetiam verbis, adve
rvis, cuiuslibetq; propositionis, atq; orationis parti con
gruit. Fabet huic doctrinae Damascenus C 4008 dia
lecticae dicens: unaqueque propositio ex terminis conponi
tur; unaqueq; autem dictio terminus ꝓpositionis est.
At termini definitione plenius capienda scitote, quod p
li per se differt terminus a parte accidentaliter totum
aliquod conponentibus ut lapides respectu acerbi. Per eli
quas vero particulas ab alliis ad Logicam non expectantibus
terminus secernitur. Verum dices: definitio alliis a defini
to conveniens recta non ē; sed tradita definitio alliis a defini
to convenit: ergo recta non ē. Major ut certa supponitur, cuius ve
ritas ex definitionis regulis infra vobis tradendis nota fiet.
P mi tradita definitio convenit propositioni, quae pars con
stitutiva artefacti logicalis ēē potest, ut patet ꝫ hac proposi
tione, aal ē vivens, quae ut pars hanc constituere valet, aal
ē vivens ē propositio quedam: ꝫ tradita definitio alliis a de
finito convenit.

Respondeo, concessa maiori negando mi. Ad
huius probationem dist ans: convenit propositioni per se,
nego ans; per accidens concedo ans, et nego consequentiam. Licet enim
una propositio alliam conponere valeat, ut ꝫ allato exemplo,
hoc per accidens, non vero per se competit; eo ꝫ se ipsa sit quod
am totum completum, perfectum, et ad alliud per se non ordinatur.
sic ex una domo perfecta alia maior conponi valet, si ipsi ad
jungatur: at vero hoc solum per accidens convenit prima; per se autem

est quodam totum ex lapidibus, et lignis tamquam propriis par-
tibus consurgens. Unde terminus est pars, non per accid-
ens, sed per se constitutiva artefacti logicalis.

Aliter occurritur
replicae distinguendo ans probativum: convenit proposi-
tioni, secundum quod munus exercet partis, concedo ans; con-
venit propositioni secundum quod est totum ex partibus cons-
titutum, nego ans, et simul aplicata distintioni probati-
ni nego consequentiam. Distinctio haec, si recte percipiatur, idem
quod supra data significare videtur. At vero ut omnino
invocatio e medio tollatur, illam explicare conabor: Propo-
sitio igitur in replica posita, sicuti et quaevis alia, accipiva-
let et ut totum, et ut pars. Ut totum, si ex partibus composita con-
sideretur: ut pars, si secundum quod cum aliis aliquod totum con-
ponit sumatur. In primo sensu terminum esse negamus; prout
sic enim non partis, sed totius munus exercet. In secundo
esse terminum asserimus; quia sic non totius, sed partis ra-
tionem obtinet. Sit exemplum in gignasio, quod si conside-
retur ex partibus constitutum, sela nempe, cathedra, et aliis,
non in esse partis, sed in esse totius accipitur. Si autem conside-
retur secundum quod cum aliis partibus collegium componit, non
ut totum, sed ut pars collegii constitutiva aparet. Quare si ad
gignasio in hoc sensu quilibet partem esse constitutivam
collegii affirmavit; non vero in primo: sic similiter dicen-
dum de propositione secundum quod artefactum logicale cons-
tituit. Sic ergo acceptus terminus, explicatusque, quadrupli-

citer accipi, vel considerari valet, scilicet, vel ut res significans, vel ut res significata, vel ut modus significandi, vel denique ut cum ad alios terminos refertur. Ex his ergo acceptionibus variae pullulant terminorum divisiones; praecipuas autem accipite.

De Divisione terminorum

Sec 2.

Igitur terminus Logicus dividitur primo ex parte res significantes in mentale, vocale, et scriptum, quod est pars per se constitutiva artefacti logice mentalis, ut hac cognitio homo. terminus vocalis est pars per se constitutiva artefacti logici vocalis, ut ipsa vox homo. scriptus denique artefacti logici scripti, ut si eadem met vox homo scribatur. terminus mentalis appellatur etiam formalis, qui est ipsa cognitio rei; objectum vero cognitum dicitur terminus objectivus. Sic actus intellectus artificiose cognoscens est terminus ~~objectivus~~ formalis; ut vero artificiose cognitus est terminus objectivus. secundo dividitur terminus formalis in abstractivum intuitivum, et comprehensivum. Quod est, qui rem absentem, vel praesentem per speciem alienam representat, ut cum recordor Petri alibi morantis, vel hic ausentis per speciem Pauli illi forte similimi.

Intuitivus est, qui rem praesentem, et per speciem propriam representat, non vero ejus respectus, et havitudines; ut cum Beati Deum vident. Comprehensivus est, qui rem praesentem ejusque havitudines representat, ut cum Deus se, caeteraque videt.

Insuper terminus mentalis alius ē directus, alius reflexus. 1 ē prima cognitio rei, ut cognitio Petri. Reflexus ē cognitio primæ cognitionis; ut cū per reflexionem cognosco, me cognoscere hominem. Deniq dividitur terminus mentalis, ī conceptū ultimatū, et non ultimatū. 1 est cuius significatu intellectui determinatam ideam excitant, ut cū vos panis inter Latinos profertur. 2 ē, cuius significatu intellectui omnino determinatū non aparet, qui propterea solicitus reliquitur, ut cū eadem vox inter non latinos profertur. Reliquæ termini divisiones aliquam forsan termino mentali, sed quia vocali omnes conveniunt, sequentes isti proprius aptantur.

Ex parte significationis dividitur etiam terminus ī cathegorematicū sincathegorematicum, et mixtū. Cathegorematicus ē, qui se solo aliquid significat, ut terminus Leo. Sinchategorematicus ē, qui solū cū altero significat, atq adeo consignificativus dicitur, ut aliquis hōm nis. tertius ē, qui utrumq cathegorematicū, et sincathegorematicū amplectitur: ut nemo nihil; quæ voces ī has resolvuntur: nullus hōo, nulla res. Cathegorematicus terminus dividitur in complexū, et incomplexo. 1 ē, qui res duas unica, aut duplici dictione significat, ut hōo justus, amo, quarū ultima equivalet his, ego amo. 2 ē, qui rem unicam una, vel pluribus exprimit vocibus, ut Antonius M. T. C. terminus incomplexus ē, qui dividitur in finitū, et infinitū. 1 ē, qui ī significatione aliquid determinat, ut hōo. 2 ē, qui ī significatione nihil

determinate significat, aut aliquid determinate excludit, ut non hoo, qui excludit hominem, et infinita, non determinando, sed confundendo, notat, atque infinitis rebus, omnibus scilicet preter hominem, aptari potest.

Hinc obiter notandum ē negationem debere poni immediate ante terminum, quae infinitare determinemus; aliud enim ē, dicere, lapis non est hoo; aliud vero lapis ē non hoo: in 1 enim propositione termini sunt finiti, estque propositio negativa: in 2 vero terminus hoo ē infinitus, et propositio ē affirmativa; affirmat enim lapidem ēē aliquid, quod non ē hoo. Ex modo significandi dividitur terminus in concretum, et abstractum. 1 ē, qui rem compositam significat, aut ex composito, et natura, ut hoo; aut ex subjecto et forma, ut album; primum idem ē, ac habens ~~albedinem~~ humanitatem; 2 habens albedinem, terminus abstractus est, qui formam aliquam significat, veluti avulsam, seu precisam a subjecto, in quo realiter ē, ut albedo, quae ex modo significandi non exprimit subjectum, quod ab ea dicitur album; et humanitas, quae naturam hominis significat, quasi ab eo separatam.

Ut autem haec clarius percipiantur, supponendum ē, concretum idem ēē, hac aggregatum ex duabus rebus, quarum una aliqualem denominationem tribuit alteri; quae autem hanc denominationem tribuit, appellatur forma concreti; quae vero prefatam denominationem recipit, dicitur subjectum, seu materia, aut substractum ipsius concreti. Exemplum: album ē concretum compositum ex aliqua re, v.g. papiro, et ex aliqua albedine; papirus ē subjectum, seu materia recipiens denominationem albi:

albedo autem similem denominationem tribuens est forma:
papirus denique cum albedine ipsi inhaerente, est concretum, quod
album appellamus: ideoque haec vox album est terminus concretus,
quia praedictum concretum significat: haec autem albedo est te
rminus abstractus, quia praedictam formam exprimit.

Ex modo sig
nificandi etiam terminus dividitur in absolutum, et conotativum.
1° est, cuius significatu principali sine alio potest intelligi, ut
Deus homo. Conotativus est ille, cuius principali significatu
sine allio nihil intelligit, ut justus, qui conotat justitiam,
sine qua nequit intelligi; Filius Patrem. Universaliter adjec
tiva omnia conotativa sunt: substantivorum autem quaedam
sunt, quaedam non sunt. Dividitur tandem terminus ex
modo significandi in denominantem, et denominatum. 1° est,
a quo alius voce, et significatione denominatur, ut albedo,
a quo terminus albus. 2° dicitur patronimus est, qui voce,
et significatione est deducitur ab allio, ut albus ab albedine.

Ex modo significandi dividitur terminus in communem,
particularem, et singularem. terminus communis, si
ve universalis est qui convenit multis, ut homo, qui om
nibus convenit hominibus. terminus particularis est,
qui aliquid unum significat, sed indeterminatum nempe cum
nomini communi praeponitur per nomen infinitum aliquid,
vel quidam, ut quidam homo. singularis terminus est,
qui aliquid unum significat ex determinatu, sive nomen

proprium sit ut Aristotelis, sive commune nomen sed determinato articulo acceptum ut hic homo: sive alicui individuo per anthonomasiam nomen commune tribuatur, ut cum Christiani Apostolum nominat D. Paulum; cum Peripatetici Philosophum, Aristotelem intelligunt. terminus communis dividitur in colectivum, qui plura conjuncti significat, tale est nomen cujuslibet populi, ut Salmatica, Complutum &c: neque enim dicitur Petrus est Salmantica, sed de omnibus ibi commorantibus, dumtaxat affirmati valet, et distributivum, qui ita plura significat, ut de singularis dici possit, ut homo omnes homines significant, et de singulis affirmari potest.

terminus communis distributivus alius cathegoricus est, transcendentalis alius. Primus est, qui aliquod entis significat, aut modum entis in aliqua dumtaxat cathegoria conceptum, cujusmodi sunt Angelus, homo lapis &c. secundus est, qui significat aliquid omnes cathegorias trancendens; sive in omnibus invivitur, et reperitur rebus. tales sunt termini sex, quorum initiales literae ac notantur barbara dictione Reuba: nempe res ens verum bonum, aliquid, unum; quidquid enim est, res est, verum est, ens est, bonum, aliquid, unum est

Iterum terminus communis distributivus dividitur in equivocum, annalogum, et univocum. equivocus, qui et homonimus est cujus nomen est commune, ratio vero significata per nomen est omnino diversa; ut vox ista taurus respectu quadrupedis, sideris, et montis; nam de his

omnibus dicitur, sed diversus illis significat. Annalogus ē, qui et proportionalis dicitur, ē, cuius nomen ē commune, rāo vero significata per nomen partim ē eadem, partim diversa. sic nomen sanus anagogice commune cibo, pulsui, et homini; atq hoc nomen pes etiam analogice convenit homini, monti, et scamo. Univocus ē, qui et sinonimus grece dicitur, terminus, qui voce, et re omnino plura convenire facit, aliqua ratione communi; ut hōo, cuius significato nulla differentia ē Petri ab Antonio.

terminus univocus dividitur in terminus primae, et secundae intentionis. terminus primae intentionis ē, qui rem significat secundum ēē, quod se ipso habet independenter a consideratione intelectus; v.g. homo Petrus, qui suum ēē habet, etiam nullo cogitante intelectu. terminus secundae intentionis ē, qui significat aliquid secundum illud esse, quod dependenter habet ab actu intellectus: tales sunt hi termini, genus, species, predicatum subiectum, quae omnia consideratione intelectus consequuntur, seu ab illa proveniunt. sit exemplum: Petrus absolute, et nemine cogitante non est subjectum propositionis, sed fit tale a cognitione de ipso aliquid affirmante, vel negante. scire autem oportet, nomen hoc intentio non solum cognitioni, sed et subjecto cognitionis etiam attribui: sic conceptus directus Petri dicitur prima

intentio formalis; et ipse Petrus cognitus prima intentio objectiva: cognitio vero, qua reflexe cognoscis, Petrum factum ee subjectum in prima cognitione formali, dicitur secunda intentio formalis; et ipse Petrus, qui prout subjectum, est terminus, et objectum secundae intentionis formalis, secunda intentio objectiva nuncupatur. Haec bene colentes velim, quia vobis maximo in usu sunt futura. Quinque universalia termi secundae intentionis communiter numerantur, quae etiam predicabilia dicuntur, genus, videlicet, species, differentia, proprium, et accidens; de quibus omnibus in logica magna redibit sermo.

Tandem dividitur terminus ex parte rei significatae, in positivum, negativum, et privativum. Positivus e, qui veram entitatem, seu perfectionem significat, ut bonitas. Negativus e, qui significat carentiam formae ~~significat~~ in subjecto incapaci illam habendi, ut caecitas respectu lapidis. Terminus privativus e, qui carentiam formae significat in subjecto capaci illam habendi, ut caecitas, et surditas respectu hominis. Quidam termini sunt positivi sensu, et negativi voce, ut inotentia immensitas; perfectiones enim positivas significant, quidam econtra positivi voce, et negativi re, ut mortale concupibile, vitium &c. quidam vero re, et voce negativi, ut impius injustus.

Si duos inter se terminos conferamus in ordine ad illa-

tionem unius ex allio, allios pertinentes, inpertinentes allios invenimus. Inpertinentes sunt, quorum ex altero nec sequitur, nec excluditur alter, ut Musicus, et Logicus, album, et dulcem. neque enim omnis Musicus necessario ē Logicus, neque econtra, neque hoc impossibile ē. Pertinentes sunt, qui se inferunt, aut se excludunt; ideoque ab uno ad alterum valet consequentia; quod si consequentia sit exclusiva, pertinentes repugnantia dicuntur, ut rationale, et irrationale: valet enim, est rationale: ḡ non ē irrationale. Sin autem assertiva sit consequentia, pertinentes sequela nominantur, ut animal, et sensitivum. Pertinentes sequela etiam convertibiles dicuntur, quando mutuo se inferunt, seu reciproca ē unius ad alterum consecutio, ut verum bonum: valet enim, ē verum: ḡ ē bonum; et vice versa inconvertibiles vere nominantur, si mutuo non se inferant; ut hōō, et āāl, ex quorum primo infertur secundum non econverso.

Termini se advicem excludentes allii sunt relative oppositi, allii contrarii, allii contradictoria. Primi sunt, qui respectum unius ad alterum significant, ut Pater, et Filius, quorum respectus mutuo se expellunt ab eodem subiecto relatae ad eundem terminum. Contrarii sunt, qui formas positivas significant mutuo se ab eodem subiecto excludentes, ut album, et nigrum. Contradictorii sunt, quorum alter alterum immediate negat, seu alter perfectionem significat, alter vero eiusdem pfectionis

carentiam: ut videns, et non videns; lux, et tenebra. Hi dicuntur negativi, si perfectio negetur a subiecto incapaci illam habendi; privativi vero, si subiectum eiusdem perfectionis sit capax, vel potius, si illam exigat perfectionem, qua caret. Atque data terminorum divisiones suficiant, quarum quae termino vocari, etiam scripto erunt aptandae.

Caput 3

De proprietatibus terminorum

Sec 1.

Naturam, et quiditatem terminorum affectiones quedam commitantur, quae proprietates communiter nominantur; precipuae autem ab authoribus assignatae sunt sequentes: suppositio scilicet, appellatio, ampleatio, restrictio, et status. Suppositio in communi est possitio usus, sive acceptio unius rei pro alia, sic dicimus, Proregem suponi per Regem, quia loco illius ponitur, eiusque gerit vices. Unde termini suppositio est acceptio, seu substractio termini pro suo significato. Cuique duplex sit cuiuslibet termini significantem, materiale scilicet, et formale, duplex etiam est termini suppositio, alia materialis, alia formalis. Prima est accep

tio termini pro suo significato materiali, quod est ipsa vox, seu sylabae nomen constituentes, ut cum profertur, homo est vox, Coelum nomen substantivum. suppositio formalis est acceptio termini pro suo significato formali, estque illud, ad quod significandum vox imposita est, ut cum dicimus, homo ē rationalis Coelum est movile, et similia.

Suppositio formalis alia propria est, impropria alia. prima est acceptio termini pro re proprie significata, ut Leo pro animali rugibili. 2 ē acceptio termini pro re impropria, seu metaphorice importata, ut cum dicitur Agnus Dei, Leo de tribu Suda p Xpto Domino. suppositio formalis rursus dividitur in simplicem, et personalem: simplex ē acceptio termini pro suo significato, in communi precise, non autem pro individuis; seu est acceptio termini pro significato secundae intentionis: sic in hac propositione, homo ē species terminus hoo suponit simpliciter, quia accipitur precise pro ratione hominis, ut talis, non pro singulis hominibus; quare perperam diceretur, petrus ē species. suppositio personalis est acceptio termini communis pro omnibus, et singulis significatis, respondetque terminis primae intentionis, ut cum dicis, homo est aal, li hoo personaliter suponit; de quolibet enim hominem verificatur ee aal.

Item dividitur suppositio formalis in distributivam, colectivam, determinatam, et confusam.

Distributiva est acceptio termini communis pro re, quae omnibus, et singulis convenit inferioribus sub illa ratione contentis, ut cum dicitur, hoo ē aal, cuius propositionis terminus homo pro hoc, illo, et alliis. Distributiva suppositio alia ē completa, incompleta allia. Prima ē cum terminis applicabilis ē omnibus individuis sub ratione significata contentis; tuncq suponit pro singulis generum, ut in prefato exemplo. Incompleta dicitur, cum terminus, non individuis, sed speciebus duntaxat est aplicabilis sub ratione significata conceptis, suponitq tunc pro singulorum generibus; ut cum dicitur, omne aal fuit in arca Noe: ubi li animal non suponit pro individuis; sed pro speciebus; ob quod illa propositio facit hunc sensum: omnium speciem animalium quedam individua fuerunt in arca Noe.

Suppositio collectiva, seu copulativa, ē acceptio termini pro aliquo inferioribus duntaxat simul suptis convenientis, ut in hac: Apostoli omnes sunt duodecim; non enim quilibet eorum ē duodecim. Suppositio determinata ē acceptio termini communis pro aliquo ita determinato, ut singularis fiat terminus: ut cum dicitur Philosophus, intelligendo Aristotelem; terminus enim Philosophus communis ē, Aristoteli tamen per anthonomasiam illum tribuimus. Quandoq suppositio haec dicitur disjuntiva, ut evenit in propositionibus de materia contingenti, v.g. aliquis hoo currit, quae si vera est,

aliquem hominem, qui currat designat. supositio confusa est ac
ceptio termini communis, pro aliquo particulari disjuntive ind
erminato, ut in hac, oculus requiritur ad videndum; ꝫ qua
licet terminus oculus pro aliquo disjunti suponat, non tm̃
an sit dexter, vel sinister determinat.

De reliquiis terminis proprietatibus Sec 2.

Secunda termini proprietas. Apellatio nuncupatur. Apell
ationis nomen non idem dialectice, quod Grammatice, aut
juridici datur intelligi. Dialectice nunqe affectionem quan
dam unius termini ab altero significat, difiniturque, aplica
tio significati unius termini ad significatum alterius; ut cum
dicitur Petrus ē Magnus Philosophus, li magnus apellat su
pra Philosophum; si autem diceretur, Petrus magnus ē Philo
sophus, li magnus supra Petrum apellaret, ipsumque innuer
et statura procerem. terminus, qui aplicatur, dicitur appe
llans; terminus cui alter aptatur, dicitur appellatus. Vari
as hinc apellationes regulas enumerant autores, quas tm̃,
uti parum utiles, atq; ꝫ multis defectibiles, libenter omittim
us. Ut vero sciatis supra quem terminum alter appellet inter
multos, ovio orationum sensui atendatis oportet, qui maxime
pendet ex usu loquentium, excircumstantiis, atq; rerum significa
tarum indolem.

Ampleatio ē acceptio termini cū extensione a minori ad maiorem significationem; quam habeat de se, ut cum dicitur, mortui resurgt, cæci vident, surdi audiunt; ubi li mortui, cæci, et surdi, a tempore presenti, quod ipsis per verbū ē exprimitur, ad preteritū ampleantur; ēq sensus; hi qui erant mortui, vitam recipientes resurgunt, ac revocantur ad vitam; et sic de aliis. Proprietas hæc alienatio, et distractio termini nominantur. Restrictio est acceptio termini cū limitatione a maiori ad minorem significationem, quam habeat regulariter. Hæc diversimode contingere valet: vel cū termino communi additur adjectivū restringens, ut omnis hōō doctor; licet enim li hōō etiam doctor significet, per adjectivū superadditum ad solos doctos restringuitur: vel per oppositionem relativi; ut omnis hōō, qui ē Matriti; vel genitivi, ut omnis hōō Hispanorū: vel denique cū termino communi superaditur particula quedam denominans; ut in hac etiops ē albus secundū dentes, li secundū dentes valde restringuit hominis alvedinem, diminuitque albi significationem: indeque denominatio etiam hæc proprietas post appellari.

Status denique ultima termini proprietas; ē acceptio termini pro re in ea temporis differentia existente, quam comitans verbū importat: ut cū dicitur, hōō currit, cucurrit hōō, vel curret; in quam 1 propositionem hōō, qui existit, intelliguitur; in 2 hōō, qui extitit; in 3 q hōō stiturus. Atque hæc bene discatis, quæso; nam ex illorū variatione plurima in sillogismis equivocationes, atque

falatiæ consurgunt, quas difficile nimis enudare poteritis, quin sciatis, in quo termino aliqua ejusdem varietur proprietas.

En vobis exemplum: Deus est ubique; sed ubique ē adverbium: ḡ Deus ē adverbium: in quo variatur suppositio formalis, quam li ubiq̄ habet in maiori, in materialem, quam habet in minori. Similiter in hac; hoō ē species; Petrus ē hoō: ḡ ē species. Ubi vides, variari suppositionem termini hoō de simplici in personalem; atq̄ ita contingit semel ac varietur quelibet termini proprietas: quod dy accidit, distingue in termino in quo variatur proprietas, duplicem varietatem proprietatem, atque falacia rejiciens; ita videlicet, Deus ē ubiq̄, distingo mai; li ubiq̄ suponente formaliter, concedo mai, suponente materialiter, nego mai: et similiter reliquas propositiones distingues.

Caput 4

De modo sciendi in communi.

Modus sciendi, si in tota sua latitudine accipiatur, quidquid ad aliquid ignotum cognoscendum quomodolibet jubat dici poterit. At vero in presenti presius accipitur, nimirum prout significat artefactum quodnam intelectum specialiter jubans, ut claram rei cognitionem eformet. Unde sic definitur: artefac

tum logicum aptum ad veritatem asequendam. Hinc quidquid in Logica docetur, ut instrumentum sciendi reputandum ē. Quia vero potissimum triplici modo veritas rei asequi valet, quid res sit sciendo, quotuplex sit, quasve proprietates habeat; pro his detegendis triplex præcipue assignatur modus sciendi; definitio scilicet, divisio, et argumentatio. His aliqui methodum addunt, qua cætera instrumenta tractanda sunt, ut uberiorem fructum parere valeant. De quator igitur hisce suo ordine agemus. Unde sit.

Caput 5

De definitione.

Definitio ē modus sciendi explicans essentiam rei. Essentia ē illud intimum, et peculiare, quod rem quamvis constituit, eamque a quocunque non ipsa discernit. Sic aal rationale ē essentia, et definitio hominis, quæ etiam dicitur quiditas, quia per ipsum respondetur interroganti, quid ē res? igitur alia ē definitio nominis, alia rei. Definitio nominis, quæ ab Aristotele interpretatio dicitur ē ea, qua determinat aliquis, quid per nomen aliquod intelligat, ut si dicam: per hanc vocem ellaterium intelligo vim, qua corpus pressum, puta, arcus tensus, resilit, vel in pristinum statum restituitur, parum solicitus, in quo virtutis istius essentia, seu natura consistat. Hæc nominis definitio per magni ē usus, disciplinis omnibus, quia ambiguitatem tollit, et controversiam dirimit.

Definitio rei

allia est essentialis, allia descriptiva.

Prima ē, quem rem explicat per ipsius predicata essentialia, quem nempe illam constituunt. Et hæc potest esse methaphisica, quæ nimirum rem explicat per partes essentiales Methaphisicas, ut per genus, et diferentiam; qualis ē hæc, aāl rationale respectu hominis, vel Phisica, quæ nimirum rem explicat per partes essentiales phisicas formam nempe, et materiam; v.g. hōō ē compositum resultans ex corpore, et anima.

Definitio descriptiva ē, quæ rem explicat per aliqua, quæ sunt extra ejus essentiam, ut per proprietates, sive causam efficientem, aut finalem, vel per accidentia, quæ ita ipsi conveniunt, ut conjuntim alteri rei convenire non possint; ut cum dicimus, hōō ē aāl risibum; vel creatum a Deo propter beatitudinem; vel vipes in plume ereptum habens caput: quorum primum exemplum proprietatem hominis per li risibum notat: secundum causam efficientem per li a Deo, et finalem per li beatitudinem: tertium ponit vipedis rationem, quæ alliis convenit separata a reliquiis accidentibus ibi appositis; at vero non separata, sed cum ipsis conjunta ē homini singularis. Ad definitionem rectitudinem sequentes accipite regulas.

Prima definitio clarior sit redefinita: alioqui per eam res potius obscurarentur, quam illustrarentur. Quare male

homines definiens per hoc, quod ē animal, quod ē homo. 2 non deminuta, neq; redundans sit: unde hæ, animal rationale mortale; aal vipes, non recte definiunt hominem; quia in prima li mortale superfluit; secunda vero hominem avolatilibus non discernit. 3 cu definito convertatur definitio; ita ut a definito ad definitionem valeat consequentia, et e converso. Sic legitime inferes ē hōō: q̄ ē aal rationale: ē aal rationale: q̄ ē hōō. 4: constet genere, proximo, et ultima rei definite diferentia. Genus ē predicatum, seu rāo quedam, in qua res definita cu alliis a se convenit: diferentia ē predicatu spetiale, per quod res definita ab alliis a se secernitur: sic per animal convenit hōō cu belluis, a quibus differt per rationale. 5 deniq; omni, ex soli definito conveniat.

Inde quatuor verificabuntur trita circa definitionem axioma: 1: cui convenit definitio, convenit, et definitur: 2: cui convenit definitum, convenit definitio. 3: cui repugnat definitio, repugnat definitum. 4: cui repugnat definitum, repugnat definitio. — Pro definito vero secundu quod definitionem terminat observandum ē primo; quod sit unum per se, alias plures habebit essentias, atq; unica definitione adequari non poterit. 2, quod sit universale, quia de singularibus, nec scientia, nec definitio datur. 3, quod, genere, et diferentia gaudeat; alias essentiale definitione carebit.

Caput 6

De divisione.

Ea ē mentis humanæ angustia, ut rem quamvis unico intuitu non nisi imperfecte, obscuræq; nimis introspicere va-

leat; ac de causa divisione utitur, qua totum quasi per partes secando, ejus cognitionem facilius obtineat. Est igitur divisio oratio totum in suas partes distribuens. Hæc autem diversa ē secundū partium diversitatem. Dividitur primo in actualem, et potentialem. Divisio potentialis ē, qua totum potentiale in partes potentiales, seu essentiales distribuitur. totū potentiale dicitur quodlibet predicatum univocum respectu subjectorū, seu inferiorum, de quibus potest predicari: inferiora autem illius partes potentiales dicuntur, ut species respectu generis, et individua respectu speciei, quia actualiter ī toto non sunt, possunt tamen illud contrahere: sic cū dicis, āāl alliud ē hōō, alliud bellua, dividis āāl divisioni potentiali in hominem, et belluam, tamq̄ in partes potentiales, de quibus potest āāl affirmari.

Divisio actualis ē, quæ totum in partes actuales dividi. Sic lignum vipalmare in duas secatur partes; sic etiam homo ī corpus, et animam dividitur, quæ ipsū actualiter componunt. Si partes actuales divisionis fuerint essentiales, ut ī aposito hominis exemplo, divisio dicitur essentialis; si vero integrales integralis nominatur, ut hōō in caput, manus &c: homogenia dicitur, cū partes sint ejusdem rationis, ut duæ partes carnis: heterogenias autem, si sint diversæ rationis, ut divisio hominis, ī carnem, nervos, ossa &c. Si denique partes sint Phisice, Phisica; si vero Methaphisice, Methaphisica dicitur divisio. Divisio tandem potest ēē accidentalis, quæ nempe totum ī partes accidentales dividit: et hæc triplex ē; vel divisio subjecti in accidentia, ut cū dicitur, corpus alliud ē albū, alliud nigrū; vel accidentis ī subjecta; ut albū alliud ē nix, alliud lac; vel deniq̄ accidentis in accidentia: ut albū alliud est dulce, alliud amarū.

tribus debet apteri regulis recta ~~definitio~~ divisio. Primae omnes partes dividentes adequent divisum: ut quator palmi, ingas dividitur ulna, ulnam adequant: quare a toto diviso valet consequentia ad partes dividentes, et econtra. Ab hac regula deficit terrae divisio in Europam, Asiam, et Africam. Secunda, paucis sit membris contenta divisio, quia idem habet vitium nimia, quod nulla divisio. 3 denique singulae partes non adequent divisum; quia totum nihil aliud est praeter partes simul suptas, et quilibet earum minor est toto. Sic homo dividitur in corpus, et animam, quae simul supta sunt totus homo, non vero sejuncti. Hinc male dividitur animal in rationale, et sensitivum; quia sensitivum animali equatur. Superest tertium instrumentum sciendi, argumentatio nempe, de qua in tertio libro nobis agendum est.

Liber 2

Sumularum.

De his quae ad secundam mentis operationem pertinent, judicio scilicet, si propositione Cap 1. Sec 1. Cum plures ideas per simplicem aprehensionem efformatas affirmando conjungimus, vel negando separamus, tunc judicare dicimur: sive hujusmodi mentis operatio judicium nuncupatur, quod ita definitur; cognitio aliquid de re cognita affirmans, aut negans. Judicium autem, si vocibus exprimatur, enuntiatio, aut propositio dicitur, ut jam vidistis. Quia vero judicium in idearum compositione, vel divisione, sive in affirmatione, aut negatione unius de alio consistit, propositio quae illius interpres est duos semper complectitur nomina, explicite, vel implicite in

postata, quorum alterum de altero affirmatur, aut negatur: dicunturque propositionis subjectum, et predicatum. Tandemque datur ei ea affirmatio, aut negatio, quae per verbum est, aut non est exprimitur, quod vulgo copula dicitur.

Subiectum propositionis est terminus, de quo aliquid affirmatur, aut negatur: predicatum, quod etiam attributum dicitur, est terminus, qui de subiecto affirmatur, vel negatur: copula vero est illa quasi unio, aut nexus predicati cum subiecto, ut unam propositionem conficiant: v.g. in ista propositione, terra est rotunda; nomen terra est subiectum; rotunda est predicatum; verbum vero est dicitur utriusque copula, vel vinculum, sine quo nullum foret judicium: solum etenim verbum est dictio ab hominibus instituta ad exprimendum judicium. Hinc propositio alia dicitur de tertio adjacente, in qua nimirum tria relata exprimitur, ut in hac, Deus est justus. Dicitur autem de tertio adjacente, quia copula seorsim a predicato exprimitur per verbum substantivum est. Alia est de secundo adjacente, in qua subiectum, et copula duntaxat exprimuntur, ut in hac Deus est. Quae ita apellatur, quia predicatum immediate post subjectum apponitur in ipsa copula invibitur. Alia denique minus proprie dicitur de primo adjacente, in qua scilicet solum copula exprimitur, ut amo lego &c.

De materia, et forma, qualitate, et quantitate propositionis

Sec 2.

Cum propositio quevis rationem artefacti logicae participet, in ea quatuor haec praecipuae reperiuntur; materia forma, qualitas, et quantitas, juxta commune Philosophorum asectum. Materia propositionis sunt termini, seu objectum circa quod versatur propositio, subjectum videlicet, et praedicatum. Juxta modum autem, quo praedicatum se habet ad subjectum, dicitur propositio, vel de materia necessaria, vel de contingenti, vel de impossibili: quoties enim praedicatum necessario convenit subiecto proposito dicitur de materia necessaria, ut in hac, homo ē rationalis: praedicatum enim rationale necessario convenit homini. Quoties vō praedicatum contingente convenit subiecto dicitur propositio de materia contingenti, ut haec, homo est albus: contingens enim est hominem ēē album, cum niger esse valeat. Cum tandem praedicatum nequit subjecto convenire, dicitur propositio de materia impossibili, ut si dicas, homo ē lapis.

Forma propositionis est ejusdem dispositio, quae potissimum petitur ab extremorum nexu, ac modo, quo in propositione nectuntur, quatenus enuntiat unum de alio. Qualitas propositionis ejus ē affirmatio, et negatio; atque etiam ejusdem veritas, et falsitas. Veritas propositionis in eo consistit, ut obiecto conformetur; quoties enim ita se habet objectum, ac per propositionem enuntiatur propositio ē vera; si vero aliter se habeat, ac per illam enuntiatur, propositio ē falsa, non enim ē suo obiecto conformis: unde celebre emanavit efatum;

ab eo, quod res ē, vel non ē (ut enuntiatur intellige) propositio dicitur vera, vel falsa. Hæc propositio v.g. Deus ē eternus, vera est, Deus non ē mortalis, quia de Deo enuntiatur in eis, quæ revera in eo sunt attributa: iste vero propter oppositum falsæ sunt, tempus non ē successivus: Mundus ē ab eterno. — Quantitas propositionis ē ejusdem extensio, aut coagtatio ad suum significatum, quatenus nempe de pluribus, aut de aliquo tantum loquitur.

Propositionum divisiones exponuntur

Sec 3.

Ex quatuor propositionibus capitibus sectioni præcedentis relatis ejusdem varie proflugunt divisiones. et primo quidem ex ratione essentiæ formalis dividitur propositio j afirmativam, et negativam. 1ē, quæ prædicatum afirmat de subiecto, seu illi asserit convenire, ut hoō ē rationalis. 2aē, quæ aliquid de subjecto negat, ut hoō non ē quadruplex. secunda dividitur propositio ratione qualitatis in veram, et falsam. 1ē, cuius afirmatio aut negatio cum re conformatur, ut hæ, Deus ē eternus, deus non ē mortalis. Ratione quantitatis dividitur propositio in universalem, particularem, singularem, et indefinitam. Prima est, cuius subiectum ē communis terminus. 2 cuius, subiectum ē terminus vagus particularis; 3 cuius subiectum ē terminus singularis; 4,

denique ē, cujus subiectum, licet sit commune, nullo tamen affi
citur universalitatis signo, ut hec, homo currit.

Quare pre oculis
habenda ē materia propositionis indefinite, ut illius dignos
catur quantitas. Si materia sit doctrinalis, ut ajunt, sive quan
do de doctrina agitur, propositio erit universalis, qualis est
ista, Angeli sunt incorporei. Eadem vero particularis erit
ubi tactum aliquod narratur, ut cum de militibus dicitur Mathei
27 v. 29, et plectentes coronam de spinis posuerunt super
caput ejus, nempe Xpti Domini: clarum quippe ē, id non de om
nibus, sed de quibusdam tantum militibus intelligi oporteret.
Communis termini regulariter ac exprimuntur nota, omnis nu
llus &c; hec enim si subiecto propositionis adjungantur, eam
absolute redunt universalem. Signa particularis termini
sunt aliquis quidam; quae nempe subiecto habita propositionem
particularem efficiunt, seu ita illius significationem coactant,
ut unum tantum, indeterminate tm̄ significet, ut aliquis homo
ē albus, quidam homo currit. Signa vero singularitates sunt hic
ille &c, quae nempe subiecto juxta ad unum determinate signifi
candum coactant, ut hic homo ē doctus, ille hōō ē stultus. Id
autem maxime advertendum ē, con sumpto me dicisse, signa
quantitatis enuntiationis illius subiecto addi oportere; si
enim predicato adjungantur, nihil ad ejusdem quantitatem
conducunt: sic hec propositio, Petrus ē omnis hōō, ē de quan
titate singulari; universalitatis enim nota, nempe omnis,
adjuncta ē, non subjecto, sed predicato.

Dividitur etiam

propositio in claram, et obscuram, sive exponibile

Prima ē, quæ terminis perspicuis constat v.g. peccator ē malus. 2 ē, quæ propter sui ambiguitatem, obscuritatemve, per alliam exponi debet propositionem, quæ ideo dicitur exponibilis; propositio vero, quæ illam terminis evidentioribus ~~constat~~ explicat, exponens apellatur. Propositio exponibilis ē triplex exclusiva nempe, exceptiva, ac reduplicativa. 1 ē, quæ aliqua afficitur particula exclusiva, v.g. tantum, dumtaxat, vel alia simili: Hæc autem particula aut ponitur ex parte subjecti, aut ex parte predicati; cum ex parte subjecti ponitur, omne aliud subiectum excludit a participatione predicati, ut hōō tantum ē rationalis, cuius exponens ē hæc, hōō ē rationalis, talliud ab homine rationale non ē. Si vero particula apellet supra predicatum, cætera predicata a subiecto excludit, tuncq predicata hunc facit sensum; hōō ē rationalis, et aliud a rationali non ē homo.

Propositio exceptiva ē, quæ aliqua particula exceptiva constat, cuiusmodi sunt preter, excepto, absque; v.g. omnes Apostoli preter Iudam salvi facti sunt, quæ sic exponitur, Iudas salvus factus non ē, reliqui vero Apostoli facti sunt salvi. Reduplicativa vero propositio est, quæ aliqua particula reduplicante afficitur, cuiusmodi sunt, ut prout, quantum, inquantum secundum quod, v.g. Deus ut bonus amabilis ē, quæ ita exponitur, rāō cur Deus amabilis est ejus ē bonitas. Advertendum tm, aliquando minus proprie aponi reduplicationes, cum nempe p illas, et inuitur rāō cur predicatum conveniat subjecto, eo aliud simul inuitur ut in

hac: hoō quatenus hoō sentit; aperte namq̃ methaphisica, non a toto, ab animalitate, non a rationalitate, habet hoō, quod sentiat; et similibus casibus reduplicatio ĩ sensu, ut ajunt, specificativo accipitur.

Dividitur generaliter propositio ĩ simplicem, sive cathegoricam, et compositam, sive hipoteticam. Propositio cathegorica ē, quæ unica constat copula, vel afirmante, vel negante, ut hisce, bonũ ē amandũ, malũ non ē prosequendũ. Hipotetica propositio ē, quæ pluribus constat constat copulis, vel explicitis, vel implicitis, ut hæ, Deus ē eternus, et creatura non ē eterna; Petrus, et Joannes ascendebant ĩ templũ; quæ hipotetica ē ex dupli copula explicante alia, alia implicita composita, ac si diceres, Petrus, ascendenbat, et Joannes ascendebat ĩ templũ.

Propositio hipotetica dividitur in copulativam, disjuntivam causalem, et conditionalem. Copulativa propositio est, quæ particulis constat copulativis, cujusmodi sunt, et quoque nec v.g., fides, et bona opera sunt ad salutem necessaria: nec scientiæ, nec divitiæ beatũ faciunt hominem; nam particula nec ĩ ultima propositione idem prestat, ac conjuntio et. Veritas propositionis copulativa pendet ab utriusque chategoriæ veritate, ut in primo exemplo; falsitas vero a falsitate cujuslibet; adque adeo hæc propositio, fides, et divitiæ sunt ad salutem necessaria, falsa est, quamvis fides necessaria sit, quia divitiæ necessariæ non sunt. Afirmativa dicitur quando utriusque enuntiatur simultas; negativa vero, quando negatur.

Disjuntiva propositio ē, quæ particulis disjuntivis constat, cujusmodi sunt aut, vel sive. Vg amicitia pares aut accipit aut facit: aut amat, aut odit mulier: qui ab hominibus secretus vivit, vel bestia est, vel Angelus, inquit Aristotelis. Veritas hujus pendet a verificatione cujuslibet cathegoricæ; falsitas a falsitate utriusque, imo ab utriusque veritate quandoque. Affirmatio, aut negatio hujus pendet ab affirmatione, aut negatione disjuntionis. Causalis propositio ē, quæ particulis causalibus constat, hujusmodi sunt, quia, quoniam ideo, et aliquando particula ut; vg ve divitibus, quia j hoc mundo receperunt consolationem suam; tolluntur in altu, ut lapsu graviori ruat. Ad veritatem hujus propositionis requiritur, ut pars altera alterius partis causa sit; aliter enimerit falsa. Conditionalis propositio est, cujus partes per conditionalem particulam vg si, dumodo, uniuntur, ut j hanc, beatus eris, si in Domino morieris. Veritas propositionis conditionalis a conexione desumitur conditionis; falsitas ab inconexione. Affirmativa dicitur, quando affirmatur conditio; negativa, quando negatur.

Postremo dividitur propositio j absolutam, et modalem. Ꝑ, quæ etiam de inesse dicitur, est, in qua absolute, simpliciter aliquid affirmatur, aut negatur de subjecto; ut hoō ē mortalis; hoō non ē Deus. Modalis dicitur, j qua non solu affirmatur, aut negatur predicatu de subjecto, veru etiam modus, quo prefato subjecto predicatu inest, aut non inest; vg. bene loquitur Paulus; hoō necessario ē sensibilis. Oratio, quam modus afficit dictu vocatur: quod autem orationem modificant dicitur modus. Licet autem plures sint modi, qui propositiones modales afficiant, præcipue autem quatuor apud dialecticos numerantur; nempe, necesse, contingens, possibile, et impossibile. Sic dicimus, hominem ēē aāl, ē necesse; parietem

ee albus, e contingens: Petrus currere e possibile; hominem ee lapidem e impossibile. Ultimus modus propositionem reddit negativam. Caeteri affirmativa. Necessarius, et impossibile propositionem redunt universalem; contingens vero et possibile particulare. In verificatione modi consistit veritas propositionis modalis; adque ij falsificatione falsitas.

Caput 2

De proprietatibus enuntiationis

Sec 1 de oppositione.

Cognita jam propositionis essentia ad ejus proprietates explanandas gradum facimus; inter quas primus locus obtinet oppositio, quae ita definitur; repugnantia inter duas propositiones idem subjectum, et praedicatum habentes. Haec autem repugnantia ee potest aut secundum quantitatem, aut secundum qualitatem, aut secundum utranque simul. Opponuntur propositiones secundum quantitatem, quando una e universalis, et alia particularis: secundum qualitatem quando una vera est, altera vero falsa; ac etiam quando una e affirmativa, alia vero negativa. Opponuntur tandem secundum quantitatem, et qualitatem, quando una e universalis, alia particularis; una item affirmativa, et alia negativa, aut una vera altera falsa. Semper tamen idem subjectum habere debent, adque idem praedicatum; seu ut communiter dicitur, ee debent, ejusdem praedicati de eodem subjecto. Quare ad oppositionem haec omnia necessario requiruntur; primum, quod una propositio sit affirmativa, altera negativa. Excipe tm subalternam suppositionem, ut infra dicetur. Secundum quod in utraque propositione idem sit subjectum, et praedicatum. 3 quod eandem servent significationem secundum eundem ordinem, easdemque terminorum proprietates.

Oppositio q̃ ac explicata quadruplex ē: contradictoria, contraria, subcontraria, et subalterna. Oppositio contradictoria ē repugnantia duarū propositionū, quarum una ē universalis, alia particularis; una item afirmans, altera negans: brevius, afirmatio, et negatio ejusdem de eodem, et secundū idem; vg, omnis hōō ē mortalis, aliquis hōō non ē mortalis. Oppositio hæc, etsi non phisice, Logice tm̄ habetur pro maxima, quia nequeunt propositiones ambæ ēē simul vere, nec simul falsæ dumodo servet utraque propositio circunstantias easdem, quod magnopere atendendū ē. Contradictoriæ etiam dicuntur propositiones singulares, quarū altera afirmat, quod altera negat, vg, Aristoteles ē philosophorū princeps; Aristoteles non est philosophorū princeps.

Oppositio contraria ē quæ inter duas reperitur propositiones universales alteram afirmantem, alteram negantem: vg omnis hōō est mortalis; nullus hōō ē mortalis. Ambæ possunt contrariæ propositiones ēē simul falsæ; vera autem nunq̃ possunt. Oppositio subcontraria inter duas reperitur propositiones particulares, quarū una ē afirmans, altera negans: vg, aliquis hōō ē mortalis; aliquis hōō non ē mortalis. Hæ possunt ēē simul vere; non vero falsæ. Subalterna oppositio datur inter duas afirmativas, aut duas negativas, quarū una universalis, altera particularis, aut singularis sit; vg omnis hōō ē mortalis; aliquis hōō est mortalis. Hæc oppositio non ē rigurosa. Cuncta sequenti schimate sunt perspicua.

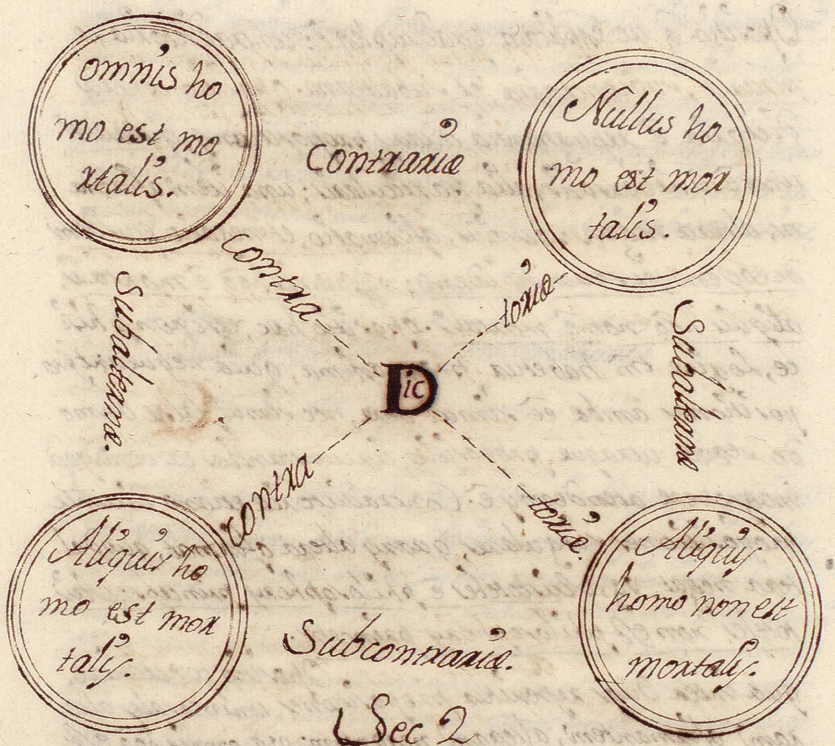

Sec 2

De equiponentia propositionum.

Equiponentia propositionum, quae vix utilis hominilogico ee potest, e reductio opositarum propositionum ad eundem sensum ope particula non, quae in contradictoriis preponitur unius subjecto; in contrariis posponitur; in subalternis anteponitur, et posponitur, secundum hunc versiculum.

Pre, contradic: Post contra: prae postque subalter.

Exemplo res clara fiet: itaque propositio hæc, omnis hõo est justus, reducitur ad sensu suæ contradictoriæ, (scilicet aliquis hõo non est justus) si præponatur particula non illicu subjecto hoc modo, non omnis hõo ẽ justus, quæ equivalet huic, aliquis homo non ẽ justus; si enim non omnis hõo ẽ justus, certe aliquis hõo non est justus. — Simili modo hæ contrariæ, omnis hõo ẽ mortalis, nullus hõo est mortalis, equipolentes fiunt postponendo particula non quivis illarum subjecto, juxta illud, post-contra; sic omnis hõo est mortalis equivalet huic nullus hõo ẽ mortalis. — Postremo subalternæ istæ, omnis hõo ẽ mortalis, aliquis hõo ẽ mortalis, sic per antepositionem, et pospositionem prædictæ particulæ equipolent: non omnis homo non ẽ mortalis, aliquis homo est mortalis.

Sed quia ex multiplici negatione reducuntur obscura ejus explicatio, sensus, adque significatum, ne in equivocum laboretis, sequentia carmina memoriæ mandate.

Non omnis, quidam non: omnis non, quasi nullus.
Non nullus, quidam: nullus non valet omnis:
Non aliquis, nullus: non quidam non, valet omnis.

Circa signa hæc notate; quod licet dialectice, adque significationis proprietate, ut jacent, usurpentur; in sacra tamen pagina non omnis idem frequenter, ac nullus, valet, quare tunc non accipitur quidam non, vg, non justificabi

tur in conspectu suo omnis vivens, in qua non omnis vivens idem valet, ac nullus vivens justificabitur: non erit impossibile apud Deum omne verbum; id est, nullum verbum. In his q, et aliis licet particula non situaliter ante omnis sit aposita, postponitur vero, quantum ad sensum, solamque afficit copulam.

Sec 3

De propositionum conversione.

Conversio propositionum, ē mutatio subjecti in predicatum, et predicati in subjecto, eadem servata qualitate: id ē, servata eadem afirmatione, aut negatione, veritate item, aut falsitate. Triplex ē propositionum conversio; simplex, per accidens, et per contra positionem; simplex conversio datur, quando una propositio in aliam convertitur per mutationem subjecti in predicatum, et predicati in subjectum servata quantitate, id est universalitate, vel particularitate; ut in hac, aliquis hōō ē mortalis, aliquod mortale ē homo: Ac conversione specie, convertuntur universales negative, et particulares afirmative. Conversio accidentalis dicitur, vel datur, quando una propositio in aliam convertitur, variata quantitate; ita ut si una fuerit universalis alia particularis fiat, et e(a). Sic convertitur universalis afirmans in particularem afirmantem, et universalis negans in particularem negantem: ut omnis homo est mortalis,

ergo aliquod mortale est homo: item, nullus homo est lapis I
ergo aliquis lapis non est homo. Conversio denique per contrapositionem ē mutatio predicati, subjecti, et subjecti in predicatum, salvamanente quantitate, et qualitate, mutatis tm terminis finitis in infinitos. Si convertitur universalis affirmans, aliam etiam universalem affirmantem; et particularis negans in particulare negantem, ut omnis hoō ē mortalis, omne non mortale ē non homo; aliquis homo non ē mortalis, aliquod mortale non ē non homo, (venusto sanet circunloquio) ut prefatum convertendi artificium prontius habeatur, his versibus accipite.

Simpliciter feci; convertitur Eva per accid.
Astro per contrapositionem fit conversio tota.

In his versibus tres adnotandae veniunt dictiones, nempe feci, Eva et Astro; atq in ipsis quatuor vocales A E I O; quarum A propopositionem denotat universalem affirmativam. E universalem negativam I particularem affirmantem, et O particularem negantem, juxta sequentes versiculos.

Asserit A negat E; verum generaliter ambe.
Asserit I, negat O; sed particulariter ambe.

In primis itaque versibus prima dictio est fect, quae duas continet vocales, nempe E, quae significat universalem negantem, et I, quae particularem affirmantem denotat. Huiusmodi igitur propositiones convertuntur simpliciter. Secunda dictio ē eva, duas continens vocales, nempe E, quae universalem negantem significat, et A, universalem affirmativam; E convertuntur per accidens, juxta illud, convertitur eva per acci. Tertia denique dictio ē asto, cujus vine vocales sunt A significans universalem affirmantem, et O particularem negantem denotans. Et harum propositionum conversio fit per contrapositionem, juxta illud, asto per contra. sed jam ad ulteriora properemus.

LIB 3

Sumularum de tertia mentis operatione argumentatione, sive discursu caput 1.

Tertiam denique mentis funtionem, nimirum discursum, explicandam agredimur. Han igitur esse inter reliquas perfectionem, nemo est qui dubitet. Dicursus quidem ē terminus in quo potentia intellectiva veluti

in perfectiori modo, ac diligendi veritatem ultimo sistit, ac quiescit. Dicitur ergo discursus, quod illius ope mens felici gressu ab unius rei cognitione in alterius cognitionem curat, atque discurrat, tandemque deveniat. Vocatur etiam illatio eo quod unum ex alio inferat, novasque veritates detegat. Cum denique discursus verbis exprimitur, proprie dicitur argumentatio. Argumentatio igitur, sive discursus est oratio, in qua unum infertur ex alio; v.g. Deus est bonus: ergo amabilis est.

Qua propter in omni argumentatione tria necessario reperies notatu digna; id scilicet, ex quo infertur aliquid; quod dicitur antecedens; id quod infertur ex alio, quod apellatur consequens: et illatio, quae etiam consequentia nominatur. Eque conexio, seu dependentia consequentis ab antecedenti, ratione cujus ex illo deducitur. talis est, quae in quolibet discursu per particulam ergo, igitur, vel similem denotatur. Exemplum in hac argumentatione, Deus est bonus: ergo amabilis est. Deum esse bonum est antecedens; ex hoc enim infertur amabilem esse, quodque est consequens: conexio autem, quam habet Dei amabilitas cum ejus bonitate, per particulam ergo expressam est illatio, seu consequentia. Consequentia nunquam dicitur vera, nec falsa, quia non propositio, sed propositionum avitudo est, conexio, sive ligamen. Dicitur autem bona, si recte antecedens cum consequenti nectitur; mala si irrepte.

Quandoque vero bona ē consequentia, etiam si falsum sit consequens; vg si premittatur falsum illud antecedens, materia est cogitans: recte infertur hoc falsum consequens: ergo materia potest ēē beata, quia quidquid cogitat potest esse beatum. Vicissim potest ēē verum consequens, et mala consequentia, ut si dicatur circulus ē rotundus: ergo discrepat a sphera. Non enim id circo differt circulus a sphera, quod rotunda sit, sed quod sit planus, sphera vero solida. Consequentia vero recta, sive bona, alia materialis est, alia formalis. Prima ē, quae duntaxat valet ratione materiae; vg aliquis hōō ē rationalis: ergo omnis; quae ratione materiae necessariae, qualis ē predicatum rationale respectu hominis bona ē; quae tm erepta erit in materia contingenti, eadem adhuc terminorum dispositione servata; vg, aliquis hōō salvatur: ergo omnis: formalis consequentia ē, quae ratione formae, sive dispositione sillogismi in qualibet valet materia; ē ergo omnis homo ē mortalis: ergo ego sum mortalis. sed notate: non idem esset necessario sequi, quae dicitur necessitas consequentiae, ac sequi necessarium, quae necessitas consequentis dicitur: ex hac enim homo salvatur necessario sequitur: ergo perseverantiam finalem assequitur, quod tm consequens ē contingens.

Pro legitima autem consequentia, qualibet materia sequentes observandae sunt leges: 1ª ex vero semper sequitur verum: falsum non nisi ex falso: ex falso aliquando falsum, aliquando verum. 2, ex contingenti potest sequi, vel contingens, vel necessarium, aut non impossibile: ex impossibile autem, sequitur quodlibet. sed scitote, quod non sic

intelligenda veniat hujusmodi regula, ut ex impossibili quodlibet sequatur impossibile, seu propositio quevis; sed ita, ut ex impossibili sequi valet, vel impossibile, vel necessarium, vel contingens, vel omnia simul. 3: quidquid sequitur ex consequenti potest etiam ex antecedenti inferri. Patet in hoc exemp: Petrus est homo: ergo est vivens: quoniam vero ex eo quod vivens sit, sequitur esse substantiam; etiam ex eo quod ~~vivens~~ homo sit, substantiam esse recte probatur; ideoque valet Petrus est homo: ergo est substantia. 4: quidquid repugnat consequenti, repugnat antecedenti. 5: ab opposito consequentis valet consequentia ad oppositum antecedentis. 6: a negatione universalis infertur negatio sui particularis; sicut ab affirmatione affirmatio. 7: de actu ad potentiam valet consequentia. 8 denique: de negatione actus ad negationem potentiae non valet consequentia; bene vero vice versa &c hujusmodi.

Caput II

De variis argumentationibus speciebus.

Generalibus jam sancitis regulis in omni argumentatione pro rectitudine consequentiae necessario servandis, quot argumentationum genera esse possint, videamus oportet. Sex vulgo enumerantur, nempe; syllogismus, entimema, prosillogismus, exemplum, inductio, sorites, et dilema. Syllogismi

ē argumentatio, quæ ex duabus expressis propositionibus tertia infertur, ut cū dicitur, omne, quod cogitat, existit; atque ego cogito: ḡ existo. Propositiones inferentes, quæ pro antecedenti notantur, vocantur premisse, prima maior; secunda minor. Propositio illata conclusio nominatur. Entimema ē sillogismus truncatus, cujus aliqua propositio reticetur, et in mente retinetur. Unde entima j ore, ut ajunt, ē sillogismus j mente: v.g. cogito; ḡ existo; ubi subintelligitur illa propositio, omne, quod cogitat existit. In entima absolute dicitur ant̄ propositio inferens

Prosyllogismus ē argumentatio ex sillogismo, et entimate constat. Ē ḡ, omnis, qui studet virtuti placet Deo; sed aliquis vestrū studet virtuti: ḡ aliquis vestrū placet Deo; sed omnis, qui placet Deo, habet justiciam: ḡ aliquis vestrū habet justiciam. Exemplum est argumentatio, qua ex aliquo singulari aliud infertur, propter similitudinem rationis utrovique repertam: v.g. Christus pepercit Magdalenæ penitenti: ḡ et mihi parcet penitenti: quæ argumentationis species caute admodū ē adhibenda; in his enim, quæ similia videntur, aliqua sæpe occurrunt discrimina, quæ justam unius ex alio consequutionem impediunt. Inductio ē argumentatio, qua a sufficienter enumeratis singularibus, aliquid his omnibus commune, et universale concluditur: v.g. hic hōō est mortalis, et ille, et ille ceteri: ḡ omnis hōō ē mortalis. Hæc argumentatio invictissima ē, si integra sit, et perfecta rerū enumeratio; alioquin erit manca, et roborit expers.

sorites ē aggregatus syllogismus ex pluribus contentis in propositionibus antecedentibus graditim positis; ut si probare velim avaros esse miseros, ita per gradationem efficere potero: avari multa desiderant; qui multa desiderant, multis egent; qui multis egent, sunt miseri: ergo avari sunt miseri. Dilema, quod et argumentum vicorne dicitur ē argumentatio, qua ex duplici propositione disjunctiva aliquod infertur respondens utrique disjunctionis membro; ut si probare velim, omnes homines ēē miseros quandiu mortali corpore vivunt, ad illud consequendum sequenti utar dilemate: quisquis hanc vitam vivit, vel cupiditatibus servit, vel obsistit; si servit miser est, easque explere namque nunquam poterit; si obsistit, miser quoque est; nam sibi perpetuo repugnare cogitur: ergo quisquis mortalem hanc vivit vitam miser ē. Novilior inter has argumentationis species ē syllogismus, ad quam cetere revocantur. Quare unicede sillogismo, sequentibus dicendum nobis incumbit.

Caput III

De materia, et forma syllogismorum eorumque conditionibus universim.

Cum sillogismus sit artefactum quodam ex dilectione logicę constructo materia et forma coalescit. Igitur sillogismi apellatur materia, id ex quo componitur; et est duplex:

proxima, et remota. Materia proxima syllogismi sunt propositiones, ex quibus immediate componitur; major videlicet minor, et conclusio. Materia vero remota sunt tres termini, propositionibus inventi, veluti materia materiae. Terminus bis in premissis repertus medium dicitur, sive argumentum; terminus autem, qui cum medio reperitur in maiori propositione, major dicitur extremitas, vel extremum maius; terminus denique, qui cum medio in minori reperitur propositione, minor dicitur extremitas, vel extremum minus. Sit igitur pro exemplo sequens syllogismus: omne cogitans est spirituale; omnis mens est cogitans: ergo omnis mens est spirituale. In hoc cogitans est terminus medius bis in premissis repertus; spiritualis est maior extremitas, quia cum medio reperitur in maiori; mens denique est minor extremitas, quia cum eodem medio in minori propositione adest.

Forma syllogismi est ipsius materiae dispositio; quae itidem duplex est, nempe vel materiae remotae, et dicitur figura; vel materiae proxime, et modus appellatur. Modus est apta propositionum dispositio secundum quantitatem, et qualitatem essentialem ad concludendum idea; secundum affirmationem, vel negationem scilicet, universalem, vel particularem. Figura est terminorum dispositio secundum predicationem, et subjectionem, ut inferatur conclusio. Cum vero triplex esse posit medium cum extremis convinatio, sive dispositio in premissis, triplex inde resultat figura. Haut enim medium est subjectum in una, et predicatum in alia; en primam figuram; aut est in utraque premissa predicatum; en 2 figuram, aut denique est in utramque premissa subjectum; et en 3 figuram; juxta illud.

Sub-Pre-Prima. Secunda Bis Pre: 3 Bis sub.

Sed vero cum figuram plurialitatem ex diversitate convinatio
nis medij cum extremis in premissis dicxerimus desumenda,
inde quarta absdubio aparet figura: si medium scilicet predi
cetur in majori, et in minori subjiciatur: quoniam ultima,
ut pote minus naturalis, parum differt a prima, tribus prioribus
cum relatis contenti fuere scholastici, qui in hac parte sequimur
laeti, quia breviores. In qualibet autem figura juxta artem
convinatoriam plures exant modi: novendecim communiter
assignentur ad inferendum acti, qualiter notantur dictionibus
absonis

A. figura 1.) Barbara[A], Celarem, Darij, Ferio || Baralipton[B]

B. modi indirecti.) Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum,

C. figura 2.) Cesare[C], Camestres, Festino, Baroco, || Darapti[D],

D. figura 3.) Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Ut misterium dictionum hujusmodi vobis innotescat, explicatio
nem accipite. In quolibet ex his dictionibus tres primae vocales sunt
observandae, quibus tres sillogismi propositiones suo ordine

denotantur. Siquae vero vocales aliquando supersint, uti in Baralinton, et Frisesomorum, contephuntur; solum enim ratione metri sunt apositae. Vocales inquam, AEIO denotant propositionem per talem literam expressam debere ee universalem, vel particularem, affirmativam, vel negativam, juxta jam vobis perscriptam regulam asserit A &c. Noven igitur priores modi ad 1 pertinent figuram: sequentes 4 ad 2: et reliqui 6 ad 3. Ex noven autem ad ad 1 figuram pertinentibus primi 4 sunt perfecti, quia directe concludunt, caeteriquinque imperfecti quia indirecte concludunt, et omnes aliorum. tunc dicitur modus directe concludere, quando major extremitas in conclusione predicatur de minori; indirecte vero, quando extremitas minor de majori predicatur. His ergo positis, pro qualibet figura claritatis gratia exemplum accipite.

Sit ergo pro prima in Barbara, in qua sillogismus triplici universali affirmativa constare debet propter triplicem A, juxta regulam asserit A. Insuper quia modus iste ad 1 pertinet figuram, terminus medius debet ee subjectum in majori, et predicatum in minori, juxta illud sub-pre-prima &c. Ac denique, cum sit modus perfectus, quo directe concluditur, major extremitas debet ee predicatum minoris in conclusione. Quare sic evadet sillogismus: omne cogitans e spiritale; omnis mens e cogitans: ergo omnis mens e spiritale. In Baralinton modo indirecto primae figurae: omnis spiritus e substantia; omnis Angelus e spiritus: ergo aliqua substantia e Angelus. Conclusio e particularis affirmativa quia tertia vocalis

ē I: concludit indirecte, quia li substantia, major extremitas, in conclusione ē subjectū minoris, quae ē li Angelus. Exemplū in Cesare pro 2 figura: nullū peccatū ē bonū; sed omne meritū ē bonū: ḡ nullū meritū ē peccatū. Pro 3 figura in Darac tem omne aāl ē sensibile, omne aāl ē vivens: ḡ aliquod vivens ē sensibile. Juxta exempla oellata, et aliquali regularū reflexione, alios, et alios, pro qualibet figura conficere poteris sillogismos.

Caput IIII

De reductione syllogismorum imperfectorum ad perfectos.

Quamvis sillogismi omnes recti evadant, si juxta regulas superius positas, servato modo, et figura, fuerit dispositi; soli tm quatuor priores modi primae figurae si stricte loqui velimus, naturalem terminorum ordinem servant, quapropter proprie perfecti nominantur; ceteri vero omnes non nihil ab eo deflectunt. Ideoque si qui modi minus evidenter concludere videantur, eos logici ad quatuor primae figurae modos regularum ope reducunt, ut clarius judicare valeant, an bene, vel male concludant? Quo circa hujusmodi reductio ita definiri potest: sillogismi minus perfecti ad perfectionem evidentiae causa

transformatio. Ea duplicis ē generis, directa scilicet, quam etiam ostensivam vocant, sive per ostensionem; et indirecta, quæ dicitur reductio ad inconmodū, vel per impossibile.

Reductio ostensiva ea dicitur, qua syllogismus imperfectus ad perfectū revocatur per traspositionem, aut conversionem alicujus, vel aliquarū ex ipsius propositionibus. Qua in re advertendū ē primo, modos incipientes a littera B, ut Baralinton, ad Barbara ēē revocandos: hinc incipiunt a littera C, ut Cesare, ad Celarem: qui ad litteram D, ut Daracti, ad Darij: denique qui ad F, ut Festino, ad Ferio reductio oportere. secundo observandæ sunt quatuor littere S.P.M.C. quotiescunque occurrunt in fine silavarū cujuscunque artificiosi vocabuli: nam S. significat, propositionem vocali precedentis respondentem simpliciter ēē convertendam; P, per accidens; M eam locomovendā, seu transponendas esse premissas, ut sit minor, quæ major erat, et major, quæ minor: denique C (non initialis dictionis) denotat, modū in quo ē, carere reductione directa, seu ostensiva; quare per impossibile ēē reducendū, ut sunt Baroco, et Bocardo. totumque hoc sequenti exprimitur distico.

S vult simpliciter verti P vero per accid

M vult transponi, C per impossibile duci

His ergo notatis, et in memoriam revocatis, quæ de pro-

positionis conversio caput 2 Libri precedentis sec. 3 dicximus, ut reducas sillogismum in Cesare efformatum, qualis est, nullum extensum est spiritus; omnis Angelus est spiritus: ergo nullus Angelus est extensus: ut hoc, inquam, reducas, primo observa, quod modus iste incipit a littera C, quare ad Celarem est revocandus. secundo: in fine syllabae nempe Ces, occurrit littera S, quae ostendit, maiorem esse simpliciter convertendam, ut sillogismus, qui est in Cesare, fiat in Celarem, hoc modo: nullus spiritus est extensus; omnis Ang est spiritus: ergo nullus Ang est extensus. — secundum exemplum in Daractin: omnis Angelus est spiritus; omnis Ang est est creatura: ergo aliqua creatura est spiritus. His revocandus erit ad Darii, convertendo per accidens minorem illius propositionem, eo quod littera P occurrat in fine 2 syllabae vocabuli Daractin, in hunc modum: omnis Ang est spiritus; aliqua creatura est Ang: ergo aliqua creatura est spiritus.

Sit denique 3 sillogismo in Fapesmo: omnis hoo est mortale; sed nullus Ang est hoo: ergo aliquod mortale non est Angelus. quia Fapesmo incipit ab F, reducendus est ad Ferio: et quia post vocalem A, per quam maior notatur, sequitur P, debet maior in hunc modum per accidens convertit; aliquod mortale est hoo; et quia post E minorem denotantem sequitur S, simpliciter erit minor convertenda hoc modo: nullus hoo est Angelus. Ac denique quia in Fapesmo reperitur

M, trasmutandæ sunt premisse, ita ut, quæ erat minor, fiat major, et quæ major, minor, et sic consurget syllogismus: nullus hõo ē Angelus; sed aliquod mortale ē hõo: ḡ aliquod mortale non est Angelus. Simili ratione reduci poterunt ceteri modi imperfecti ad perfectos, exceptis tm̄ duobus, Baroco scilicet, et Bocardo, qui per impossibile dumtaxat reducuntur; quia in eis littera C reperitur.

Reductio per impossibile, sicut et precedens, ē translatio syllogismi de imperfecto ad modum perfectum. Et sic se habet: si concessis premissis, conclusionem neget adversarius in sillogismis imperfectis, accipienda ē propositio contradictoria conclusioni negatæ, ipsaque collocanda pro majori, vel minori, cum altera ex premissis, juxta immediate dicenda. Tunc autem concedere compellitur adversarius, vel consequentiam negatam ēē bonam, vel premissam concessam ēē falsam, vel denique duas contradictorias simul esse falsas, quod cum impossibile sit, ideo reductio ista dicitur per impossibilem. Cum vero triplex sit figura, sciendum oportet, non eodem modo fieri conversionem in omnibus; sed in modis imperfectis primæ figuræ contradictoria conclusioni negatæ ponenda ē pro majori, et quæ antea major erat pro minori; quibus positis, infertur contradictoria propositioni concessæ, evadit que sillogismus in aliquo ex quatuor modis perfectis efformatis.

Excipitur tamen ab hac regula Celantes, cujus sillogismi non negetur conclusio, ponenda ē pro-

minori ejus contradictoria; quae antea minor erat, fiat major, infertq contradictoria premissae jam concessae. In modis secundae figurae ut fiat reductio, ponenda ē pro majori ipsa maior sillogismi, cujus conclusio negatur; et hujus contradictoria assumpta pro minori, inferet contradictoriam minoris jam concessae. In tertia denique figura contradictoria conclusionis negatae assumenda ē pro majori; substinetur minor, quae antea erat, et inferes contradictoriam minoris jam concessae. Quod ut facilius percipiatis, sequentia carmina recolite.

In 1. fig. Major fit minor; fit contradictio major:

Excipe Celantes, in quo pervertitur ordo.

2. fig. Servat majorem, variatque secunda minorem

3 fig. Tertia majorem variat, servatque minorem.

Exemplum in Baroco dicta illustrabit: omnis virtus ē prudens, aliquis zelus non ē prudens: ergo aliquis zelus non ē virtus. Siquis admissis premissis, conclusio

onem neget, sumenda ē huius conclusionis contradictoria, omnis zelus ē virtus, quæ fiet minor syllogismi, eadem major superioris syllogismi retenta, quia Baroco ē secunda figura; et sic dices hoc modo: omnis virtus ē prudens; omnis zelus ē virtus: ꝗ omnis zelus ē prudens.

Hanc postremam conclusionem negare non potest adversarius, concessis premissis; et tm̄ j priori syllogismo concesserat, aliquem zelum non esse prudentem: quam obrem vel duo contradictoria tenetur admittere contra principium illud, impossibile ē, idem simul ēē, et non esset; vel negate conclusioni aquiescere. Fateor, unamque reductionem operosissimam ēē, in practicaque vix utilem, aut necessariam: illarum tm̄ noticiam vobis traditam, ut morem gereremus majorem.

Caput V

De principiis, et regulis artis syllogisticæ.

Primum artis sillogisticæ principium sic sonat ore dialecticorum: dici de omni dici de nullo: quod quidem duas habet partes; prima ē dici de omni, cujus sensus ita explicatur; quidquid affirmatur universim de aliquo subjecto

distributive accepte, affirmatur etiam hoc ipso de quolibet particulari, et singulari sub ipso contento. In hacque prima huius principii parte fundatur communiter omnes syllogismi, quorum conclusio est affirmativa. exemplum: omnis virtus ē amabilis; sed humillitas ē virtus: ergo humillitas ē amabilis. Cum enim in majori affirmemus universaliter, omnem virtutem esse amabilem, implicite affirmamus, humilitatem caritatem &c, si virtutes sint, esse amabiles: dum igitur concedimus minorem, asserentem, humilitatem ēē virtutem si simul negemus, esse amabilem, absdubio negamus in conclusione, quod in majori concessimus, duasque contradictorias simul veras asserimus; nempe omnis virtus ē amabilis, et aliqua virtus, humilitas scilicet, non ē amabilis, quod ē impossibile. ergo ex vi prefati principii in syllogismis affirmativis recte concluditur.

Secunda ejusdem principii pars ē dici de nullo, quae ita explicatur: quidquid universim negatur de aliquo subjecto distributivo accepto, negatur etiam de omnibus, et singulis sub ipso contentis. In hac autem fundatur omnes syllogismi, quorum conclusio ē negativa, ut videre ē in sequenti: nulla virtus ē mala; caritas ē virtus: ergo non ē mala. Dixi autem, subjectum in predictis propositionibus sumi oportere distributive; si enim collective sumeretur, non valeret consequentia; non enim ex eo, quod omnes Apostolos ēē duodecim affirmemus, simulque assera-

mus, Petrum, et Paulum ēē Apostolos, licet nobis inferre, quemlibet eorū ēē duodecim. Sillogismi autem expositori, qualis ē iste. Clemens ē hōō, Clemens ē Papa: ḡ aliquis hōō ē papa, non fundatur j principio predicto, sed j sequenti, quod omnibus syllogismis ē commune.

Secundum principium sillogistice artis ē, quae sunt eadem uni tertio, sun eadem inter se; et ea quorū unū identificatur cum tertio, a quo alterum distinguitur, distinguntur inter se. Qualiter principium illud in divinis locum habere possit Theologi exponant. In rebus tm̄ creatis ē indefectibile. Ejus etiam duae sunt partes seorsim explicandae. Prima asserit, res, quae cū eodem tertio identificantur, identificari etiam inter se: in qua fundatur syllogismi, quorū conclusio ē affirmativa: horū enim scopus ē ostendere j conclusione, duo extrema ēē idem inter se: ad quod concludendū utraque illa duo extrema j premissis ostenduntur cū eodemque uno tertio identificata, quod idcirco mediū apellatur: quod patet in hoc syllogismo: omne aāl ē sensitivum; sed omnis hōō ē aāl: ḡ omnis hōō ē sensitivus. Ubi clare vides, duo extrema, hōō nempe, et sensitivū, affirmari premissis ēē idem cum medio tertio aāl; ex quo legitime in conclusione inferes ēē idem inter se.

Secunda hujus principii pars asserit, quoties e duodus rebus altera identificatur cū tertio, a quo altera distinguitur, predictas res distingui inter se: hocque principium deseruit syllogismis, quorū conclusio ē negativa. In his itaque duobus principiis ars dicurrendi fundatur ex

quibus variae profluguntur consequentiae leges pro recta syllogismorum constructione omnino servandae: harum autem accipites sequentes: prima, syllogismus tribus tantummodo terminis constare debet: hujus ratio est, quia, in conclusione identitas, vel distinctio extremorum, propter identitatem, vel distinctionem ipsorum cum medio; quod non accideret, si duplex esset medium, ut consideranti patebit in sequenti syllogismo: omnis homo est substantia; atqui lapis est corpus: ergo lapis est substantia. Adsunt enim in hoc ficto syllogismo quatuor termini, nempe substantia, lapis, homo, et corpus, atque adeo nulla est consequentia.

Secundam: in syllogismorum terminis eedem serventur proprietas Logicae, quales sunt suppositio apellatio, ampleatio, et reliquae. si enim ejusdem terminis varietur suppositio v. g. (idem dic de aliis) non valet consequentia; ut patet syllogismo sequenti: Petrus est rationalis; sed rationale est nomen: ergo Petrus est nomen. — tertiam: medius terminus in altera premissarum debet semper distribui. Distribui autem est accipi pro omnibus, et singulis sub ejus significatu contentis. Ratio hujus est, quia si in utraque premissa acciperetur medius pro omnibus, et singulis sub ejus significato contentis, in altera premissa posset accipi pro uno, et in alia pro alio, atque adeo duo media essent in syllogismo: unde non valet; omnis homo est sensitivus; sed omnis Leo est sensitivus: ergo omnis Leo est homo: ubi patet, hominem esse aliquid sensitivum; Leonem vero esse aliud sensitivum: consequenterque 2 adest terminus medius.

Quartam: medius terminus ingredi nequit in conclusione: 5: nullus terminus distribui debet, in conclusione quod non fuerit distributus in premissis. Ratio quia conclusio continere nequit, quod non prehabebant premissæ; econtra vo accideret, ac regula deficiente. Hinc tritum emanavit dictum: a non distributo ad distributum non valet consequentia, ut patet in hoc syllogismo: omne animal est sensitivum; sed omne animal est substantia: ergo omnis substantia est sensitiva: in quo arguitur a termino substantia non distributo in minori ad ipsum distributum in conclusione. Hinc oritur regula: ex puris particularibus nihil infertur, quia cum particularis affirmativa non distribuat subjectum, nec predicatum; particularis negativa, etsi predicatum distribuat non tamen subjectum; terminus medius posset in una premissa accipi pro uno, et in allia pro alio. Et nota: signa universalitatis, et negationem facere, ut distribuantur termino, quos afficiunt: ita in universali affirmativa solum subjectum; in universali autem negativa subjectum, et predicatum distribuitur. Consulto dixi, ex premissis particularibus nihil infertur: ex singularibus ~~autem~~ enim optime deducitur conclusio, ut patet in hoc syllogismo: Xpts resurrexit; sed Filius Virginis Matris est Xpsi: ergo Filius Virginis Matris resurrexit.

Septima: ex puris negativis nihil infertur: 8: si altera premissarum sit particularis, conclusio nequit esse universalis. Idemque: altera premissarum existente negativa, conclusio nequit esse affirmativa. Hinc emanavit axioma: conclusio semper sequitur de viliorem partem; quod intelligendum est quantum ad quantitatem,

et qualitatem essentialem premissarum; id est, si altera premissa sit particularis, conclusio necessario erit particularis; si vero negativa, negativa; ut constat ex dictis; non vero intelligitur quoad veritatem, et falsitatem; potest enim altera, imo et utraque premissa esse falsa, et conclusio vera, ut patet in hoc syllogismo: omnis lapis est vivens; sed omnis homo est lapis: ergo omnis homo est vivens. sed de his satis.

Caput VI

De variis syllogismorum speciebus.

Quia usque dicta ad syllogismos ingerere spectant, nunc autem ad illius species descendamus oportet. Igitur syllogismi divisio, vel ex ratione materiae, vel ratione formae oriri potest. De divisione ratione formae habita satis dictum habetis, cum de figuris, et earum modis agimus. Nunc autem de ejus divisione ratione materia dicendum superest. Dividitur ergo primo ratione materiae in universalem, cujus conclusio universalis est, particularem, cujus conclusio particularis est propositio, qualessam vidistis: et singularem, sive expositorium (eo quod rem clarissime quasi ante oculos exponat) cujus scilicet medium est terminus singularis. Vg. Cicero est eloquens orator;

hic orator ē Cicero: q̄ ē eloquens orator. Pro cujus syllogismi conclusione notandum, quod medius terminus debet ēē omnino singularis; alias non recte concluderet; sicut per oppositum non recte concluderet sillogismus communis, nisi ejus medium distributive, et universaliter accipiatur. Quapropter, in isto syllogismo essentia divina ē Pater; essentia divina ē Filius: q̄ Filius ē Pater, falsum ē consequens: licet enim essentia divina, ut pote una, et individua, sit terminus singularis; ē tamen pluribus personis communicabilis: unde equivalenter est terminus communis.

Utque alia omittam, solemnis ē syllogismi divisio in apodicticum, sive demonstrativum, topicum, seu probabilem, et sophisticum, seu falacem. Sillogismus demonstrativus ē, qui et demonstratio appellatur, ē sillogismus generans scientiam, aut etiam ē ille, qui in recta forma construitur ex premissis omnino veris, et necessariis, seu quae aliter se habere non possint. Sed duplex statui solet demonstratio, una propter quid; altera dicitur quia. Demonstratio propter quid, ea ē, in qua demonstratur effectus per propriam causam; et quoniam causa prior ē effectu, ideo dicitur haec demonstratio a priori; ut si causam eclipsis solaris pro medio probativo in hunc modum assumas: cum interponitur Luna soli, eclipsis solis ē: hoc anno interponitur Luna soli: q̄ hoc anno

eclipsis solis ē. Demonstratio quia ea ē, in qua demonstratur causa per effectum: cū effectus omnis posterior sit sua causa, id circo demonstratio dicitur a posteriori; vg, quando eclipsis solis ē, interponitur Luna soli; hoc anno eclipsis solis ē: ḡ hoc anno interponitur Luna soli.

Sillogismus topicus ē, seu probabilis, qui causat opinionem, aut cujus aliqua saltem premissa probabilis sit. Illud autem probabilem dicimus, quod nobis verosimile apparet, ideoque verū judicamus, cū formidine tm̄ oposita, eaque sufficienti, ut prefatum judiciū non sit omnino firmum. Exemplū: Mater unici filii tenere diligit eum; verta ē Mater unici filii: ḡ tenere diligit eum. Ubi patet majorem certam ēē, ēē tm̄ verosimilem; et similiter conclusionem. Sillogismus autem demonstrativus ē et probabilis eisdem diriguntur regulis. Ad perfectam vero illorū noticiam sequentium terminorum explanationem (logico quidem dignam) accipite.

Assensus ē actus intellectus aliquid affirmans de subjecto. Disensus actus intellectus aliquid negans de objecto. Uterque potest ēē verus, vel falsus a conformitate, vel disconformitate cū objecto. Judicium certū ē assensus, vel disensus firmus constanter adhaerens objecto absque ulla haesitatione, vel falsitatis formidine:

hæc autem fixa, et constans mentis adhæsio ad id, quod judicat, ē certitudo judicii, seu mentis immoviliter assentientis, aut disentientis, quæ etiam certitudo subjecti solet appellari, ut distinguatur certitudinem quam vocant objecti, quæ consistit vi, ac pondere rationum validissime ad assensum impellentium. Hæc autem mentis, seu subjecti certitudo potest ēē moralis, phisica, vel methaphisica. Certitudo moralis ē, qua intellectus judicat, rem aliter se habere non posse, atenta existimatione prudentiū, vel multis gravibusq testimoniis i unū concurrentibus: vg a mexicam existere.

Certitudo phisica est, qua judicamus, rem aliter se habere non posset atento ordine naturæ: vg, plures annos ēē necessarios ad multas scientias perfecte acquirendas. Methaphisica certitudo ē, qua judicamus, rem nullo modo, nullaque pōa aliter habere se posset: vg, totum esse majus sua parte. Judicium opinativum, aut probavile, quod et opinio nuncupatur ē judiciū, quo intellectus aliquid de objecto judicat, non firmiter, sed cū hæsitatione aliqua, atque formidine veritatis oposite. Unde quo major fuerit de oposito formido; minus habebit probabilitatis judicium; quo vero minor illa fuerit major erit judicii probabilitas. Judiciū evidens ē, quo intellectus ita clare atingit objectum, ut veluti nitidam quadam luce refulgens ita videt ēē,

sicut judicatur. Hinc colligens, omne judicium evidens esse certum: non autem vice versa, ut patet in actibus fidei, qui licet omnimoda certitudine pollentes, ut pote in Dei revelantis autoritati fundati, obscuri tamen interdum aparent, cum captum intelectualis luminis superescedant.

Tandem syllogismus topicus est, qui falsis propositionibus constat, sed aparente veris; et errorem parit in intellectu: quare si demonstrationem mentiatur, paralogismus nominari consuevit; si vero mentiatur opinionem, sive ejus premissae probaviles aparent, cum tamen omnino falsae sint, sophisticus speciatim apellatur. tales sunt quicunque regulas frangunt precedentes, vel conditiones non observant pro recta syllogismi construcione traditas. Et licet harum observantia facile quisque falacias interarguendum comitti solitas deprehendere, atque dissolvere posset; congruunt tamen judicavi aliquas, quae sunt veluti capita caeterarum, hinc breviter exponere, ne incaptus qui inter versutias irretitus inveniatur.

Caput VII

De sophistarum Falatiis.

Sophistae nomen initio per honorificum fuit non secus

ac Magi, Astrologi &c, quae solo hominum quibus concessa sunt, vitio in malam partem postea sumi caepere. Sophistae enim a sapientia, quam profitebatur fuit denominatus: sed multi sapientis nomine ad fucum aliis faciendum abusi, artem illam sophisticam, imo dolosam, commium odio, atque despectui exposuere. Omnis itaque falacia, sive sophistarum cavilatio aut indictionibus posita ē, aut in cogitationibus. Prior dicitur grammaticalis; posterior vero logicalis. Primi generis falatiae ad equivocationem reducuntur, quatenus eisdem vocibus plura diversimode significantur, ut si dicatur, sidus ē Leo: ergo rugire potest. Vel quidquid est Aristotelis non ē tuum, logica, quam emisti, ē Aristotelis: ergo non est tua.

Falatia in hujusmodi argumentationibus in eo sistit, quod cum terminus medius sit equivocus, alter in una premissa, alter suponit in altera. In primo enim exemplo terminus Leo significat in antecedentis sidus quodnam Leo dictum; in conclusione vō aal rugibile. In secundo exemplo li Aristotelis denotat j majori dominium ipsius, in minori autem ipsum ēe autorem. Unde ad falatiam desolvendam attente considerandum, an medium sit univocum; sin autem distinguenda erit major, vel neganda. Alie etiam sunt grammaticales falatiae, quae j affectu dictionis fundantur: vg Maria est Mulier; congregationes aquarum sunt mulier; ergo sunt mulier. tertia falatia est cum accipitur quid pro quali nude supta pro re cum aliquo acci-

denti: vg. quidquid edisti emisti; carnes crudas emisti: ergo carnes crudas comedistis: et in similibus ita distingue: quod emi, et non qualiter emi, concedo majorem; et qualiter emi nego majorem, et concessa minori negatur consequentia.

Falatiae logicae ad aliquot capita reduci solent. 1 est ignoratio elenchi, seu ignoratio ejus, quod in adversario est reprehendendum; ut cum probatur contra adversarium, id ab eo non negatur, nec ad quaestionem attinet. tunc aut ignari, dicitur status quaestionis. 2 dicitur petitio principii; cum nempe id, quod in quaestionem venit ac principio, seu initio quaesitum, petitur, seu assumitur tamquam certum, vg. si quis terra feratur, quia nullo impellentem, terram decidit, certe petet principium: nam id ipsum est, quod quaeritur, an impellatur ab aliquo necne? 3 falatia est a non causa pro causa: cum scilicet id loco causae effectum, quod tm causa non est; ut cum cometa, aut aliquod quodvis Coeleste phenomenon causa dicitur subsequentis pestilentiae, sterilitatis, aut aliarum calamitatum, quae in genus humanum ingruunt: sic enim solent ratiocinari homines post hoc: ergo propter hoc.

Quarta est ab imperfecta enumeratione, ut si quis dicat: titus capite damnatus est, vel sua culpa, vel pravitate judicis. Imperfecta est enumeratio, nam id etiam falso, sed invicto improvorum hominum scripto, seu testimonio, aut aliis modis potest accidere.

5 ē falatia accidentis, quæ ē omnium magis captiosa; cum nempe alicui rei simpliciter, et absolute tribuitur, quod ipsi tantum per accidens convenit. Vocatur accidens in præsenti necdum quod contingente advenit subjecto, sed etiam quod cum prædicatum aliquatenus a subjecto diversum, saltem si non sit, integra ipsius definitio. Huc expectant captiones illæ; fecisti cathedram; sed cathedra ē lignum: ergo fecisti lignum. Venientem cognoscis; sed Coriscus ē veniens: ergo cognoscis coriscum. Ubi ex eo quod feceris, aut cognoscas accidens, vitio ne infertur id ipsum de subjecto. Huc etiam expectat mutatio suppositionis simplicis in personalem aut e converso; ut āal ē genus; hōō ē āal: ergo hōō ē genus. Vel hōō ē tertiæ declinationis; Petrus ē homo: ergo Petrus ē tertiæ declinationis. Item variatio apellationis; ut capra ē mater: capra ē tua: ergo capra ē mater tua: ubi terminus tua apellat in conclusione supra accidens mater, et in minori supra subjectum. Denique cum fit transitus ab esse individuali ad specificum: ut si arguas: quod ego sum tu non es: ergo sum hōō: ergo tu non es hōō; ubi major verificatur de esse individuali; minor vero et conclusio de specifico. 6 falatia ē compositionis, et divisionis; ut si id quod sensu composito intelligendum ē, sensu diviso explicetur, aut vicissim: v.g. implicat puerum ēē senem; sed puer ē hōō: ergo implicat hominem ēē senem. Sic autem respondendum: implicat puerum ēē senem, in sensu composito concedo; in sensu diviso nego. Huc etiam revocari debent que-

dam argument complexa, vg, vel tu volas, vel non volas; sed non volas: ergo volas: nam ans est sensus compositus, et consequens sensus divisus.

Septima adicto simpliciter ad dictum secundum quid et econtra. e g, siquis ex eo, quod precepta Dei solis naturae viribus, divina gratia destitutis, impleri non possunt, illa simpliciter, et absolute impossibilia pronuntiet, invitum, quod reprehendimus, incidet; quoniam argumentabitur adicto secundum quid, sive ab eo, quod dumtaxat secundum aliquem modum verum est, adictum simpliciter. Econtraria, siquis dicatur bonus cum adicto, vg bonus pictor, ex eo quod sit bonus simpliciter, mala quoque futura est consequentia: siquidem ducetur adicto simpliciter ad dictum secundum quid. ubi notandum; cum homo dicitur bonus simpliciter, attributum bonus, cadere in subjectum homo; sed cum dicitur bonus pictor, attributum bonus non afficit subjectum homo, sed predicatum pictor.

Octava falacia est consequentis, in qua ex consequenti inferri creditur ans; vel opposito antecedentis oppositum consequentis: ut si homo est, animal est: ergo si non est homo, non est animal. Quod denique falacia est multiplicis interrogationis, cui simpliciter fieri nequit satis: ut si quis querat, an Aristoteles sit philosophus, et philosophorum princeps. etenim aliud querere, an sit philosophus, de quo nulla est controversia, aliud vero an philosophorum princeps: de quo potest esse dubium. ut ergo amoveres fraudem tot dandae erunt responsiones, quot fuerint interrogationes?

Caput ultimum
Sumularum de modo inter disputandum servando.

Olim erat j animo, vel statim in ipso sumularum vestibulo, vel postallia precepta jam j ipsarum culmine quendam de methodo instituere sermonem. At vero cum viderim, si hujus notitiam ea, qua par erat, proponere claritate vobis vellem, plus justo in principiis tradendis immorandum, brevitati consulendo, eaam libenter omissi. sed tm pro scholasticis conceptationibus utiliter, atque religiosis peragendis, precepta quedam, seu potius monita valde utilia accipite ex ipsa methodo mutuata.

Arguens quicunque ante omnia tranquillam mentem, ab omnique passionum perturbatione libera retinere curet. Superbiam insuper, cateraque vitia omnino evitet. Veritatis desiderio ductus potius quam proprie mentis pertinatia, a convitiis omnino abstineat, ut pote qua caritati, atque modestiae maxime ledunt. Adversariorum non fraudulenter, sed aperto

Marte agrediatur: neq enim argumenti vis in eo sita, ut incaptus respondentem inveniat, sed ī ratione efficacia. Argumenta adhibeant juxta perscriptam syllogismorum nōmam. Contradictoriam conclusionem, quam expugnare nititur, in propria inferenda, semper studeat, atque probare quod negatus ē.

Sic jam argumento pposito, respondens ad litteram verba arguentis in quatus possit repetere curet, nulla interim adhibita responsione: tunc primam argumenti premissam iterum repetet, cui statim responsionem faciet, concedens, sive transiens, negans, si falsa, si denique ambigua distingens. Simili modo minorem repetat, ac absolvat, nisi forte majorem negaverit; tunc enim minorem intactam relinquat. Si autem concessa majori, minorem negaverit, intactam relinquet conclusionem. Ad conclusionem concedo, vel nego consequentiam semper dicat: nam consequentia ī ratione talis semper ē bona, vel mala, et ideo absolute concedenda est, vel absolute neganda. Quando vero conclusio ambigua appareat, dicat, distingo consequens, non consequentia: consequens namq duplicem sensum habere potest, ī quorum uno sit recta consequentia, ī allio irepta. Quties denique syllogismus ob perscripte defectum non concludit, concessis seu potius premissis permissit neget consequentia.

Hic vero regulæ logicales accipiant jam finem sive recoli digne-
que utinam cedant in Laudem, et Gloriam Sanctissime Tria-
dos; deipare Virginis Mariæ, Protoparentis N. B.
Sororisque Scholasticæ utriusque doctoris Aansel-
mi, et Thomæ hujus potifitie regiæque Universita-
ti Protoparentis Veremundi, qui suo nos tem-
per muniat Patrotinio; cedant tandem in ho-
norem Sactæ Catharinæ Virginis,
cujus hodierna die gloriosam recoli-
mus memoriam, atque omnium
Cælestis curiæ Sactorum. In-
terea alio de more Majo-
rum maximopere ad-
hivente in Hispa-
niam pergamus
ubi felici hor-
rum ter-
minatio-
ne ru-
dimen-
torum
gratias
agamus
Deo al-
ternan-
tibus
vocib-
us de-
cant
ant-
es.

Te Deum Ladamus.

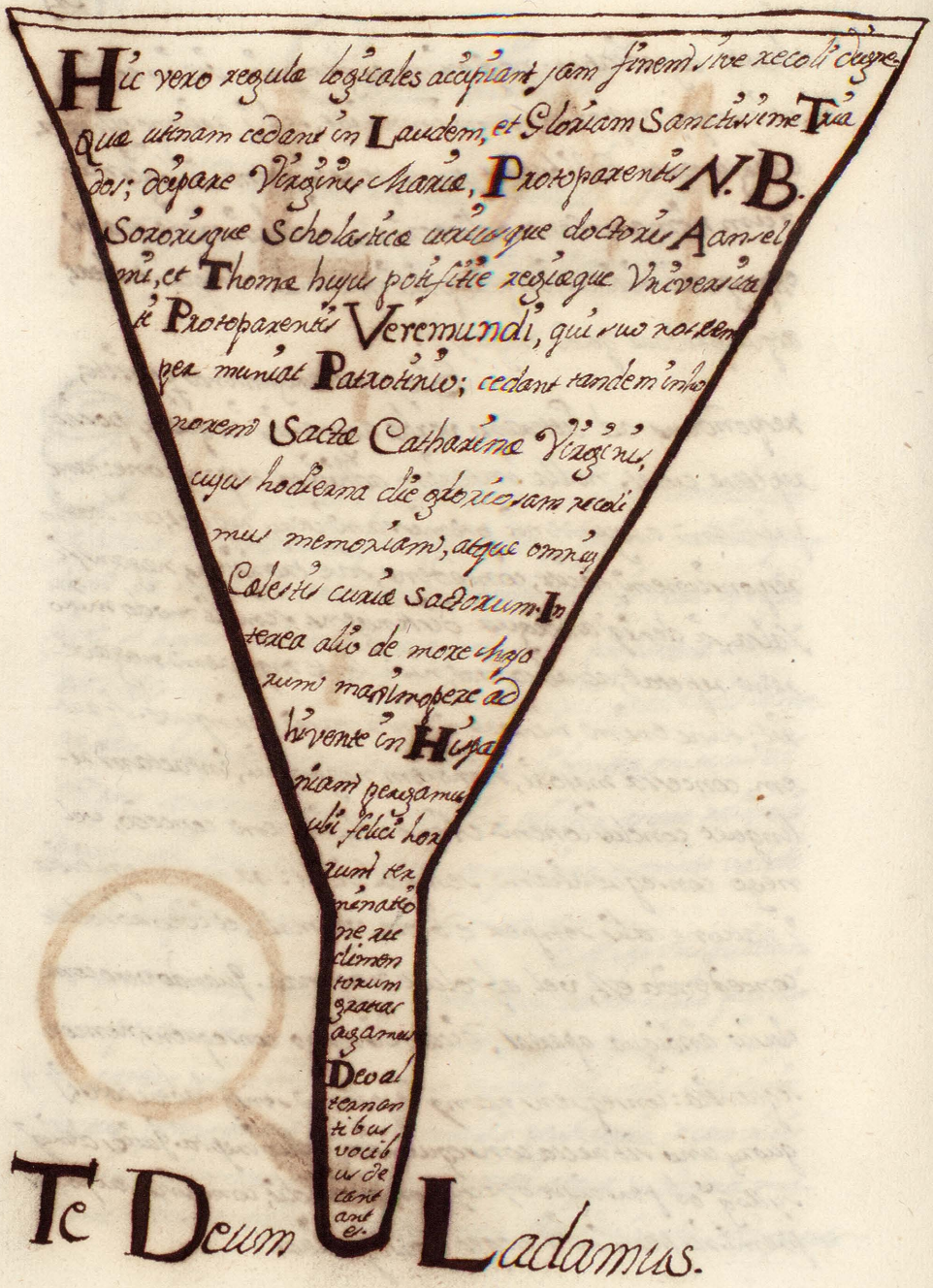

Initium Logicæ Magnæ

In Logicam magnam seu Controversiam Prefatio.

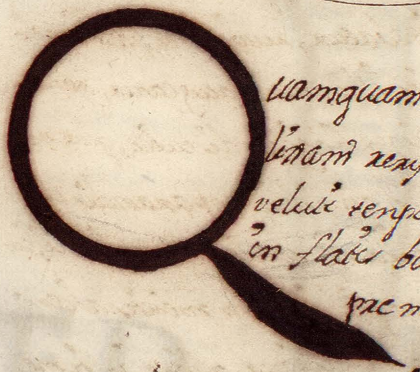

Quamquam non desint plurimi qui pro lixam rerum disputatione dialecticarum veluti temporis misericordiam jacturam in flatis buccis proclament; quia vero pre magna ejus utilitas palam ē omnibus, qui alias scientias

sub Logica duce compare curarunt; cum Logico irradiante splendore obscuroque mentis luminibus petefaciant difficultatum arcana; ac de causa, ut vestra rutilent ingenia florescant acuentum, atque utiliorum disputationi apta reclantur, Logicam magnam pertractandam libenter amplectimur. Caeterum ipsius limine sciendum oportet, facultatem, quam modo agredimur, ab ea, quam nuper didicistis, aliam revera non esse, cum ejusdem scopum colliment. In illa siquidem precepta dedimus in compendium redacta, pro detegenda veritati in qualibet materia valde utilia; quae propterea Logica parva nuncupatur. Nunc vero supra eadem monita reflectendo ulterius progredimur, naturae ipsius objecti, atque utilitati in dagimi fusioni calamo incumbentes: quare eadem met doctrina disputative scrutatur, sed usui acomodata, quo intellectuales aties, depulsa, quae haevitabatur, ruvigine, exercitatione, atque usu magis, ac magis illustretur, augeatur, gaudescat. tot enim tanta, talisque Logica discutit, quae nec dum per se, verum etiam pro omnibus coparandis disciplinis valde sint necessaria. Ê solicitudine virili, in recessoque labore in ejus acquisitionem mentis aciem dirigite, utque vobis captum difficilima offert, intime

caleatis, ne dum aliis scientiis vacare cupientes, logice vacuit, ab earum limonibus, jure merito strucda mini.

Disertatiuncula doctrinalis de quorundam adverbiorum significatione, quorum usus valde familiaris generatim in omnibus locutionibus scientissime evasit.

Priusquam aliquid disputemus, cum quorundam terminorum, adverbiorumque usus in omnibus pene scientificis locutionibus, atque j argumentorum solutionibus satis familiaris evasit, eorum brevem notitiam (ut jam alli de premissis responderet eventus) in ipso logice controverse vestibulo vobis perficere non incongruunt judicari. Licet enim horum expositio in logica parva, ubi de adverbiis agitur, propriam sedem expectaret; consumpto tm illic in presentem locum traducere proposuit, ut eam facilius memoria

recesentes, in qualibet scholastica conceptione adverbiis, quasi fermissimo scuto, adverbiorum jacula feliciter repelere possitis.

Igitur primo examinandus occurrit terminus essentia aquoquam plures alii ad rem expectantes oriuntur. Essentia alicujus rei ē natura, seu peculiare, atque intimus ēē ejusdem rei; voces autem seu termini, quibus eam explicamus, sunt perfectę rei definitio, Predicata essentialia, seu partes essentiales alicujus rei ea dicantur, quae essentiam rei constituunt, nec ab illa hullatenus distinguntur; ut significata harum vocum āāl rationale dicuntur hominis predicata essentialia: predicata, quia vere de homine predicantur; essentialia vero, quia ejusdem essentiam constituunt. Accidens alicujus rei illud dicitur, quod eidem accidit, seu quod in ea repellitur, ad ejus tm̄ essentiam minime pertinet, nec ipsi necessario, sed solum contingenter convenit, ita ut sive predicta rei adsit, sive adsit, eadem semper perseveret; sic ēē album, aut nigrum ē accidens hominis; sive enim albus sit sive niger semper ē hōō. Hinc aliquod predicatum essentialiter dicitur convenire subjecto, cum hōō necc̄ē, nec concipi valet sine illo, ut rationale respectu ho-

minis. Accidentaliter vero alicui rei convenit predicatum, quod ad ejus essentiam minime expectat, imo res absque illo consistere, vel saltem concipi valet, ut ēē album respectu hominis.

His valde affines sunt termini per se, et per accidens, aliquando tm strictius, aliquando minus stricte accipiuntur. Illud j rigore dicitur per se rei convenire, quod ex natura ipsius rei convenit: sic homini ejus predicata essentialia conveniunt, atque ea, quae j propria nāā radicantur ut proprietates. Quare hōō necdum ē per se rationalis, sed etiam risibilis. Quado effectus ē proprius causae dicitur causam per se talem effectum producere; ut aqua per se ē causa frigoris, per accidens vo calefacit. Contraponite terminum per se, termino per accidens, sensu, in quo per se accipiatur. Aliquid realiter alteri convenire dicitur, cum vere, et in re eidem convenit, idque sive essentialiter, sive accidentaliter: sic asseritur. Petrum ēē realiter hominem, ac etiam ēē realiter album.

Absolute dicitur aliquid rei convenire, cum sine comparatione ad alia illam talem, vel talem denominat; sic hōō absolute dicitur rationalis, et paries albus. Respective vero res dicitur talis, cum in se non habet predicatum denominans, nisi per comparationem ad aliud: sic vir parve sta-

ture dicitur major respective, si cum parvulo compare-
tur. Frequenter absolute idem sonat ac simplici-
ter, dum nimirum sine adito, aut limitatione res talis
denominatur. sed proprius juxta D. T. 2.2.q.58.a.
12 a.2. simpliciter dupliciter accipitur; sic dicitur
simpliciter bonum v.g. vel quo ē omnibus modis bonum,
sicut virtutes; vel quod ē bonum secundam propriam
naturam consideratum, quamvis per abusum possit
fieri malum, ut patet in divitiis, et honoribus. secun-
dum quid tum dicitur aliquid rei convenire, cum predica-
tum unice rei convenit secundum aliquam particulam di-
minuentem superaditam: sic homo pictus dicitur secun-
dum quid hoō.

Materialiter, et formaliter sunt duo expressio-
nes in solutionibus argumentorum valde usitatae. Materia-
liter, seu identice aliquid alteri convenire dicimus, cum
ei ea ratione convenit, quod subjectum commune sit aliarum
etiam perfectionum; sic dicitur, medicum ēē musicum materi-
aliter, et identice. Id ē, idem subjectum, quod medicus ē,
etiam ē musicus: nullatenus vero dicimus, medicum forma-
liter, seu qua medicus ē, ēē musicum; non enim eo musi-
cus, quod medicinam caleat. Econtra aliquod attributum
dicimus, convenire alicui formaliter, seu quatenus tale

cy perfectionem peculiarem disignare volumus, ratione cujus ille convenit predicatu atributum: sic dicimus album formaliter, seu quatenus tale, id ē, gatenus albu ē, nocere visui: non enim album quatenus paries, aut papirus potentiae visivae ē infestum: si enim prefate res alterius essent coloris minime visui nocerent.

Multoties materialiter, specificative, identice, et realiter pro eodem usurpantur eo quod haec adverbia supra materiam, subjectu, aut entitatem apellent: sicut etiam ista formaliter, et reduplicative aliquando indiscriminatim accipiuntur. Sic haec propositio, aal hominis ē rationale, dicitur vera identice, specificative, et materialiter, quia eadem ē entitas animalis, et rationalis hominis; reduplicative vero et formaliter ē falsa, cu aal quatenus tale, non sit rationale. Ex sumulis habetis, quibus particulis sensu ~~[illegible]~~ reduplicativus exprimitur. Utquo et utquo, sunt veluti duplex efugium, quo usque ad nauseam, multoties utuntur dialectici ut argumentorum eficaciam eludant. Utquo denotat, denominationem convenientem supposito, seu cuilibet concreto, convenire ipsius formae, ut quo, seu tamqam id ratione cujus. Sic quia paries ab alvedine dicitur albus, albedo dicitur alba ut quo, pa

ries vero albus utquod: idem proportionaliter dicen-
dum j aliis denominationibus. Hæc nihilominus sit
veluti regula; quod j denominationibus ab actionibus pro-
venientibus semper denominatio convenit suposito
utquod quia actiones sunt supositorum: actioni autem
convenit utquo: sic hoc dicitur amans, videns & ut
quod, actio vero, qua amat videt, ē utquo amans,
et videns.

Virtualiter idem sonat, ac equivalenter. sic
dicitur Pro-Regem virtualiter, seu equivalenter ēē
Regem, quia licet talis revera non sit, idem tamen
munus ac Rex in traditionis suæ terminos gerit.
Adequate, et totaliter, idem significant ac secun
dum omnes omnino partes: sic cervus dicitur ade-
quate niger, quia nempe secundum omnes sui par-
tes, niger ē, econtra inadequate, et partialiter, idem
ē, ac secundam aliquam, vel secundum aliquam tantum
partes; sic etiops dicitur inadequate, et partialiter al-
bus, eo nempe quod tantum sit secundum dentes. In
recto, et in obliquo: rectum logicæ dicitur, id, de quo predi
catum verificatur: obliquum vero, quod comitatur subjec
tum veluti accessorem. Rectum in nominativo casu poni
tur, in aliis vero obliquum; ut j hac propositione, pa-

lium Petri ē mutuatum, in qua predicatum no verificatur de obliquo, sed de recto conotante obliquum. Directe et indirecte. Quidquid primario, et ratione sui queritur, directe dicitur intendi; indirecte vero quod solum ratione alterius. Unde hæc adverbia proprie verificantur de agentibus propter finem. Idem prorsus significare videntur alia duo primario, et secundario: qui enim aliquem finem intendit, dicitur, directe, et primario querere finem; media vero indirecte et secundario.

Actu, et pōa, quæ possunt ēē, in pōa esse dicuntur; quæ vero jam sunt, in actu ēē dicuntur. Sic deambulatio vespertina, quæ nunc actu non existit, quia tamen vespere existere valet, nunc ē in pōa ad existendum: sesio vero presens ē in actu, quia nunc exercetur. Nota tm̄, alliud ēē, poam ēē; alliud vero ēē in poa. Esse poam verificatur de potentiis activis, etiam si sint j actu: quare intelectus vg ex quo actu intelligat, non desinit ēē pōa intelectiva; ēē j pā verificatur de potentiis objectivis seu passivilibus, vel quod idem ē, de objectis potentiarum; vg lignum ē j pōa ad imaginem, quæ ē objectum potentiæ, seu facere potentis.

In actu 1, et in actu 2. Per actum 1 intelliguntur principium, pōa, seu virtus operativa, ut voluntas, et intelectus; per actum 2 operatio, ut volitio ipsa, et intellectio. Insuper actus

ꝑ alius ē proximus, remotus alius. ꝑ ē virtus operativa cū omnibus requisitis ad operandū; sic ignis aplicatus dicitur ēē j actu ꝑ proximo ad comburendū. 2 ē ipsa virtus secundū se, precisis, seu deficientibus aliquibus, vel aliqua ex conditionibus adagendū, ut ignis ad convustibile non aplicatus. — Signate, et exercite. Poa, et ejus actus his duobus modis considerari possunt. Considerantur signate, dum quoad essentialia concipiuntur, precisive ab eo, quod existant, vel non existant. exercite vero dū, prout sunt j exercitio, vel actu considerantur. Signate idem aliquando significat ac reflexe: et exercite idem ac non reflexe: sic, qui bene canit, regularū musicæ ignarus, dicitr, exercite regulas musicę scire, non vō signate: e contra multoties eruditus musicus musicæ regulas optime calens, ipsas ad praxim perperam reducit; qua propter dicitr ignorare eas exercite, non vero signate.

Implicite, et explicite. explicite aliquid dicimus, cū id propriis nominibus significamus. Implicite vō, cū non nisi quatenus in alterius nominis significato includitur. Sic cum dicimus, Aristotelem fuisse Philosophum, explicite philosophum asserimus; implicite vero etiam logicū in philosophia contentam. — In sensu composito, et in sensu diviso. His expresio-

nibus oportune aplicatis quam plurime objectiones confestim evanescunt. Prima locus habet, cum de subjecto enuntiatur aliqua forma, dum existit sub alia, utraque formam conjungendo, vel componendo pro eodem tempore: 2 vero dividendo tempus, vel pro diverso tempore: ut si dicas, voluntas dum amat, potest odio habere. Sensus hujus, et similium propositionum est, quod amans in sensu diviso amoris, potest odio habere, non autem in sensu composito.

Notandum vero oportet, quod li odio habere apellare potest supra voluntatem, seu potentiam amandi, et prout sic est vera propositio, quia facit hunc sensum; voluntas dum amat habet etiam potentiam ad odium: potest etiam apellare supra amare, et tum est falsa; quia hunc exhibet sensum, voluntas dum amat potest conjungere odio cum amore: licet enim dum amat possit non amare, seu odio habere, non tamen componendo, seu simul conjungendo odium cum amore, sed ipsum dividendo. Positive aliquid dicitur de aliquo, cum de ipso exprimitur aliqua forma, quae revera in ipso sit: sic justus dicitur positive Deo gratus a gratia sanctificante. Negativus dicitur aliquid de subjecto, cum de ipso enuntiantur forma, qua caret, nullum tamen habet impedimentum quominus ipsam habeat; sic sacerdos doctus, et pius dici potest negative episcopus, quia nullum ad episcopatum habet impedimentum. Aliquando etiam li negative accipitur

pro carentia alicujus formae, subjecto incapaci illam habendi: sic hoc negative dicitur lapis. sed jam dicta sufficiant.

Tractatus

Primus Proemialis De natura Logicae. Quaestio Prima. An Logica sit simpliciter scientia? Prelivantur aliqua, et referuntur sententiae. §1.

Ex Logicae parvae exordio habetis quid nomine Logicae significetur, atque ejus divisionem in naturalem, et artificialem. Ut vero termini, quibus quaestio proponitur, plenius vobis innotescant, premittere jubat, significatum cujus vocis scientia bifariam accipi possent: primo licet mirus proprie pro quavis vera cognitione, quidquid non ignoratur scire dicitur. 2 et proprius accipitur pro

certa, et evidenti notitia rei per causam. Sub hac 2 acceptione rationem participat cujusdam virtutis intellectualis, interquinque communiter enumerari solitas, hominis mentem in verum dirigentes, cujusmodi sunt intelligentia, sapientia, scientia, ars, et prudentia. Intelligentia ē habitus primorum principiorum, seu innata illa facilitas, qua intellectus prima principia sola terminorum penetratione dignoscit: qualia sunt impossibile ē, idem simul ēe, et non ēe; totum ē majus sua parte &c. Sapientia ē habitus facilitans intellectum ad res altissimas causas cognoscendas. Prudentia ē recta rāo rerum agendarum; seu habitus dirigens humanas actiones, ut recte atque laudabiliter fiant, j genere moris.

Ars ē habitus recta cum ratione factivus. Scientia denique ē notitia certa et evidens alicujus objecti per demonstrationem acquisita. Scientia dividitur j actualem, et habitualem. 1 ē certa, et evidens notitia cujuslibet conclusionis 2 ē facilitas demonstrandi per crebram demonstrationum repetitionem acquisita. Denique pro re monendum, Logicam circa 3 materiam versari posse, demonstrativam scilicet, topicam, seu provabilem, et erroniam, seu sophisticam. His premis, in dubii resolutione prima sententia ē quorundam antiquorum asserentium

Logicam non ee simpliciter scientiam, sed facultatem quandam instrumentalem, et modum sciendi in qualibet materia. Sic propter Academicos omnem scientiam e medio tollentes, senserunt plures, ut Boetius, Simplicius, Petrus niger, et alii. 2, eaq communis, Logicam ee proprie scientiam propugnat. Quare sit.

Assertio Nostra
§2.

Logica artificialis e proprie et simpliciter scientia. Pclusio ratione: habitus cujus causa propria demonstratio e scientia proprie e; sed Logica artificialis e habitus, cujus causa propria demonstratio e: q Logica artificialis e proprie scientia. Major ex definitione scientiae innegabilis aparet. P. minor: in materia propria Logica, quam plures fiunt demonstrationes, quibus aliquis generatur habitus; sed hujusmodi habitus e Loga; cum omnis actus inclinet in habitum ejusdem rationis, cujus e actus: q Loga artificia-

lis ē habitus, cujus causa propria demonstratio est. Major quoad 1 partem ē manifesta: Logica enim, demonstrationem scientiam generare, hunc modum probat: omnis syllogismus constans ex premissis veris, certis, et necessariis, causisque conclusionis necessariae, et scientifice generat scientiam; atqui demonstratio ē hujus modi: ergo generat scientia. similiter docet, rationem ēē definito sub hac forma: definitio ē explicatio definiti; sed explicatio debet ēē clarior explicato: ergo definitio debet ēē clarior definito; et sic de aliis. Quoad vero 2 partem eque nota videntur; actus enim repetiti facilitatem aliquam, pōa relinquunt ad sui continuationem, quae facilitas habitum constituit: qua propter, quacumque materia ubi dantur demonstrationes, scientiam, et ibi dari necesse ē, ut pote quae illius ē effectus.

Confirmatur: ad hoc ut facultas aliqua proprie habeat rationem scientiae sufficit ex Philosopho primo posteriorum textu 5, et 6 heticorum capite 3, quod habeat objectum perpetuum, et necessarium, cujus passiones, et proprietates demonstret; sed Logica simile habet objectum, ut postea videbimus, de quo passiones, et proprietates demonstret; de definitione nempe quod sit clarior definito, de demonstratione, quod generet scientiam, et sic de aliis, insuper proprias

deducat conclusiones, quas ij prima principia resolvit, ut dici de omni, dici de nullo; quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, et reliqua, a quibus firmitatem accipiat, et infertivilitatem: ergo gaudet Logica omnibus conditionibus, quae ad rationem scientiae desiderantur, et quarum ratione aliae facultates scientiae proprie nominantur: ergo et ista erit proprie et simpliciter scientia.

Solvuntur Argumenta

§. 3.us

Arguo 1: facultas, cujus objectum proprie scivile non est, non est proprie scientia; sed objectum Logicae proprie scivile non est: ergo neque ipsa est proprie scientia. Major ex eo vitat, quod scientia specificatur, perfectionemque accipit ob objecto. P. 1. objectum Logicae est ens rationis; sed ens rationis proprie non est scivile: ergo. P. mi: quod non est simpliciter ens, non est proprie et simpliciter scivile; siquidem juxta Philosophum Methaphisicorum textu 4, atque Angelicum Magistrum, ibi lectione 2, unumquodque sicut se habet, ad quod sit, ita etiam se habet ad hoc, quod habeat veritatem; sed ens rationis non est simpliciter

ens: ergo nec simpliciter scivile. In minori nulla est difficultas, cum ens rationis unice per quamdam annalogiam, et similitudine cum ente reali sit ens; quod est esse ens secundum quid. Consequentia infertur. Caeterum haec nihil ad nos, qui hanc Thomistarum opinionem infra rejiciemus: quare huic argumento fusius postea solutionem parabimus, dum de objecto Logicae sit sermo.

Arguitur 2: juxta Philosophum 2 Methaphisicorum capite 3 absurdum est simul querere scientiam, et modus sciendi: sed Logica est modus sciendi: ergo absurdum erit asserere, simul scientiam esse. Resp. Philosophum unice loqui de recta methodo, quae observandae sunt, scientiis acquirendis: prius enim ea premitti debent, quae sunt quasi preambula scientiarum, quam quod aliqua aquiratur scientia: a facilioribus namque incipiendum, recta methodus expocit, ut ad dificiliora perveniatur: si igitur intellectus omnia simul querat, minor fiet ad singula, juxta illud, pluribus intentus minor fit ad singula sensus. Quapropter bene dixit Philosophus, absurdum, seu inconveniens esse, simul querere scientiam, et modum sciendi a scientia distinctum. Unde ex verbis Philosophi unice sequitur, Logicam non esse scientiam illam, cujus est modus sciendi, non autem negat

ēē ꝑ se, et intransitive scientiam. Unde sit in forma distingues: absurdum ē querere scientiam, et modum sciendi a scientia distinctum, concedo maj. scientiam, et modum sciendi a scientia indistinctum, nego maj. et concessa minori n consequentiam. Vel dic Logicam non esse scientiam principalem, sed ministerialem, aut instrumentalem, aliarumque scientiarum quasi famulam.

Arguitur 3 objectum scientiae debet ēē necessarium seu quod aliter se habere non possit; sed objectum Logicae non ē necessarium, seu aliter se habere potest: ꝗ Logica non ē scientia. Major ex eo patet, quod scientia firmitatem, et certitudinem accipit ab objecti veritate: ꝗ istud aliter ēē nequit, quam per scientiam exprimitur. Pmi: definitiones, divisiones, syllogismi, ceteraq, quae ꝑ Loga tractantur, fluida, temporalia, contingentia sunt, varieq factivilia; sed objectum hujusmodi necessarium non ē, seu aliter se habere, fierique potest: ꝗ Confirmatur 1: objectum scientiae debet ēē universale, et commune; sed omnia, de quibus in sumulis egimus, omniaque instrumenta sciendi, quecunque sint non universalia, sed particularia sunt: ꝗ idem quod prius.

Conf. 2: objectum Logicae ē opinabile: ꝗ non fic xum, nec scibile.

Ad argumentum resp. distingendo maj; debet ēē necessarium i existendo nego maj; j conexione predicatorum essentialium, seu quoad essentiam, concedo maj; et distingo mi similiter; objectum Logicae non ē necessarium j existendo, concedo minorem; j conexione predicatorum essentialium, seu quoad essentiam, nego mi, et consequentiam. Ad sequentem probationem dist maj: definitiones & contingentia sunt j existendo, concedo maj, j conexione predicatorum essentialium, nego maj, et sic distincta minori nego consequentiam. Igitur omnes scientiae, una excepta theologia, objectum habent contingens in existendo, quia solus Deus necessario existit: non creaturae, quae dependentiam a libera voluntate Dei j earum productione, et ēē important: ideoque, vel ratio scientiae unice j Theologia reperitur, vel necessitas existendi j objecto scientiarum non quaeratur.

Verumtamen etsi talem necessitatem, quae absoluta, simplex, et cathegoria dicitur, caetere scientiae non exigant, exigunt certe aliqualem necessitatem, conditionatam videlicet, mixtam, seu hipeticam, necessitatem inquam, quae sufficiat ut res nullo eventu sit aliter quam scitur. Huiusmodi necessitas, quae etiam signata, et quoad essentiam

dicitur, nihil aliud ē, quam necessaria illa, et indefectibilis conexio, seu habitudo predicatorum essentialium inter se. Necessitatem autem istam habent profecto objecta quarumcumque scientiarum illam non item: q̄ hæ propositiones Deus necessario, creaturæ necessariæ sunt, necessitatem indicant absolutam, qua prima veræ ē, falsa secunda. Sequentes vero, creaturæ necessario sunt dependentes a Deo, necessario sunt, cum Deus illas vult ēē, necessitatem dicunt consequentem, hipoteticam, seu quantum ad conexionem predicatorum essentialium, qua veræ sunt.

Similiter propositiones sequentes, definitio necessario ē syllogismi necessario sunt, falsæ sunt; veræ autem iste, definitio necessario ē clarior definito, syllogismus necessario ē discursus. Ab hac q̄ ultima necessitate dicuntur definitiones, et alia a Logica sciri, et ita cognoscit objectum ejus, ut aliter ac cognoscatur ēē queat. Neque enim fieri potest, ut detur definitio (recta intelige) quæ non sit clarior definito, neque syllogismus, qui non sit discursus. — Ad 1 confirmationem resp. Logicam agere de rationibus universalibus, i particularibus inclusis, vel eis aplicabilibus: unde concessa majori, dist. mi: omnia de quibus i sumulis egimus &c

non universalia, sed singularia sunt, exercite supta tra
nseat minor, signate supta, nego mi. et sequentiam.

Cuncta enim, quae a scientis demonstrantur, aut
demonstrantur de subjectis, rationibusque universa-
libus, ut cum ostendimus omnem hominem esse animal ratio
nale, admirativum &c; aut si demonstrantur de sin
gularibus, de ipsis, non quatenus singularia sunt, sed
quatenus in aliqua ratione universali conveniunt,
demonstrantur; semper enim eorum attributa, et
proprietates ostenduntur, quae ad ipsa non quatenus
singularia sunt expectant, sed quatenus rationem ali-
quam communem, universalemque participant, ut patet
in hoc syllogismo; omnis homo est admirativus; Petrus est
homo: ergo est admirativus; ubi vides attributum hoc admirativum
demonstrare a Logica de Petro, non quatenus singularis est,
sed quatenus rationem hominis caeteris hominibus commu
ne participat. Sic etiam quando singulare aliquod defi
nitur, ut Petrus, semper consideratur a Logico communis
aliqua ratio, quacum aliis conveniat, quaeque rationem gene
ris habeat. Unde licet definitio quevis prout in exercitio
ponitur singularis evadat, prout vero a Logico attingitur

nimirum quoad esse signatum, seu rationem omnibus definitionibus commune, ut quod clarior sit definito, quod cum ipso convertatur, quod rei explicat essentia &c., semper erit universalis. — Ad 2 confirmationem resp., omnes controversias erga objectum Logicae illud quodadmodo suponere, vel saltem connexionem suorum praedicatorum essentialium; quin ulterius quaestio progrediatur, quam ad investigandum quodnam sit principale scitum a Log. 2.

In quo differunt autores, varieque opinantur. Unde distingo ant.: est opinabile sub ratione entis reale, vel rationis, concedo ant.: sub ratione modi sciendi, tam in communi, quam in particulari nego ant., et consequentiam. Apud omnes namque certum est Logicam de modo sciendi agere, ejusque speciebus.

Arguitur 4: scientia est habitus per demonstrationem acquisitus; sed Loga non est habitus per demonstrationem acquisitus: ergo non est scientia. Major est definitio scientiae. Pmi: demonstratio praecedit habitum per illam acquisitus: ac nulla demonstratio praecedit Logam: ergo. Pmi: omnis demonstratio est effectus Logicae; at qui nullus effectus praecedit causam, sed ad illam consequitur

:g= Respondeo negando mi; ad probationem concessa
majori, nego etiam minorem: ad hujus probationem dist.
maj: omnis demonstratio ē effectus Logicæ, vel naturalis,
vel artificialis concedo maj; artificialis precise, nego
maj; et concessa minori, negatur conseq. Igitur quedam
demonstratio ē causa Logicæ, quedam autem effectus ejus.
Hæc demonstratio, definitio ē explicatio definiti; sed expli
catio debet ēē clarior explicato: g et definito. Hæc inqu
am demonstratio ante Log. factam generans ē, et cau
sa Logicæ; post acquisitionem vero Logicæ effectus ejus.
Sub 1 consideratione a Logica naturali procedit, seu quod
idem ē ab hominis intellectu primis principiis illustra
to, qui fons ē, et origo, omnium scientiarum; atque j hoc
sensu poterit ēē causa Logicæ artificialis, seu acquisita,
cum demonstratio quevis ante Logam factam apta sit
ut generet Logicam. Sub 2 vo consideratione demonstra
tio necdum provenit ab intellectu primis principiis, verum
etiam regulis artificialibus instructo; atque adeo unice ēē
poterit effectus Logicæ artificialis, non vo causa.

Arguet denique Lo
ga multoties provabiliter predit, puta cum de opinioni
bus agit; multoties sophisticæ, ut cum de falatiis: ergo

secundum partem topicam, et sophisticam, non est scientia, sed ad summum in parte demonstrativa. Totum arg. concedere poteramus, quin ex hoc infringeretur ratio conclusionis probativa, quae in aliis salvatur casibus, quibus logica demonstrative procedit. Verumtamen dist. ant.: probabiliter, et sophistice procedit dum de syllogismo probabili, aut sophistico directe agit, concedo ant.; cum de ipsis agit demonstrative supra eos reflectendo, nego ant., et consequentiam. Pro solutionis intelligentia nota: aliud esse syllogismos topicos, et sophisticos generare scientiam, aliud vero demonstrationem hos syllogismos habentes pro materia esse posse scientificam. Secundum est verum, falsum vero primum. Dupliciter ergo versatur Logica erga syllogismos topicos, et sophisticos; directe scilicet, et reflexe; sub consideratione predictorum syllogismorum eficatiam unice respicit, atque in eorum constitutione sistit: unde prout sic ad summum opinionem, et errorem causabit. Sub 2vo consideratione non solum probabiliter, aut sophistice concludit, verum etiam scientifice et demonstrative. Siquidem prout sic non minori certitudine probat, syllogismum topicum causare opinionem, et sophisticum falsitatem, quam demonstrativum scientiam.

Quaestio 2.

Utrum Logica sit proprie ars? notabilia aliqua §. 1.

Quoniam disputatione precedenti diximus, artem virtutem quandam esse, mentem nostram ad verum dirigentem, ideo ante dubij resolutionem quid, et quotuplex sit ars premittamus oportet: Arsq. itur sic communiter definiri solet: habitus recta cum ratione factivus. Sed vo quia definitio hæc vocem illam continet factivus, qua opus externum potius exprimitur, quam opus universim: hinc rationem septem accipite: habitus intelectualis, veris preceptis, certisque regulis dirigens agens intelectuale ad opus non pertinens ad bonos mores. Ultima definitionis berva, artem a prudentia secernunt. Licet enim agere, et facere, actio, et factio, sicut actile, et factile idem sonet ore grammaticorum, valde tm inter se differunt apud dialecticos; juxta hos siquidem facere, et factio proprie convenit operationi transeunti; agere vero, et actio operationi immanenti, cujus terminus intra se ipsum manet operans. Hinc oritur divisio artis in liberalem, et mecanicam, seu in activam et factivam.

Liberalis seu activa actiones internas animæ dirigit, atque actione transcartat nullus remaneat effectus, ut videre intelligere velle &c. Mecanica vo, seu factiva

in exteriorem materiam semper transeunt. Ex his quedam factivæ 5 speciei dicuntur; illæ nempe quæ opus factum post operationem non relinquunt, ut ars canendi, et zitalizandi. Quedam vero opus post se factum relinquunt, hisque acomodatur factive 2 speciei. Vg. ars fabrilis, et omnes alie, quæ serviles dicuntur efficiunt enim aliquid externum ut domum vestem &c. Artes liberales 7 numerantur, suntque ille, quæ nulla corporis fatigatione exercentur, ut Grammatica, Rethorica, hoga Arithmetica, Musica, Geometria, et Asthrologia. Mecanicæ vo dicuntur, quæ aliqua corporis fatigatione exercentur, semper itidem recensentur Agricultura, scilicet, Venatoria, militaris, nautica, quirurgica, tostoria, et fabrilis. Omnes utriusque speciei artes duobus sequentibus versibus denotantur:

Lingua tropus, Ratio, numerus tonus, Angulus, Astra.

Rus nemus, Arma, Rates Vulnera,

Lana Faver.

Cujuslibet artes regulae semper indefectibiles sunt, quibus si opus respondeat, necessario rectus erit, et absolute perfectus. Ars, quantus valet, semper naturam imitatur, nunquam tamen ad illam accedit, quamvis quandoque perficiat. His praelibatis, quamvis nomen ars ad significandas artes mecanicas primo impositum fuerit, ut ex ejus definitione constat; usus tamen sapientium invaluit indescriminatim vocandi artes, tam factiva, quam activas. Atque adeo unanimi omnium consensu Logica inter artes liberales computatur. Annuo ars liberalis sit proprie ars non eque notus est apud omnes. Negant frequenter Thomistae; sed affirmant alii, quam plurimi. Haec ultima sententia plausibilior domesticis videtur, et praecipue Modernis cum quibus sit

Assertio 5us
2us.

Logica est proprie, et simpliciter ars: P. conclusio ratione: Logica est ars liberalis; sed ars liberalis est proprie ars: ergo. Maj. conceditur ab adversariis; mi vero probatur: artes liberales reputantur perfec-

tiores, quam mecanicæ; sed non nisi ratione entis: ergo ars liberalis est proprie ars. Consequentia ex eo patet, quod artes mecanicæ ab omnibus proprie dicuntur artes. Major est omnium, et minor probatur: ideo artes liberales perfectiores, atque noviliores artes dicuntur, quia proprius ad rationem, et aal accedunt, quam mecanicæ; sed ars quæ proprius ad rationem accedit, perfectior est ratione artis: ergo artes liberales perfectiores reputantur, quam mecanicæ, ratione artis. Cætera constant, et minor ex eo clara est, quod ratio est regula artium: atque adeo artem dicimus virtutem mentis; quæ ipsius directrices regulas, et numquam errantes complectitur, quasque consulimus, cum operamus; quod citra dubium artibus convenit liberalibus, sed præcipuo quodam jure logice, cum ratione, ipsa dirigat, atque perficiat.

Explicatur: orationes Ciceronis majori videntur artificio composite, quam sutum sit calcei solum, texta lana vestrum nostrarum: ergo artes liberales majori artificio gaudent, quam mecanicæ: ergo si ista proprio, etiam illa. Explicatur 2: nemo ad judicandum de arte artificis cujuscumque atendit, an aliquid agat, vel aliquid faciat; sed sed potius an operetur conformiter ad regulas, vel non: ergo proprium judicium circa proprietatem artium potius desu-

mendum ē a conformitate rigurosa, quam a factione rigurosa. 2 directe, et positive probatur oclusio: Loga habet quidquid requiritur ad rationem artis proprie talis: ḡ est proprie ars. P. ans: ad rationem artis proprie talis sufficit directio agentis ad aliquod opus per firmas certasque regulas, atque ipsius operis executio per conformitatem ad illas; sed totū hoc habet Logā: ḡ. Mi ex dictis 3 sumularū libris perspicua est; quoniam ibi dantur regulæ pro rectificandis tribus mentis operationibus, quibus adest defectus si debient; rectitudo vero, si cū illis conformetur. Mas P: dicta sufficiunt ad constituendam aliquam virtutem intellectualem; non alliam: ḡ Logicam proprie artem: ḡ Loga ē proprie ars.

Huic efficacii rationi frequentius respondent adversarii, quod licet Loga firmas certasque regulas habeat pro intellectualibus operationibus dirigendis; quia vo operationes hujusmodi non sunt opus proprie tale, aut externū, sed pure internum, atque ad similitudinem externi, ideo causam factivam habere nequeunt, sed activam: consequenterque etiam si Loga ipsas preceptas regulas dirigat, non tm ē habitus factivus, sed activus: ḡ Loga erit ars liberalis, non proprie et simpliciter ars. sed ⓐ 1: artis perfectio inesse talis, ut supra ajebamus, potius desumenda ē a principio dirigente, debitaque cū regulis conformitate, quam a materia per ipsas dirigibili; sed directio Logicæ, sicut et cujuslibet artis liberalis, perfixas, indefectibilesque regulas, ē proprie, et simpliciter talis, non mi

nus ac directio artis mecanicae: ergo Logica est simpliciter ars. —
Contra 2: licet opus a Logica directum sit pure intellectuale, interum, et immanens habet tm rationem proprie operis, proprie dirigibilisque: ergo ruit responsio. Ans probatur: etiamsi hujusmodi opus pure sit interum, vere nihilominus transit de sui non esse ad esse, evaditque regulis Logicae formaliter conforme; sed haec est notio operis proprie talis, proprieque dirigibilis, nec alia ratione haec operi mecanico, et externo proprie conveniunt, nisi quaestio fiat de nomine: ergo.

Solvuntur Argumenta

5.us 3.us

Arg 1: ars est habitus recta cum ratione factivus; sed Logica proprie non est hujusmodi: ergo non est proprie ars: Major est definitio artis ab Aristotele tradita. Pmi: Logica non est proprie factiva, sed activa, et operationes ejus plus quam factiones actiones sunt: ergo. Pans: ij, hoc distinguitur facultas factiva ab activa, quod prima tendit in exteriorem materiam, versaturque circa opus sensibile, secus vero secunda; sed Logica non tendit in exteriorem materiam, neque operationes ejus sunt opus sensibile, sed pure intellectuale: ergo utraque premissa ex notabilibus patet, et consequentia infertur. — Accedit quedam authoritas D. Thomae 1 2 q 57 a. 30 ad 3 dicentis, quod
,, in Logica, sicut in aliis habitibus speculabilibus datur ali

quid per modum cujusdam operis, ut constructio syllogismi, quo illa dicatur per quandam similitudinem ars: ergo non proprie sed secundum quid.

Ad argumentum resp, vel negando absolute maj. in sensu intento intellectam, et absolute prolatam, vel illam sic distinguendo: ars servilis, et mecanicae concedo maj.; ars liberalis nego maj., et concessa minori cum sequentibus probationibus negabis consequentiam. Licet enim illa vox ars ad significandas artes mecanicas, quibus assimilantur similares, prima fuerit imposita, titulo tm possessionis, in memoriali, et usu jam inter sapientes recepti indiferens manens ad significandas artes tm liberales, quam non liberales, tam factivas, quam activas, quarumquevis, etiamsi specie differant, alteri tm assimilantur secundum id, quod pertinet ad artis ideam; quamque virtutem mentis, ipsius directrices regulas, et numquam errantes complectentem, ee dicimus.

Ad authoritatem D. Thomae resp; artes proprie liberales posse dici per quamdam similitudinem mecanicae, quatenus nempe opus internum explicari valet ad instar externi. Sicut enim artes mecanicae humanam dirigunt mentem perceptas fixasque regulas in operis externi constructione, sic similiter liberales ipsam dirigunt ad constructionem interni. Et quia artes mecanicae utpote ad materiam sensibilem ordinatae, magis nobis innotescunt; ideo a nocioribus artis denominationem sumendo, habitus intellectuales ad opus internum ordinati dicuntur ab Angelico Magistro per quandam similitudinem artes: quare sic distingues Angelicae Doctoris authoritatem: quo illa dicantur per quandam similitudinem ars, atenta

prima hujus vocis impositione concedo; atenta nomi-
nis significatione nego.

Arg 2: Logica est sci-
entia: ergo non est ars. P consequentia: etiam scientia, et
ars ad invicem oponuntur: ergo si Logica est scientia, non est
ars. P ans: scientia, et ars sunt diferentiae divisive
generis, nempe habitus intellectualis; sed hujusmodi
diferentiae ad invicem oponuntur: ergo = Confirmatur 1:
habitus diversimode circa objectum praecedentes, ad invi-
cem oponuntur; sed scientia, et ars erga objectum diver-
simode procedunt: ergo advicem oponuntur. P mi: scien-
tia procedit per principia resolvendo, ars vero componendo;
sed hi modi sunt diversi: ergo = 2: scientia agit de uni-
versalibus, et perpetuis, ars vero de singularibus, et conti-
ngentibus, cum opus respiciat ut in singulare ponendum:
ergo idem quod prius = Ad argumentum nego consequen-
tiam: ad hujus probationem dist ans: oponuntur
disparate, et negative, concedo ans; positive, et cont-
rarie nego ans, et conseq. Ad sequentem probatio-
nem dist maj: sunt diferentiae divisive generis ulti-
mo, et adequate nego maj; non ultimo, et inadequate,
concedo maj, et sic distincta minori, nego consequentiam.

Igitur non quecunque differentiae aliquam commu-
nem dividentes, ut genus inconjungibiles sunt, et
ad invicem oposite; sed illae dumtaxat, quae sic ultimo
et adequate dividunt genus, ut cum illo quelibet speciem
diversam constituat cum altera repugnante, ut rationale
et irrationale respectu animalis: non vero differentiae

quæ disparate, seu impertinenter, et negative se habent inter se, ut ars scientia, quarum neutra nec aliam positive dicit, nec aliam determinate excludit, sed quandoque separate ut in theorica, quandoque conjunte reperiuntur, ut in matematicis, et in ipsa logica. Quare scientia et ars sunt membra virtutem intelectualem inadequate dividentia, disparateque se habentia, uti accidit in scientia, et sapientia, quæ in methaphisica dunantur. Ad 2 distingo ans quoad 2 partem; ars agit de singularibus, et contingentibus ex parte aplicationis ad opus concedo ans: ex parte principiorum, et regularum, nego ans, et consequentiam. Quamquam Logica, ut ars, demonstrationem efficiat contingenter existentem; illam tm efficit ex firmis principiis, certis, et necessariis, atque ut cum medio indefectibili necessario conexam.

Questio 3

An detur praxis in intelectu? Quid sit praxis exponitur §.us 1.us

Cum habitus practici denominatio a praxi desumatur, antequam denominationem hujusmodi habitui logicæ convenire, et non convenire, asseramus, quid sit praxis, et an detur in intelectu exponere libet. Igitur praxis idem sonat ac opus, a verbo græco practeo, latine operor, derivatur; quare praxis objectum habitus

practici, seu operativi: ac proinde a cognitione practica distinguitur objectu ab actu ejusdem habitus. In hoc omnes conveniunt. Conveniunt insuper, assignando pro cognitionibus ad praxim requisitis primo, quod opus liberum sit, possit fieri, vel non fieri, ut excludantur opera quomodocumque necessaria: 2 quod recte rationi subdatur: 3 quod fiat, vi rationis regulantis, ut invicem regulans, et regulatus dicantur practica. sed vo valde differunt authores, determinatione operis, quod praxis nominetur.

Subtilis doctor sic praxim definit: actus alterius potentiae ab intellectu, naturaliter posterior intellectione, et natus elici conformiter recte rationi. Hincut vides, actus pure intellectuales a ratione praxeos statim excluduntur. sed quis non videat, definitionem hanc, licet aput Thomistas, et scotistas celebrem, quod probandum erat, suponere, atque quaestionem sine probatione, ipso limine resolvere? Ac de causa nostrates frequenter cum pluribus aliis definitionem Scoti uno ore exprobantes, sentiunt, actus pure intellectivos, dumodo per rationem regulentur, fieri posse, eeque reipsa practicos. Unde sic praxim definiunt: actus actus regulari per principium practicum media noticia practica. vel brevius operatio ex regula posita. quo sensu sit.

Assertio Nostra

§us 2us

Actus intellectus possunt eē proprie praxis. P. conclusio ratione: actus dirigibilis, et regulabiles per

dictamen rationis ē proprie, et simpliciter practicus; sed actus intellectus ē dirigibiles, et regulabiles juxta dictamen rationis: ḡ. Minor ex sumulis constat, ubi latevidimus unum actum per alium dirigi juxta regulas. P. maj: objectum actionis regulative practice ē practicus simpliciter; sed actus dirigibiles, et regulabiles juxta dictamen rationis ē objectum actionis regulative practice, nempe dictaminis, sive actus dirigentis: ḡ. Major ex eo patet, quod actio directiva practica talis dicitur a practicum. P. mi: actio respiciens objectum, ut j re ponatur, est actio practica; sed dictamen, sive actus dirigens objectum respicit illud regulandum, ut j re ponatur: ḡ dictamen, sive actus dirigens est practicus, et objectum directum practicus.

Confirmatur: ideo juxta adversarios actus voluntatis sunt proprie practicus, quia regulabiles, dirigibiles que sunt juxta regulas prudentiae; sed etiam actus intellectus regulabiles dirigibiles sunt que sunt juxta regulas logicae: ḡ possunt ēe similiter practicus. Consequentia a paritate infertur; quia sunt prudentia per proprias regulas actus voluntatis dirigit, ut recte, et ordinate eliciantur. sic logica actus voluntatis = Preterea: sicut dictat prudentia, quod hic et nunc ē amandum, simili modo quod hic, et nunc ē studendum; sed quia dictat, et amorem ordinat, actus amoris ē practicus: ḡ quia dictat actum studii, talis actus erit practicus: ḡ sicut datur practicus j voluntate similiter quoque poterit dari j intellectu: non ḡ recte definitur practicus per hoc, quod sit opus alterius potentiae ab j telectu.

Solvuntur Argumenta 5.us 3.us

Obsicies 1: intelectus nequit esse practicus, sed ordine ad proprios actus: ergo nequit dari praxis, sed intelectu. Consequentia infertur: praxis enim est obiectum habitus practici. Ant. Probatur ex Philosopho 3 de anima textu 49 ubi ita loquitur: intelectus extensione fit practicus. Quod exponens Doctor Angelicus ibidem, et q. 14 de veritate capite 4, inquit: intelectus practicus idem est ac intelectus operationis, unde sola extensio ad opus facit aliquem intelectum esse practicum. Ex quibus sic: si in intelectu daretur praxis, intelectus absque aliqua extensione, sive tensione extra se esset practicus; hoc adversatur authoritate Philosophi, et D. Thomae: ergo. Pmaj. si in intelectu daretur praxis intra se ipsum fieret practicus; hoc ipso absque extensione esset practicus, cum extensio solum sit sed ordine ad terminum ad se distinctum: ergo.

Confirmatur ex eodem Angelico Magistro 1 2. q. 57. a. 3 ad 2 per haec verba, practicum, quod dividitur contra speculativum, desumitur ab opere exteriori. Sed actus directus intellectus non est operatio, seu opus exterius respectu actus dirigentis: ergo hic nequit denominare practicus per ordinem ad alium, atque adeo actus intellectus quamvis directus, et regulatus, nequit denominari praxis; cum correlativa sint practicum, et

praxim. Respondeo, textus Philosophus nihil nobis
officere, si in sensu pure affirmativo, non vero in
sensu exclusivo intelligatur: siquidem absque tra
dictione evenire poterit, intellectum fieri practicum
cum extensione, atque etiam fieri practicum sine illo.
Libenter tamen admisso in sensu exclusivo fuisse loqu
tum, dico, intellectum intra se ipsum extendi dum per unum
actum dirigit alium; quia cum munus proprium inte
lectus speculativi sit pure cognoscere, vere extendi
tur, seu extra se ipsum ut pure cognoscitivum egre
ditur, cum de cognitione, seu speculatione transit ad
opus. Ex his patet solutio ad 1 authoritatem D. Tho-
mae.

Ad 2 vo dicendum pariter, quod quando asse-
rit S. Doctor, practicum desumi ab opere exteri-
ori, non intelligit opus exterius prout immanenti
oponitur, ita ut practicum ab opere mecanico sumatur;
alias nec prudentia, nec moralis Philosophia pra
ctice forent per ordinem ad voluntatis actus; sed
sumit opus exterius pro actione distincta ab actu di
rigente; et sensus est, quod actus practicus termina
ri debet ad actum distinctum, intellectuique, ut pure
cognoscitivo extrinseco: quod quidem absdubio veri-
ficatur: actus enim directus extrinsecus est respec
tu dirigentis, sto ad intellectum expectet uterque.
Unde si adversarii objiciant, quod praxis est opus
alterius potentiae ab intellectu, quatenus cognoscitivo praeci
se, concede, aliter, nega, propter dicta. Qua solu
tio in forma aplicanda erit duplici authoritati An-

gelici Magistri. — Reliqua argumenta a ratione petita oportunius questioni sequenti solutionem accipient.

Quæstio IIII utrum Logica sit simpliciter practica, vel speculativa? Notantur aliqua, et referuntur sententiæ S.us S.us

Ex dictis questione precedentes satis constat quid nomine praxis significetur. Nunc autem ut clarius pateat, quid dicendum, hac re nobis videatur, explicationem terminorum sub dubio positorum adjiciamus oportet: quod speculativum idem est ac contemplativum; speculatio idem ac contemplatio, consideratio, sive defixio oculorum a nemine, aliquo objecto sic attingibili. Cognitio speculativa a Græcis theorica nuncupatur a verbo græco theoreo atque Deus ipse theos dicitur, veluti qui omnia ex arce divina contemplatur. Practicum idem sonat ac operativum, activum sive factivum. triplex

communiter, j habitu practicu, et speculativu assignatur differentia. 1 desumitur ex utriusque fine; nam juxta Philosophu 2 methaphisice capite 2 finis speculative ē veritas; practici vero opus. Hinc prologuium illud, per speculativu scimus, ut sciamus, practicu vero ut operemur. Sed nota quod alius ē finis operis, alius operantis. 1 ē ad quem ex se ipse ordinatur habitus, vel scientia, ut corpus sanabile respectu medicinæ. 2 ē, ad quem scientia ordinat subjectu illam adiscens, ut lucrum respectu medici. 1 itaque essentialis, et intrinsecus ē scientiæ: 2 vero accidentalis, et extrinsecus.

Secunda differentia ex objecto oritur; quoniam objectu scientiæ speculative ē virtus, quam contemplatur intellectus: practice vero res, quæ media operatione fit. 3 denique differentia in eo sita ē, quod habitus practicus j objectum operabile tendit modo operabili, perscribendo scilicet modu, quo opus fieri debeat; speculativus vero j objectu, vel operabile, vel speculabile, sed semper modo speculabili. In idem fere recidit, quod passim dicitur, cognitionis speculative proprium ēē tendere modo resolutorio; practice vero compositorio. Sed tm quia opus ab scientia practica intentu potest ēē cognitio, et cognitio quam scientia speculativa respicit, ē etiam aliquod opus, ut omnis vitetur equivocatio, præ oculis habendum, habitu practicu, et speculativu non respicere objectu operabile, et speculabile materialiter, et in esse rei, sed formaliter, et in ēē objecti, ita objectu scientiæ speculative, ab ipsa attingatur sub ratione formali speculabilis.

quamvis aliunde, sed ab alia causa operabile sit: objectum autem practice attingatur a scientia practica formaliter ut operabile, etiamsi alias materialiter, et specificative sit speculatio.

His igitur prelibatis, in 4 possibiles, juxta artem convinatoriam, autores objecerunt opiniones, hac controversia. 1 c. eorum, qui negantes logicam esse speculativam, practicam esse non concedunt. Pro hac citantur quidam veteres, ut Gerardus cum paucis aliis. 2 opinio, eaque communis inter Thomistas, et Scotistas cum Eminentissimo Cardinali de Aguirre, asserit Logicam esse simpliciter speculativam, et secundum quid practicam. 3 ex deametro opposita est affirmativum, esse simpliciter practicam, et secundum quid speculativam. Pro hac citantur Okam Gabriel, Choninbricenses, et alii. 4 c. affirmantium, logicam esse simpliciter speculativam, simulque simpliciter practicam: sic Eximius Doctor Vaquez Urtado, communiterque societatem PP. Nos vero qui in hac re sentiamus, quarum sit.

Prima Conclusio

S.us 2.us

Logica ut scientia est simpliciter speculativa, et nullatenus practica. Omissis quam plurimis authoritatibus, Conclusio hac efficaci ratione: habitus respiciens objectum sub ratione formali speculabilis precise

ē simpliciter speculativus, et nullatenus practicus; Logica ut scientia ē habitus respiciens proprium objectum sub ratione formali speculabilis precise: ergo prout sic ē simpliciter speculativa, et nullatenus practica. Major clarissima fit ex triplici differentia inter habitum practicum, et speculativum notabilibus assigna. Pro minorem: Logica ut scientia unice tendit in proprium objectum sub ratione formali objecti propri scientiae; sed ratio formalis objecti propri scientiae ē esse speculabile formaliter, seu ipsa speculabilitas: ergo. Major ex eo patet, quod scientia quevis inesse talis perfectionem, specificationem ab objecto accipit. Minor vero P: ratio formalis qua sive specificativa objecti propri scientiae necessario ē, vel speculabilitas, vel operabilitas ipsius; sed nullatenus ē operabilitas: ergo ē speculabilitas. Majorem nullus ē qui neget. Pmi: ratio formalis objecti propri scientiae nequit esse propria alterius habitus saltem formaliter ab scientia distincti; sed operabilitas formalis objecti ē ratio formalis propria alterius habitus ab scientia saltem formaliter distincti: ergo nullatenus ē ratio formalis objecti ut propri scientiae. Major constat; habitus enim distinctionem, et specificationem accipiunt a ratione formali sub qua objectum respiciunt: ergo si haec non distingueretur, nec illi. Pmi: operabilitas formalis objecti ē ratio formalis sub qua artis; sed ars ē habitus intellectualis saltem formaliter ab scientia distinctus, ut omnibus sanctum ē: ergo. Major ex terminorum apprehensione constat; et consequentia infertur.

Confirmatur: scientia quevis formaliter talis per hoc ab arte secernitur, quod illa modo resolutorio, et demonstrativo, ista vo modo ꝯpositivo erga proprium ꝑcedit objectum; sed primo modo assingitur objectum ut pure speculabile; 2 vero ut pure operabile: ꝫ idem quod prius. — Urgetur, et explicatur: hoga ut precisa a ratione artis, nullatenus ē practica; sed ut scientia prescindit a ratione artis: ergo prout sic nullatenus est practica. Minor ꝯtat: et major probatur: Logica ut precisa a ratione artis nullatenus ē operativa; sed quod nullatenus ē operativum, omnium judicio, nullatenus ē practicum: ꝫ. P maj: quandoque hoga operativa sit, conformiter erit ad regulas indefectibiles; sed ut precisa a ratione artis nequit operari conformiter ad regulas indefectibiles: ꝫ ut precisa a ratione artis nullatenus ē operativa. P minor: quandoque hoga conformiter ad regulas indefectibiles operetur, induit rationem artis: ꝫ ut precisa a ratione artis nequit operari conformiter ad regulas indefectibiles.

Secunda Conclusio.

5.us 3.us

Logica ut pure ars, ē simpliciter practica, et

nullatenus speculativa. Conclusio quoad 1. partem, ex qua necessario resultat probatio quoad 2: habitus sive facultas respiciens objectum operabile, ut operabile est simpliciter practica; sed Logica ut pure ars respicit proprium objectum ut operabile: ergo prout sic est simpliciter practica. Major est definitio habitus practici, ut ab speculativo distinguitur, qui non versatur circa objectum operabile; vel si operabile sit, illud tamen non ut operabile, sed ut pure speculabile attingit. Suadetur mi: respicere pro objecto opus, ut mediis regulis, et preceptis dirigibile, et regulabile, est respicere objectum operabile ut operabile; sed Logica ut ars respicit pro objecto opus, ut mediis regulis operabile et dirigibile: ergo. Maj. stat ex dicta questione precedenti, quilibet enim actus dirigens juxta regulas artis est simpliciter practicus, et opus directum simpliciter practicum, ut ibi dicebamus.

Minor vero probatur: Logica ut ars respicit pro objecto modum sciendi ipsum dirigendo, et ordinando, juxta regulas recte definitionis divisionis &c. sive ipsum proprium artificium indicat; sed modus sciendi sic consideratus est opus ut dirigibile, et regulabile mediis regulis, et preceptis: ergo Logica ut ars respicit pro objecto &c.; consequenterque habet pro objecto finem proprium habitus practici. — Ex his eruitur ratio secundae partis probativae hunc modum: finis habitus speculative est veritas; sed Logica ut ars nullatenus habet pro fine veritatem, sed constructionem operis: ergo Logica ut pure ars nullatenus est speculativa. Utraque pre

missa ex notabilibus patet, nec ulteriori indiget pro
batione. Hinc eliminanda mihi videtur artis divisio,
quam aliqui tradunt, in practicas, et theoricas, et proba
tur: omnis cognitio, omnisque facultas tendens directe
in contemplationem, et speculationem veritatis, tendit
in claritatem, quae finis est atque demonstrationis sco
pus: ergo ingreditur in interiora atque, spheram scientiae:
ergo eo ipso egreditur a ratione artis, alias enim ratio
nes artis, et scientiae neque per intellectum distingu
erentur.

3 Conclusio.

5us 4us

Logica dicens rationes ambas artis, et sci
entiae, est simpliciter practica, et simpliciter speculati
va. P. Logica tantum habet de arte, quantum sufficiat, ut
dicatur simpliciter practica, et tantum de scientia, quant
um sufficiat, ut dicatur simpliciter speculativa: ergo dicens
rationes ambas artis, et scientiae erit simpliciter prac-
tica, et simpliciter speculativa. Manifesta fit seque
la eo ipso, quod homo dicitur simpliciter corporeus, et simp

citer rationalis a corpore, et anima. Ans vero P: Logica tantum habet de arte, quantum sufficiat, ut dicatur simpliciter ars; et tantum de scientia, quantum sufficiat, ut dicatur simpliciter scientia; sed Logica tantum habet de practica, quantum habet de arte, et tantum de speculativa, quantum habet de scientia: ergo Maj. supponitur ex precedentibus: minor autem preterquam quod constat ex duplici assertione premissa, ulterius suadetur.

Objectum Logicae tantum habet de practicabile, quantum habet de artefactivili, et tantum de speculabile, quantum habet de scibili: ergo Logica tantum habet de practica, quantum habet de arte, et tantum de speculabile, quantum habet de scientia. Consequentia infertur, et ans P: objectum Logicae quantum habet de artefactibili, tantum habet de opere, et bono; et quantum habet de scibili, tantum habet de cognoscibili, et vero; sed quantum habet de opere, et bono, tantum habet de practicabili, et quantum habet de cognoscibili, et vero, tantum habet de speculabile: ergo — Explicatur: Logica ut ars sine scientia, est practica, et nullatenus speculativa; ut vero scientia sine arte est speculativa, et nullatenus practica: ergo, quantum scientia, aeque ac ars erit simul practica, simulque speculativa: ergo vel neutrum, vel utrumque simpliciter habet: impossibile est primum: ergo secundum: Logica ergo dicens rationes ambas &c. Ans satis constat ex dictis, sed ulterius quoad 1 partem, quae potest esse

dificultas, probatur: Logica ut ars sine scientia vel speculativa ē, contra probata, vel practica, vel neque practica neque speculativa; ultimum dici non potest: ergo secundum. Primi: implicat virtus intelectualis, quae neque practica, neque speculativa sit, neque sistat in veritate, neque in opere: ergo.

Solvuntur Argumenta. §us 4us.

Objicies 1 ad 1 conclusionem D. Thomae testimonium inter authores 3 sententiae valde decantatum, atque ex opusculo 70 q. 5 a 1 ad 2 desumptum: ibi: dicendum, quod scientiae speculativae sunt de illis, quorum cognitio quaeritur propter se ipsas: res autem de quibus agit Logica, non quaeruntur ad cognoscendum propter se ipsas, sed ut adminiculum quodnam ad alias scientias; et ideo Logica non continetur sub philosophia speculativa quasi principalis pars, sed ut quodnam reductum ad eam. Ex quibus sic efformatur argumentum: scientia, quae ad summum reductive ē speculativa, non simpliciter talis; sed Logica juxta expressum D. Thomae testimonium unice reductive ē speculativa: ergo Logica adhuc ut scientia non ē simpliciter speculativa = 2: illa scientia, cujus objecti cognitio non quaeritur propter se, seu propter ipsum

scire, non ē simpliciter speculativa; at cognitio objecti Logicæ, sive eorum, de quibus agit Logica, non quæritur propter se, seu propter ipsum scire; sed ut ministratalis scientiis instrumenta sciendi: ergo ex mente D. Thomæ Logicam non ē simpliciter speculativa.

Ad argumentum dist maj: scientia, quæ solum reductive ē speculativa tq ex fine proximo, quam remoto, concedo maj; ex fine remoto precise, nego maj: et dist mi: Logica iaicere ductive ē speculativa, atento ipsius fine remoto, concedo mi; proximo, nego mi, et consequentiam. Igitur duplex ē Logicæ finis adhuc sub conceptu scientiæ, proximus videlicet, et remotus: 1 qui et primarius, intrinsecus, et specificativus dicitur, j artificiosa proprii objecti cognitione sistit, nec ultra progreditur. 2 vero qui et extrinsecus nominatur, ē aliarum scientiarum assequutio. Logica igitur licet ex fine remoto, et secundario ad alias nobiliores scientias acquirendas ordinantur: atento tm fine ipsius primario, et intrinsecum propter se ipsum quæritur, sive propter artificiosam objecti cognitionem, quin ulterius extendatur.

Hoc autem sufficit, ut scientia proprie speculativa sit, parsque philosophiæ theorice. Sic autem j Phisica, et methaphisica ad rationem scientiæ simpliciter speculative sufficit, quod ex fine intrinseco primario, et immediato proprii objecti cognitio propter se ipsam quæratur, quamvis j fine

extrinseco Phisica ad Methaphisicam, atque etiam ma
thematicæ scientiæ, ad hanc, ut pote prestantiorem
havitus, ordinantur, ut Aristoteles, et D. Thomas pluries
docere videntur. Ea enim ē scientiæ subalternæ condi
tio, qualis sunt Logā, Phisica, et Mathematica, ut qua
mtumvis speculativa sit, ad subalternam scientiam,
qualis ē Methaphisica, ordinetur: ex his autem Logā
propter objecti debilitatem inter speculativas scienti
as nobilitate infima, inter omnes philosophiæ specu
lative partes infimum obtinet locum; atque adeo non tam
propter se ipsam de facto quæri solet, quam quia ad
alias nobiliores consequendas intelectum properat; etiam
si rationis finis proximi propter se ipsam quærime
rito possit. Ex quibus satis fit Angelicus Doctoris
testimonio.

Argues 2, et simul contradicta replica
bis: finis extrinsecus logicæ adhuc sub munere sci
entiæ, non ē speculatio, seu pura objecti contemplatio;
sed actus intelectus directio: ergo adhuc sub munere scien
tiæ non ē simpliciter speculativa. Patet consequentia ex
notabilibus. P. ans: actus intelectus directio non inspici
tur a Logā propter ipsorum speculationem, sed econtra
speculatio propter directionem: ergo finis ultimus &c. P. ans: quid
quid, j Logā docetur, j ordine ad directionem, usque
artificii, j actus intelectus inducendi traditur: ergo et actuum

intellectus speculatio atinguitur a Logica cum ordine ad ipsorum directionem. Si ergo in speculativa scientia sola objecti speculatio sine ordine ad aliud quaeritur, Logica non erit simpliciter speculativa.

Argumentum, sicut et alia huic similia, probat, Logicam esse simpliciter practicam sub munere artis, in quo sensu totum concedetur. Quare nego ans: ad probationem dist ans: actus intellectus directio non inspicitur a Logica propter ipsorum speculationem, sub munere artis, concedo ans; sub munere scientiae nego ans. Ad ultimam probationem dist ans: quidquid in Logica, quatenus ars docetur, in ordine ad directionem &c, concedo ans; quatenus scientia, nego ans, et consequentiam. Licet enim quidquid in Logica docetur in ordine ad intellectus directionem atingatur, sit tamen Logica sub munere scientiae accipiatur, prout sic non in ipsa actuum directione quasi in ultimo fine sistit, sed ad ipsorum naturam, proprietatesque speculandas ulterius extenditur. Speculativum enim formaliter respicit veritatem, ut sciatur; practicum vero ut fiat, atque executioni mandetur. Quotiescunque autem Logica sub munere scientiae accipiatur, nequit non pro ultimo fine respicere cognitionem certam, et evidentem conclusionem ipsius per causam necessariam; quod juxta omnes est munus proprium, atque ratio formalis scientiae. Hujusmodi autem cognitio est in manifestatione connexionis praedicatorum ad invicem, atque veritatis necessariae; quae quidem omnia intra genus pure speculationis continetur, ut potequae

intelectus qua perspicans, et speculativus veritatis est, perficiant.

Arg. 3. (a) rationem & assertionis probatibam: aliquae scientiae non sunt speculative, sed practice; sed omnes scientiae habent objectum cognoscibile et scibile: ergo aliquod objectum cognoscibile non est formaliter speculabile, sed operabile; atque scientiae ipsorum non modo speculabili, sed operabili respiciet: ergo ex quo Logica ut scientia respiciat objectum sub ratione formali objecti scientiae non probatur, esse simpliciter speculativam. Omnia patet ex dictis propter majorem, quam sic probabo: medicina ethica, atque aliae scientiae non speculative, sed practice sunt: ergo P. ans. primo ex D. Thoma opusculo 70. a. 4. ad 4, ibi: cum autem medicina dividitur in theoricam, et practicam, non attenditur divisio secundum finem, sic enim tota medicina sub practica continetur, ut pote ad operationem ordinata; et paucis interpositis: unde non oportet, ut si alicujus activae scientiae aliqua pars dicitur theorica, quod propter hoc illa pars sub speculativa scientia ponatur: ergo juxta Sanctum Doctorem medicina sub nullo munere est speculativa: sed nihilominus est vera, et proprie scientia, ut omnes concedunt: corruit ergo tota nostra probatio.

Conf: philosophia moralis, qualis est ethica, est scientia simpliciter practica: ergo idem quod prius. Ans. P: scientia per principia practica simpliciter ad operationem procedens est simpliciter practica; sed phi

losophia moralis per principia simpliciter practica, ut bonum ē faciendum, malum fugiendum &c, ad operationem procedit: q̄ — Acres fateor has replicas, sed non usque adeo eficaces, ut rationes prefixas evertant. Igitur pro ipsarum solutione animadversionem sequentem maximopere vobis comendo, nimirum; tantumodo scientiam quamlibet dici posse practicam, aut artificiosam, quamtumdem ars dicatur scientifica, aut demonstrativa; tamtumdemque hoc, quantum speculativum, dici valeat practicum, et practicum speculativum, valde nimirum accidentaliter utrumque, id ē per concomitantiam utriusque virtutis intelectualis, artis, et scientiae, quarum 1 vendicat sibi omne practicum, 2 vo omne speculativum. Cujus viderationis defectu innumeri fere authores, in presenti (equivocationi ita nobis videtur) anxiam dedere, atque questionem de nomine facientes, pro sua quisque parte certare videtur, quin alterius attingat, sed meram, et vacuam vocem. Ex hujus aplicatione doctrinae omnia, vel pene omnia argumenta, quae a 1, et 2 assertionem afferri valeant, facilius evanescent.

Quare ad argumentum nego majus in sensu formali intellectam, et absolute prolatam: quoniam rāo assertionis nostrae probativa, in qualibet subsistit scientia, hujus atenta ratione, quam numquam dependit. Ad probationem dist ans: Medicina, ethica, et aliae scientiae sunt practice, secundum quod de ratione artis particu

pant, scedo ant; sub ratione scientiae precise nego ant, et consequentiam; quin authoritas D. Thomae aliquid momenti, i contrarium faciat, quae sub eadem distinctione erit exponenda. Hoc agregatum scientia practica idem valet ac istud scientia ars: si illo tantum resplendeat scientia, quantum ars, eodem jure dicetur speculativum, quo practicum; si emineat ars, potius dicetur tale conflatum practicum, quam speculativum: si scientia emineat, potius dicetur speculativum, quam practicum. Potest dari medicus scientificus, qui non operativus sit; tunc que erit medicus speculativus. Imo et praxes possunt speculande venire, speculationesque practicandae; quemadmodum valet quis, et operari, quod sciat, et scire quod operatur. Quando scit, speculator est operis; quando vo operatur practicator sciti: ē, in quam, 1 casu speculativus practici: i 2 practicus speculativi: in hoc artis exprimitur rāo, i illo scientiae.

Haec eadem doctrina locum habet i morali Philosophia. Quae tm dupliciter considerari valet; vel secundum quod i consortio prudentiae ad praxim dirigit, vel secundum quod ab illa precisa, naturam virtutum speculatur. In primo sensu induit rationem artis; in opere sistit, nec curat de veritate, aut speculatione. In 2 vero ē proprie scientia, i veritate sistit, neque ad

operationem ordinatur. Utraque, Ethnicis patet. quo re poterit quis Ethnicus insignis philosophus evadere, atque imprudens peccator, quin cogitet de practica, et executione virtutis.

Sed insurges: ergo quo plus emineat, in tali agregato scientia pre arte, potius dicetur speculativus, quam practicus, et quo plus emineat ars pre scientia, eo plus dicetur practicus, quam speculativus: ergo quaestionis substantia potest remanere, tituli termini, in hos mutatis: utrum Logica plus de arte, quam de scientia contineat? vel, in hos: utrum scientia Logica deserviat arti Logicae plus quam ars Logica scientiae Logicae? Quod, in eundem sensum recidit, ac, utrum Logica plus habeat de speculativa, quam de practica; vel plus de practica, quam de speculativa? Si autem res ita se habeat, intactam relinquimus dubij resolutionem. Quid ergo quaestioni sub istis terminis erit dicendum? — Resp. quod licet quaestionis substantia eadem revera sub his terminis appareat, ac sub alijs, in titulo positis; rectius tamen per illos exprimitur ad resolutionem investigandam: sub his siquidem posita intellectui confusioni parere; in quolibet enim ortum conatum rationis frangitur, quaequasi per saltum non unico ictu cuncta perlustrat.

Principium sumpsit Logica posquam obscurata est lux rationis, deperditaque primi parentis peccato, a consideratione, et reflexione hominum qui cogitationes quasdam rectas

pre aliis videntes, ipsas invenerunt conformes quibus
dam regulis, quarum semina intra ipsum naturae lum
en plaudebantur; econtra vero disconformes alias.
Pasum hunc tamartes, quam scientiae dederunt om
nes. Postquam autem Logicae regulas dabiles, veritati
acomodatas viderunt re illarum firmitate se ipsos cer
tos fecerunt per evidentem speculationem, et ratioti
nationem scientificam. Usque tunc illis dabatur
scientia; nam scientia necessario praecedit artem;
non vo dabatur ars. Inde autem ad usum regularum pro
cesserunt, audentes nimirum, illas cogitationes vocare rec
tas, quae ipsis viderentur juxta regulas facta: irreptas vo,
quae regulis illis disonuent, seu quadrate non forent.

In hoc aliquali
ter, se fuisse rationales, demonstrarunt: aliqualiter erro
ri ansam praebuerunt; namusque adeo regularum termin
os posuerunt limitatos, ut multoties artefactum quodnam ap
areat, nullis datis regulis, equum, et justum. Attamen illud
obtinuerunt regulis, ut quodcumque opus illis conforma
retur omnino, optime quoque rationi consonarent. Ad
hunc modum arte invente sunt, progressusque fecerunt, efa
ciunt de die in diem, vel possunt facere, scientiis im
perio dominatrices rationis deservientibus, et quasi in
fra artes positis, quandoque artes infra scientias. Abso
lute autem loquendo neque propter scientias sunt artes,
atenta exigentia utriusque virtutis intelectualis, neque

scientia propter artes. Hinc j circuitu omnes havitus intelectuales, ut virtus illorum punita fortior sit. Hinc Loga quatenus scientia j veritate sistit, nec curat de arte; quatenus ars sistit j opere, nec curat de scientia. Intelectus curat de omnibus, dum et contemplatur rectitudinem operationum, mentis ut eam faciat, et facit ut contempletur. Intelectus ordinat cuncta: quod quidem havitus ipsi minime ex se faciunt; imo nec facilitant ad hoc. Ex quibus omnibus aparet, Logam de se non scire, ut operetur, neque operari ut sciat: neque artem Logm de se ordinari ad scientiam Logm, nec scientiam Logm ad artem Logm; sed omnes hujusmodi ordines quasi contingenter advenire Logice ab intelectu.

Ex dictis tm sic @ 2 conclusionem argues 1: havitus simpliciter practicus ē, qui ultimo j opere sistit; non sed Loga nec ut pure ars sistit j opere: ḡ neque ut ars ē simpliciter practica. Maj ut certa supponitur. Chi P: facultas, cujus actus per ipsam j ordine ad objecti cognitionem diriguntur, non sistit j opere; sed actus Logicae ut artis ab ipsa j ordine ad objecti cognitionem diriguntur: ḡ. Utraque premissa indiget probationem. Pr ergo major: facultas cujus actus ab ipsa diriguntur per ordinem ad cognitionem, habet pro fine aliquid, quod ē intra genus speculationis; sed talis facultas nequit j opere ultimo sistere: ḡ chi ex eo patet, quod opus ut tale ē extra genus speculationem. P maj: facultas cujus actus, ab ipsa per ordinem ad directionem diri

guntur habet termino ipsam cognitionem; at cogni
tio ē intra genus speculationis, cū cognitio nihil
aliud sit quam objecti contemplatio: ḡ — Probatur
jam minor principalis secundi sillogismi: actus lo
gice ut artis ab ea diriguntur cū ordine ad intele
ctus operationem; sed intelectus operatio ē cognitio,
ut de se patet: ḡ. Maj autem ex eo clara videtur, quod
Logicæ finis tam artis, quam scientiæ, ē dirigere
tres mentes operationes, quæ citra dubiū sunt cog
nitiones.

Conf 1: si ex quo Loga sub ratione artis in
telectū dirigat ad artificiosam artefacti construc
tionem, probaretur ēē practicam, etiam Arithmeti
ca, Geometria, atque aliæ species Mathematicæ simp
liciter practicæ forent; sed hoc non ē dicendū; cū hujus
modi scientiæ inter speculativas communiter adcri
bantur: ḡ non probatur — Secundo: juxta D. Thom
am 2.2.q. 47. a. 2. ad 3 datur aliqua ars, quæ sit spe
culativa; sed omnis ars respicit objectū operabile ut ope-
rabile: ḡ propter hanc rationem Loga ut ars non exa
it rationem speculative, nec induit rationem prac
tice — Deniq: etiam Methaphisica, et quelibet alia sci
entia proprios elicit actus ex directione Logicæ: ḡ si
actus directio passiva sufficit ad rationem practicæ, om
nes actus Methaphisicæ, et aliarū scientiarū erunt pr
acxes; consequenterque omnes scientiæ erunt practi
ce simpliciter.

Ad argumentum concessa majori, nego mi: ad hujus probationem dist. maj: facultas cujus actus &c in ordine ad cognitionem formaliter acceptam concedo maj; materialiter acceptam, nego maj et sic distincta minori nego consequentiam. Ad majoris probationem dist. maj: facultas cujus actus ab ipsa dirigitur in ordine ad cognitionem formaliter acceptam; concedo maj; materialiter acceptam, subdistinguo: habet pro fine aliquod materialiter intra genus speculationis, concedo maj; formaliter nego maj; et aplicata distinctioni minori negabis consequentiam. Ad ultimam probationem dist etiam maj: habet pro fine cognitione, vel materialiter, vel formaliter acceptam, concedo maj; formaliter precise nego maj: et dist mi: cognitio ē formaliter, vel materialiter intra genus speculationis, concedo mi; formaliter precise subdist; cognitio formalis concedo mi; materialis nego mi, et consequentiam. Ad minoris principalis probationem dist maj; actus Logice ut artis &c ad operationem ut pura cognitio ē nego maj: ut induit rationem operis artificiose concedo maj: et dist mi: intellectus operantis ē cognitio, vel materialiter, vel formaliter, concedo mi; formaliter precise subdist: prout dirigitur ab arte, nego mi; prout inspicitur ab scientia, concedo mi, et nego consequentiam. Inplicitamque majoris probationem distingue: ē dirigere 3 mentis operationes, l. j operando, l. j cognoscendo concede; j cognoscendo precise, subdistingue: finis Logice ut scientiae, concede; ut artis nega.

Tota argumenti solutio doctrinae, notabilibus apposita recapitulationem facientes plenius vobis innotescet. Ex ibi dictis constat, havitus simpliciter speculativus veritatem respicere ut sciatur, practicus vo ut fiat, et exequtioni mandetur. Enimvero cum ipsa veritas cognitio sit quodam intelectuale opus, rursusque opus quodlibet sit etiam quedam veritas, oportet, pre oculis semper habere, non dici practicus quidquid quomodocumque opus, aut operationem elicit; sed quod dirigit ad opus, illudque per regulas ordinat, tandemque, illo tamquam ultimo fine intrinseco sistit. Neque speculativus dicitur quidquid quomodocumque veritatem cognoscit; sed quod unice cognoscere intendit, non vo ulterius aliquid facere; nec dirigit; ut faciat, sed ut sciat.

Qua propter licet opus ex directione logicae artis elicitus sit aliqua veritas cognitio, qua tm ab arte attinguitur sub ratione operabilis; hincè, quod cognitio, prout sic attinguitur, unice materialiter et inceè rei erit speculatio, non vero formaliter et inceè objecti. Et quidem si omnes actus intellectus è formaliter speculatio, etiam judicium practicum erit speculatio: item omnis actus prudentiae, atque imperium intellectuale fac hoc speculatio dicenda forent, quod adversarii non-

concedunt. Logica quatenus ars respicit modum scien
di sub ratione operabilis, et artificiosi conformiter
ad propria regulas constructum; quatenus scientia vero
in ipsius modi sciendi contemplatione sistit, quin ult
ra progrediatur. Unde neque praxis de se ordinatur
ad speculationem, neque speculatio ad opus. Ad 1
confirmationem dist maj etiam Geometria, et aliae
practice forent sub ratione artis, concedo maj, sub ratio
ne scientiae nego maj; hacque distinctione minori aplica
ta, atque antecedenti probativo, utraque negatur con
sequentia. Solutio patet ex dictis argumento precedenti
circa Medicinam, et Ethicam, atque etiam ex more re
llatis; quare ea repetere non possunt hinc.

Ad 2 confirma
tionem explico D. Thomam aliqua datur speculativa ars
sub munere scientiae, concedo maj; sub munere artis sub
distinguo: ex fine ipsius intrinseco, nego maj; extrin
seco, concedo maj: et concessa minori, nego consequentiam.
In aligato quod testimonio non sumit Doctor Angelicus
rationem speculativi in sensu extrinseco, et formali, sed
specificative, et in ellata acceptione, vel quatenus idem met
realiter habitus simpliciter practicus sub munere artis, ha
bet etiam rationem speculativi sub munere scientiae, ut
evenit in artibus liberalibus, qualis est Logica: vel secundum
quod non precise attenditur intrinseca ratio artis, sed simul
finis artificii, qui quidem extrinsecus est artis. Atque in

hoc ultimo sensu artem domi factivam, quae citra dubium simpliciter practica dicitur atento ipsius fine intrinseco, et primario, speculativam tm denominat, Ang Magister q. 14 a. 16 j corpore ubi ait: quod si
„quis edificato consideret, qualiter possit fieri aliqua
„domus non ordinans ad finem operationis, sed ad
„cognoscendum tantum, erit quantum ad finem speculativa.
Ubi expresse aparet, S Doctorem, ut asserit Caytanus ibi, loqui de fine extrinseco domifactoriae, scilicet edificantis, non vo de fine intrinseco, qui juxta ipsos ē domus facienda.

Ad ultimam confirmationem concesso antecedenti dist. consequens: erunt practices respectu logice dirigentis concedo consequentia; respectu methaphisice, nego consequentiam et assumptum replice. Actus methaphisice, sicut et alliarum scientiarum, dupliciter considerari valent, vel prout a logica conformiter ad proprias regulas directi, vel prout a particularibus scientiis ad objectum speculandum eliciti. sub 1 considerationem habent rationem praxis; sub 2 vo speculationis objecti, j quo nulla adest oppositio. Et insta argumentum @ thomistas, j voluntate, quae operatur ex directione prudentiae, quin ex hoc inferatur, voluntatem ēē practicam, quamvis citra dubium ejus actus possint ēē practicis.

Argues ultimo (a) eandem conclusionem: facultas, quae nititur principiis speculativis, est simpliciter speculativa; sed Logica tam sub ratione scientiae, quam sub ratione artis principiis nititur speculativis: ergo sub utroque munere est simpliciter speculativa, et nullatenus practica. Major est certa; omnis enim habitus ex principiis dumtaxat speculativis procedens, unice intellectum speculativum percipit, hinc autem solum ab habitu speculativo percipi valet. Probatur minor; principia quibus Logica, sive scientia, sive ars procedit, sunt haec, dici de omni dici de nullo, quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se; sed huiusmodi principia sunt simpliciter speculativa: ergo. Probatur minor: principia quibus scientiae speculative utuntur, simpliciter speculativa sunt; sed his principiis scientiae speculative utuntur, ut videre est in Methaphisica: ergo. Resp. concessa majori, negando minorem; ad probationem concessa etiam majori, dist. minorem, huiusmodi principia sunt simpliciter speculativa prout assumuntur a Logica sub ratione artis, nego minorem, sub munere scientiae, concedo minorem, et nego consequentiam. Ad ultimam probationem dic, huiusmodi principiis necdum scientiam uti, verum etiam artem.

Licet ergo relata principia, quibus Logica nititur, ex se simpliciter practica non sint, sed potius in differentia, ut modo practica, modo speculativa redantur, prout habitibus, vel practicis vel speculativis inserviunt; ut tamen a Logica sub artis ratione sumatur, simpliciter practica reduntur, quatenus ex his artefacta quedam construi valent. Siquidem hoc principium dici de omni &c quatenus arti Logicae

deservit, hunc exhibet sensum: ut fiat syllogismus, vel conclusione affirmativa assumendus est pro medio terminus superior, et consequens ad subjectum conclusionis probande, inferior vero, et antecedens predicatum; ut si quis hominem viventem esse, probare tentet, assumit pro medio terminum animal atque in hunc modum syllogismum exsequitur, omne animal est vivens; omnis homo est animal; ergo omnis homo est vivens, cujus artefactum rectum absque dubio existit juxta prefatam regulam elicitum.

Similiter principium hocce: quae sunt eadem uni tertio &c, idem est prout arti logice inservit, ac dicere, quod ut syllogismus recte fiat, aliquo termino medio constare debet, cum quo extrema et intificentur in premissis, ut postea in conclusione identificari valeant inter se. Quapropter hec principia in summulis assignatur ab omnibus tamquam primae artis silogisticae regulae. Cum autem hujusmodi principia sic intellecta, sicut et alia proximiora, ut quod definitio genere, et differentia constare debet, quod in syllogismo tres tantum adsint termini, et alia his similia, a Logica arte unice assumatur in ordine ad syllogismi constructionem, sub hac consideratione simpliciter practica dicuntur. Nec quod his principiis etiam scientiae utantur ad proprii objecti speculationem quidquam in contrarium evincit; cum enim communissima, et universalissima sint, tam scientiis, quam artibus inservire possunt; quia vero ratio speculativi practici potissimum a fine desumitur, respectu scientiae, cujus finis est speculatio, simpliciter speculativa reduntur; respectu autem artis, cujus finis est operatio, simpliciter practica.

Argues tandem (a) 3 conclusionem: Logica est simpliciter speculativa: nequit ergo esse simpliciter practica. Probatur consequentia: practicum, et speculativum sunt differentiae essentialiter oposite; sed Logica habere nequit differentia essentialiter opositas: ergo si Logica est simpliciter speculativa, nequit esse simpliciter practica: ergo Logica adhuc dicens rationes ambas artis, et scientiae nequit esse simpliciter practica, speculativaque simpliciter, sed unum, aut alterum importabit determinate. Probatur maj: differentiae diversum objectum formale respicientes, sunt essentialiter inter se oposite; at practicum, et speculativum diversum objectum formale respiciunt, ut ex dictis patet: ergo. Hoc argumentum probare intendit, Logicam practicam, et Logicam speculativam, sicut etiam Logicam scientiam, et Logicam artem, sub quibus terminis jam animi apositum manet, ubi scilicet Logicam simpliciter artem esse propugnavimus, esse reipsa distincta Logicis, vel saltem a nobis tamquam distincta concipi. Nectum est inconveniens. Quare si forma potestis argumento occurrere distinguendo primum consequens: non est practica eadem specie, et re Logica concedo consequentiam: eadem genere, et nomine nego consequentiam; quae solutio aplicanda erit sequentibus probationibus. Vel ita: nequit esse simpliciter practica, eadem intentionaliter, nego consequentiam; similiterque sequentes probationes erunt exponende. Haec ultima solutio conformis est doctrinae traditae ultimo arg. questionis nuper citatae. Quapropter ne frustra immoramur, vel dicta repetamus ibi erit videnda.

Quæstio V.

Vtrum Logica sit necesaria ad allias scientias acquirendas? Notabilia, et sentiæ

§. 1.us

Cum intervaria Logicæ encomia etiam jamdiu scientiarum titulo decoraretur jure merito ab autoribus de ipsius necesitate ad allias scientias comparandas, j presentiagitur. sed vo dubitandi rão de Logã naturali minime procedit; hæc enim dubio procul necesaria omnino ẽ allia scientia; sed de acquisita artificiali. Vtriusque definitionem jam animi accepistis. Verum ante dubij resolutionem premittere oportet, dupliciter aliquid dici posse necesarium ad aliquem finem asequendum; simpliciter nimirum, vel secundum quid. Quot autem modis accipiatur simpliciter ex dissertatiuncula doctrinali initio Logicæ controverse aposita satis constat. Illud q̃ dicitur simpliciter necesarium ad aliquem finem, sine quo absolute (saltem naturæ viribus) impossibilis est finis asequtio. v.g. indigentia cibi, atque respiratio ad vitam. Necesarium secundum quid, seu ad facilius, et comodius ẽ, sine quo absolute finis asequi valet, non tamen sine labore, et dificultate, v.g. aliquam navis ad transeundum considerabile mari spatium: natatu namque vel allio forsan modo hoc facivile foret, sed dificulter admodum.

Insuper scientia quevis in duplici statu considerari valet; perfecto scilicet, et imperfecto. Ut est, cum omnes aut fere omnes conclusiones ex his, quae aliqua scientia jam habet demonstratas de proprio objecto, per demonstrationem cognoscuntur. Quo est, cum aliqua numero pauca sciuntur conclusiones. Denique scientia sive in statu perfecto, sive imperfecto considerata, potest etiam haberi perfecte, vel imperfecte accidentaliter; quia licet quis unius, vel plurium conclusionum habeat cognitionem, eam tamen cum majori, vel minori perfectione, sive claritate poterit habere. tum habetur scientia accidentaliter imperfecte, quando certa, et evidens cognitio conclusionis datur per principia intrinseca: tum vero accidentaliter perfecte possidetur, quando ultra hoc datur etiam conclusionis cognitio per principia extrinseca, sive per regulas artificiose demonstrandi.

Quod quidem aliis terminis ab aliis exprimitur: demonstrationem scilicet scientificam dupliciter considerari posse, vel quoad substantiam, quatenus necessariam connexionem conclusionis cum principiis importat, ex quibus inefabiliter sequitur: vel quantum ad modum, et formam artificiosam, prout expressam, atque signatam conformitatem cum regulis artificiose demonstrandi exprimit. His premissis, tres circa dubium resolutionem versantur sententiae, quarum 1 asserit, logam simpliciter necessariam esse ad quamlibet scientiam sive in statu perfecto, sive imperfecto, sive perfecte, sive imperfecte comparandam, modo veram habeat rationem scientiae. 2 asserit, necessariam tantum esse ad alias scientias in

statu perfecto. 3 denique propugnat, Logam solum esse secundum quid necessariam ad alias scientias acquirendas tam in statu perfecto, quam in perfecto, atenta perfectione substantiali. Unaquaque harum insignes habet patronos, quos longum esse recensere. Sit vero pro nostra detegenda mente.

Assertio S.us 2.us

Omnes scientiae sive in statu imperfecto, sive in perfecto possunt perfecte substantialiter acquiri sine Logica artificiali; non autem perfecte accidentaliter. triplicem partem continet assertio, quarum 4 P. 4 ex Philosopho 9 Metha
,, phisicorum Lectione 7 sic ajente: adiscens artem potest ope-
,, rari effectum artis sine arte. Quae verba sic Angelicus Ma-
,, gister exponit: sed in ipsa ratione naturaliter praeipsunt quae
,, dam semina, et principia scientiarum, et virtutum virtute quo
,, rum potest homo aliqualiter exire in scientiae, et virtutis actum,
,, antequam habeat habitum scientiae, et virtutis. Ubi expresse asse-
rit Sanctus Doctor intellectum solo naturali lumine, atque propria virtute actum scientificum elicere potest: ergo independenter a Logica artificiali; cum sit habitus naturali lumine revera superaditus: ergo Logica non est necessaria simpliciter ad actum scientificum: ergo neque ad alias scientias in statu imperfecto. Insuper: effectus artis juxta Philo, potest absolute produci sine arte; sed actus formaliter scientificus solum esset effectus Logice ut artis, sive habitus directivi: ergo absque illa poterit absolute produci actus scientificus.

Ex his eruitur rão ejusdem partis probative: actus formaliter demonstrativus, ē formaliter scientificus; atqui intellectus naturali lumine absq Loga artificiali elicere potest actū formaliter demonstrativū j materia Philosophiæ Vg: q̄ et actū scientificū. Atque adeo Philosophiæ habitus poterit j statu saltem perfecto acquiri sine Loga artificiali. Hæc ultima consequentia ex notabilibus patet. P min: cognitio certa, et evidens veritatis premissarū, et bonitatis consequentiæ ē actus formaliter demonstrativus; sed intellectus naturali lumine absque Loga artificiali cognitionem hanc elicere valet j materia Philosophiæ: q̄. Mi quoad 1 partem ē manifesta; cū enim premissarū veritas ad intellectū principiorū ~~[illegible]~~ immediate pertinet, lumine naturali cognoscitur, maxime, si premisse sint aliqua principia per se nota, ut ad facilimam demonstrationem supponimus. P q̄ mi quoad 2 partem: cognitio certa, et evidens illationis sclusionis ex premissis ē cognitio certa, et evidens bonitatis consequentiæ; sed intellectus naturali lumine absque Loga artificiali habere potest cognitionem certam et evidentem illationis conclusionis ex premissis: ergo.

Probatur mi illatio sclusionis ex premissis sita ē formaliter j eo quod quæ sunt eadem unitertio, sunt idem inter se; sed hoc certo, et evidenter cognoscit intellectus naturali lumine, atque sine artificialis Logicæ adjutorio: cū sit principiū per se notū: q̄ = Explicatur: his duabus premissis apositis: omne totū ē majus sua parte, sed Mundus ē totum, intellectus nequit non illarū conexionem cū hujus veritate cognoscere, Mundus ē major qualibet parte; hoc ipso bonitatē consequentiæ j simili argumentatione evidenter cognoscit: ergo. P maj duabus prefatis apositis premissis, intellectus nequit non evi-

denter cognoscere, li Mundum, et majus sua parte identifica
ri cy quodam tertio, ut per se patet; consequenterque ne
quit non cognoscere identificari etiam inter se; sed in hoc
sita ē formalis rāo conexionis cy conclusione: ergo.

Urgetur: Logā acquisita inque scholis edocta non ē nece
saria ad acquisitionem, aut inventionem ipsius Logice:
ḡ ad aliquam scientiam acquirendam non ē necesaria lo
gā: ḡ ad nullam. P hanc consequentiam, nq cetera pate
nt: si Loga acquisita non ē necesaria ad aliquam scien-
tiam, potest quis scire, et certus ēē de aliquo, quin reflecte
sciat, se scire, vel quin atendat ad regulas sciendi potest ali
quam demonstrare rem; sed non major difficultas reperitur
i omnibus, quam i singulis aut saltem nulla inposibi
litas reperitur i hoc; cy omnis scientifica cognitio ejusdem
sit rationis inesse inferentis, et illati: ḡ Loga non ē necessa
ria simpliciter ad quamlibet scientiam, neque ad omnes si
non ē ad aliquam. Nunc vero l urgentia ans sic P: cogni
tio scientifica per quam Loga artificialis acquiritur, Logam
ipsam precedit veluti ipsius causa productiva: ḡ Loga acquisi
ta non ē necesaria ad hujusmodi cognitionem: ḡ neque ad
acquisitionem logicae.

Rationi nostrae communiter occurrunt adversarij dicen
tes, quod quamvis intellectus naturali lumine certy aliquem
discursy elicere possit, non tm formaliter scientificy; ad hu
nc enim requiritur, juxta ipsos, signata, atque reflexa cog-

nitio rectitudinis illationis per comparationem ad regulas demonstrandi; quod quidem absq artificiali logica fieri nequit. Quare cum tantum ille vere scire dicatur, qui scit se scire, quodque solum per attentionem ad regulas habetur; concludunt, demonstrationem sine logice artificialis adjutorio factam unice materialiter esse scientificam, non vero formaliter, et quoadmodum, et formam artificiosam. Hac est medula adversariorum solutionis, quorum reflexa cognitio, quae ad rationem actus formaliter scientifici gratis adstruitur, sic efficaciter impugnatur: vel hac reflexa cognitio necessaria, juxta adversarios, ad cognitionem formaliter scientificam est formaliter scientia; vel non? si primum; ergo ad illam cognitionem reflexam alia reflexa cognitio prosequitur, et ad hanc aliam; cum nulla detur cognitio formaliter scientifica, juxta ipsos, sine connexione reflexa; et sic ponendus erit processus in infinitum. Si secundum, ergo cognitio directa nequit reddi formaliter scientificam per cognitionem reflexam, ut ex se patet; atque adeo cognitio reflexa non erit simpliciter necessaria.

Probatur jam secunda conclusionis pars: logica artificialis non est simpliciter necessaria ad alias scientias, in statu perfecto: ergo neque ad ipsas in statu perfecto substantialiter comparandas. Antecedens constat ex dictis. Consequentia probatur: virtus intellectualis ad unam, vel alteram demonstrationem sufficiens, ad omnes, vel fere omnes sufficit: ergo logica non censetur necessaria simpliciter ad alias scientias in statu imperfecto, neque ad alias in statu substantialiter perfecta. Consequentia legitime deducitur; scientia enim in statu perfecto a se ipsa prout in statu imperfecto solum differt, quatenus plurium conclusionum superadit cognitionem. Antecedens probatur:

virtus ad unam demonstrationem sufficiens, per ipsius acquisitionem non impeditur, nec retardatur, quin potius magis expeditur ad alterius comparationem, atque ista acquisita, ad alliam, et alliam, tandemque ad omnes: ergo.

Denique suadetur 3 conclusionis pars: scientia j statu accidentaliter perfecto necdum certam, et evidentem cognitionem conclusionum per principia intrinseca importat, verum etiam per extrinseca, atque cum conotatione ad regulas artificiose demonstrandi; sed ad hoc ē simpliciter necessaria Logica artificialis: ergo Logica artificialis ē simpliciter necessaria ad acquirendas scientias j statu accidentaliter perfecto consideratas. — Explicatur: ad precisionem accidentalem scientiae praeexiguitur signata cognitio demonstrationis, recteque, et artificiosi dispositionis, qua fieri debet atque haec nequit haberi sine Logica artificiali, cum sola haec regulas praestet artificiose demonstrandi: ergo.

Solvuntur Argumenta

5.us 3.us

Argues 1.: ad habendam scientiam sive j statu perfecto, sive imperfecto necessarius omnino ē assensus scientificus, certus, et evidens per demonstrationem acquisitus; sed itidem ad similem assensum absolute, et simpliciter necessaria ē Logica artificialis: ergo haec simpliciter necessaria ē ad quamlibet scientiam j quolibet statu acqui

rendam. Major clara ē, quoniam scientia quevis ē ha
vitus p demonstrationem acquisitus. P mi: absq certa,
et evidenti bonitatis consequentiæ cognitionem dari nequit
assensus scientificus, certus, et evidens conclusionis; sed
Logā artificialis absolute, et simpliciter necessaria ē ad evi
dentem bonitatis consequentiæ cognitionem: ḡ. Maj concedi
tur: si enim bonitatis consequentiæ evidens cognitio deficiat
dabilis erit formido, quin ejus assensu, quæ cum ratione sci
entiæ pugnat. P mi: ad evidentem bonitatis consequentiæ co
gnitionem simpliciter necessaria ē cognitio evidens pri
ncipiorum demonstrandi; sed ad horum evidentem cognitio
nem simpliciter necessaria Logā artificialis: ḡ. Maj constat;
siquidem principiorum demonstrandi ignarus ignorat pari
ter premissas, j modo, et figura ēē recte dispositas, j cuius
dispositione formaliter sita ē consequentiæ bonitas.

Probatur mi: ad evidentem principiorum demonstrandi
cognitionem non sufficit luminis naturalis acumen: ḡ
necessaria ē Logā artificialis. Infertur consequentia; siqui
dem sola Logā, vel naturalis, vel artificialis hujusmodi
principia valet penetrare. Suadetur ant: principia prioris
tica demonstrationis sunt artificiosa; sed quod ē arti
ficiosum naturali lumine cognosci non valet, cum sit extra
hujus spheram: ḡ. Confirmatur, et explicatur: requit
sieri demonstratio, quin sciatur qualiter sit facienda; sed
hoc nequit sciri sine Logā artificiali: ḡ sine Logā nequit
dari demonstratio. Maj patet; namq demonstrationem
construit, quin sciat qualiter facienda sit, j quo consistat,
materialiter tantum demonstrationem construere; sicuti
qui verum dicere, quin, se verum dicere, cognosceret, aut j quo

consistat, materialiter tantum dicere verum. P. mi; demonstratio est compositum artificiale; sed nequit sciri, qualiter hoc faciendum sine Logica: ergo. P. mi: sciri nequit, qualiter construendum artificiale compositum, nisi per directionem artis; sed hoc dari non potest sine Logica cujus proprium munus est intellectus operationes dirigere: ergo. Maj. constat: quia artificiale compositum essentialiter dependet ab arte: minor jam patet, et consequentia infertur.

Hoc est principium argumentum, quod multis reflexionibus, et confirmationibus munitum, et implexum nobis objiciunt adversarii. Ad ipsum ergo j forma concessa majori nego mi: ad cujus probationem dist. maj: absque certa, et evidenti bonitatis consequentiae cognitione, directa, vel reflexa, signata, aut exercita, concedo maj; reflexa precise, vel signata nego maj: et dist. mi: Logica artificialis est simpliciter necessaria ad bonitatis consequentiae cognitionem signatam, vel reflexam concedo mi; directam, et exercitam, nego mi, et consequentiam. Ad ulteriorem probationem dist. maj: ad evidentem bonitatis consequentiae cognitionem necessaria est evidens cognitio, quae intrinseca talia sunt, concedo maj quae extrinsece sunt talia subdist: ad evidentem bonitatis extrinsece consequentiae cognitionem concedo maj; bonitatis intrinsece nego maj: et dist. mi; ad principia extrinseca demonstrati cognoscenda necessaria Logica artificialis, concedo mi; ad principia intrinseca, nego mi, et consequentiam. Ad alliam probationem distingue ant. similiter, et nega consequentiam. Ad ultimam probationem dist. maj: principia extrinseca demonstrandi sunt artificiosa concedo maj; principia intrinseca, nego maj, et consequentiam.

Vgitur pro solutionis intelligentia sciendum oportet, consequentiam duplici bonitate gaudere, quarum altera intrinseca est, et essentialis, in eo sita est, quod conclusio inefabiliter ex premissis sequatur, ex quo revera taliter sunt disposita, ut res aliter se habere non possit. Alia vero bonitas accidentalis, et extrinseca resplendens in conformitate in actu 2 cum regulis artificiose demonstrandi. Igitur tam hac duplex bonitas consequentiae, quam connexio conclusionis illatae cum premissis ut inferentibus, dupliciter ab intellectu cognosci valet: signate scilicet, et reflexe, vel directe, aut exercite. Cognoscitur signate, quando praesciuntur regulae logicales modum demonstrationis praescriventes, quae regulae sunt veluti quaedam extrinseca demonstrandi principia, quia per ipsas redditur ratio, cur demonstratio recta evadat. Exercite vero, et directe bonitas consequentiae dignoscitur, cum intellectus in demonstrandi exercitio connexionem premissarum cum conclusione evidenter cognoscit, quae sunt intrinseca conclusionis principia.

Clarius: duplex datur scientifica cognitio; altera directa, altera reflexa, et datur siquidem cognitio, qua certus sim de objecto; et datur alia cognitio, qua certus sim de cognitione ea. Et quae directa dicitur, requiritur, et sufficit ad quamlibet scientiam, quae ut talis, non requiritur nisi forma adhaesione rei scite. 2, sive reflexa, non requiritur ad quamlibet scientiam, usque dum daretur processus implicatorius in infinitum, sicuti inter impugnandam adversariorum solutionem dicebamus. Sinamque ut sciam aliquid opus est, ut sciam me scire: etiam adhuc opus erit, ut sciam me scire, per alteram reflexionem securum fieri de reflexione ea;

per tertiam de secunda; per quartam de tertia, atque ita si ne fine procedere. Sane reflexio quevis, quae ut talis dicitur erga rem, directa cognitio cognitionis ē: cur ergo directa cognitio cognitionis scientifica erit; et non erit directa cognitio rei?

Ex his patet jam solutio. Fatemur enim ad assensum formaliter scientificum, non sufficere qualemcunque premissarum, et conclusionis cognitionem, sed premissarum ut inferentium, et conclusionis ut illate ēē necessarium: scire ut communiter dicitur, non sufficit cognoscere, consequens ēē verum; sed etiam consequentiam ēē bonam: atque adeo simpliciter requiritur cognitio conexionis conclusionis cum premissis, quae ē ratio vi cujus intellectus scientifice assentitur conclusioni ut ex premissis illate. Sed totum hoc intellectus percipere valet sine Logica artificiali; licet haec necessaria sit ad signatam, sive reflexam cognitionem de eo, quod omnis demonstratio generat scientiam, modo quo ponitur, et explicatur ab adversariis; non vero ad cognitionem exercitam, et directam, quam intellectus solo naturali lumine habere potest de eo, quod premisse hinc, et nunc sint essentialiter conexe cum conclusione, quam ita inferunt, ut aliter ēē non possit. Ad quod rursus necessaria non ē previa regularum cognitio, nec attentio ad regulas artificiose demonstrandi; quia licet bonitas consequentiae quasi extrinsece reguletur per principia logicalia, intrinsece tm̄ sita ē in necessitate, qua infaliviliter conclusio sequitur ex premissis rationem autem hujus necessitatis intellectus nequit non conclusioni assentiri. Unde absque aliquo alio premisse ipsae sunt principia intrinseca, quibus intellectus nititur, ipsas evidenter cognoscens, ut causam indefectibilem conclusionis.

Ex his etiam ad confirmationem dist maj: quin sciatur signate, vel exercite qualiter facienda sit demonstratio, concedo maj; signate precise, nego maj, et aplicata distinctioni minori, nego consequentiam. Ad ulteriorem probationem dist maj: demonstratio est compositum artificiale aptitudinaliter et j actu 1, concedo maj; terminative, et j actu 2; subdist: est compositum artificiale ex se, et essentialiter, nego maj; accidentaliter concedo maj; et dist mi: compositum artificiale j actu 2 non potest scire qualiter faciendum sine logica, concedo mi; compositum artificiale aptitudinaliter et j actu 1, nego mi; et dist maj probativam: sciri nequit qualiter construendum sit compositum artificiale essentialiter, et j actu 2 tale nisi per directionem artis, concedo maj; accidentaliter tale, subdist; quando est artificiale j actu 2 concedo maj; j actu 1 precise, nego maj; et concessa minori, nego consequ.

Illud dicitur artificiale aptitudinaliter, et j actu 1, quod ita dispositum est, ut quantum est ex se capax sit fieri ex directione regularum artis, de facto tamen cum attentione ad illas constructum non est; non quia ejusdem prorsus rectitudinis revera non evadat, ac evaderet, si cum hujusmodi attentione fieret; sed quia operans regulas non habet pro norma ad talis operis constructionem dirigente. Artificiale vero terminative, et j actu 2 illud dicitur, quod ex previa regularum cognitione ita fit, ut de facto actionem ipsius terminet artis. Igitur compositum artificiale, quod tale est j actu 2, essentialiter dependet ab arte, ejusque directionem, et regulas presuponit, tamquam exemplar, ad cujus conformitatem est constructum: et hujusmodi artefactum nequit fieri sine arte. Compositum vero artificiale, quod solum est tale j actu 1, capax scilicet, ut terminare possit actionem artis, sola naturali lumine intellectus virtute valet

fieri sine arte: quia licet hæc naturæ opera efficere non valet, bene vo e contra natura artis opera efficere potest, quæ semper ꝑ natura fundatur.

Demonstratio ergo quevis formaliter scientifica, non ē tm ex se, et essentialiter artificiosa ꝑ actu 2, sed solꝫ accidentaliter; quando scilicet ex prævia regularꝫ atentione constructa fuit; quando vo absque hujusmodi atentione conficitur, solꝫ ē artificiosa ꝑ actu 8, quatenus sic evadit, ac si cꝫ atentione ad regulas facta fuisset. Quare intellectus absq̄ Logā virtute propria et demonstrationem construere potest formaliter scientificam, et qualiter conficienda, cognoscere, non quidem signate per cognitionem antevertentem, et terminatam ad regulas demonstrandi; sed exercite per ipsammet demonstrationem, quam actualiter construit, cujus necessariam conexionem, ꝛclusionis cꝫ premissis solo naturali lumine evidenter cognoscit.

Nativitas Dm. Nri Jesu Christi

Primo anno usq̄ ad Ex.ᵃ

Ad quorꝫ intelligentiam habetis exemplꝫ ꝑ cantu. Nā potest quis optime calere, quin facultatem cantus, nec regulas aliquando didicerit, vel atenderit. Idem accidit in Rethorica teste Augustino, libro 2 doctrinæ christi

ane, et ꝯ ambulando, libro 3 ejusdem operis. Imo vere
,, Doctor ipse loquatur: bis ullos ulatorꝫ ēē existimo, qui
,, utrumq; possint, et benedicere, et illa dicendi precepta
,, cogitare, cꝫ dicunt. Cavendꝫ ē enim, ne fugiant exani
,, ma, quæ dicenda sunt, dꝫ atenditur, ut arte dicantur::
,, et tm̄ ꝯ dictionibꝫ, atque sermonibꝫ eloquentium
,, impleta reperimꝫ precepta eloquentiæ, de quibꝫ ille,
,, ut eloquerentur, vel cꝫ loquerentur non cogitaverunt
,, sive illa didicissent, sive ne atigissent quidem: imp
,, lent, quia eloquentes sunt, non aut adhivent, ut sint
,, eloquentes. Usque Augustinus, cujus verba nostrꝫ
probant assertionem mutato dumtaxat verbo eloque
ntia ꝯ aliud scientia, vel demonstratio, cujus regu
las implent ingeniosi, non cogitantes dum implent,
sive eas olim didicerint, sive ne atigerint quidem.

Replicabꝫ: demonstratio formaliter scientifica
debet generare assensꝫ firmꝫ; sed assensus firmus ne-
quit ēē sine cognitione signata bonitatis consequen-
tiæ per comparationem ad regulas: ḡ ruit solutio. P
mi: qui signate nesciat bonitatē consegentiæ, et reg-
ulas demonstrandi, rectꝫ sillogismꝫ a falaci discerne-
re nequibit; hoc ipsꝫ non habet assensꝫ firmꝫ, cꝫ po-
ssit facile dimoveri per sillogismꝫ aparenter verum: ḡ
Secundo: nequit demonstrationem formaliter scienti-
ficam construere, qui ꝯclusionem usque ad prima prin
cipia resolvere nesciat; sed hoc fieri non possit absque
Logā, quæ unica modꝫ resolutionis docet ꝯ libris prio-
rꝫ, et posteriorꝫ: ḡ = Præterea: demonstratio ex sect

essentialiter ē compositū artificiale: q̄ nequit esse sine Lo-
ga. P. ans: demonstratio essentialiter importat dis-
positionem modo, et figura perfecta; hoc ipso ē essen-
tialiter artificiosa: q̄ — Ad 1 ergo dicimus, quod licet
intellectus absque Loga non cognoscat signate, reflexe,
et j communi naturā demonstrationis, nec syllogismi fala-
cis; cognoscit tm̄ directe, et exercite, syllogismū hunc j par-
ticulari evidenter concludere, atque conclusionem necessa-
rio inferri, quod ē exercite discernere demonstrationē
inter, et paralogismū, quoque sat ē ad firmū et scienti-
ficū assensū. Unde qui semel conclusioni assentit j demons-
trationi evidenti, non facile ad assensū dimovebitur.

Ad 2 dist maj: qui nescit, conclusionem resolvere us-
que ad prima principia intrinseca concedo maj; extrinseca,
nego maj; et dist mi: resolvere usque ad principia extrin-
seca nequit fieri absque Loga, permitto mi: usque ad 1
principia intrinseca, nego mi, et consequentiam. Principia
intrinseca demonstrationis sunt illa, ex quibus inme-
diate, et infaliviliter sequitur conclusio, quae peculiarissima
sunt illis scientiae, in cujus materia exercetur demonstra-
tio, atq; ad haec potens ē intellectus absque Loga artificiali
demonstrationem resolvere, cū j propria naturali virtute pre-
contineatur, ut vidimus ex D. Thoma inter probandam asse-
rtionem. Principia vo extrinseca, sunt ipsa praecepta Logicalia,
quae si communissima sint, ut dici de omni &c, quae sunt
eadem uni tertio &c, etiam naturali virtute atingunt.
Alia vo peculiaria, ut syllogismus tribus terminis

constare debet, etsi intellectus absque Logicae auxilio attingere non possit, cum omnino extrinseca, et accidentalia sint, ad demonstrationem formaliter scientificam absolute non requiruntur; sed ad summum intellectivam dirigunt pam, ut pronte, et faciliter operetur. Nec opus est, semel constructa demonstratione, cuius medium essentialiter cum conclusione conectitur, illam ad alia resolvere principia: ad assensum enim formaliter scientificum sufficit cognoscere conclusionem, ut deductam ex principio, cum quo essentialiter conectitur.

Ad tertium nego ans; ejusque probationem dist: essentialiter importat dispositionem, modo, et figura perfecta, vel signate ex previa regularum cognitione, vel exercite per naturale lumen intellectus, concedo maj; signate precise ex previa regularum cognitione, nego mi, et consequentiam. Omnis igitur demonstratio, si recta sit, ad aliquem modum, et figuram, ex quibus, Logica perscribuntur, reduci debet: quia vo ab ignaro Logicae ex previa ad regulas attentione non fuit constructa demonstratio, non est artificiosa exercite, et denominative ab arte, sed solum quasi in esse rei, sive, actu, quatenus nempe formam habet, seu rectam dispositionem ejusdem rationis, atque speciei, ac alia forma ab arte producta.

Arg 2. ex Augustino libro 2 de ordine capite 13 ubi sit de Logica loquitur: hac docet docere, docet discere, et sola ipsa scientes facere potest. Cui consonat Angelicus Magister pluribus locis, precipue 1 posteriorum capite 1, ubi ait expresse. Logicam esse necessariam, ut intellectus

ordinate, et sine errore procedat; sed recte, et sine erro
re procedere ē simpliciter necessarium ad scientias acqui
rendas: ḡ et Logica. — Sed his facile respondetur, ad
primum solam Logam scienter facere potest quoad modum accid-
entalem scientiae, non vo quoad substantiam, vel solam Logam
scienter facere posset pronte, et expedite; non autem absolute,
quia hoc habet intellectus ex propria virtute. — Ad 2 dic,
D. Thomam loqui de necessitate secundum quid, non de necessi-
tate simpliciter.

Argues @ 2 assertionis partem: nequit acquirere
scientiam in statu perfecto, qui se habere scientiam, ref
lexe non cognoscit; sed ad hoc simpliciter necessaria ē
Logica artificialis: ḡ hac simpliciter necessaria ē ad qu
amlibet scientiam in statu perfecto habendam. Minor ina
gavilis apparet; ad cujusmodi enim cognitionem requiri
tur signata, seu reflexa noticia rectitudinis illationis per
comparationem ad regulas, quae absque Logica haberi non
potest. Pro maj: nequit habere scientiam in statu perfecto,
qui eam a falaciis, et oppositis objectionibus defendere non
potest; at ad hoc impotens ē, qui se habere scientia, reflexe
non cognoscit: ḡ. — Dist maj: nequit habere scientia
in statu perfecto accidentali, concedo maj; substantiali nego maj:
et dist similiter hujus maj probativam: non potest habere
scientiam in statu perfecto accidentali, qui eam a falaciis &c,
concedo maj; in statu perfecto substantiali, subdist: qui eam a fa-
laciis defendere absolute non potest, concedo maj; qui eam a fa-

laciis defendere absolute non potest, concedo maj; qui eam defendere non potest pronte, et expedite, potest tm̄ licet difficulter, nego maj; et sic distincta minori, nego consequentiam.

Itaque duplex ē perfectio scientiæ, etiam complete, et quo ad omnes conclusiones consideratæ: alia sita, omnium conclusionum, et veritatum de objecto demonstrabilium assensu, ex evidentibus principiis deducto. Alia vo quin legitime illationis juxta regulas demonstrandi reflexa noticia. 1 perfectio intrinseca ē, et essentialis scientiæ, ut pote, qua scientia ipsa consistit; optimeque haberi potest sine cognitione illa reflexa, ut sæpius dictum ē. 2 vo perfectio ē extrinseca, et accidentalis; præterea que scientia, suo ēē perfecto substantiali suponens. Unde licet ad scientiam sub 1 consideratione Logica maxime conducat, atque intellectum ad falacias, et objectiones expugnandas potissimum juvet, non tm̄ ē simpliciter necessaria; cum hoc ipsum possit intellectus propria virtute, licet majori cum difficultate.

Argues 4: licet intellectus sine Logica conclusiones aliquas, in materia cujuscunque scientiæ scientifice cognoscere possit, non tm̄ omnes; sed hoc requiritur ad quamlibet scientiam, in statu perfecto comparandam: ergo. P maj: in materia cujuscunque scientiæ quam plures occurrunt difficiles conclusiones, quæ non ita immediate apparent ac primæ, et facilime; sed illas non potest intellectus scientifice absque Logica cognoscere, sto jam aliqua comparaverit: ergo. Confirmatur a paritate: sto hoc naturæ viribus po-

sit unus, vel alliud opus bonum elicere, non tm omnia sine speciali gratia: sicut etiam sto hoo absque specialem gratiam unam, vel alteram tentationem evincat non sequitur, quod sine speciali gratia superet omnes: ergo cum simili licet intellectus &c. Nego maj; et dist mi probationis: non potest intelectus ita pronte, et faciliter cognoscere, permitto mi; non potest absolute, nego mi, et consequam.

Igitur intelectus ad unam demonstrationem potens, et ad omnes, in materia ejusdem scientiae potest, licet forte majori aliqua cum difficultate, quae novam poam non exiguit, sed suponit. Quapropter argumentum necessitatem secundum quid ad sumum probat, quam ultro fatemur; non necessitatem simpliciter, de qua quaestio. Ad confirmationem concesso antecedenti nego consequentiam. Homo namque opera omnia moralia, licet colective, Phisice efficere potest; non tm potest moraliter propter ingentem difficultatem, quae in continua operationum rectitudine invenitur; in multis enim delinquimus omnes. sicut etiam victoria omnium tentationum superat vim, et virtutem generalis auxilii, seu gratiae; atque adeo specialem gratiam pro omnibus superandis requirunt Theologi; virtus vo naturalis intelectus, seu rationis lumen ad omnes, vel fere omnes cujuslibet scientiae conclusionis extenditur.

Unde Doctor Angelicus 1 parte q. 117. a. 1 ait: inest unicuique hominum quodnam principium scientiae, scilicet lumen intelectus, per quod cognoscuntur statim a principio autem

„aliquis cujusmodi universalia principia aplicat ad aliqua
„particularia, quorum memoriam, et expedimentum per sen-
„sum afficit, per inventionem propriam acquiri scientiam
„eorum, quae nesciebat, ex notis ad ignota procedens. Quibus
verbis omnium scientiarum inventione aprobat D. Thomas
ex principiis, j lumine naturali intellectus contentis. Vo-
luntas vo propter pasionem efrenent revelionem
magnam ad quodcumque bonum dificultatem experi-
tur; cum intellectus ex actu repetitione majorem j dies
facilitatem ad alios actus acquirat.

Arguies tandem (a) 3 conclusionem partem: Logica
non e simpliciter necesaria ad acquirendas scientias
j statu perfecto substantiali: ergo ad ipsas j statu per-
fecto accidentali. P consequentia: si Logica esset simpli-
citer necesaria ad acquirendas scientias j statu perfecto acci-
dentali, esset simpliciter necessaria ad minorem dificulta-
tem evincendam, non vo ad majorem; hoc e absurdum: ergo
P maj minor dificultas e j perfectione accidentali scien-
tiae vincenda, quam j perfectione substantiali; cum haec for-
malis sit, illa vo materialis: ergo. Resp: perfectionem acci-
dentalem scientiae sitam ee in signata, atque reflexa bo-
nitatis consequentiae cognitione, cum previa regularum demons-
trandi, et falacias dissolvendi notitia; quod quidem specia-
lem afert dificultatem, ad cujus victoriam habitus logicae
necesario requiritur. Unde facta reduplicatione perfectionis ac-
cidentalis, Logica artificialis e simpliciter necesaria; non quia
haec directe, et per se ad dificultatem scientiae particularis
vincendam requiritur; sed ad vincendam in materia propria
logicae, et ad cognitionem illam signatam, in qua sita est
perfectio accidentalis.

Pariſicatur hæc ſolutio in omni habitu naturali. Licet enim Philoſophiæ habitus v.g. ſimpliciter neceſarius ad philoſophandum non ſit, cum hoc poſſit intelectus per propriam virtutem; ad philoſophandum tamen facilicet et pronte neceſario requiritur habitus Philoſophiæ; quia facilitas, quæ reduplicatur, haberi non poteſt abſque habitu. Similiter etiam in accidenti, et modo cujuslibet rei illius facta reduplicatione. Itaque perfectio illa, licet ſit accidentalis ſcientiæ ſpecialem tamen claudit dificultatem, quæ ſuperari non poteſt abſque Logica. Quare in forma nego 8 conſequentiam, omnesque ejus probationes: et ultimam implicitam ſic diſt: illa est materialis, reſpectu perfectionis intrinſecæ concedo; perfectionis extriſecæ, nego probationem, et conſequentiam.

Quæſtio VI

Qualiter Logica concurrat ad actus alliarum ſcientiarum an efective; an tantum directive?

§.us 1.us

Cum in precedentibus ſtabilitum fuerit, Logicam ſimpliciter neceſariam non esse ad allias ſcientias comparandas, nec ad earum actus formaliter ſcientificos, preſens dubium non abſolute, ſed ex ſupoſitione concurſus Logicæ proponitur. Pro cujus intelligentia notandum est 1: in actibus ſcientiarum, et reperiri ſubſtantiam, ſive entitatem actus, et modum, ſive formam artificioſam. 2 notandum; dupliciter, pro-

ut ad presens attinet, principium aliquod cum allio concurrere posse ad producendum effectum; vel effective, ita ut simul concurrat efficiendo; vel directive tradendo scilicet regulas, ad quarum exemplar exemplum producatur. Igitur ut certa a incertis separemus, suponimus circa dubium. Logicam nullo ex his duobus modis ad entitatem, sive substantiam actuum alliarum scientiarum concurrere; cum hæc tamquam ab unica causa a particularibus scientiis producatur: unde de artificio in ipsis actibus reperto qualitercumque ad eorum entitatem distinguatur, dubium scitatur. Quibus suppositis, sit.

Assertio nia.

1.us ≈ ≈ 2.us Inutil

Logica artificialis unice directive concurrit ad actus alliarum scientiarum. P. conclusio ratione: scientia quævis ex sola directione logicæ actus formaliter artificiosos elicere potest: ergo. Infertur consequentia; frustra enim fiunt per plura quæ possunt fieri per pauciora. Suadetur ans; scientia quævis ex sola directione logicæ actus regulis conformes elicere potest; sed in hac conformitate situm est eorum artificium formale: ergo. Minor patet. Actus enim sunt formaliter artificiosi per hoc, quod evadant regulis conformes: ergo ex sola directione logicæ &c. Ans ex eo constat, quod scientia quelibet, ex quo talis sit, proprios actus quoad substantiam elicere potest. Consequentia P.: elicere actus regu-

lis conformes sulus addit supra substantiam conotationem ad illas, ut ex se patet; sed ad hoc sufficit directio Logicae regulas, et precepta tradentis, uti etiam constat: ergo. Confirmatur: qui producit substantiam rei, et ipsius modus, seu formam producere debet; qui enim dat formam, dat consequentia ad formam; sed alliae scientiae, et non Logica, ipsarum actuum producunt substantiam, ut omnes fatentur: ergo et ipsorum modum, seu formam.

Solvuntur Argumenta.

5.us ~~~ 3.us

Arguitur 1 ratione: artificium actuum alliarum scientiarum est formaliter Logicum; sed artificium formaliter Logicum debet fieri a Logica, seu ab ipsa effective produci: ergo. Probatur minor: artificium formaliter Logicum est extra spheram alliarum scientiarum, atque intra Logicae spheram: ergo. Antecedens patet; nullam siquidem scientiam praeter Logicam artificium formaliter Logicum ut pote ejus peculiare objectum. Ad argumentum concessa majori, nego minorem. Ad probationem dist. antecedens: est extra spheram objectivam alliarum scientiarum concedo antecedens; effectivam nego antecedens, et consequentiam, atque implicitam probationem sub eadem distinctione. Ad hoc enim ut alliae scientiae praeter Logicam suarum actuum artificiosam dispositionem efficiant, opus

non ē, ut hæc artificiosa dispositio, veluti proprium objec-
tum, respiciatur ab illis: sed sat ē, quod ipsam exequi va-
leant; cum attentione tm̄ ad regulas Logicæ. Igitur licet
regulas atque precepta tradere ad artefacta, quacum-
que materia scientiarum construenda, solius Logicæ sit
proprium, ipsa vero artefacta effective construere ad par-
ticulares scientias attinet ex subordinatione ad Logicam,
ipsiusque directione. Cujus rāo ē, quia licet particula-
res scientiæ precisive a Logicæ subordinatione ejusque
directione, non sint proportionatæ cum effectu, ut forma-
liter artificioso; ex vi tm̄ directionis, et subordinatio-
nis Logicæ sufficienter proportionantur; sicut poæ ex-
teriores ex sola artis directione, et connotatione ad re-
gulas sufficienter proportionantur ad artefactum con-
struendum.

Sed dices: forma artificiosa demonstrationis
Phisicæ v.g. non continetur intra hujus activitatem,
seu virtutem effectivam: ergo ruit solutio. Pāns: si conti-
neretur intra activitatem Phisicæ, hæc posset illa ex
propriis principiis deducere absque Logicæ interventio-
ne; sed hoc ē falsum: ergo. Nego āns, et maj. probativam,
quia aliud ē, quod artificium Logicum reperiatur, materia
propria Phisicæ, atque in ipsius effectiva virtute præ-
contentum. Ad 1 sufficit, quod Phisica ad directionem
Logicæ possit attendere, et per conformitatem ad ejus re-
gulas, et principia demonstrationem formaliter arti-
ficiosam eformare. Ad 2 autem requiritur, quod Phi-
sicæ principia artificium præseferant, et taxent ad illud
dirigendo. 1 verum ē propter dicta: falsum 2; ni dice-
re velis, quod Phisica habet pro objecto artificium Logicum

et quod possit illius passiones, et proprietates demonstrare quod; nullus dicit. Itaque Phisica demonstratio, prout artificiosa provenit a Logica, effective vo a Phisica: deduciturque ex utriusque principiis; ex Phisica jesse actus: ex Logica inesse artificiosa.

Replicabis: principium effectivum artificii ē ars; sed alliæ scientiæ non sunt artes: ergo sola Logica ē principium effectivum artificii actus alliarum scientiarum = 2: artificium actus Philosophiæ ē objectum Logicæ; sed habitus practicus, qualis ē Logica, debet efficere suum objectum, cum ipsum inesse operabile respiciat: ergo artificium actus Philosophiæ provenit effective a Logica = 3: artificium actus Philosophiæ ē ejusdem rationis, et speciei cum artificio actus Logicæ; utrumque enim ē Logicæ principiis conforme; sed artificium ejusdem rationis ab eodem principio provenire necesse ē: ergo idem quod prius = Ad 1 resp. principium effectivum artificii artem ēe quando illud inesse objecti respicit; alliæ autem scientiæ sub conceptu formali artes non sunt, quia unice inesse effectus artificium respiciunt; Logica vo artificium respicit inesse objecti, atque adeo rationem artis participat. Ratio siquidem artis, sicut scientiæ, non ab effectu, sed ab objecto desumitur: ideoque dicitur, architectum vo arte pollere, per hoc precise, quod artificium dirigat; similiter Logica practica dicitur, quia objectum respicit ut operabile ab ipsa, si sit in propria materia; vel allia si sit in extranea. Et per hoc patet ad 2.

Ad 3 dic: quod ut artificium utrumlibet ejusdem sit rationis sufficit, quod utrumlibet regulis Logicæ conformetur; no vo requiritur, quod a Logica producatur: hoc namque unice artificium in propria materia efficit, quia tunc in proprium

tendit objectum; in materia vero aliena ab alliis effici debet scientia, tum ob eamdem rationem, tum etiam quia scientia quevis artificium proprium exiguit efficere, ut scientifice procedat. Restat ergo, quod Logica demonstrationes in propria materia dirigat, et efficiat; dum vero regulas, atque normam tradit, ut alliae scientiae suas veritates demonstrent per propria Logicae principia, solum dirigit, qua sola doctrina pertinet a Logica, ut ait D. Thomas. Attamen si Logica necdum regulas, sed aliquod principium conferat alliis scientiis ad probabiliter concludendum, tunc ex mente D. Thomae etiam effective concurrit; et per hoc tacitam replicam solvis. Similiter cum idem Angelicus Doctor scientiam artificis effective ad artefacta concurrere, asserit, sicut scientia Dei est causa effectiva rerum, solum docet, quod Logica, atque quelibet ars est causa effectiva actuum in propria materia: cujus sensus est, quod sicut artes proprios efficit actus, ita scientia Dei ob ejus infinitudinem, et perfectionem est causa omnium rerum, ut pote ars divina.

Pro alliarum objectionum solutione nota, quod Logica ad alliarum scientiarum actus indirecte, et mediate facilitat, quatenus impedimenta removet, ut alliarum scientiarum virtus effectiva artificio se demonstret; sicut sol ut homo videat, impedimenta removet; similiter per hujusmodi actus alliarum scientiarum aliquando augetur. Logica non quidem subjective, sed objective; quatenus objectum sunt doctrinae Logicae, qua repetita, habitum Logicum augeri, necesse est. Ex hoc autem unice sequitur, quod Logica directive in praedictos influat actus directive, effective vero in propria, quibus subjective augetur, et ad quos immediate facilitat, ut pote in proprium tendens objectum. Nec ex hoc inferas, quod alliae scientiae sunt Logica utens, quia solum verificatur, quod sint utens Logica in ablativo casu, seu quod idem est, regulis Logicae utuntur.

Tractatus 2 de objecto Logicæ. Premittitur quedam circa objecta scientiarum noticia, objectique multiplex divisio; paragrafus unicus.

Objecta scientiarum ea apellantur, quæ per illarum actus attinguntur: quivis siquidem actus ut tendentiaque dq aprehenditur erga rem aliquam, i qua sistat, et altra quam non progrediatur; vel tamq via, cujus progressioni aliquid obiat: id a quo talis objectio, vel occursus venit, dicitur objectum similis tendentiæ, vel actus. Igitur cujusvis facultatis, sive potentiæ objectum illud ē, quod ipsi attingendum proponitur: sic potentia visiva objectum ē quidquid videtur; potentia auditiva quidquid auditur. Et sic de aliis. Dividitur itaque primum objectum i materiale, et formale; materiale ē illud, quod non ratione sui, sed ratione alterius a potentia attingitur, l scientia. Objectum vo formale illud ē, quod per se et ratione sui ē attinguibile ab habitu, vel potentia. sic pomum vg. ē objectum materiale visus, holfatus, gustus &c, quia ab omnibus ē attingibile; sed a visu ratione coloris, ab holfatu ratione odoris, ab gustu ratione saporis, quæ proinde rationes sunt orum sensuum objecta formalia. Objectum formale alliud dicitur objectum formale quod, seu ratio formalis quæ; alliud formale quæ, seu ratio formalis sub qua. Objectum formale quo, seu ratio formalis sub qua ē illa communis ratio vi cujus particularia objecta attingibilia redduntur a potentia.

Sic calor in comuni ē rāo sub qua corpora videntur. objectū formale quod, seu rāo formalis quæ ē objectum exprese a tactū, quod participat rationem commune sub qua: sic viridis, vel quilibet particularis color ē objectū formale quod visus. objectū formale quo solet et jam forma alicujus concreti apellari, atque concretū ex subjecto, et forma objectum formale qod: sic albedo objectū formale quo artis dealbandi albū vo, seu paries, ut albedo, objectū formale qod apellatur. Atque hic loquendi modus satis familiaris ē in scholis. Rāo sub qua dicitur objectū formale adequatum, quia comprehendit omne id, ad quod se extendit facultas. Rāo quæ objectū formale inadequatū apellatur, quia non continet omnia, circa quem versatur poā. sic albedo ē objectū partiale ē et inadequatū visus; color vo objectū adequatū: omnes j colores species, et differentias, ad quas se extendit poā visiva, sub se continet.

Inter objecta autem partialia alicujus scientiæ aliquod invenitur, a quo præ cæteris rāo formalis perfectio, et novilius participatur, quodque objectū attributionis, sive principalitatis dicitur. Sic Deus ē objectū attributionis Methaphisicæ, quia rāo entis, a qua illa specificatur, perfectissimo modo j ipso reperitur. Objectū formale adequatū dicitur etiam objectū specificativū scientiæ, vel poā, cujus ē objectū, quia ab ea sumit speciem, vel perfectionem, seu ē talis poā ab alliis distincta; non ex quo objectū constituat intrinsice scientiam, vel poam; sed quod objectū ē quodnam signū, per quod j cognitionem perfectionis sive speciei scientiæ devenimus, atque unam ab allia secernimus; quare objectū specificativū dicitur extrinsecū. Sic poā a colore, auditus a sono extrinsece specificatur, qua licet nec color, nec sonus has poās intrinsece constituat, ratione

eorum tamen illas ad invicem distinguimus, eo quod nec prima circa sonum, nec secunda circa colorem versatur.

Ut autem plenior de objecto habeatur notitia, sciendum superest, objectum formale multoties dici subjectum, materiam propriam, materiam, circa quam versatur potentia, vel facultas. Sic artificium, seu forma syllogismi materia propria Logicae; artificium, seu forma domus materia domifactoriae; color materia, circa quam versatur potentia visiva, vocitatur; quod prae oculis habendum, ne horum usus nominum objectum formale quo cum objecto materiali forsan confundat. Denique: ad rationem scientiae alicujus objecti conditiones requiruntur sequentes, 1 quod omnia contineat, de quibus scientia agit. 2, quod semper attingatur propter se, et ratione sui. 3, quod omnia partialia objecta aliquam servent unitatem, per quam sub eadem rationem attingantur a scientia; alias enim non esset unicum, sed multiplex objectum, consequenterque non ad unam, sed ad plures pertinet scientias. 4, quod sit aliquid necessarium, id est, quod habeat passiones, seu proprietates cum essentia necessario connexas, quas scientia ipsa demonstret. His ergo circa objectum in communi praemissis, quae ad sequentes difficultates dirigentur prae oculis habenda, ad eas in particulari dissolvendas procedamus.

Quaestio 1, quodnam sit objectum primarium adequatum Logicae? Notantur aliqua, et sententiae referuntur 1.us 1.us

Licet scientia quevis proprium objectum potius supponere

quam probare debeat; quia tm plura j Logā occurrunt de qbus non absq fundamento dubitari possit, an sint ejus objecta, presens exagitatr quæstio, j quaunq suponitr, et alliud inquiritr. Suponimus m̄ cū comuni autorū placitu, objectū pmariū adequatū Logicæ, ēē modū sciendi: sed vero quia hic ē j triplici aceptione, lata, scilicet, stricta, et strictissima, investigandū agredimur, sub qua ex his aceptionibus per se ꝯ inspiciatr a Logā? Igitur modus sciendi strictissime sumitur, quatenus solam demonstrationem dici. stricte, quando supra ipsū addit definitionem divisionem, et argumentationem. Et deniq late sumitur, cū ultra rellata ppositionem genus, et 5 pdicabilia, l brevius, cū omnia instrumenta sciendi completa ꝯtinet. Juxta 3 hos modos 3 itidem ꝯsurgunt opiniones sunt quæq stabiliens p objecto pmario adequato Logā. Vnaque harū suos habent patronos: judiciū nostrū sequens declarabit.

Assertio 1us 2us

Objectū primariū adequatū Logicæ ē modus sciendi late suptus. Rāo fundamentali P. ꝯclusio: illud ē objectū pmariū adequatū alicujus scientiæ, quod ꝯtinet omnia, de quibus pmario, et p se agit scientia; sed modus sciendi late suptus ꝯtinet omnia, de qbus pmario, et p se agit Logā: ḡ. Major patet ex paragrafo doctrinali supra posito. Minor P. modus sciendi late suptus demonstrationem ꝯtinet, definitionem, divisionem, ppositionem, et 5 pdicabilia; sed his omnibus pmario, et p se agit Logica: ḡ. Maj ē certa; et mi indivisim quoad omnes pbatr partes: Logā pmario, et p se agit de instrumentis completis, et ad alliud p se non ordinatis; atq instrumenta predicta sunt

completa, et ad alliud p se non ordinata: ḡ. P mi: quod habet
ppriu ee absq essentiali dependentia ab allio, e instrum-
entu cpletu, et ad alliud p se n ordinatu; at omnia in-
strumenta pdicta ppriu habent ee sine essentiali depen-
dentia ab allio: ḡ. P mi ee definitionis vg, e manifes-
tare essq rei; ppositionis enuntiare unu de allio; et
sic de reliquis; sed hoc habet instrumenta relata
p se ipsa absq dependentia ab allio, ut de se patet: ḡ.

Aliter proponitur, et explicatur id ipsu: modus sciendi
strictissime, aut stricte acceptus non continet omnia, de
quibus primario, et p se agit Logā: neuter ḡ e objectu pri-
mariu adequatu ipsius. P ans quoad 1 partem, probandu
postea quoad 2: modus sciendi stricte suptus definitio-
nem, atque divisionem non continet; ut de his primario
et per se agit Logā: ḡ. P mi: Logā agit de definitione, et di-
visione, prout definitio, et divisio sunt; at prout defini-
tio, et divisio sunt primario, et p se a Logā atingibilia
sunt: ḡ. P mi: definitio, et divisio sunt a Logā primario,
et per se atingibiles sub ea ratione, sub qua non dicant
ordinem ad alliud; sed ut definitio, et divisio nullu ordi-
nem ad alliud totu importat: ḡ. P mi: eatenus definitio,
et divisio ordinem ad alliud totu importarent, quatenus
syllogismu struerent; sed n constituunt syllogismu, qua-
tenus definitio, et divisio sunt, sed quatenus premissa,
cu syllogismus premissis, n autem definitione, aut divi-
sione essentialiter constet: ḡ.

Similiter P 2 pars principalis antecedentis: modus scien-
di stricte suptus, ppositionem non continet, genus, diffe-
rentiam, et allia pdicabilia; sed de his omnibus pma-
rio, et p se agit Logā: ḡ modus sciendi tricte sumptus n
continet omnia, de quibus pmario, et p se agit Logā. P mi:

ppositio genus &c sunt instrument ꝯpleta, et ad aliud ex se non ordinata: ḡ. P ans: ppositio ad syllogismum unice sub ratione premisse ordinantur, n̄ autem ut j se ē totum per ordinem ad subjectum, et predicatum, ex quibus ꝯtat; similiter genus, et differentia ut logica predicabilia et ut formaliter talia ad definitionem n̄ ordinantur, cum illa respectum predicabilitatis n̄ dicant: ḡ sunt instrumenta ꝯpleta, et ad aliud ex se n̄ ordinata.

Solvuntur Argumenta

§.us 3.us

Arg 1. illud ē objectum primarium adequatum logicæ, ad quod omnia, de quibus illa agit ordinantur; sed omnia, de quibus logica agit, ordinantur ad demonstrationem: ḡ sola demonstratio ē objectum primarium adequatum logicæ; atque adeo modus sciendi strictissime sumptus. P mi: omnia, de quibus agit logica, demonstrationi deserviunt, ut ipsius partes; sed pars ut talis, ordinantur ad totum, cujus ē pars: ḡ. P maj: demonstratio ppositionibus, veluti ex partibus constituitur, similiter premissæ, ut j plurimum sunt definitio, et divisio: ḡ. Confirmatur: finis ultimus, et adequatus logicæ ē quis objectum primarium adequatum; sed finis ultimus adequatus logicæ ē demonstratio: ḡ. P mi: finis ultimus adequatus logicæ ē dirigere intellectum, ne erret j suis operationibus; sed hic ultimo, et adequate p demonstrationem dirigitur; tum quia j ea ultimo, et adequate sistit; tum etiam quia 1a, et 2 intellectus operatio ordinantur ad 3: ḡ.

Ad argumentum dist maj: ad quod omnia ordinantur per se, et primario, concedo maj; p accidens, et secundario, nego maj. Ad probationem dist maj: deserviunt demonstrationi ut partes per accidens, et secundario ordinatæ, concedo

maj; per se et primario, nego maj; et dist mi: pars, essentialiter et per se talis, ordinantur ad totum concedo mi; accidentaliter talis subdist, ordinantur ad totum accidentaliter, et secundario, concedo mi; per se et primario nego mi; et dist ans probationis quoad 1 partem: demostratio constat propositionibus ex indole, et indigentia propositionis, nego ans; ex indigentia demonstrationis subdist: constat propositionibus, ut tales sunt formaliter, nego ans, ut premissae sunt, concedo ans: ipsumque dist quoad 2 partem: sunt definitio et divisio, ut formaliter talis nego ans; ut subindunt rationem majoris, vel minoris extremitatis, concedo ans, et nego consequentiam.

Igitur dupliciter valet aliquid ad alliud ordinari; vel per se, et essentialiter, vel secundario, et accidentaliter. 1 modo ad totum ordinatum quidquid ipsius essentialiter sit pars: quod vero 2 modo ordinatur, essentialiter est totum in se, per accidensque ipsi advenit esse patet. Quare premissae, ut tales ad syllogismum ordinantur: instrumenta vero quae sua linea, et propria quiditate atenta, rationem totius Logici habent ut definitio, divisio, propositio &c, quamvis accidentaliter ad demonstrationem ordinentur, non tamen sunt per se demonstrationis partes; quia ratio partis eis accidentaliter adveniens, suponit jam talia instrumenta in proprio esse adequate constituta, atque adeo independentia ab allio instrumento secundum propriam suae naturae rationem. Et ratio omnium est, quia similium omnium instrumentorum ad demonstrationem ordinantur, non ex natura ipsorum oritur, sed ex indigentia demonstrationis, quae necessario exigit componi ex

duplici propositione, tamq̃ premissis, et allia sub ratione conclusionis. Propositio vo, sicut et definitio, divisioq̃, cũ propriũ ẽẽ habeant ĩ suo genere completũ, ñ exigunt componere demonstrationem, sto ad illam secundario ordinentur.

Solutionis veritas vobis aparabit exemplo matematico, quod cũ triplici dimensione ꝯtet, lineam, et superficiem essentialiter includit; quia vo hæ ad corpus ꝯponendũ solũ secundario ordinantur, habentque suum ẽẽ completũ independenter a corpore, ꝑ se et primario a Matematica atinguntur. sed et id ipsũ urgentius instatur ĩ ipsa demonstratione, quæ etiam ad ulteriorem demonstrationem potest ordinari; quin præterea demonstratio, quatenus talis, objectũ primariũ Logicæ ẽẽ desinat. Quod idem dicendũ de definitione, et divisione respectu ꝓpositionis; licet namque hæc ꝑ impossibile ñ daretur adhuc definitio, et divisio ꝑ se inspicerentur a Loga: sicut etiam licet ñ daretur demonstratio adhuc inspiceretur a Logã propositio.

Replicabis: quod ẽ unũ ꝑ se, debet ꝯtare partibus per se, et ex nãa sua ordinatis ad totũ; sed demonstratio ẽ totũ ꝑ se: ꝗ ꝯtare debet partibus ꝑ se ordinatis ad ipsam. Maj est certa: ex partibus enim solũ accidentaliter ordinatis nequit resultare unũ ꝑ se, juxta illud: ex duplici ente ĩ actu completo nequit fieri unũ per se. Minor etiam constat, cũ demonstratio sit totũ Logicale per se atingibile a Logã: consequentia infertur. Nunc sic: sed partes demonstrationis sunt propositiones juxta dicta: ꝗ per se et primario ad demonstrationem ordinantur. 2 quavis propositio tantũ secundario ad demonstrationem or-

dinetur, hoc sufficit, ut a Logica j ordine dumtaxat ad demonstrationem consideretur; hoc ipsum non est objectum primarium, cum non attingatur ratione sui: ergo. Pro maj. a paritate: quamvis lapis, et lignum solum per accidens, et secundario ad domum ordinentur, hoc sufficit, ut solum ratione domus, et cum ordine ad illam ab artifice considerentur: ergo a simili.

Resp. distinguendo maj.: quod est unum per se perfectitate substantiali, concedo maj., perfectitate substantiali nego maj.; et sic distincta minori nego consequentiam. Compositum ergo artificiale, ut demonstratio, quia accidentale, partes non exigunt, quae ex se et natura sua ad ipsum ordinentur; sed sufficit aliquis ordo partium inter se, ratione cujus resultet totum, quod sit unum, licet unitate accidentali. Pro quo scitote, quod dupliciter valet totum aliquod denominari unum per se, vel perfectitate substantiali; ad quam requiritur strictas unitas, et intrinseca partium ordinatio; vel perfectitate accidentali, quae non exigunt partes essentialiter incompletas, et per se ad totum ordinatas; sed sufficit quod accidentaliter ordinentur, sto allias in se sint tota completa. Constat j exemplo apposito mathematico; nam quia linea, et superficies, quamvis j proprio genere completa, secundario ad componendum corpus ordinantur hoc unum per se. Haec eadem solutio applicanda erit apposito axiomati. Praeter quam quod, sto definitio, et divisio, ut formaliter tales, ad propositionem non ordinentur per se, ordinantur tamen per se sub ratione majoris, aut minoris extremitatis, atque etiam propositio ad demonstrationem per se ordinatur sub ratione praemissae.

Ad 2 confirmationem nego maj., et probationis paritate. Ratio discriminis est, quia lapides, ligna, et allia,

ad domus constructionem tamq̃ partes deserviunt, solus sunt tota cpleta ; linea phisica, n̄ vo ; linea artificiosa, sub qua solus ratione inspiciuntur adomifactoria: unde tantus possunt atingi per ordinem ad artificium, quod ē unicus, et adequatus hujus artis finis. At vo propositio, definitio divisio &c, adhuc ; linea artificii sunt cpleta, cum proprium ēē artificiale habeant cum omnimoda dependentia ab allio artificiali cposito: qua propter poterunt secundum hanc rationem atingi per se a Logā; sto allias accidentaliter ad alliud ordinentur. — Non quiescet: definitio, ut formaliter talis constituit propositionem: ḡ ut formaliter talis ē pars propositionis. P ans: definitio est formaliter talis prout explicat essentiam rei; sed prout sic constituit propositionem: ḡ. P mi: ; hac ppositione hōō est aāl rationale, li aāl rationale ppositionem constituit put formaliter explicat esseq hominis: ḡ.

Resp solutione data, definitionem, ut formaliter tale, constituere ppositionem, non quidem p se, et primario, sed pure accidentaliter, sicut linea, et superficies ut formaliter tales, accidentaliter, et secundario corpus mathematicum constituunt. sed quia definitio ex se n̄ habet esse pars ppositionis, nisi ratione extremitatis, quae ei accidentaliter advenit, quavis definitio formaliter talis constituat propositionem, rāo formalis, sub qua constituit, n̄ ē formalitas definitionis, sed rāo partis, quae accidentaliter advenit formali definitioni. — Sam vo ad 4 argumentum cfirmationem nego 4, et 2 mi cum duplici implicita probatione. Finis m̄ ultimus, et adequatus Logicae ē dirigere intelectum ; omni linea, et gradu, quo perfectivilis, et dirigivilis ē; quare cum intellectus n̄ tantum ; linea discursiva, sed etiam ; judicii et aprehensionis linea, dirigivi-

lis sit, eo ipso n̄ sola demonstratio ē finis ultimus Logicæ, sed et definitio, divisio cæteraque instrumenta, quæ ad 1, et 2 intellectus operationem attinet. Itaque intellectus dirigibilis est per se a Logā secundū triplicem operationem, cum quelibet perfectio sit j sua linea, nec ad alliam p se ordinetur, nec denique ab ea dependeat.

Contra hoc autem n̄ obstat, intellectū n̄ quiescere, usque dū rem per demonstrationem cognoscat; hoc m̄ solū probat, demonstrationem suptam per modū actus ēē ultimū terminū, ad quem intellectus, atenta propria capacitate, et extensione, pervenire potest, et a quo ejus poā potest perfici; n̄ vo infertur, singulam ex 3 operationibus j propria linea perfectū n̄ ēē, nec qod unū ad alliū ordinetur: sicut ex quo intellectus pfecte Logicos ulterius p Philosophiū perficiatur, n̄ pbatur Logm̄ vere scientiam non ēē, nec p se ad ad Philo ordinari. Rāo omniū est, quia poā latius patet, quam habitus, et habitus latius quam actus: unde sicut eadem poā plures habitus respicere valet, ita idem habitus plures actus potest habere, quin alter ordinetur ad alterū, nec per modū partis ad totū, nec medii ad finem ut in qualibet scientia videre ē cujus capacitas minime exhauritur per unū objectū partiale; quin hoc ad alliud objectū partiale ordinetur: ḡ a simili.

Verum dices: omnia de quibus agit Logā, attingunt in ordine ad demonstrationem: ḡ demonstratio ē finis ultimus, et adequatus Logicæ. P ans: omnia de quibus agit Logā attingit modo scientifico, et illativo; hoc ipso j ordine ad demonstrationē, cū hac sola via possit scientifice, et illativi procedi: ḡ = Ulterius: objectū Logicæ ē modus sciendi; at sola demonstratio ē modus sciendi: ḡ sola ipsa ē objectū Logicæ. P mi; sicut ē

rem per causam cognoscere; sed hoc solum media demonstratione habetur: ergo = Ad 1 dist ans: attingit in ordine ad demonstrationem per modum actus consideratam, concedo ans, per modum objecti, nego ans, et concessa majori probationis, dist similiter mi, et nego consequentiam. Itaque alliud est, Logam non nisi per demonstrationem omnia, de quibus primario, agit attingere; alliud vero de demonstratione dumtaxat agere primario. 1 est verum; cum enim Logica sit vera scientia, circa proprium objectum, ut argumentum intendit, scientifice, et demonstrative debet procedere: 2 est falsum; siquidem Logica per demonstrationem in particulari non solum probat passiones, et proprietates demonstrationis in communi, verum etiam definitionis, divisionis; non solumque demonstrationem in communi attingit, sed etiam definitionem, divisionem &c.

Quare licet omnia, de quibus Logica agit, in ordinem ad demonstrationem attingat per modum actus consideratum, et ut causant processus scientifici, quod commune est omnibus scientiis, non tamen in ordine ad ipsum in communi, sub qua sola consideratione potest esse objectum logicae, adhuc juxta adversarios; alioquin enim sola demonstratio esset objectum primarium omnium scientiarum, quod est absurdum = Quod vero additur de modo sciendi expresse videtur principium petere: id ipsum enim est quod quaeritur; an scilicet objectum logicae sit modus sciendi late sumptus, aut stricte consideratus? Quare in forma concessa majori distinguo: sola demonstratio est modus sciendi strictissime ~~[illegible]~~ concedo mi; stricte, aut late nego mi: et aplicata distinctione majoris, et minoris probationis nego consequentiam, et assumptum replica. Verum enim est scientiam in toto rigore acceptam, cognitionem esse demonstrativam, et consequenter rei per causas; at vero scientia latius considerata etiam sumitur pro quacumque recta cognitione, sive aprehensione, sive judicativa, dumodo artificiosa, regulisque evadat conformis. Quam

propter modus sciendi in lata sui acceptione pro quacumque cognitione artificiosa recte cognoscendi suponit.

Arguitur 2 pro 2 sententia: illud ē objectū primariū adequatū Logicæ, per quod adequate dirigitur intellectus; hoc fit per modū sciendi stricte sumptū: ḡ. P. mi: intellectus adequate dirigitur per id per quod adequate omnis vitatur error; sed p modū sciendi stricte acceptū adequate omnis vitatur error: ḡ. Major constat, et mi probatur: per id vitatur adequate omnis error, per quod res perfecte, et adequate cognoscitur; sed modū sciendi stricte acceptū res perfecte, et adequate cognoscitur: ḡ. P. mi: res perfecte, et adequate cognoscitur, dū quidquid, ī ipsa cognoscibile ē cognoscitur; sed totū hoc per modū sciendi stricte sumptū cognoscitur: ḡ. P. mi: quidquid, ī quavis re cognoscibile ē, vel essentia ē, vel partes, vel proprietates; sed totū hoc cognoscitur per modū sciendi stricte sumptū; primū videlicet per definitionem, secundū per divisionem, tertiū p argumentationē: ergo.

Ad argumentū nego 1, et 2 mi: ad hujus probationem dist maj: per quod res perfecte, et adequate cognoscitur omnibus modis, quibus cognosci debet, concedo maj: aliquibus tantū nego maj; et aplicata distinctione minori, cæterisque probationibus, omnes nego consequentias. Ut intellectus ad artificiosā objecti cognitionem perfecte, et adequate instructus inveniatur, insufficiens ē directio definitionem divisionem, et argumentationem habita, per quem utique instrumenta ejus essentiam partes, et proprietates cognoscit: sed quia ulterius valet circa objectū enuntiative errare, aliquid affirmando, vel negando aliter ac ē, exiguit

ab hoc per propositionem dirigi: similiter quia quomodo se habeat genus ad superius, et qualiter ad inferiora comparatur; potest ignorare, cum intellectus genus per differentiam, et proprium pro accidenti communi aprehendere possit, noticia generis, speciei, atque alliorum praedicabilium requiritur, quorum tractus ad hoc institutus est.

Dices tamen solutionem: propositio non manifestat ignotum: ergo intellectum dirigere nequit. Probatur antecedens; propositio ex his, quomanifesta sunt, usum enuntiat de allio: ergo. Probatur antecedens: Propositio solum enuntiat de subjecto essentiam, vel partes, vel proprietates; sed haec omnia per definitionem divisionem, et argumentationem erant manifesta: ergo. Ad replicam dicit antecedens: non manifestat definitive, aut divisive concedo antecedens; enuntiative, nego antecedens, et consequentiam: quae solutio adhibenda est probationi. Licet tamen propositio principaliter, et stricte non manifestet ignotum; intellectum tamen dirigit, ut verum a falso secernat; per ipsam tamen cognoscit quodnam praedicatum vere dicatur, quodnam vero falso enuntietur de subjecto: quare suo peculiari modo modi sciendi rationem participat, licet tamen non eque stricte ac definitio, et divisio.

Arguitur 3: genus, et idem dic de caeteris praedicabilibus, essentialiter est quid incompletum: ergo non est per se a logica attingibile. Probatur antecedens: quod essentialiter dicit ordinem ad alliud, est essentialiter incompletum; sed genus essentialiter dicit ordinem ad alliud, ad inferiora scilicet, cum genus sit, quod est praedicabile de ~~plurib~~ multis differentibus specie: ergo. Quod si dicas, genus et allia praedicabilia dicere ordinem ad inferiora, non tamquam ad compartes, et in ordine ad constituendum aliquod totum, sed tamquam ad purum terminum suae referevilitatis, qui non est ordo imperfectionis, nec rationem totius logici imperiens, si ita, inquam respondeas, contra est: genus dicit ordinem ad species, ut perfectivile per ipsas: ergo ut quid essentialiter incompletum. Subsumpt. Probatur: genus dicit ordinem ad

species ut ē totū potentiale; sed prout sic ē perfectivile per ip-
sas: ḡ. Chaj ut certa suponitur; et mi P: omne potentiale
ut tale, ē perfectivile per proprios actus; sed actus generis
sunt species, cū per illas determinetur: ḡ. 2: differentia p̄
formali ē essentialiter quid incompletū, prædicatur m̄ incom-
plete, et tamq̄ pars: ḡ.

Ad argumentū omptima ē data solutio. Nonenim quicū-
que respectus, sive ordo ratione arguit partis essentialiter in-
complete; sed illa dumtaxat, quo unū respicit aliud ut compa-
rtem, vel ut sui ultimū complementū: ordo vo qui solū ē respe-
ctus ad terminū correlativū, et in vi puri termini, rationi totius
completi n̄ oponitur; si relatio prædicamentalis ē per se atin-
gibilis a methaphisica. Quare cū ordo, quem genus ad speci-
es impostat, et alia prædicabilia ad propria inferiora, solū sit
tamqam ad terminos suæ referevilitatis, et superioritatis, n̄
impedit quominus sint primario, et p̄se a Loga atingivilia.
Ad solutionis impugnationem dist ans; ut perfectivile
pro substracto, et materialiter ꝯcedo ans; pro formali, seu
quatenus ē genus, nego ans; et sub eadem distinctione reliqua
as probationes, et ꝯsequentias. Quod ut clarius, et facilius perci-
piatis, pro nunc (plena m̄ noticia ad tractū de prædicabili-
bus expectat) sciendū ē genus, ut pote concretū ex materia
et forma, dupliciter ꝯsiderari posset; vel pro substracto, sive
natura, quæ genus denominatur, vel pro forma, sive secundo in-
tentionis generative.

Sub 1 ꝯsideratione ē perfectivile per differentiam, ut aā per
rationale, cū qua speciem hominis constituit: atq̄ j hoc sensu
dicitur, quod differentia contrahit, et determinat genus, et
quod ex genere, et differentia resultat species. Sub 2 vo con-
sideratione genus nullatenus ē perfectivile, sed totū Logicū
completū; unde ex genere Logico, et differentia pro formali
n̄ resultat aliquod tædiū; imo vo j hoc sensu genere Logico

repugnat perfici per aliud: 2 m̄ intentio genereitatis ē prædicabilis ut quo, sive rāo cur nāa prædicatur; ipsa vo n̄ prædicatur, atque adeo caret actuali pferitione repugnanter. Ex his patet solutio ad 2, mutato dumtaxat verbo genus, j verbū differentia. Sed n̄ quiesces: ex genere, et differentia Logicæ sumptis resultat definitio Logica: ḡ aliqod 3 resultat ex genere et differentia pro formali. P ans: definitio exigit essentialiter genus, et differentiā Logicam: ḡ P ans: sicut definitio Methaphisica exigit essentialiter genus, et differentiam Methaphisicā, sic definitio Logā genus et differentiam Logicam; cū totū quodlibet tale denominetur a suis partibus: ḡ.

Subtilis reputatur hæc replica ab autoribus nostræ sententiæ: pro cujus solutione varios conceptus j genere, et differentia distingunt, qui tm̄, meo judicio, dificultatem n̄ satis enervant; quare aliter sic dist ans: ex genere, et differentia Logā formaliter sumptis, nego ans; Logicæ denominative sumptis a forma Logā definitionis, concedo ans; et sub eadem distinctione nego consequentias. Igitur definitio quevis Logā denominatur ratione formæ artificiosæ Logicæ, non vo ratione generis, et differentiæ: hæc m̄ se habent veluti definitionis materia, j qua forma artificiosa respicitur, et a qua Logā denominatur; sicut partes compositū artificiale constituentes sunt artificiosæ n̄ p se et ratione sui, sed denominative tantū ratione formæ artificiosæ compositi. Patet j ipsa definitione Phisica, quæ cū sit membrū definitionis Logā, et vere, et pprie Logā; sed partes hujus definitionis, cū Phisicæ sint, ut materia, et forma solū dicuntur Logicæ denominatæ a forma Logā definitionis: ḡ idem dicendū ē de definitione, quæ datur per partes Methaphisicas, vel sive p genus, et diffiam.

Objicies tandem: aprehensio errare n̄ potest, nec j illa ē veritas, aut falsitas, cū nihil affirmet, aut neget: ḡ instrumenta ad simplicem aprehensione pertinentia n̄ sunt objectū Logā, cū n̄ sit dabilis error vitalis per illa. Insta argumentū j definitione, et divisione, quæ juxta plures ex adversariis rationē

objecti primarij Logicæ participant, licet ad 1 operationem pertinentes. Directe tm resp. quod in aprehensione inveniri potest veritas simplex, sistens in conformitate actus cum objecto aprehenso, quamvis non detur veritas composita, seu conformitas cum objecto judicato. Similiter etiam dabilis est in aprehensione error, et falsitas simplex, quia si intellectus aprehenderet v.g. hominem, ut genus, et aal ut speciem erraret simpliciter. Imo valde perniciosus est error iste. Quamdocumque tm aprehensio ideam conformat objecti ex perturbata idea, falsa judicia, absurdeque illationes sequuntur. Licet ergo in aprehensione non detur error compositus, datur tm simplex, qui solicite a Logica vitari, necesse est.

Quæstio 2.a an modus sciendi formalis, an vero objectivus sit objectum formale adequatum Logicæ? Quædam præmittuntur, et referuntur sententiæ S.us 1.us

(Jesuitarum. Contra Thomistas)

Modus sciendi quanta latitudine pro objecto Logicæ a nobis positus est, vi membris est adhuc, formalis nempe, et objectivus. 1 est ab actu artificiose cognoscente objec-

ty, erga quod fertur; 2 vo ab objecto artificiose cognito: sic exempli g. actus intellectus aa rationale artificiose cognoscens per modum scilicet generis, et differentia hominis, dicitur definitio, seu modus sciendi formalis; ipsum vo aal, et rationale per modum generis, et differentia cognitum dicitur hominis definitio objectiva, seu modus sciendi objectivus. Itaque sicuti ex rebus, et artificio illis aplicato concretum quodnam resultat artificiosum, et objectivum, sic etiam ex actibus intellectus, et eorum artificio concretum formale. Quare huiusmodi actus sunt materia, sive substractum artificii formalis; res vo cognite artificii objectivi. Unde si modus sciendi formalis, et objectivus ex parte substracti, vel secundum eorum entitatem considerentur ad methaphisicam; si vo ex parte artificii, vel formae inspiciantur, ad logam pertinere, in confeso e apud omnes. Sic tm modus sciendi formalis, an objectivus praecipuus logicae finis, et objectum, non una e Philosophorum mens.

Quidam m, inter quos societatis patris vexillum ferebant, asserunt, modum sciendi formale, seu actus intellectus artificiose, et juxta regulas logicae dispositos ee ejusdem objectum formale pmario. Pro cujus leniore noticia nota, juxta ipsos artificium actus posse ee vel extrinsecum, per denominationem scilicet extrinsecam a regulis logicae, a quibus denominatur extrinsece regulatum; vel intrinsecum ipsi actui, quale e intrinseca actus rectitudo exse digna, quae a loga dicitur, et praecipiatur, hoc autem artificium intrinsecum, seu intrinseca actus rectitudo nihil aliud est juxta ipsos, quam illa specialis recta repraesentatio, qua actus quilibet a loga regulatus, et praeceptus pprium manifestat objectum; proindeque indistinctum huiusmodi artificium asseritur ab actus entitate, quae j sui objecti repraesentatione sita e.

Unde se ab eis queras quodnam sit artificium intrinsecum definitionis formalis v.g. 2 illam perspicuam repraesentationem praedicatorum essentialium, generis nempe, et differentia, ee responde-

runt: et sic de reliquiis Logicæ artificiis sentiunt. Artificium vo extrinsecum, eo situm ē, quod actui Logicæ præluceat regula, cui conformetur, et aqua possit regulatus denominari. sic actus iste, sive cognitio aāl rationale absque atentione ad Logicæ regulas, vel a Logicæ ignaro elicita ē, se intrinseca artificiosa, cum eandem rectitudinem habeat, ac si cum atentione ad regulas fieret: cæterum n̄ erit extrinsece artificiosa, cum regulæ non præexistant, aqbus reguletur, et præcipiatur. Hæc intrinseca rectitudo, qua actus precisive a regulis gaudet, pro Logicæ formali objecto ab his statuitur authoribus.

Econtra vero Thomistæ omnes modum sciendi objectivum, seu res artificiose dispositas, modum definitionis, divisionis &c pro viribus objectum ēē primarium formale Logicæ, defendunt. sed ne plus juxto immoremur, memeriam revocare oportet, quæ sumulis accepistis de terminis 1, et 2 intentionis; n̄ m̄ illos, sed hos Loga respicit pro objecto. Unde cognitio illa repræsentans in definitione v.g. aāl ut genus, rationale ut differentiam, unum terminum ut subjectum, alium ut prædicatum &c a Jesuitis Logicæ objectum dicitur: a Thomistis ipsum aāl sub 2 generis intentione &c objecti nomine donatur. 3 denique sententia, quæ a nostratibus ortum, atque progressum duxit, objectum primarium adequatum Logicæ ex utroque artificio coalescere, formali nempe, et objectivo, defendit, ita ut quodlibet eorum rationem habeat objecti primarii, licet in adequatum. Quid vo in hac opinionum varietate sentiamus sequens declarabit.

Assertio Nostra
S.us secundus.

Modus sciendi objectivus ē objectū pmariū adequatū logicæ. Pclusio ratione: objectū pmariū adequatū logicæ sunt instrumenta sciendi, ut definitio, divisio, argumentatio genus &c; sed non actus intellectus, sed objectū actus sunt hæc instrumenta sciendi: ḡ. Major præter quam satis constat ex quæstione precedenti, sancta ē apud adversarios. Pmi: genus vg. (idem dic de alliis) ē quod prædicatur de pluribus; sed non actus intellectus, sed ipsorū objecta prædicantur de pluribus; non m̄ recte dicitur, hoō ē actus intellectus predicans aāl de ipso; sed ē aāl: propterea que cū definitur genus, vel quodlibet concretū logicū, non actus intellectus, sed natura, ut 2 intentionis subest, definitur; cū natura, non actus intellectus predicetur: ḡ n̄ actus intellectus, sed objectū actus &c. Explicatur: prædicabilia genus videlicet, epetie, et allia, sunt proprie finis, atque logicæ objectū; sed actus intellectus nequeunt rationem generis, speciei subire: ḡ neque ēē objectū primariū logicæ. Major constat ex dictis questione precedenti. Pmi nominatim de genere; genus ē, quod predicatur de pluribus specie differentibus; sed actus intellectus qualemcumq̄ conformitate cū regulis logicæ polentes, vel pluribus specie differentibus non explicantur; falso enim diceretur, homo ē actus intellectus equus ē actus intellectus, aāl de ipsis affirmans; bene vo, hoō ē aāl, equus ē aāl: ḡ.

Huic efficatiāationi comūniter adversarij respondent, actus intellectus ēē genus, et reliqua prædicabilia, non ut quod, sed ut quo, hoc ē, quamvis conceptus iste aāl non sit id, quod affirmatur, et prædicatur de homine, est tamen id, quo aāl de homine prædicatur; ē namque forma constituens animal in ēē generis: unde hujusmodi actus intellectus ē genus pro formali, atque adeo objectū logicæ. Hæc frequens, potissimaque Sesuitarū solutio: quam ut recte caleas, nota genus,

et quodlibet predicabile concretum quodnam esse juxta ipsos, ex natura tamquam ex materia, et ex cognitione precisiva tamquam ex forma resultans, aqua denominatur genus predicabile, et natura universalis; cognitio enim ait Angelicus Doctor opu-
„sculo 56, facit universale, esse j actu universale, et est quod-
„nam formale j universali = Sed licet hæc ita sint (quidquid dicat Thomistæ ens rationis objectivum pro forma artefactorum logicalium stabilientes, de quo fusius questione sequenti) sic ad solutionem nostram instauratur ratio: juxta solutionem actus intellectus prædicatur ut quo, quia est forma constituens concretum genus, quod prædicatur ut quod: ergo non actus intellectus prout in se artificiosos, sed prout rem artificiose j modum generis constituit, et objectum Logicæ.

Probatur consequentia: prædictus actus eatenus tantum est objectum Logicæ, quatenus est forma generis, et prædicatur ut quo; at non est generis forma nec prædicatur ut quo quatenus j se, et ex parte sui precise est artificiosus, sed quatenus rem artificiose j modum generis constituit: ergo Major est adversariorum solutio. Primi: actus intellectus est forma generis, et prædicatur ut quo quatenus concretum illud, quod prædicatur ut quod tantum forma constituit; sed concretum, quod prædicatur ut quod, non est actus intellectus artificiosus, sed res artificio, seu forma generis subinduta: ergo Major præter quamquod est adversariorum doctrina, exinde ulterius patet, quod actus intellectus formam generis sibi tamquam subjecto minime respicere valet, alias, et ipse prædicaretur ut quod: forma siquidem subjecto communicata ipsi effectum formalem communicat; effectus autem formalis formæ generis est redere subjectum prædicabile ut quod, cum ipsa sit prædicabilis ut quo. Mi similiter patet; quia cum homo est animal dico, actum artificiosum intellectus de homine neutiquam prædico, sed animalis naturam forma generis subindutam.

Explicatur: Logica formam artificiosam non intendit in abstracto, sed ut ea alicui materiae intromittat; quod palam fit cujuslibet artis exemplo, quae formam, seu artificium materiae addactat, sic statuaria marmori statuae formam affigui, atque ex utroque artefactum resultat; sed actus intellectus non sunt materia, cui Logica artificium intromittat: ergo Logica non intendit tanquam proprium objectum artificium actus. Probatur minor, tum quia actus intellectus nequit in se recipere formam generis, et differentiae &c. cum esse nequeat genus, vel differentia ut quod; tum etiam quia actus intellectus nequit esse medium, modus, seu instrumenta sciendi; non enim valet esse definitio divisio, vel argumentatio, cum per haec essentia, partes, atque rei intellectae proprietates explicentur, non autem essentia, partes, vel proprietates actus intellectus, cui ex definitionibus liquet: ergo.

Probatur 2 conclusio alia ratione non minus efficati: objectum primarium adaequatum Logicae est illud, in quo Logica ultimo terminative sistit; sed actus intellectus adhuc ut artificiosus seu modus sciendi formalis non est id, in quo Logica ultimo terminative sistit: ergo. Probatur minor: actus intellectus, pro ab adversariis ponuntur pro objecto Logicae, essentialem ordinem importat ad objectum cognitum: ergo in ipsis prout sic Logica ultimo terminative non sistit. Probatur antecedens: actus intellectus, juxta adversarios, sunt objectum Logicae, quatenus intrinsece recta seu prout sunt recta objectorum repraesentantis; sed prout sic dicunt essentialem ordinem ad objectum cognitum: ergo. Maior est adversariorum doctrina, ut videre apud Patrem Losada. Suadetur minor: actus, ut recte repraesentantes objecta, sunt actus intellectus, ut objectis conforme, vel ut coerceantur cum objectis, sed actus intellectus, prout objectis conformes, essentialem ordinem important ad objectum, cum conformitas cum alio neque intelligi valeat absque coactatione, et ordine ad aliud: ergo. Maior; actus enim intellectus, ut recte objecta repraesentantes, sunt actus prout veri; sed veritas actus in conformitate cum objecto sita, ipsis habentibus adversariis: ergo.

Huic validissime rationi respondent adversarii, quod

actus intellectus artificiose dispositi dupliciter considerari valent; vel directe, prout scilicet Logica, ipsis mediantibus, res artificiose disponit, quo sensu sunt medium, vel via, qua intellectus, in objectum cognitum tendit; vel reflexe, secundum quod per alium actum pure speculativum eorum consideratur artificium ut regulis Logicae conforme: quia cum proprium sit potentiae intellectivae, ut supra se ipsam reflectatur, non solum habet aspicere proprium objectum, mediis actibus, verum etiam ipsos actus tamquam objectum attinguere. sub 1 consideratione modum sciendi formalem, seu actus artificiosos objectum Logicae non esse fatentur, cum essentialiter rationem viae importent: bene vero sub 2, quia prout sic a ratione viae, causalitatis praeviae, medii, et repraesentationis praescindunt, saltem pro expreso, quod satis est juxta ipsos ad rationem objecti.

Explum aponunt 1 in ipso modo sciendi objectivo, qui juxta nos est unicum, et primarium Logicae objectum: hic enim, licet essentialiter inesse effectus a modo sciendi formali dependeat, cum per illum causetur, hoc non tollit intrinsecam, et primariam ipsius terminavilitatem, quia sub ratione objecti rationem effectus actus causalitatem terminantis non exprimit, sed solum conceptum artificii, juxta regulas recte dispositi. Sicut ergo modus sciendi objectivus, quamvis essentialiter effectus sit, optime sine hujusmodi intelligentia valet intelligi; cur etiam intelligi non poterit modus sciendi formalis sine ordine ad objectum cognitum; cum ordo iste concipi valeat non prout directe ad objectum repraesentatum terminatus, sed prout formaliter artificiosus, et ut regulis Logicae conformes? Sic illi argumentantur. 2 in actibus Methaphisicae: hi nimirum, si directe sumantur, sunt medium, quo Methaphisica proprium speculatur objectum; nihilominus tamen si reflexe per alios actus secundum quod rationem entis participant, considerentur, objectum Methaphisicae erunt: ergo et actus intellectus objectum Logicae secundum quod rationem artificii participant.

Hæc est potissima adversariorum doctrina, qua rationibus nostris satisfacere pro viribus conantur; sed frustra: sicque ea ipsam validissime replicabis. Primo: vel per actum reflectentem quo contemplatur, actu directo proprium artificium, ut regulis logicæ conforme, taliter consideratur hujusmodi artificium ut conforme, ut præscindat conformitatem, et artificium ab actu! non; primum est extra sensum quæstionis, in qua non de artificio, et conformitate ut sic, sed de artificio, et conformitate tale, et determinat loquimur, actus videlicet! objecti; si 2: ergo considerat artificium, et conformitatem actus prout ad ipsum determinatum, et contractum: ergo prout in via, et secundum quod essentialem ordinem ad objectum importat. Probatur hæc consequentia; actus ut talis, hunc ordinem essentialiter importat: ergo si per actum reflectentem consideratur artificium actus prout ad ipsum determinatum et contractum etiam prout in via &c. sub sumo sic: sed prout sic (ut ipsi fatentur) actus artificiosus non est objectum primarium Logicæ: ergo.

Secundo: actus artificiosi non ut actus præcise attingunt objectum, verum etiam ut artificiosi, et regulis conformes; sicut etiam actibus, ut talibus, essentialiter competit objectum attingere, sic etiam ipsis ut artificiosis essentialiter competit, objectum artificiosæ attingere: ergo conformitas actus cum regulis essentialiter respectum ad objectum importat. 3: vel Logica dirigit actus intellectus, prout his cognoscitur aliquid; vel prout nihil eis cognoscitur, si secundum, superflua esset Logica, si cum nullum objectum per ipsius actus cognosceretur: si primum illud aliquid est objectum Logicæ, et non præcise actus: ergo. Probatur hæc ultima pars: si actus intellectus a Logica regulatur, cognoscit aliquid, hoc aliquid est est objectum actus; sed objectum actus est objectum habitus; sicut objectum potentiæ visivæ est objectum ipsius actus videndi, medio quo potentia proprium attingit objectum: ergo si Logica dirigit actus intellectus prout eis aliquid cognoscitur, illud aliquid est objectum Logicæ, et non præcise actus. Propter oppositam vero rationem (ut ad

primy exemply solutionem paret) cy j modo sciendi objectivo duplex conceptus considerari valet ad invicem separabilis, objecti scilicet, et effectus; sub 1 consideratione poterit habere rationem objecti Logicæ; cy prout sic nullam dependentiam importet a modo sciendi formali etiam si illa importet sub 2 consideratione, sive sub ratione effectus.

Pro responsione ad paritatem de actibus Methaphisicæ nota, quod Methaphisica dupliciter valet proprios actus reflexe considerare: 1 prout sunt repræsentationis, seu speculationes objecti: 2 quatenus sunt repræsentati, et per alios actus cogniti in ratione qualitatis intellectualis, entis, veri &c. sub 1 consideratione exprimunt rationem conceptus formalis, atque adeo Methaphisicæ objectum prout sic ee nequeunt, cy ab ipsa attingantur, tanquam medium cognoscendi proprium objectum; 2 vero consideratione rationem medii per se, et pro formali non important, sed qualitatis intellectualis, entis veri &c: quare j hoc sensu, acceptioneve potius exprimunt, ee res cognitas, seu conceptus objectivos, quam actus cognoscentes haud conceptus formales; et prout sic primario a Methaphisica respiciuntur. Ex quibus vides, quod sicut poe visivæ objectum e, quod videtur, seu hoc concretum visum non vo visio ipsa, seu actio, media qua, videtur res; ita objectum Logæ e objectum cognitum, n vo actio intellectus, media qua res cognoscitur. Et sicut visio, prout denominat rem visam, et forma hujus concreti visum; ita cognitio a Logâ ellicita, et regulata, prout extrinsece denominat rem cognitam, est forma hujus concreti cogniti et res, quæ cognoscitur, substractum, materia seu subjectum illius. At deniq quod Logâ habet pro objecto hoc concretum recte cognitum.

Solvuntur Argumenta 5.us 3.us

Arguitur 1 ex D. Thoma 1 Posteriorum lectio-

ne ℓ agente; cy Logā dicatur rationalis scientia, necesse ē,
,,quod ejus consideratio versetur circa ea, quæ pertinet ad
,,3 operationes intellectus; sed ēd, circa quod Logā versatur,
,,ē objectū ejus primarij: ℥ 3 mentis operationes sunt prima-
,,rij objecti Logicæ.— Deinde 2 posteriori Lectione ℓ docet:
,,Logicam ee directiū ipsius actus rationis; per quem scite-
,,cet hoc, ipso actus rationis ordinate, facilitet, et sine erro-
,,re procedat: insuperque vocari rationalem scientiā ēt &c,
,,quod est circa ipsum actū rationis sicut circa propriam
,,materiam.— Et quibus clare deducitur, Logam habere
finē, et objectū actus rationis recti, quo intellectus sine erro-
re procedit; quique ē Logica propria materia, seu objectum;
cy materia, subjectū, et objecti scientiæ, pro eodem assumentes
ab Angelico Doctore.— Respondent communiter thomistæ,
actū rationis ee materiam propriam Logicæ, sed causalem, va-
lem, aut dirigibilem; n vō denominabilem: similiter Logam
dirigere actus rationis; Logā versari circa 3 intellectus ope-
rationē, tanquam circam materiam dirigibilem, non de-
nominabilem.

Materiam autē dirigibilem ipsi dicunt, quidquid ad objectū
conducit, vel tangit ipsius usum, vel tangit actū, quo fit objectū.
v.ē exemplar operis, et actus quo artefactū fit, materia ab ante di-
rigibilis nuncupatur. Materia denominabilis cae, quæ formam
ab ante inducit; se recipit; sic ligni v.g. quod ℓ se recipit statuæ
forma, materia denominabilis statuæ dicitur. Unde quia actus
intellectus n sunt materia, qua forma artefacti Logici in se recipiat,
ideo non sunt materia denominabilis, sequenter nec propriū Logæ
objecti: sunt vō materia dirigibilis, quia ad objectū conducunt tang
actiones, medij quibus, forma rationis ℓ objecti inducitur.— Hæc
doctrina, qua thomistæ pœne rationis objectivo ppugnantibus na-
turæ impetu arridet, auctoritatem, et argumenta ℓ vera fundata videtur
in se habere. Quia sō ung materiæ ppriam ante dispositionem actionis, qua
forma ℓ materia artefacti inducitur, sicut D. Thomas actū intellectus ma-
teriā ppriam Logæ nominat ℓ vane, si ita licet thomistis D. Thomæ
verba interpretare, nulla verborum pte ja ex eis reponere, quod de-
militet ab adversariis expugnari non potest.

In nostra vo sententia, quae modus sciendi objectivus statuit veluti concretus quodnam resultans ex re, quae artificiose cognoscitur, tanquam ex materia, et ex cognitione ipsa, tanquam ex forma, cognitio e objectus formale quo logicae, concretus autem objectus formale quod. Quare ad autoritatem Doctoris Angelici respondetur, logam versari circa 3 mentis operationes, ipsasque dirigere tanquam objectus formale quo; non vo tanquam objectus formale quod. similiter actus intellectus materia propria logae dicentur, non quia, se formae artificiosae intrinsece recipiant: alias m actus intellectus essent genus praedicatus &c; sed quia materia propria logae idem multoties valet, ac objectus formale quo, ut supra dixim huius tractatus initio.

Arguitur 2 evertendo principium nostrae assertionis fundamentum: illud est objectus quod logae, in quo ejus ratio specificativa intrinsece, et sine dependentia ab alio invenitur; sic se habet modus sciendi formalis: ergo p mi; ratio formalis specificativa logae e artificium modi sciendi; sed hujusmodi artificium, modo sciendi formali intrinsece, et sine dependentia ab alio invenitur: g. Maj apud omnes e certa: mi p: modus sciendi formalis, seu actus intellectus artificiosi, et formaliter intrinsece artificiosus sine dependentia ab artificio objectivo: g. p ans: modus sciendi formalis e formaliter intrinsece artificiosus sine dependentia ab eo, quod suponit, illo artificium intrinsecum; sed artificium objectivum suponit, modo sciendi formali artificium intrinsecum, quia ratione hujus artificii causat artificium objectivum: g.

Confirmatur, et explicatur: actus intellectus artificiosi dispositi sunt causa efectiva habitus logae; habitus enim

generatur per actus; sed causa efectiva Logicæ ē formaliter intrinsece artificiosa: ḡ P mi: causa habitus formaliter intrinsece artificiosus efective causans, artificium formaliter intrinsece debet causare; sed Logica ē habitus formaliter intrinsece artificiosus: ḡ Maj patet: quia efectus assimilari debet causa efective, alioquin aliquid haberet effectus, quod ī causa non præcontineretur (a) prologuium illud, nemo dat quod non habet. Mi, et consequentia liquet. 2: quod scientia, vel ars ꝑ et ꝑse intendit, illius ē objectum formale; sed Logica ꝑ et ꝑse artificium actuum intellectus intendit, seu actus intellectus ut ī se artificiosos: ḡ P mi: Logica ex proprio munere ē ars directiva actus rationis; sed hujusmodi ars ꝑ et ꝑse actuum artificium intendit, seu actus ī se artificiosos: ḡ P mi: hujusmodi ars ꝑ et ꝑse intendit vitationem omnis erroris; sed positis actibus ī se artificiosis omnis vitatur error: ḡ Maj patet ex D. Thoma ubi supra agente. Logicam inventam ēē, ut intellectus sine errore procedat. P mi: actus intellectus ut artificiosi recte repræsentant objecta; sed recta objecti repræsentatione omnis vitatur error: ḡ.

3: Logica ꝑse intendit id, quod rationem modi sciendi participat; sed actus intellectus rationem modi sciendi proprie participant: ḡ P mi: actus intellectus sunt proprie definitio vg. 8: ḡ: Infertur consequentia. P ans: definitio ē oratio essentiæ rei manifestativa; sed manifestare esseq rei actibus intellectus ꝑprie convenit: ḡ P mi: actus intellectus sunt signa formalia essentiæ cognitæ; sed nullis signo proprius convenit manifestare, quam signo formali; cum objectum de ignoto notum, de occulto redat manifesto: ḡ Deniq actus intellectus sunt proprie demonstratio; nam ex Philosopho 2 posteriorum Capite 2 demonstratio ē, qua scimus, ī quantum ipsam habemus: scire autem ē rem ꝑ causam cognoscere: ḡ cognitio rei ꝑ causam ē ꝑpria demonstratio.

Ad argumentum concessa majori nego mi, et hujus majorem probativam. Ad sequentem probationem nego ans. Ad ulteriorem probationem dist. maj; modus sciendi formalis est formaliter intrinsece artificiosus sine dependentia ab eo quod suponit, in illo artificium terminative et ut quod, concedo maj. per negationem suppositi; est artificiosus sine dependentia ab eo, quod suponit, in illo artificium causaliter et ut quo dumtaxat, subdist. est artificiosus causaliter et ut quo, concedo maj; terminative et ut quod nego maj: et dist. mi: artificium objectivum suponit, in modo sciendi formali artificium intrinsecum causaliter et ut quo, concedo mi; formaliter et ut quod, nego mi et consequentiam; quin obstet invivita probatio. Quae distinctio aplicanda erit quoties cunque hoc adonatur propositio, modus sciendi formalis seu actus intellectus artificiosus.

Ut solutio clarior evadat, scito: sententiam nostram a prima ex rellatis differre in eo, quod licet illius autores modum sciendi objectivum per cognitionem artificiosam formaliter constitui, asserant; dicunt tamen, Logicam cognitionem artificiosam per se non intenderet prout est forma, seu modum sciendi objectivum formaliter constituit, sed prout in se est recta cognitio per cognitionem cum regulis logicae, precisive ab eo, quod propriam denominationem tribuit objecto per conformitatem cum illo. Nos vero licet cum ipsis sentiamus, modum sciendi objectivum artificiosa cognitione tanquam forma constituit; adimus tamen, Logicam ex primaria intentione cognitionem respicere prout ad objecta, quibus conformatur ordinem importat, seu prout ipsa denominat recte cognita. Ex his ergo statim apparet, actus intellectus non esse artificiosos ut quod, cum ipsis artificium, seu formam artificiosam non recipiant: esse vero artificiosos ut quo, quia sunt id, quo objecta artificiose disponuntur, seu forma artificiosa objectorum. Cum enim ut supra arguebamus, formam artificiosam ut sic, seu quasi in

abstracto logicam n̄ intendat, sed ut eam alicui materiae adaptet sicuti omnium artium exemplo videre licet, quae formam artificiosam, seu proprium artificium ipsarum materiae affigere nititur: sic etiam logam.

Constat autem, actum intellectus formam artificiosam respectu sui ipsius ēē non posse, sed respectu objecti, quod redit, atque denominat artificiose cognitum, propter rationes supra allegatas. Quare logā p se l actum intellectus n̄ intendit, prout ipse ē aliquis precisive ab ordine ad objectum, sed unice secundum quod ordinem ad aliud importat tanquam ipsius forma. Hac de causa forma specificativa logā, seu artificium modi sciendi reperitur ut quo, in modo sciendi formali; terminative vo formaliter et ut quod in objectivo. Sic actiones manuales vg non sunt objectum artis domificandi, nec in ipsis artificium formaliter, et intrinsece reperitur, quamvis sint causa efectiva artefacti, seu efectus formalis artificiosi; sed in lapidibus, et lignis, quae formaliter artificiosa ut quod denominantur, cum artificium domus intrinsece recipiant, ac proinde illius artis objectum formale evadunt; quin obstet alarum plequium, ad cujus veritatem sat ē, quod efectiva habitui formaliter artificiosi prehabeat in se quodammodo perfectionem, quam efectui communicat; quin opus sit, ut illam eodem modo contineat: ut patet in actionibus artis, atque etiam in denominationibus extrinsecis. vg artificium logicum in actibus intellectus causaliter et ut quo; in objecto vo formaliter et ut quod. Per quod patet ad l confirmationem.

Ad 2. concessa majori dist mi: logā l et p se intendit actus intellectus ut artificiosos ut quo concedo mi; ut quod nego mi: et sic distinctis minoribus probationum, et majori ultimi syllogismi, dist mi: vitatur omnis error recta repraesentatione, prout recta repraesentatio ē, vel prout se habet ut quo, et in ordine ad objecta, concedo mi; prout se habet ut quod, et praecisive ab ordine ad objecta, in sensu adversariorum, nego mi, et consequentiam. Igitur logā

actus intellectus considerat, ut cognoscitivi sunt alicu-
jus objecti, in cuius recta repraesentatione procul ha-
bet omnis error; hic autem error per actus intellectus
vitatur, ut veri sunt; sed veritatem habent dum objec-
tis conformantur; atque adeo hujusmodi veritatem et
coactationem actuum cum objectis Logica per se et intendit ad
errorem stirpandum. Si nanque actus intellectus in
se ipsis absque ordine ad objecta considerentur, seu
absque eo quod per ipsos objecta cognoscantur, tam
quam vanum, imo impossibile, mentis exercitium reputa-
ri deberet; sicuti supervacanea erit visio, quae objectum
aliquod non attingat. Igitur fateri oporteret, Logicam
per se et actus intellectus intendere, prout se habent ad ob-
jecta.

Ad 3 denique concessa majori dist mi: actus inte-
llectus prout habent ad objecta, concedo mi; praecisive ab
ordine ad objecta, nego mi et consequentiam; quae distin-
tio sequentibus probationibus erit aplicanda. Actus in-
tellectus sunt definitio &c, sunt signa objectorum forma-
lia, manifestant rei essentiam prout se habent ad
objecta. Neque mi per actus intellectus aliquid menti ino-
tescit, dum in se ipsis inspiciuntur praecisive ab hujusmodi or-
dine, sive tendentia in objectum, quod per ipsos manifesta-
tur. Sane Sesuitae definitionem formalem, demons-
trationem formalem actus intellectus definientes, et
demonstrantes apellant, quatenus in se ipsis recti sunt,
seu regulis logicae conformes praecisive ab eo, quod per illam
rei essentiam, sive proprietates inotescat: at vero cum hujus-
modi actus, ut supra ajebamus, essentialiter sine ex-
plicationes essentiae, vel proprietatum objecti non ipsorum,
nunc jure, an injuria ita nuncupent, nullus est qui non

videat = sed non melliori via quam incedunt Thomistæ, dum actus intellectus in sensu Jesuitico acceptos, definitionis formalis & nomine donant; cum alliunde prædictus actus definitionem vialem, causalem, et definitivam esse, asserant; non aliter ac si dicerent actiones artificis esse artificium formale, imaginem Cæsaris Cæsarem formalem.

Arguer 3: illud est artefactum per se & intentum ab arte, quo existente, ars contenta foret, etiamsi per impossibile deficerent; sed data artificiosa cognitione, ars Logica contenta foret etiamsi per impossibile non resultaret, in objectum denominatio recte, et artificiose cognite: ergo. Pro mi: tum casus adhuc Logica, ad quem inventa est, ut in ipso actu rationis intellectus ordinate, et sine errore procedat, sed etiam si non resultaret in objecto illa passiva denominatio recte cogniti, intellectus in ipso actu rationis ordinate, et sine errore procedere: ergo. Confirmatur: Logica est quedam ars activa, ut jam vidistis; sed ars activa non intendit aliquod opus, propter ipsas operationes agentis; nam ut ait Philosophus Libro 1 magnorum moralium capite ultimo, in eis quæ sub actione cadunt, propter actionem nullus est alius finis, ut propter citarem modulationem finis non est alius, sed idem est finis, exercitium, et actio: ergo.

Ad argumentum concessa majori nego mi: ad probationem nego ans, et hujus mi probatur. Fateor m, artem Logicam ad hoc esse inventam, ut intellectus in ipso actu rationis ordinate, et sine errore procedat; verum tamen quomodo fieri potest, ut in actu rationis ordinate intellectus procedat, si per illum nullum innotescat objectum, nulla proprietas, essa nulla? certe si visione nihil videretur, frustranea esset visio, imo visio non foret, sed visionis defectus. Actus intellectus sic rectus evadit, atque ordine in ipso proceditur, cum ita conformatur objecto, ut de illo cognoscat. et affirmet, quod est, neget, quod non est, in cujus conformitate,

et obtatione sita ē actuū rectitudo; et prout sic denominat objectū recte cognitū. Et en secretū, quo pcise dato, ars contenta foret = Ad confirmationem concessa majori dist mi: propter operationes agentis ut coactatas objecti, concedo mi, pcisiva ab hujusmodi coactatione nego mi. Philosophus namq artis active a factiva differentiā assignat per hoc, quod ex actione, vel actibus ñ resultat forma aliqua durans, et ī objecto perseverans, quae sit ab actione distincta; sed ipsa actio ē veluti forma artefacti, pro indeque artis finis. e contra vo factiva ars forma quedā artificiosa ab actione distincta pollet, ut ī arte edificandi videre licet, quo exemplo et ipse utitur Philosophus: ita etiā citharedus ñ intendit quasi finē ipsā actionē abstractā a cythare pulsatione, seu modulatione.

Argues 4: modus sciendi secundū quod ē objectū logicae intellectū dirigit, ut rē artificiose cognoscat; at modus sciendi objectivus ad hujusmodi cognitionē nequit intellectū dirigere: ḡ. P mi: modus sciendi objectivus prior ē res artificiose cognita; sed res artificiose cognita nequit intellectū diriguere, ut rem artificiose cognoscat: ḡ P mi: quod suponit intellectū artificiose cognoscentē, nequit illū dirigere ad hujusmodi cognitionē, sed res artificiose cognita suponit intellectū artificiose cognoscentē: ḡ. Maj patet, et mi P: prius ē intellectū artificiose cognoscere, qā objectū ēē recte cognitū: ḡ. Suadetur ant: hoc secretū objectū artificiose cognitū ē quasi effectus intellectus cognoscentis; sed quivis effectus ppriā suponit causā ḡ. Confirmatur: artificiū objectivū solū potest dirigere ut jā cognitū; sed put sic nequit intellectū dirigere ~~secundū quod~~, cū jam illū suponat cognoscentē: ḡ = Ad argumentū concessa majori, nego mi: ad ejus pbationem dist mi

res artificiosse cognita nequit intellectum dirigere secundum quod dicit de materiali et pro substracto, concedo mi; secundum quod dicit pro formali nego mi, et consequentiam. Ad sequentem probationem dist mi: res artificiose cognita exercite, et quoad essentiam, suponit intellectum artificiose cognoscentem concedo mi: cognita objective, signate, et quoad essentiam, nego mi et consequentiam. Ad probationem dist maj: artificiose cognita exercite concedo maj; cognita signate precise, nego maj; et concessa minori negatur consequentia.

Itaque res artificiosse cognita concretum quod nam est ex re quae cognoscitur, tanquam ex materia, quae per se ipsam intellectum non dirigit, et ex cognitione tanquam ex forma resultans, per quam intellectus dirigitur: sicut in hoc concreto paries visus paries est substractum quod videtur, visio autem prout ex parte parietis, seu ad parietem terminatur, et forma talis concreti, sive id ratione cujus paries constituitur, et est formaliter visus. Sic ergo logica formam artificiosam tendit, seu rectam cognitionem in concreto modo, quo significatur per hoc concretum recte cognitum, non autem per hoc recta cognitio. Nec urget quod modus sciendi objectivus sit, quasi effectus modi sciendi formalis in aliquo sensu: sicut enim objectum quodlibet ab habitu vel potentia a tactu suponit actum attingentem, quin obstet quominus actus ipse ab objecto tanquam ab ejus specificativo proveniat; actus siquidem ab objecto accipit speciem, ut fatentur omnes, pariter licet res artificiosse disposita intellectum artificiosse cognoscentem suponat, ab ipsoque prout sic in esse effectus proveniat; potest nihilominus in esse objecti sufficenter precedere, ut intellectum ad artificiosse cognoscendum dirigat.

Pro quo sciendum oportet, concretum hoc res artificiosse disposita dupliciter considerari possit, objective nimirum, signate, et quoad essentiam; vel subjective exercite, et quoad existentiam. Tum res est artificiosse objective, signate, et quoad essentiam disposita, cum mente modus ipsius idealiter figuratur. Prius enim est, quod intellectus intendat, et speculative meditetur formam artificiosam objecti, quam illam per actos artifi-

ciosos eformet; sic artifex ut domum construat prius mente contemplatur, atque idealiter praecognoscit formam domus faciendae, ad cujus ideam tanquam ad objectum, et fine dirigitur, ut domum exercite operetur. Sic etiam Dialecticus arte constructionem syllogismi v.g. in mente habet ideam syllogismi faciendi, seu ibi praecedit syllogismus ideatus (praecognitus quidem speculativi et in communi, quo sensu non fit; omnis enim res fit in particulari, et per actionem practicam), per quam ideam rectificatur intellectus, ut in constructionem exercitam exeat syllogismus. Quare syllogismus, seu res in modum syllogismi dispositae objecte, et signate praecedunt ipsam rectam cognitionem, qua hic, et nunc peragitur. Syllogismus etiam si syllogismus ipse jam constructus, et existens (quo sensu dicitur subjective factus, exercite, et quod essentiam) non praecedet actus intellectus, quo fit. Hinc prius est quod intellectus de regulis syllogismi in communi instruatur, ut illius perfectam ideam eformet, quam aliquod particularem syllogismum efficiat. En ergo quomodo res artificiosse disposita in esse objecti, et in intentione actus intellectus artificiosos praecedit, illosque in esse effectus, et in executione subsequitur.

Quare ad confirmationem in forma dist. maj: artificium objectivum solum potest dirigere, ut jam cognitum signate, et objective concedo maj; exercite nego maj; et dist. mi: ut jam cognitum signate non potest dirigere, nego mi; ut jam cognitum subjective, et exercite, concedo mi, et nego consequentiam. Solutio patet ex dictis. — Ex hucusque relatis habetis primo, quod modus sciendi objectivus nihil aliud est, quam res artificiosse dispositae in formam syllogismi definitionis &c: forma vero ipsos ita disponens est cognitio ipsa, aqua per extrinsecam denominationem habent

ēē prædicati, subjecti, medii extremitatis majoris, et minoris, in quibus denominationibus sita ē forma syllogismi. Habetis 2: cognitionem ēē formā in instrumentorum sciendi prout se tenet ex parte objecti, quod est unica materia ab artificio logico denominabilis: ipsa enim cognitio ex parte sui nequit denominari utquod artificiosa, seu in se forma artificiosa recipere. At denique: quo se suitarum intentio ad hoc tendit, ut stabiliant artificiosam cognitionem utquod per artificium ipsa receptum: nos vero assignamus cognitioni artificium, non sibi, sed objecto communicandum.

Quæstio IIII

An forma modi sciendi objectivi sit ens rationis; an vero cognitio objectum intrinsece denominans? Prælibantur aliqua, et rreferuntur sententiæ S.us V.us

Plenos vigiliarum labores in hoc resolvendo dubio congesserunt Philosophi, ut umbratilis entis rationis entitas qualem qualem licet accipere. Nos vero qui inutilia, quantum valemus, resecare desideramus, pauca quidem paucissima de ente rationis dicemus, et admirabimur rem taciti considerantis longum dicere quorum dum usque quaque illudens futile, et usque adeo extellentium, ut non dubitaverint aliqui, inter constitutiva Sacramentorum reponere. alii vero usque adeo deprimentium; ut inter con-

titutiva feuriy. Attendite: quidquid ē inter scholasticos vocatur ens. Quidquid ē vere, et realiter independenter ab intellectu, vocatur ens reale. Quidquid ē per rationē vocatur ens rationis. Triplex autem ē ens rationis subjectivy nempe, denominativy, et pure objectivy. Ens rationis subjectivy illud ē, quod etsi alliunde sit ens reale rationi tn̄ subjectatur, et ab ea elicitur. Cujusmodi sunt actus intellectus, et habitus intellectuales. Denominativy ē, quod vere per rationem denominatur, qualiter sunt cognita quecunque. Pure objectivy ē cujus ēē consistit, j pure objici intellectui, quin alliunde sit aut ēē possit; quare sic communiter definitur; quod tantu habet ēē objective, j intellectu concipiente, quod non ē neque ēē potest, perinde ac si esset.

Ens rationis pure objectivy aliud dicitur sine fundamento, j re, et rationis ratiocinate, ut mons aureus, et hicocervus &c. Aliud vero dicitur cy fundamento, j re, seu rationis ratiocinate, fitque ab intellectu, fundamento a rebus desumpto, uti ex distinctione operationy sentiendi, et ratiocinandi concipiat animal a rationali intrinsece distinty. Hoc ē ens rationis, usque adeo decantaty. Cognoscis nihily ipsy? q̄ facis ens rationis, quia nihily objicitur intellectui, et alliunde ēē nequit. His q̄ pmissis, circa dubii resolutionem omnes incurtanter asserunt, subjecty, prædicaty, genus, speciem, extremitatem, majorem, et mi, mediy, et alia quevis artefacta logicalia, recta quedā ēē accidentaliter, ut pote ex forma, quæ rei accidentaliter congruit, constituta. Per rem autem vg ex se n̄ habet rationē subjecti, aut prædicati, sed hujusmodi denominationes ipsi ab intellectu tribuuntur, quatenus illy pro subjecto, et prædicato ponere valet. Quare tota dubitandi rāo sita est,

assignanda nãa forma sillogismi artificiosse modi scien-
di objectivi, quæ pro objecto formali logicæ statuimus.

Thomistæ asserunt, pdictæ formæ ee rationis pure
objectivæ, rebus ipsis intrinsecæ, et ab intellectu efficien-
ter producto, n̄ aliter ac forma domus, et quevis alia
artificialis, ē intrinseca domui, vel artefacto; quare ex cre-
ta logā intrinseca appellant. Sequitur vo, et primi alii
hujusmodi mentis figmentis, et sceptris indignis logicæ
consideratione reputant, et tanq̄ supervacaneis respu-
nt a constitutione modi sciendi; sed hunc, ajunt, ex re
ipsa cognita, et cognitione rei coalescere; et quia cog-
nitio ē extrinseca objecto, ideo concreta hæc intrinseca
dictitant. Insuper asserunt, qod etiamsi ex actu intelle-
ctus hujusmodi figmenta forsan resultarent, a logā
contepni, solis realitate objecti semper intenta. Ipse eti-
am plures ex scotistis, sequuntur. Quid vo nos, præ-
senti sentiamus, juxta dicta sequens declarabit.

Assertio
Sus. 2us.

Formo modi sciendi objectivi non ē ens rationis fictus, sed
cognitio extrinsece denominans objectus cognitus. Pconclusio
" autoritate D. Thomæ opusculo 56 ajentis, quod cognitio facit,
" universale ee j actu universali; et ē quodnq formale j univer-
" sali: ḡ juxta Angelicus Magistrus forma universalis non ens ratio-
nis fictus, sed ipsa cognitio; at universale ē unus ex modis sci-
endi objectivis, ut nemo negabit: ḡ. Deinde Pconclusio

ratione: forma modi sciendi objectivi ē, qua res constituuntur recte definite, divise &c. sed secluso ente rationis, p solam cognitionem constituuntur recte, et formaliter definite: ḡ non illud sed hoc ē forma modi sciendi objectivi. P. mi: actus iste sive cognitio aāl rationale, ente rationis secluso, hominē formaliter definitū denominat: ḡ. P. ans: ente rationis secluso, actus ille denominat hominē formaliter definitū p prædicata primaria, et essentialia; at hominē ēē formaliter definitū, ē ēē formaliter cognitū p prædica primaria, et essentialia: ḡ. Mi patet ex terminis; quia tū hōō ē formaliter explicatus p prædicata essentialia, atque adeo definitus; cū definitio sit explicatio rei per essentiam. P. maj: cognitio vera denominat objectū vere, et formaliter cognitū: ḡ cognitio hominis p prædicata primaria, et essentialia denominat hominē vere, et formaliter cognitū p prædica primaria, et essentialia. Ans. ꝛceditur ab adversariis, si aliquos p vetustos excipias Thomistas, omnes denominationes extrinsecas entis rationis, forma investientes.

Probatur ꝛsequentia: quod conquiat cognitioni communi, convenit etiā quolibet cognitione particulari qualiter accidit in quacunque ratione communi respectu particularis sub ipsa contente: ḡ si cognitioni vere convenit denominare objectū vere cognitū, cognitioni hominis p prædicata primaria ꝛvenire, necesse ē, hominē denominare taliter cognitū, scilicet p prædicata primaria, et essentialia. Sic alvedo vg subjectū denominat necdū ut color, sed etiā ut talis color, nempe ut alvedo. Sic etiā actus intellectus penes varias sui differentias objectū denominat creditū, scitū, opinatū, aprehensū, judicatū. Præterea: juxta Thomistas sicut actibus ut talibus essentialiter competit atingere objecta, ita ipsis ut artificiosis essentialiter convenit atingere objecta artificiose: ḡ pariter si cognitio vera denominat objectū vere cognitū, cognitio hominis p prædicata primaria ipsū denominat vere, et formaliter cognitū p talia prædicata: nullam aparet utrovique disparitas. Ans. patet ex dictis circa finē probationis pcedentis ꝛclusionis. Qua propter (ut sapienti

ait Magister Soto q. 3. de universalibus artic. 1. dubio 2.) sicut res dicitur cognita, quia objicitur cognitioni, ita denominatur genus, aut species, j actu, quia objicitur huic haud illi cognitioni. Urgetur: ideo p cognitionem rei denominatur cognita, quia denominatio cognoscentis, et cognitionis unice penes vocem activam, et passivam differunt, sicut avisione propter eandem rationem res denominatur visa; sed denominatio recte definientis rem, et rei recte definite; recte cognoscentis, et recte cognite unice penes vocem activam, et passivam differunt: ergo si cognitio denominat objectum formaliter cognitum, cognitio definiens objectum formaliter definitum denominabit.

Respondent Thomistae duplex esse genus cognitionis. Alia enim juxta ipsos est cognitio pure speculativa, quae nihil in objecto ponit; et haec sine interventu entis rationis denominat objectum formaliter cognitum, ut visio, et amor. Alia vero cognitio practica, et factiva, quae artificium aliquod j objecto operatur, ut cognitio artificiosa a logica regulata, qua j objectis artificium definitionis, generis, syllogismi &c. inducit, quodque in ente rationis situm est. In 1 eadem est forma denominationis active, et passive; secus vero 2: sic avisione denominatur hic formaliter videns, et objectum formaliter visum. At vero licet a cognitione reali denominetur intellectus formaliter definiens, non vero objectum formaliter definitum. Sicut ab actione edificantis, quia practica, non dicitur domus formaliter edificata; sic non denominatur ab artificio p actionem inducto: ab actione dealvandi non dicitur paries dealvatus, sed ab alvedine: unde sicut p artificii actionem solum dicitur domus causaliter, et vialiter edificata: sic p actionem practicam intellectus solum vialiter, et causaliter dici poterit res definita; formaliter vero ab ente rationis ex cognitione resultante.

Verum licet haec doctrina praecipua sit p adversa opinione propugnanda, sic multipliciter impugnatur. 1: falsum est in practicis actionibus illam regulam denominationis active, et passive vocis non valere; sic domus dicitur edificata ab actio-

ne edificantis; paries dealvatus ab actione dealvantis; ab artificio vero denominatur edificium, non edificata; ab alvedine denominatur paries alvus, non dealvatus: denominationes autem alvi, et edificii non sunt denominationes passive vocis respectu edificantis, et dealvantis; secus illa regula terreret. Sic Phisica productio, sic practica, denominat causam producentem, et effectum productum: dictamen practicum prudentiae denominat prudentiam regulantem, et objectum regulatum.

Igitur ea ē disparitas inter actiones activas, et factivas, quod actio artis factivae ex ratione factivae aliquid ab actione distinctum causare debeat, formam scilicet rebus inhaerentem; ars vero activa, qualis ē logica, nihil praeter actionem producit, j objecto: his enim quae sub actione cadunt, ut supra vidimus ex Philosopho, nihil praeter actionem fit, sed ipsa ē finis exercitium, et actio. Ex quibus sic ⓐ Thomistas: ars, quae aliquid adequate distinctum ab actione producit, ē simpliciter practica; sed logica juxta ipsos n̄ ē simpliciter practica: ḡ nihil ab actione distinctum producit j objecto: ḡ forma artificiosa objecti n̄ ē ens rationis, ut pote quid ab actione distinctum. Caetera constant, et maj probatur: ars quae aliquid adequate distinctum ab actione producit ē ars factiva; sed haec ē simpliciter practica, ut ē per se notum: ḡ. P ans; ars quae aliquid ~~ab actione~~ ab actione adequate distinctum producit, n̄ ē activa: ḡ factiva: Consequentia infertur ex adequata divisione artis j factivam, et activam. P ans: ars quae aliquid adequate distinctum ab actione producit, ē ars, j qua aliquid fit praeter actionem cujus finis, et exercitium aliud ē ab actione; sed hujusmodi ars n̄ ē activa; cum j arte, quae sub actione cadit, nihil fiat praeter actionem: ergo.

Probatur 2 conclusio ratione: hoc judicium hoc ē aal

nullum ens rationis fingit; sed hoc judicium denominat hi homo subjectum, et li aal praedicatum: ergo esse subjecti, et praedicati per nullum ens rationis constituitur. Pro maj: ens rationis per hoc, et similia judicia a Thomistis confictum est relatio, ac intrinseca inter subjectum, et praedicatum rationis distinctio; sed simile judicium nullum fingit intrinsecam distinctionem inter hominem, et aal: ergo. Pro mi: simile judicium affirmat entitatem intrinsecam animalis cum homine, ut ex terminis liquet: nequit ergo fingere intrinsecam utriusque distinctionem. Pro consequentia: illa affirmatio concipit praedicatum judicium identitatem animalis cum homine: ergo nullatenus fingit distinctionem intrinsecam ipsorum. Pro consequentia: fingere distinctionem intrinsecam inter utrumque est ipsam concipere ex parte utriusque extremi; sed implicat concipere identitatem, et simul intrinsecam utriusque extremi distinctione: ergo. Maj ex eo patet, quod ens rationis, quodcunque illud sit, unice fit juxta adversarios dum esse objective in intellectum, hoc est, dum est objectum intellectus, usque adeo dum concipitur. Pro mi: repugnat intellectum chimeram concipere; sed simultanea identitas, et intrinseca distinctio inter eandem extrema est solemnis chimera, cum una alteri repugnet: ergo.

Urgetur: logica inventa est, ut intellectus in ipso actu rationis ordinate, et sine errore procedat in praefato judicio, aliis actibus artificiosis, ut vidistis ex D. Thoma argumento primo praecedentis quaestionis: nequit ergo simile judicium cognosci aal intrinsece distinctum ab homine. Pro consequentia: cognoscere rem aliter quam est in se, non est recte concipere, sed falli; sed aal cognosci intrinsece distinctum ab homine est ipsum cognosci aliter quam est in se: ergo si logica inventa est &. Major patet ex Augustino libro 83 quaestionum quaestione 32, sic ajente: quisquis ullam rem aliter quam ea rem est intelligit, fallitur, et omnis qui fallitur, id in quo fallitur, non intelligit. Quem locum ita exponit Doctor Angelicus

„ 1 parte q. 85 a 7 in corpore: siquis intelligeret rem aliter quam
„ sit, falleretur, et non intelligeret ut arguit Augustinus; et
„ addit ibi ad 2: veritas intellectus in hoc consistit, quod intel-
„ ligatur res esse sicuti est. Pro quo mi: aal in se est intrinsece distin-
ctum ab homine, ut fatentur adversarii: ergo aa cognosci intrinse-
ce distinctum ab homine &c.

Vel aliter: actus representative disformis objecto est falsus:
veritas enim est conformitas actus cum objecto; sed praedictus ac-
tus est representative disformis objecto secundum quod ponitur ab
adversariis: ergo est falsus. Pro mi: objectum illius actus non est intrinsece
distinctum; sed potius aal intrinsece identificatum cum homine, quae
identitas in judicio affirmatur; sed praedictus actus prout ab adver-
sariis ponitur disformis est huic objecto, ut intrinsece indistin-
cto: ergo. Pro mi juxta adversarios praedictus actus representat dis-
tinctionem intrinsecam animalis ab homine, seu aal ut intrinse-
ce distinctum ab homine: ergo. Dices: praedictum actum aal rationale du-
plicem habere representationem; alia quidem directivam, et specu-
lativam, quae terminatur ad realia entis praedicati, alia secun-
dariam, et exercitam ad ens rationis terminata: atque adeo
praedictum judicium identitatem animalis, cum homine signate re-
praesentatur; sicque rectum evadere: at vero exercite facere,
et representare distinctionem animalis ab homine; quia pro-
ut sic objiciuntur homo, et aal ut unum, et aliud. sed quia haec
distinctio non affirmatur per praefatum judicium, ideo falsum non est.

Sed (a) est: quod intrinseca distinctio animalis ab homine prae-
cisse exercite cognoscatur non obficit quominus proprie cog-
noscatur, representetur, et intellectui objiciatur; sed hoc repu-
gnat veritati praedicti judicii: ergo si praedictum judicium attinguit
licet exercite, distinctionem intrinsecam animalis ab homine, erit
falsum. Maior ex eo constat, quod hujusmodi distinctio est ens ratio-
nis fictum; ens autem rationis solum fit, et habet esse dum intellectui
objicitur, ut ex ipsius definitionibus constat. Minor Pro implicat
aal vere, et proprie cognosci cum praedicato sibi convenienti, et cum

judicatio ibi repugnantia, sicut implicat hominem vere cognosci ut rationale, et simul ut quadrupedem, ita implicat, quod cognoscatur identitas animalis et hominis, et simul intrinseca ratiusque distinctio; et sic praedicata ipsi conveniens, secunda vero repugnantia. Ita patet ex D. Thoma, ut ratio videbatur, et consequentia inferta.

In idem recidit alia adversariorum volutio gentis, enuntiationes mentales non esse falsas, quia licet judicia, similibusque judicia, compleantur res aliter quam sit, fingendo nempe ens rationis, seu quatenus cognoscitur intrinseca inter extrema distinctio, hanc ens non cognoscere judicative, sed apprehensive; falsitas autem cognitionis in solo apprehensione, sed judicio, quatenus de objecto apprehenso affirmat aliquid, quod ipsi non competit: quod solum fit dum judicative cognoscitur.

Sed contra: quia falsa est apprehensio, ut apprehendit res ex aliquo ibi repugnante: haec in apprehensio animal rationale quadrupes, falsa est, ut ait divus Thomas 4 p q 17 a 3 licet non solum apprehensive cognoscatur ratio animalis ex distinctione rationis intrinseca ab homine, falso cognoscitur, et apprehenditur falsitas illius judicii, nempe animal differre ab homine: haec habet tendentia: hoc intrinsece distinctum animali est intrinsece animal intrinsece distans ab homine, sed hoc apprehensive cognitus ut intrinsece distans ab animali, est animal, quod tendentia intrinsece distans ab homine; sed sub hac tendentia practico judicii est falsa; affirmat enim intrinsecam identitatem inter ea quae apprehendit intellectus intrinsece distincta; sicut falso affirmamus infinitudinem de Deo apprehenso, ut finito: et praedicta judicia falsa, in quibus hoc: repugnat, quod hoc verum dicit magnam discrepantiam intellectus ne erret, intellectus dirigat, ut se aliter quis cognoscat, ut fallatur, et erret: sed ad hoc dirigenda forma entis rationis dirigendo: et haec ut fictio, et error intellectus: et ad praedicta forma non dirigit.

Respondent: hac figmenta valde talia esse, ut meliori cognacantur objecta. Intellectus in humanis objectis imbecillitatem apprehendit ut distincta, quae vere indistincta sunt, et fundamento accepto, ob nimiam imbecillitatem nimiam, et aliquam perfectionem, apprehendit unum, quia revera plura sunt: hoc autem non

fingere, nec errare; sed errare ē gradi, et vine fundamento ꝺi
gere. Ⅱn cuius fauore aponunt exemply ꝺ coppicilibus; quod li-
cet obiecta repreſentet vel nagora, vel propinquora, quę vine ꝺe-
ſiderare ēn poſſe viriosa auxilij preſtant, nulla claritatē modo pre-
cipiat. — Sed @ ē: fundamenty ad errorę erroręq non tollē:
ſic quē teſtimonio alicuius viri prudentis a recta via ꝺeclinet, er-
rat; ſed quę ꝺ alter quam ē ꝺ ſe cognoscibile, errat, ut exēplū
quotiano nouer vidimus: ꝺ licet ex fundamento, error exat ꝺ intel-
lectu informatione entis rationis, ad quod necesse ē, cognoscere
ꝺ alter, quam ē ꝺ ſe. — Deinde: virtus ſpecula grandescat
obiecta, nequit ēt medijs, nequit recte ꝺiudicet de obiecti magni-
tudine, ſed tanty de figura, ꝺ qua nulla repreſentatur alter
ꝺ: ꝺ quod ens rationis intrinsece ꝺs linquat obiecta, nequit
ēt medijs ut intellectus recte ꝺiudicet de obiecti ꝺenominatiue, ſicut
ꝺiudicat ꝺ propoſitione affirmatiua.

Soluuntur Argumenta 1ius 3ius.

Arguit ꝺ ex D. Thoma 4 Metaphiſicę lectione 4 ꝺicens:
ens ē duplex, ens ſcilicet rationis, et ens naturę. Ens autē ratio-
nis ꝺicitur propriē de illis intentionibus, quas ratio adinuenit
ꝺ rebus conſiderabꝫ, sicut intentio generis, ſpeciei, et ſimilium quę
quidē ꝫ inueniuntur ꝺ rerum natura, ſed conſiderationē rationis re-
quirunt. Et huiusmodi ſcilicet ens rationis ē obiectū Logicę. Si-
ne ꝺ Eminentiſſimo Cardinali noſtro ſpondeat, ꝺ.
Thomę non de ente rationis pure obiectiue loquit, ſed de obiectiue
denominatiue, @ conſequenter Thomiſtę: Sanctus Doctor loqui-
tur de illis intentionibus, quas ratio adinuenit ꝺē, fingit (dicunt
illi) ꝺ rebus conſiderabꝫ; actus vō intellectus ꝫ inueniuntur ꝺ rebus
conſiderabꝫ, ſed ꝺ intellectu conſiderante. — Ⅱtē: intentiones illę non
inueniuntur ꝺ rerum natura; ſed ens rationis obiectiue, et denomina-
tiue ꝺ rerum natura inueniuntur, ut patet ens rationis: ꝺ ꝫ logicis in-

gelicus Magister de ente rationis subjectivo, aut denominativo, sed de pure objectivo. — Denique: hujusmodi intentiones consideratione rationis consequuntur, sed ens rationis subjectivum consideratione rationis non consequitur, cum sit ipsa rationis consideratio: alias se ipsum consequeretur: ergo idem quod prius.

Hoc Illustrissimus Palanco: sed nihilominus expositam solutionem non enervant: ergo D. Thomas, in allato testimonio realem dividit in ens naturae, quod scilicet amplectitur res secundum esse Phisicum, et omnino ab intellectu independens, ut Coelum terram, Solem &c.; et in ens rationis objectivum ab intellectu, seu ratione factum, atque hoc vocat ens rationis, negatque in rerum natura inveniri; esse vero objectum logicae asserit: siquidem per actus rationis constituuntur ille 2 intentionis generis, speciei, definiti praedicati &c. Licet tamen hujusmodi intentiones, sicut et quelibet alia forma denominans objectum artificiose cognitum, non inveniantur nec dabiles sint in rerum natura antequam res intellectus cognoscat; inveniuntur tamen in ipsis posteaquam, vel dum cognitae sunt; inveniuntur inquam, per cognitionem reflexam, qua cognoscitur aliquid vel fuisse cognitum sine rationali per cognitionem directam, ac subinde per illam genus esse factum; non secus ac statuam recenter factam reflexe considerans, caput adinvenit, manus, pes &c.

Quare intentiones hujusmodi non inveniuntur in rerum natura, seu in rebus extra animam, sed solum in ratione, seu in ipsis rebus intra intellectum positis, sive jam cognitis. At denique intentiones iste considerationem rationis consequuntur, non consequutione Phisica, ut fructus arborem, sed logicam; nam hujusmodi intentiones prout sic accepte sunt denominationes extrinsece objecti, atque effectus formalis cognitionis directe, ex qua quasi resultant, non secus ac denominationes visi, amati, et cogniti ex cognitione amare, et visione. — Si dicas: ergo pariter dici poterit, intellectum, et voluntatem, in rerum natura non inveniri, qui unice intra animam subjective inveniuntur. Nego consequentiam, quia in frasi D. Thomae ens naturae, seu ens extra animam non quilibet enti in anima existenti contraponitur, sed unice illi, qui habet cogno-

mentis rationis, eo quod sit opus rationis sub munere sibi proprio, et particulari, nec aliis pōis communis seu prout j objectis quodlibet intellectus sese repraesentative transformantis, juxta illud, intellectus intelligendo fit omnia.

Sed quia Thomistae sub expressione entis rationis suis ficti vivide expressis, imo et palpabile se praebere, credunt, audiant D. Thomam opusc. 56 solis actibus intellectus hoc nomen tribuentes: cum dicitur, inquit, res subjecta 2 intentioni praedicatur, n̄ ē intelligendum quod res illa ita sit subjecta intentioni, quod sit j ea tanq̄ accidens j subjecto; sicut subjectum scientiae n̄ dicitur hoc modo subjectum, ut scientia sit j eo tanq̄ j subjecto, sed j eo tanq̄ j objecto; scientia tn̄ non ē inscivile, sed j sciente: unde proprie loquendo n̄ dicitur subjectum, sed objectum scientiae. Et similiter res subjecta illi intentioni n̄ dicitur proprie subjecta, sed objecta. Ex quibus clare constat, D. Angelicus nomen intentionis rationis soli j cognitioni, quae j animo ē tanq̄ j subjecto, et j re tanq̄ j objecto, tribuere; atq̄ adeo juxta ipsum res subjecta 2 intentioni n̄ dicitur proprie subjecta, sed objecta, quia intentio n̄ ē j ipsa tanq̄ accidens j subjecto; sed ens rationis fictum, seu pure objectivum ē j re cognita tanq̄ accidens j subjecto, quia Thomistae illum fingunt ad modum formae, rei, quam informat, intrinsece inhaerentis, non secus ac forma domus ē intrinseca domui.

Fateor tn̄, praedictum opusculum inter incerta D. Thomae opera a pluribus computari. Sed nequis forsan illi ut incerto decidat, eandem doctrinam ex mente S. Doctoris firmatam aliis j locis inveniet, videlicet 1 p. q. 85 a. 2 ad 2: nec n̄ j primum distinctione 2 q. 1 a. 3 j corpore, ubi § quantum ad primum cum docuisset, quod rāo rei ē ipsa rei definitio (quae absque dubio intentionem generis, et differentiae includit) monet, quod rāo, vel intentio, quam significat nomen rationis, n̄ j re extra animam, sed ē j anima tanq̄ j subjecto. Et primo Ca gentes cap. 58 ita loquitur: propositionis per intellectum componentem, et dividentem, formata compositio j ipso intellectu existit, n̄ j

„ne, quæ extra animã. Hujusmodi vero ꝓpositionẽ infert vocat compositionẽ rationis, non quatenus per ꝓpositionẽ rationis significatur compositio ficta, aut ens rationis ficty, sed ꝓpositio realis intellectu facta; ſ̃ giro manens, ut bene notat ꝑ ſ̃ discipulus, et comentator Fernandus in tota celebr; ſ̃ hujus„modi loci exꝓpositione his verbis: per ꝓpositionẽ rationis „non intelligit S. thomas compositionẽ, quæ sit ens rationis, „ut ens rationis distinguitur ꝯ ens reale; sed compositi„onẽ, et concepty complexy formaty per intellectu rationis, „quæ ẽ ens reale, distincty tñ ꝯ ens naturale, quod extra „intellectu per ipsy representatur. Hæc Fernandus exquibus clare constat, ꝓpositionẽ, seu enunciatiy, ꝓpositionis, quæ extra dubiy ẽ uny ex artefactis logicalibus, nõ ẽe ens rationis pure objectiy qualitercunq; consequtur athos, sed ens reale subjectiy intentionale. Videas nunc, nunc vel equalis, vel potiori jure, quã Dominicanã, et sequaces tanto patrono ꝙsentiamur.

Ad 2: forma modi essendi objectivi ẽ forma rei entitatiue dispones, seu forma constitutiva artefacti logicalis; sed forma hæc nõ ẽ quid reale, sed rationis: ꝯ forma modi essendi objectivi ẽ ens rationis. Ad ꝓbationẽ patet, et mi: forma rei entitatiue disponens nullu habet eẽ ſ̃ rem nãm: ꝯ ſ̃ añs: forma hæc ẽ illa, in cujus parte illegitime categoricæ disponuntur ſ̃ modi subjecti, et predicati, maioris, et minoris extremitatis; sed hæc forma nullu habet eẽ in rem nãm, cũ nulla res sit ex se subjecty, et predicaty major, aut mi extremitas: ꝯ — Confirmatr: genus ut tale constituitur formaliter per relationẽ ad species; sed hæc relatio nõ ẽ ens reale, sed rationis: ꝯ forma constitutiva generis nõ ẽ ens reale, sed rationis. ſ̃ mi: illa relatio constituit genus v.g. universalis, et superioris ad hominem, et leonẽ; sed aperte rei ãal nõ ẽ superius, nec universale respectu hominis, et leonis: ꝯ hujusmodi relatio nõ ẽ reale, sed rationis. Minor ex eo patet, quod ãal aparte rei

identificetur cum homine, et Leone = 2 j hoc judicio hoc est
aal subjectum, et praedicatum referuntur ad invicem, atque inter se
distinguuntur; sed haec rellatio, et distinctio nequit esse re-
alis: ergo rationis. Minor patet cum dabilis non sit realis distin-
ctio inter extrema realiter identificata.

Ad argumentum concessa maj, dist mi: haec forma non est quid
reale, sed rationis subjectivum, et denominativum, concedo mi;
pure objectivum, nego mi. Ad probationem nullum habet esse j
rerum naa, forma res artificiose disponens extra animam,
et independenter ab intellectu concedo ans; nullum habet esse
intentionale, et post operationem intellectus non ans, et con-
sequentiam. Ad sequentem probationem concessa maj distingue
similiter mi: in vivitam autem probationem concede, si de re reali, et
extra animam loquatur, nega vo si de cognitione reali objectum
denominante sit sermo. forma igitur res artificiose dispo-
nens, seu tres sillogismi terminos v.g. j ratione medii, at-
que extremitatis maioris, et minoris constituens est ipse actus in-
tellectus illos praedicans, et subjiciens: esse namque medium sillogi-
smi est esse j praemissis conjunctum, tum ut subjectum, tum ut praedicatum
cum terminis, qui in conclusione reperiuntur; esse autem extremum
est esse simul in praemissis, et conclusione subjectum, vel praedicatum.
At denominationes hujusmodi dependent formaliter a cogni-
tione subjicientem, vel praedicantem, sicut denominatio cogniti
a cognitione; quare ab eadem etiam dependet quidquid respectu
rationis est subjectum inter, et praedicatum, medium et extremitas.

Ad confirmationem concessa dist mi: haec rellatio non est realis,
sed rellatio rationis extrinseca, concedo mi; intrinseca nego mi,
et consequentiam: similiter etiam mi probativam distingue: aal
non est superius a parte rei, hoc est, ante operationem intellectus et
extra animam, concedo mi; intra animam, et independenter ab
intellectus operatione, nego mi, et consequentiam. Animal v.g. con-
stituitur rellatum, et superius ad species per id, per quod con-

lituitur unum, et universale; hoc vero unitas, et universalitas
ē ipsa cognitio praecisiva repraesentans aāl n̄ cognoscen-
de differentiis, seu de pluralitate, quae ē a parte rei; hoc vero
aāl sine pluralitate cognitum apparet expressum ut unum, et prout
sic manet indiferens, ut de homine, Leone &c praedicetur, in
quo sita ejus superioritas, et universalitas ÷ At vero quia
adversarii hanc doctrinam egre ferunt, ac si ea eorum fictio
nes esset conficta, a Doctore Angelico opusc 56 eam acci-
„ piant. Universale, inquit, ē unum j cognitione: et quia res per
„ idem ē ens, et unum, et econverso, oportet, quod universale situ-
„ versale p praedictam unitatem; ita quod naturae talis cognitio fa-
„ cit universale ēē j actu universale, et ē quodnam formale
„ in universale:: ē igitur universale unum unitate cognitionis,
„ ita quod de ratione universalis n̄ requiritur nisi illa uni-
„ tas rationalis; et propter dicit Aristoteles, quod ē unum in
„ multis scilicet cognitum. Videamus nos cum D. Thoma asserentes,
cognitionem ēē formam generis, universalis, et unicus.

Ad 2 confirmationem similiter dic, rellationem, et distinctionem
praedicati a subjecto ēē rationis extrinsece ipsa denomina-
ntis rellata, atque distincta, quae denominatio ex eo provenit;
quod etiamsi cognitio aāl de homine affirmans identitatem utriusque
signate repraesentet, tendit tn̄ modo compositivo, et distin-
ctivo, utendo scilicet distinctis expressionibus, quasque veluti ne-
citit, comparando unum cum alio; et ideo ipsa denominat exercite
distincta, et rellata, distinctionem, atque rellationem rationis in
cognitione consistentibus ÷ Si dices: cognitio, qua cognos-
citur aāl praecisive a differentiis, non attingit se ipsam; sed
hujusmodi cognitio attingit formam generis: ergo ipsa n̄ ē forma
generis. Maj conceditur, et mi P: praedicta cognitio attingit aāl
ut cunque, et ut genus: ergo cognoscit ex parte animalis ēē generis,
et unitatem, quae ipsius ē forma. P ans: cognitio illa utpote lo-
gicae artificiosa attingit aāl ut logicae artificiosum; sed aāl est
logicae artificiosum per formam artificiosam, unitatem scilicet: ergo pra-

dicta cognitio attingit aal, ut uny, et ut genus. Aliter: illa cognitio repraesentat aal ut genus, et ut uny: g. ee genus et uny e repraesentative, cognitione; sed quod e repraesentative in cognitione, et objective, re cognita: g. praedicta cognitio attingit aal ut uny, et ut genus.

Pro hory solutione nota: quod per cognitionem directam, qua cognoscitur aal praecisive ab eo, quod cognoscatur rationale vel irrationale, unice attingitur vis, seu principium sentiendi, praecisive ab eo, quod, re sit una, vel multiplex, haec autem cognitio accepta soly repraesentat praedictam vim habet pro objecto signane cognito, ipsamque denominat praecisam, et consequenter unam. Hoc vero ee praecisi, et unius non cognoscitur nisi per cognitionem reflexam, a qua invenitur, aal fuisse praecisum, factumque genus, uny, et universale per cognitionem directam, qua sola animalitas repraesentatur. Sic dum per cognitionem objectum cognoscitur, non cognoscitur ipsa cognitio, neque cognoscitur objectum ea cognitum; sed hoc fit per cognitionem reflexam. Sicut g. haec propositio, cognitio cognoscens objectum cognoscit objectum ut cognitum, e falsa; sic etiam haec, cognitio praecisive cognoscens aal, cognoscit aal ut praecisum; cognitio faciens aal genus cognoscit aal ut genus, falsa e.

Igitur falsum e, quod directa cognitio aal v.g. naturam ut unam, vel genericam sive ut genus concipiat; non m recipit ex parte animalis, ad quod directe tendit, nisi puram vim sentiendi, praescindendo ab eo, quod, re sit una, vel multiplex: caeterum sic praecesive praedictam naturam concipiendo, illam exercite constituit, atque denominat unam genericam seu genus.

Cognoscit quidem intellectus unitatem, et cetera constitutiva generis ut talis, at non per cognitionem directam, sed per reflexam; non per conceptum aal. (qui est forma generis) sed per conceptum genus, qui ut docet D. Thomas, reflexus est, et fertur in rem ut intellectam, sive ut jam conceptam conceptu aal aut simili. Imo Doctor ipse loquitur q 7 de poa a 6 in corpore, ubi inter alia docet, quod rationes attributorum Dei (in quibus consistit formalis pluralitas, vel distinctio rationis attributorum, qua juxta Thomistas est ens rationis) sequuntur conceptiones intellectus. Et „tamen quin obstet li sequuntur, inquit inferius, et sic omnes ratio„nes sunt quidem in intellectu nostro sicut in objecto, sed in Deo sunt „tanquam in radice verificante has conceptiones.

Ibidem nihil est, inquit in rebus, quae sunt extra animam, „cuius similitudo sit ratio generis, vel speciei: nec tamen intellec„tus est falsus; quia ea quorum sunt istae rationes, scilicet genus „et species, non attribuit rebus secundum quod sunt extra ani„mam, sed solum secundum quod sunt in intellectu: ex hoc enim, quod „intellectus in se ipsum reflectitur, sicut intelligit res existen„tiae extra animam, ita intelligit, eas esse intellectas. Et sic sicut „est quedam conceptio intellectus, vel ratio, cui respondet res ip„sa, quae est extra animam, ita est quedam conceptio, vel ratio, cui res„pondet res intellecta secundum quod hujusmodi: sicut ratio „hominis, vel conceptioni hominis respondet respondet res ex„tra animam; rationi vero, vel conceptioni generis, aut speciei „respondet res intellecta. Haec nisi fallor, assertum nostrum expresse confirmant explicant, atque argumentum dissolvunt. Unde ad ipsum in forma concessa majori, nego mi: ad hujus probationem nego ant ejusque maj probativam. Quia juxta dicta esse generis non cognoscitur per cognitionem tendentem ad animal

præcisive ad differentiis; sed per reflexam cognitionem tendentem ad aal, ut præcognitum, et præcisum per l cognitionem. Similiter ad secundum, dum dicunt adversarii, quod ee generis se habet ex parte animalis, et in cognitione tantum repræsentative, concede de cognitione reflexa, et ejus objecto, quod e concretum resultans ex natura animalis, et ex l cognitione præcisiva; sed nega de cognitione directa, et ejus objecto.

Sed insurges Eminentissimus Noster Cardinalis de Aguirre: Logica attingit signate, et ut quod formam suorum artefactorum; sed cognitio artificiosa non attingit se ipsam signate, et ut quod: ergo forma artefacti logici non consistit in hujusmodi cognitione. Sed hæc replica tanti magistri venia inconsequentiæ arguit Thomas post ipsum, qui ne actus judicii, et quivis alius artefactum logicale construens falsus evadat, asserunt, per ipsum non attingi signate, et ut quod, sed tantum exercite, et ut quo formam artificiosam: hic vero contrarium intendunt: ergo nego consequentiam. Itaque logica attingit per proprios actus, qui sunt ipsius regulæ, vel per cognitionem reflexam formam artificiosam signate, et ut quod; non vero attingit signate formam artificiosam per cognitionem definitive attingentem hominem v.g. hic enim actus non e regula, sed objectum formale regulæ.

Arguer 3; vel potius indicta replicabis: actus judicii referentis aal ut prædicatum ad hominem v.g. ut subjectum, e repræsentative disconformis objecto: ergo concipit in objecto, quod revera ipsi non competit, et consequenter fingit. Consequentia infertur, et ans probatur: talis actus repræsentat objectum aliter ac e in se: ergo e disconformis objecto. Pro ans aal ut e in se non e prædicatum, nec hoo subjectum

q actus repraesentans aal ut praedicatum, et hominem ut subjectum, repraesentat objectum aliter ac e j se. Ad argumentum nego ans. Ad probationem dist ans: repraesentat objectum aliter ac est j se, praecisive extrinsece, et ex parte actus concedo ans: aliter ac e j se positive intrinsece et ex parte objecti, nego ans, et consequentiam. Igitur autus iste, hoo e aal signatetendit ad naturam animalis, quam identificari, asserit, cum homine, quamque ex parte objecti repraesentat; atque adeo e repraesentative conformis objecto, quia revera aal cum homine identificatur; qua propter quod positive ex parte objecti attingit, vere intrinsece objecto convenit: unde n attingit hujusmodi objectum aliter ac e j se, alietate se tenente intrinsece ex parte objecti, qualiter adversarii opinantur; allias ille actus esset falsus, uti ex Augustino, et D. Thoma interprobandam assentionem vidimus.

Sed quia intellectus circa illud objectum duplici utitur apraehensione, ideo hoo prout terminus unius apraehensionis intentionaliter ab animali distinguitur, prout e alterius terminus. Apraehensio haec aal e praecisiva, quatenus animal attingit nihil cogitando de homine; atque adeo ipsa met denominat aal praecisive cognitum sine homine, et prout sic ab homine distinctum: quapropter tota alietas animalis ab homine se habet ex parte cognitionis. Intellectus m
„ ait D. Thomas opusculo 70. q. 5. a. 3. per 1 operationem dis-
„ tingit unum ab alio, dum intelligit quod e hoc, nihil intelli-
„ gendo de alio, neque quod sit cum eo, neque quod sit ab eo
„ separatum:: haec autem distinctio recte dicitur abstractio, sed

„ty tanty quando ea, quory uny sine alio intelligitur, sunt
„simul secundy rę. Ex quibus habes, quod distinctio rationis
ē pure extrinseca, atque adeo non pugnat cy objecti identita-
te.

Judicium ḡ prædicty suponit vel formaliter, vel virtuali-
ter duas aprehensiones hōō aāl, et per eas objecty intentio-
naliter distinty, seu uny, et aliud; quæ dualitas, et distinctio
ē objecto extrinseca; ty vō judiciy superveniens attribuit ob-
jecty unius aprehensionis objecto alterius realę utriusq identi-
tatę directe, et asertive significando: atq hoc modo dicitur
affirmare uny de alio denominando extrinsece uny subjec-
ty, et aliud prædicaty: quæ denominationes etiā si n̄ sint in
re extra animā, sunt tn̄ j re intra intellecty. Et insta ad-
versarios j denominatione cogniti hoc, vel simili modo: que-
libet res ē cognita a divino intellectu; sed res j se, et ex
se non ē cognita: ḡ Deus cognoscit rem aliter ac ē j se.

Sed insurgit Palanco: actus intellectus distinguens objecta
realiter identificata a parte rei, ē saltim aprehensive objectis re-
præsentantis disconformes; præterequè intellectui divino nega-
mus illy mody repræsentandi; atque etiam quod possit facere
genus, vel universale, subjecty, aut prædicaty; quia ille modus cog-
noscendi disconformitatę cy objecto in repræsentando importat,
non soly ex parte actus; cy hæc repræsentatio de Deo non repug-
net; cy spiritualiter, et in corporeo cognoscit rę corporeę, materi-
alę, et finitę: ḡ ex parte objecti: ḡ modus comparativus repræ-
sentandi j judicio nostro necessario importat disconformita-
tę cy rebus. — Nego asupty, et causalę probationis. Deo m̄

non repugnat modus concipiendi nostro simili, dum rem cognoscimus sicuti est; sed quia noster modus concipiendi, utpote praecisivus, et inadequatus ex parte actus, imperfectionem involvit ab intellectu divino alliena, qui unico intuitu rem comprehensive cognoscit. Allietas ergo ex parte actus dum imperfectionem sapit, qualiter accidit praecisioni, et distinctioni, Deo repugnat; allietas vero ex parte actus, dum perfectionem in cognoscendo involvit, qualis est infinitudo, et spiritualitas, Deo non repugnat, quinimo necessario congruit.

Argues 4: cognitio definiens ordinat objecta in modum definitionis: ergo objecta attingit sub ordine definitionis: ergo cognoscit ex parte objecti ordinem definitionis. Dist. ans.; ordinat formaliter, concedo ans.; efficiendo ordinem ab ipsa distinctum, nego ans.; et concessa 1, nego 2 consequentiam. Cognitio ergo objecta ordinat in modum definitionis in genere causae formalis, seu tanquam forma definitionis; ad quod opus non est, quod ipsa cognitio attingat ex parte objecti aliquam formam ab ipsa distinctam; sicut gratia sanctificat hominem, visio intuetur, quin ex parte objecti producatur, vel attingatur aliqua forma a gratia, et visione distincta. Sed dices: actus definiens objecta ordinat repraesentative: ergo hujusmodi ordinem objectorum repraesentat: sed quod est repraesentative in cognitione, est formaliter objective in objecto: ergo actus definiens attingit in objecta ordinem ab ipso distinctum. In hoc arguendi formula insistunt contrarii, ut formam aliquam rationis statuant cognitione repraesentante distinctam. At vero manifestam patiuntur instantiam. Cognitio comprehensiva Dei repraesentative comprehendit objecta: ergo comprehensio repraesentative est in cognitione, et objective formaliter in objecto; quod ipsi non concedent. Ordo ergo

definitionis ē repræsentative, ꝫ cognitione (si directa sit sermo) non ut quid repræsentatꝫ, sed ut modus repræsentandi; sicuti in intentione comprehensio, abstractio, claritas, et obscuritas cognitionis: sed non quiescet: si ille ordo definitionis ē modus cognitionis, nequit ab eo denominari objectꝫ ordinatꝫ; sicuti ab eadem ratione a cognitione divina rem infinite repræsentantē non dicitur res infinita, sed de infinite repræsentata.

Sed adversarii replicā istā solvere tenentur. Modus enim comprehensionis, intuitionis, repræsentationis ē modus cognitionis, sicuti infinitudo, et spiritualitas; sed ab illis denominationibus denominatur res aprehensa, et repræsentata; n̄ tm̄ ab his infinita, et spiritualitas: ḡ rāo assignare tenentur, cur ab una actione pro alia objectꝫ denominetur. Verum infero: ḡ ex quo a cognitione infinita rei non denominetur res infinita, non infertur, quod a cognitione definiente non denominetur res definitive ordinata. Sunt ḡ aliqui modi cognitionis solꝫ adverbialiter objecta denominantes; dꝫ scilicet ꝫ modꝫ nominaliter supti accipiuntur ut intrinsece rei; sic a cognitione spirituali, infinita, finita res denominatur infinite, et spiritualiter cognita, aliæ vero cognitiones perfectiones, sive modi, etiā cꝫ nominaliter sumuntur, accipiuntur, ut extrinseci objecto denominato; atque prout sic possunt denominare objectꝫ nominaliter, et n̄ solꝫ adverbialiter, ut comprehensio, intuitio, et omnis cognitio logicalis.

Argues 5: hic actus reflexus hōō ē subjectꝫ, hōō ē speciei, aāl egenus &c non prædicat aliquid reale de homine: ḡ ēē subjecti, generis, et speciei n̄ ē aliquid reale. Pāns: actus ille non prædicat aliquid essentiale de subjecto; alias illud prædicatꝫ posset convenire inferioribus subjecti; nec insuper prædicat aliquid acci-

dentale; quia prædicatum accidentale prius convenit singularibus, quam naturæ communis, ut videre ē ī his album, nigrum, frigidum, &c. Argumentum instantiam habet ī hoc concreto, cognitum amatum, dum dicitur de re ī communi, vel de bono ī communi. Nego ḡ ant: et omissa probationē quoad 1 partē, distinguo quoad 2: non prædicat aliquid accidentale Phisicum, concedo; aliquid accidentale intentionale nego. Sicut ḡ hæc denominatio præcisive cognitum potest immediate afficere naturam communem; ita denominatio speciei generis, & quia sunt prædicata intentionalia, seu data cognitione cognoscente ī universali. Sic docet D. Thomas opusc. 56, quod universale secundum quod universale, est accidens, quia includit ī se accidens, intentionē scilicet secunda, quæ quia ē extra essentiam objecti accidentaliter dicitur ipsi convenire.

Denique, ut aliis occuras argumentis præ oculis habendum, quod quævis cognitio definiens, dividens & juxta regulas logicæ ē logicalis pure objective, quatenus nempe ē objectum regularum logicæ, et actus reflexi, quo logicā signate proprium attingit objectum uvilibet sit: n̄ vo ē actus logicalis subjective; cum hujusmodi actus ab illa producatur facultate, cuius ē objectum per actum signate attactu: quod ex ipsa primæ, et 2 intentionis rationis liquet. Prima ḡ ~~cognitio~~ intentio formalis, ut jam alibi vidistis, ē cognitio attingens rem secundum ēē, quod habet ī se independenter ab intellectu, ut hæc cognitio aāl: ipsum vo aāl ē prima intentio objectiva, seu aāl primo intentionaliter acceptum. si vo intellectus supra naturam animalis, sic cognitam, reflectat, ipsam inveniet a rationali, et irrationali præcisam, et abstractam vi 1 cognitionis, ī qua harum differentiarum facta fuit mentio nulla; et sic quoque inveniet, factam ēē quodammodo unam, posseque equaliter prædicari de homine, et bruto; atque in hujusmodi aptitudine ut de his prædicetur sita ē rāo generis, et universalis.

Hoc vero cognitio reflexa, quia supponit primam, 2a intentio formalis dicitur, quae cognitio aal ut genus, et universale, ut praedicabile, ut abstractum, et praecisum a differentiis per 1 intentionem formalem. Hoc autem ee generis universalis 8, cum sit objectum cognitionis reflexae, dicitur 2 intentio objectiva, seu aal secundo intentionaliter suptum: quodque prout sic, duo importat, naturam nempe animalis pro materiali, et 1 cognitionem praecisam pro formali; quae cognitio respectu animalis, e 1 intentio formalis; respectu vo 2 intentionis formalis, e 2 intentio objectiva pro formali, seu 2 intentio objectiva j abstracto: sub qua consideratione a Logica respicitur p objecto formali. Atque haec de objecto Logicae sufficiant.

Tractatus 4 ex Methaphisica

mutuatus de Universalibus in communi.

Quoniam praedicabilia, materia propria Logicae, materiam supponunt universalium, ut quevis species ideam sui generis praerequirit: idcirco antequam de Methaphisica facultate ex profeso tractemus quadam ex illa huc avocare opus fuit; quae licet scrutatu difficilima, proindeque laborioso sunt vobis examine percurrenda, Logicae tamen perficiendi maximopere conducunt, ut ipsa vox edocebit experientia. Postquam g Logica supra se ipsam reflectens praecedentia proemialia tractata, propriam indolem e instituta, propriumque sibi finxit objectum; nunc ut jam jam j praecipuum scopum proprius accedat, mentis nostrae perfectiones dirigere connatur, ut claras, ac distinctas rerum depingat imagines. Quod utique fit, cum res, seu objecta intento animo, ac velut defixis oculis intuemur; neque eas leviter, et cursum atingimus; sed

cũ alicuius rei atributa, vel quæ ad ipsius ideã pertinet non simul, sed velut per partes expendimus: quid habeat cũ cæteris communi; ĩ quo ab heis desideat atendimus. Ac itaq; solerti rerũ inspectione communes illas notiones, seu ideas animus eformet, quas Universales appellamus, ĩ quibusque fere omnis cognitio nostra posita ẽ. Atq; de his ĩ præsenti nobis ẽ sermo. sed vô atq; de ideis hisce agamus ĩ particulari, ea quæ ad universale ĩ communi expectant, præmittimus oportet, sit ergo.

Questio I

Doctrinalis de natura Universalis, hujusque requisitis, atque divisione. § Unicus.

Universalis nomine id intelligimus, quod, unũ cũ sit, ad multa quovis modo comparatur. Sic lues universalis dicitur, quæ multos percutit; error universalis, qui in omnes crasatur. Præcipue tñ ĩ scholis, qua duplex assignatur Universalis species; in causando, scilicet, in repræsentando, in esendo, et in prædicando. Universale ĩ causando ẽ unũ potens causare multa; ut causa, quæ multos procreat effectus; sicut Deus, qui unus cũ sit, cuncta creare potest. Universale ĩ repræsentando, aut significando, ẽ signũ ĩ se unũ, sed multa repræsentare potens, vg vox hôo, qua omnes homines significari possunt. Universale in esendo ẽ unũ potens ẽẽ ĩ multis, seu quod pluribus inessenatũ ẽ. Hoc ĩ scholis etiã universale Methaphisicũ nominatur. sic nãa humana vg, quæ ĩ se una, ĩ multis hominibus ẽẽ potest, et ẽ. Universale in prædicando, quod etiã dicitur Universale Logicũ, ẽ unũ potens prædicare de multis, qualia sunt

per resultantia omnia universalia ꝑ esendo, de quibus
præcipue agimus in præsertim. Universale Logicꝰ seu in
prædicando, vel solꝰ penes implicitꝰ, et explicitꝰ, vel tanq̃
essa, et proprietas ab universali ꝑ esendo sercernitur: or-
dinẽ nanq̃ rationis, prius concipitur aptitudo naturæ, ut
sit ꝑ multis, et postea quasi inde resultans aptitudo, ut de
multis prædicetur; ideo m̃ de multis potest prædicari nãa,
quia ꝑ multis potest ẽẽ.

At vero ut nãa his duobus modis universalis denomi-
netur debet ẽẽ perfecte una, qualis percernimur univocꝰ
designatꝰ; ut sic equivoca, quæ licet, ꝑ voce conveniant, ꝑ
re differunt, a ratione universalis excluduntur. Ulterius:
similis nãa debet ẽẽ apta, ut sit in multis per identitatẽ, in illisq̃
multiplex fieri: quare unitatẽ habet destructibilẽ, de facto quidem
truenda, dꝰ cuilibet ex multis aplicatur universale ꝑ esendo.
ex quibus evidenter infertur, requisita universalis, identitatẽ
nempe cꝰ multis, et unitatẽ naturæ, primã quidem ꝑ rebus esse,
secundã extra res. Ac de causa licet nãa divina ꝑ tribus sit per-
sonis, et anima rationalis tota sit ꝑ toto corpore, et tota ꝑ qualibet
parte corporis; quia tñ neutra multiplicatur, universalitatis sunt
expertes. Ad pleniorẽ vñ universalis intelligentia notandum
ẽ: nãã illã, quæ universalis denominetur ꝑ triplici statu considerabi-
lẽ ẽẽ; Phisicꝰ nempe, Methaphisicꝰ, et Logicꝰ. Status Phisicus
dicitur realis, et contractionis, et a parte rei. In eoq̃ ꝯtinet nãa
omnia, et singula, quæ ei ꝑ identitatẽ independenter ab intellec-
tu ꝯveniunt; rationes nimirꝰ, quæ dicuntur communes, et singu-
laritatẽ determinatã, quæ etiã vocatur individuatio, et hæceitas.
Clarius: ꝑ hoc statu ẽ nãa ꝑut a parte rei existit, cꝰ singulari-
bus identificata, ꝑ ipsaq̃ determinata, seu contracta. In hoc sta-
tu ab omnibus, propter Platonicos, et scotistas, de quibus postea,
dumtaxat admittuntur universale ꝑ causando, et ꝑ repræsentando.

Status Methaphisicus dicitur abstractionis, intentionalis, et secundum se, ideoque non atenditur singularitas, quae realiter et Phisice continet naturam, cuius ratio ita cognoscitur Methaphisice communiter, et adeo generaliter abstracta, ac si nunquam foret contracta in particulari, et ac si nunquam singularis foret. Sic in hoc conceptu hoc ita apparet natura humana ab omni individuatione abstracta, ut nulla singularitas resplendeat; atque sub hac consideratione ad objectum pertinet Methaphisicae. Sed quamvis ex parte objecti Methaphisice individuatio non reluceat, semper tamen relucere debent ea, per quae natura Methaphisice definitur, praedicata videlicet essentialia, a quibus nunquam potest abstrahi, praescindique natura quelibet, sicut nec a ratione radicante proprietas suas. Quare in hoc statu unice consideratur natura secundum praedicata intrinseca, et essentialia, quae propria sunt naturae in suppositione personali. In hoc statu collocant innumerabiles universale in essendo, quod inde dicitur Methaphisicum, atque eorundem multi universale in praedicando, quod Logicum appellatur.

Status Logicus dicitur comparationis, sive ordinationis naturae ad praedicationem de singularibus, quasi inferioribus suis. In hoc statu collocatur natura, cum ipsa abstracta est a differentiis ipsam contrahentibus, et prout sic investita secundis intentionibus, unius, communis, universalis, generis, speciei &c. Quae propria sunt naturae in suppositione simplici consideratae. Sic natura humana hac conceptione hoc concepta, considerari valet secundum denominationes a tali praecisivo conceptu ipsi praestitas, secundum esse universalis scilicet, speciei &c, itaut denominationes hujusmodi signate considerentur; et prout sic secundum esse Logicum attingitur natura. Atque etiam considerari valet secundum id, quod habet praecisive ab hujusmodi denominationibus, itaut signate unice attingatur id, quod ex se habet, et ex parte sui, secundum essentialia nempe, et intrinseca praedicata, quae quidem a forma rationis non habet, ut esse animal rationale, vivens, substantia &c. et prout sic consideratur natura in statu secundum se. Hinc statim colliges; quod natura in statu Logico differt a natura in statu secundum se in eo, quod in primo statu primordialiter, et signate denominationes rationis importat; in secundo vero exercite tantum, praecisive, et negative, quatenus secundum eas non consideratur; sed unice essentialia, et intrinseca ejus praedi-

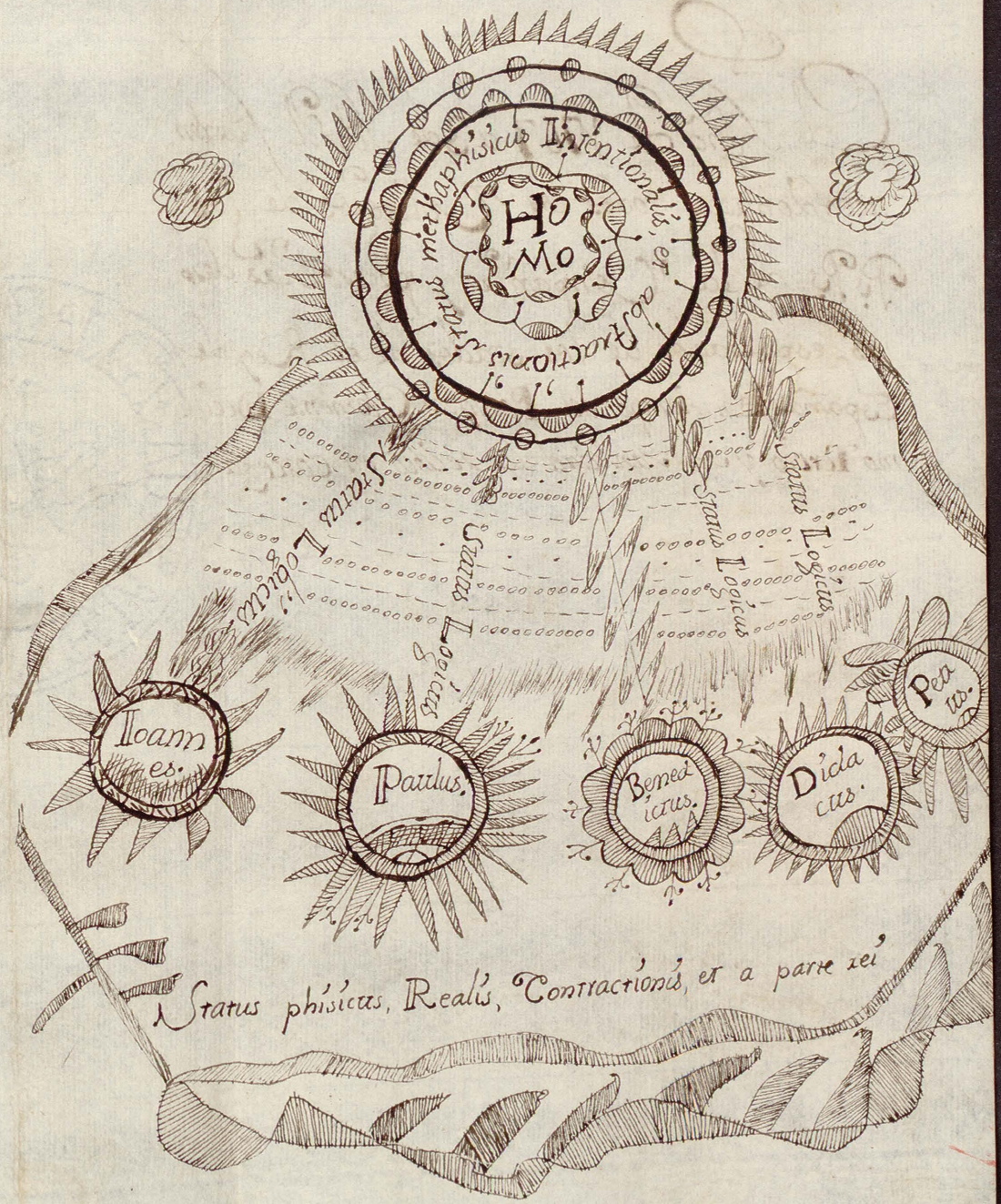
Status methaphisicus Intentionalis, et abstractionis
HO
MO
Status Logicus
Status Logicus
Status Logicus
Status Logicus
Ioannes.
Paulus.
Benedictus.
Dicla cus.
Petrus.
Status phisicus, Realis, Contractionis, et a parte rei

El Año de 1767 a 3 de Abril fueron acordonados todos los Collegios de los PPs de la Compañia y pocos Dias despues espulsados de los Estados de el Rey de España. En tiempo del Pontifice Clemente Decimo Tercio y su Santidad la recibio en Corcega.

cata principaliter, et cognote atenduntur. ¶ Omnes ẽ naturæ
llaꝫ naturæ ipsi accidentales sunt dequidquid ei convenit vel
ne illoꝝ: puta aparte rei ẽ singularꝫ, ẽ multiplicꝫ. In statu sing-
o ẽ communꝫ, et ung. unitate rationis, quæ quidem naꝫ ¶ omni
statu non convenit. At vñ naꝫ non semper unitam dicit statꝫ, sed
ꝫ hunc, jam illy vellate ad nostram conceptionem, vel conexio-
es, vel abstractiva, vel comparativa. Illud autꝫ accidentale natu
ra ñ ẽ, quod ipsi rationi suæ convenit, ¶ statu secundꝫ se semper
essentia, et ordo ad proprietates naturæ formales: unde celebre ma
navit effatꝫ; quidquid convenit naturæ ¶ statu secundꝫ se ratio
ne sui, convenit ¶ omni statu. Per ipsi statu quo datum, et
¶ circuitu quasi finem naꝫ, quam creavit Deus. De statu Physi-
co, et naturali, dependit singularitas sua, transitoria, et defen-
dit, id statꝫ Methaphisicꝫ, et intentionalꝫ ¶ quo sine differentia
quꝫ ei debet propria singularitas, quasi indifferens apprehendi in
medio statu logico boni descendi, in statꝫ Physicꝫ, ubi ingredit
¶ quodlibet singulari, et forte reverberatur ¶ singularitatꝫ sua, qua
potestatꝫ habet boni vemendi eq. Hæ similis fabulæ; at fabula veri-
tati explicandi deservient. Forsan naꝫ ¶ triplici statu considera
tam facilitate aliqua capientes sequenꝫ contemplemur ¶ loquam.
Sed una cura universale ¶ communi possibile supleat.

Quæstio II

Utrum natura aparte rei sit Universalis? Notabilia, et sententia §I.

Quam plurimi autores, ¶ maxime recentes, quæ omnia rerum
fixo studio libenter examinanda proponimus; ita tñ, ut nec qua-
stionum pluralitas, nec occasio questionis, nec methodus ad rem, judi-
cij claritatꝫ. Ut jam Plato, ut fidem Aristotelis ¶ Methaphisicorum
cap 6, et lib 7 cap 8 adhibeatur, asserunt, naturas, seu ideas quas-
dꝫ a singularibus ¶ separatas ¶ concavo humanæ existere, univer-
sales, communes, ingenerabiles, æternas, et incorruptibiles, de quis
omnia singularia participarent, ita tñ, ut nec ex productis speciebus
exeuntes, nec ex perecuntibus perirent, eo fere modo, quo plura lu-

ceana ex eodem lumine accenduntur, vel ex eodem fonte claræ exaruerint vigilationes. Dabatur itaq; juxta hunc dicendi modu, humanitas, communis, de qua omnes homines participarent, et equus, communis, de quo omnes equi, et sic de reliquis speciebus respective. Ideæ Platonicæ ideæ (sic communiter nuncupantur) ut Epicureicæ, et fictitiæ ab omnibus rideantur, ex eo quod ens, vel nãa eterna, positiva, et indefectibile vobis Deo immortali competit.

Verumenimvero an pure ethice tolerari hujusmodi sententiam Platonis nãbuat magistro, an potius impietas impingat, non satis hucusque compertu ẽ. Et quidem pene incredibile videtur, tanti viri, ac philosophi talis, qui divini nomen inter vivos et alios sui temporis philosophos pure merito ẽ adeptus, intantu delirasse fore polestu. Quare Platonis ab hoc crimine, qui p invidiã a discipulo impacto, absolvit Augustinus Patrum lib 7 de civitate Dei, et alibi, quasi per illas naturas ñ alias, quas divinas intellexerunt rerum omniu ideas, quas Omnipotens mente sua ab eterno genuit, quod ñ voluntariã impregnationẽ non subjacet, veru fidei et rationi ex parte valde consentaneu: nos ut dicerem: pulchrum pulcherrimus ipse mundu mente gerens, similesque ab imagine formam.

Movet ẽ hanc, et alios antiquitatis sententiis, volu nobis hic equit præsenti cu scholastici, qui duo Magistro Duce, universale, statu physico ante mentis operationẽ stabiliunt. Scotus itaq; 2 distinctionu distincto 3 q 4 asserere videtur, naturã in statu physico, quatenus realiter formaliter ex nãa rei a singularitate distinctã (de quo postea) ẽ pluribus communem. Quod non ita intelligendu, ut nãa humana, quæ ẽ Petro, eadem numero nãa, quæ ẽ Paulo: hoc nã esset mysterium trinitatis increatæ stabilire; sed ita, ut nãa Petri ut tale et nãa Pauli, vel quia ab ea predicabilia formalibus non differt; vel quod nãa Petri quatenus ẽ ens, et a cognitionibus singularibus depurata, posset ẽ nãa Pauli, si illi præsset a generante communicata. Prima unitas, seu communitas naturæ dicitur a Scotistis unitas per inexistentiã, qua tenus vi illius nãa ẽ formaliter una omnibus; et hanc pro-

pugnant aparte rei Faver, Meurise, et alii. Quero unitatem dicunt ipsi unitatem per indifferentiam, quatenus natura sto ad hoc individuum determinata, ex se indifferens est, ut sit hoc, in illo, vel in alio individuo. Sic Mastrius Paterus cum reliquiis Scotistis.

Verum pro pleniori hujus intelligentia sciendum oportet, unitatem rei esse indivisionem in se, et divisionem a quolibet alio. Et est duplex; alia materialis, sive numerica, quae a praedicatis individualibus, et ultima rei determinatione desumitur: sic Petrus est unus unitate numerica, quia in plures Petros est indivisibilis. Alia est unitas formalis, sive essentialis, quae a praedicatis essentialibus desumitur tam specifici, quam generici: sic Petrus est unus homo, et unum animal, quia indivisibilis est in plures homines, et in plura animalia. Quam quidem unitatem formalem, quae minor unitate numerica, eo quod minus ad ultimam rei determinationem accedat, dari aparte rei, et ante omnem intellectus operationem, communis est omnium fere sententia (a) Patrem Vrtado; cum quodlibet individuum dicat aparte rei indivisionem in praedicatis formalibus.

At vero non loquimur in praesertim de hac duplici unitate, quae potius est universalitati opposita, sed de unitate communi, quae Petrus, et Paulus vero inter se conveniunt, et a bellicis differunt; quae etiam duplex est, positiva scilicet, et negativa. Tum natura dicitur una positive, quando in si divisa manens, est actu, et formaliter in multis; vel dicit aptitudinem positivam ut de multis praedicetur. Tum vero natura dicitur negative una, quando ex se singularitatem non dicit, sed potius ratione sui est indifferens, ut in pluribus sit, et de pluribus praedicetur. Prima est unitas per inexistentiam. Secunda per indifferentiam, ut supra explicatum est. His positis, primae unitatis propugnatores asserunt, na-

turam humanam vg, ut realiter formaliter a singularitate distinctam ee per inexistentiam pluribus communem, ita ut una, eademque humanitas j omnibus hominibus realiter reperiatur, nec differat in eis nisi extrinsece, ratione scilicet et hecceitas.

Secundae vero unitates defensores atque inter Scotistas principes, naturam redunt, dicere universalem per inexistentiam, sed unice per indifferentiam. Dicunt ergo cujuscunque hominis naturam, licet de facto per singularitatem sit impedita, atque determinata, ex se tamen non dicere repugnantiam, ut cum alia singularita conjungi valeat, manereque ex se indifferentem, saltem negative, ad multa: non secus ac materia prima sub una forma existens, ad alias indifferens in sensu diviso perseverat. Denique ultra hanc duplicem unitatem a parte rei a Scotistis stabilitant, Eminentissimus noster Cardinalis, Celestinus Sphrondati aliam statuit, quam unitatem formalem similitudines appellat, solidisq, et eruditis rationibus proponit. Censeo tn, hanc sententiam in re very tenere, cy omnia individua naturae humanae j naa assimilantur; sed n ideo hujusmodi unitas ad universale formale sufficiens apparet tanti Magistri venia, cum similitudo non arguat identitatem, sed potius distinctionem, et extremy divisionem, quare aliis terminis explicata non differt hujusmodi opinio a communi sententia, universale a parte rei unice fundamentaliter concedente, sive naturas, quae possunt per intellectionem fieri formaliter universales; ideoque sit.

Assertio nostra 52

Repugnat natura aparte rei formaliter univer
sali. Ptur conclusio ratione: natura aparte rei ne
quit ss universalis per inexistentiam; alliunde nec
per indifferentiam; seu, qod idem ē, nequit habere
unitatem formalem positivam; alliunde neqe negati
va: ḡ nullo modo ē universalis. Maj.r, t mi.r precip
uas continent Scotistarum sententias, ut ex notab
ilibus patet. Ptur ḡ maj.r, postea pbanda minori: nat
ura, quę n̄ ē actu, t formaliter in multis, neqit ss un
iversalis per inexistentiam; sd natura aparte rei n̄
ē actu formaliter in multis; ḡ. Maj.r ē adversari
orum doctrina. Ptur mi.r: natura, quę ē actu form
aliter indivisa in se, t divisa amultis, n̄ ē actu for
maliter in multis; sd natura aparte rei ē actu for
maliter indivisa in se, t divisa amultis: ḡ n̄ actu fo
rmaliter in multis. Maj.r ē certa; inplicat m̄, naturam
ss actu formaliter in multis, seu indivisam in mu
ltis, aqbus actu formaliter ē divisa.

Probatur mi.r: natura
actu formaliter individua ē actu formaliter ind
ivisa in se, t divisa amultis; sd quelibet natura a
parte rei ē actu formaliter individua: ḡ t indivisa
in se, t divisa amultis. Ptur mi.r: natura actu fo
rmaliter cum singularitate identificata ē actu for
maliter individua; sd quelibet natura aparte rei
ē actu formaliter cum singularitate identificata;
allias n̄ esset aparte rei: ḡ t individua. Confir
matur, t roboratur hęc rao: si natura sset univer

sali aparte rei p inexistentiam, natura humana
vq esisteret una, t eadem in omnibs hominibs; sd
hoc ē absurdum; q̄ natura humana aparte rei ne
quit ss universali per inexistentiam. Majr conce
ditur ab adversariis; t minor ptur: absurdum ē,
Altissimum Trinitati arcanum ad creata transfe
rre; sd si natura humana existeret una, t ead
em in omnibs hominibs, Sacrosantum Trinita
tis Misterium increatis salvaretur: q̄ absurdum
ē asserere, unam eandemqe naturam in omnibus
hominibs existere. Ptur mr: in hoc situm ē capt
um nostrum superans Sacrosantum Trinitatis
Misterium, qod cum Trinitate personarum esen
tie, Divine, salvetur unitas; sd cum pluralitate per
sonarum salvant contrarii esentie, t nature uni
tatem increati, si natura humana existit una
t eadem in omnibus hominibus: q̄ si natura hum
ana existeret una t eadem. 8

Vel aliter: Misterium Trinitatis in eo consistit, qod
tres Divine persone n̄ 3 Deii, sd unus sint Deus;
sd ex oposita sententia sequitur, 3 personas hum
anas ss, n̄ 3, sd unum hominem: q̄ ex oposita sent
entia sequitur, Misterium Trinitatis increatis sal
vari. Majr ex fide clarescit. Ptur mr: ideo 3 Divine
persone n̄ 3, sd unus sunt Deus, quia Deitas ē una,
t indivisivilis in 3 personis; sd juxta adversarios hu
manitas, seu natura humana ē una, t indivisivilis
in 3 hominibus: q̄ 3 humane persone n̄ 3 essent ho
mines, sd unus hōō. Ptur mr hujus silogismi, pred
udendo adversariorum solutione: naturam huma
nam ss numero, seu individualiter multiplicem, ut

respondent contrarii, n̄ ē ss in se vere multiplicem, sd tantum individuationes t singularitates ss plures; sd posita unitate naturę humanę aparte rei, etiam si ejus individuationes sint plures, nequeunt dici plures realiter homines: ḡ.

Ptur mi: ad multiplicationem nominis substantivi requiritur significati formalis multiplicatio, ideoq̄ indivini hee ppositiones sunt 3 Dii, sunt 3 Domini fal se sunt, quia earum significata formalia, nempe Deitas, t Dominium, qid unum sunt; sd li hōō substantivum ē, cujus formale significatum ē humanitas: ḡ si hee aparte rei ē in se una, t eadem, n̄ dicentur plures homines ex sola singularitatum pluralitate.

Deinde: quia multiplicatio juxta contrarios, solum se habet ex parte singularitatum quin obstet unitati nature inesse nature: ḡ, qidqid sit de voce unitatis numerici, eodem modo perseverat indivisa in pribs natura humana, quo in 3 natura Divina: ḡ n̄ magis erunt plures homines, qam personę Divine plres Dii

Ptur jam min̄ pcipalis 1 silogismi contra Mastrium, t allio: natura, cui positive repugnat ss in multis, nequit ss universalis per indifferentiam; sd cuilibet nature aparte rei positive repugnat ss in multis: ḡ. Majr ē certa; aptitudo m̄ negativa ad essendum in multis, que ad universale p indiferentiam juxta adversarios requiritur, omnino incompativilis ē cum positiva repugnatia ad esendum in illis. Ptur mi: nature positive singulari, atque

ad unum determinatę positive repugnat ss in multis; sd quelibet natura aparte rei ē positive singularis, & ad unum determinata: ḡ quelibet natura aparte rei positive repugnat ss in multis. Maior ex eo constat qod singularitas, & determinatio ad unum ē pdicatum opositum tam universalitati, & aptitudini positive, qam negative ad esendum in multis. Ptur min: natura positive identificata cum unica individuatione, & singularitate ē positive determinata ad unum, & singularis; at quelibet natura aparte rei ē identificata positive cum unica individuatione: ḡ quelibet natura ~~[illegible]~~ aparte rei ē positive singularis, & ad unum determinata.

Confirmatur: ideo juxta adversarios natura humana esset universalis per indifferentiam aparte rei, quia sit conjunguivilis in sensu diviso cum pribus haecceitatibus; natura Petri vḡ ē universalis p indifferentiam, quia de se indifferens est, ut seclusa pertreitate, conjungatur cum paulleitate; sd hoc ē imposibile: ḡ & qod sit universalis per indifferentiam aparte rei. Ptur min 1o: quia eodem modo conjungivilis esset natura Pauli, itemque natura quęvis cetęrorum hominum cum singularitatibus, sicut natura Petri: ḡ tot essent aparte rei universale naturę, qot individua. — 2o: nequit natura Petri realiter & Phisice apertreitate distingui, ut ipsis adversariis notum ē; sd data hujus conjungivilitate cum paulleitate & Phisice & realiter aparte rei apetreitate distingueretur: ḡ repugnat hujusmodi conjungivilitas. Ptur min: natura Phisice & realiter cum pailuit

tate identificata a petreitate distinguitur Phisice t rea
liter: ḡ t natura Phisice conjungivili cum pailuitate
Ans patet. Ptus conseq.ª: n̄ minus arguitur realis se
paravilita nature Petri a petreitate ex conjungivili
tate ejus cum pailuitate, qam actuali separatio ex
identitate ejus cum pailuitate; sd n̄ minus arguit
distinctionem Phisicam realem realis separavilitas, qa
reali separatio: ḡ si natura identificata cum pailu
itate Phisice t realiter a petreitate distinguitur, simi
liter natura conjungivili, seu identificavili, cum pai
luitate a petreitate realiter distinguetur.

Dices: omnia hec convincere de natura, secundum qod
reduplicat singularitatem, ratione cujus ē extrinsece
determinata, t inpedita, ut sit in pribus; n̄ vero de na
tura ex se, t ratione sui, t secundum qod realiter form
aliter ex natura rei a singularitate distinguitur; quo
sensu nec dicit positivam determinationem, nec positivam
repugnantiam, ut sit in pribus; unde quantum ē ex se
potest p alliam singularitatem determinari, sicuti p
hanc ē determinata. Exemplum habet in materia 1a,
quę licet in sensu composito unius forme alliam hab
ere nequeat, nihilominus quantum ē ex se omnes ind
iscriminatim apetit. Sd contra ē: l solutio loquitur
de natura ex se secundum ss Phisicum t, reale, l secu
ndum ss intentionale, t Metaphisicum? si hoc secun
dum; verum ē, naturam n̄ potius ss determinatam ad
hanc, qam ad alliam singularitatem. Sd questio
de natura sub hanc consideratione accepta minime
procedit, cum n̄ de natura secundum se, aut in statu
Metaphisico, sd de ipsa a parte rei t in statu Phisico sint

instituta. Si sm; cum natura aparte rei sit realiter positive cum singularita identificata, nequit n̄ ipsam reduplicare, nisi p operationem intellectus prescindatur: unde ē realiter, t positive inpedita, ut sit in pluribus.

Solvuntur argumenta

53

Arguitur 1º: natura Petri aparte rei ē una cum natura Pauli: ḡ t universalis. Ptr añ: natura Petri n̄ ē formaliter distinta aparte rei anatura Pauli: ḡ ē una. Ptr añ: distintio in natura ē distintio specifica, sicut in singularitate distintio numerica; sd natur Petri aparte rei n̄ ē specifice distinta anatura Pauli: ḡ nec formaliter, sive innatura distinta. Ptr mi: Petrus t Paulus sunt ejusdem speciei individua: ḡ eorum natura aparte rei n̄ ē specifice distinta. Confirmatur: inter naturam Petri et naturam Pauli aparte rei datur carentiam illius distintionis que inter naturam Petri et Leonis intercedit, sd Petrus, t Leo distintionem formalem specificam inportant aparte rei: ḡ Pets t Ps distintionis specifice carentiam: sd carentia distintionis ē unitas: ḡ Petrus t Pls dicunt unitatem specificam aparte rei. Ad argtum nego añ: ad ptionem distingo añ: natura Ptri n̄ ē formaliter distincta aparte rei distintione diversificante, concedo añ; distintione identitatem excludentem, nego añ. t disgo majm ptivam: distintio in natura arguens diversitatem ē distintio specifica, condo majm; pure excludens identitatem, nego majm: t disgo mim: natura

Petri ñ distinguitur specie, facta ab intellectua natura Pauli, secundo mi^m; specie, que sit aparte rei, nego supositum t conseq^m: t disgo similiter ultimum añ: natura Petri Metaphisice accepta ē ejusdem speciei cum natura Pauli, condo añ: put aparte rei, subdisgo: ē ejusdem speciei fundamentalter, condo añ; formalter, nego añ, l potius supositum, t conseq^m.

Igitur pro intelligentia solutionis argti, t alliorum, que in presentiam simili modo objici possunt, sciendum ē, alliud ss formaliter differre, alliud formaliter distingui, si pprie loqui velimus. Primum habere pdicata formalia necdum formaliter distinta, sd etiam disimilia, t diversa, itaut distintio necdum exerceatur inter ipsa pdicata, sed ab ipsis, tamqam appria radice, inmediate oriatur; t hoc modo hōō a Leone distinguitur, quia necdum ratione singularitatis, verum etiam ratione rationalitatis, t irracionalitatis distinguntur; atq^e adeo ñ solum distinguntur numero, sd specie. Distingui vero formaliter solum dicit, habere naturas formales, sive pdicata formalia, distinta qdem, sd ñ omnino diversa, t disimilia; quia hujusmodi naturę distintio, sto in ipsa exerceatur, ñ tamen provenit a natura, sd a singularitate; atq^e hac distintione distinguitur natura Petri, a natura Pauli; unde ñ differunt specie, sed

solum numero.

Insuper quia aliqualis persepe adest equivocatio in usu, seu potius inhorum terminorum abusu, species aparte rei, genus aparte rei scire oportet, genus, t species, pprie loquendo, 2ę intentioni ss terminos, q rerum naturas n significant, secundum ea predicata, quæ ipsis independenter ab intellectu operatione conveniunt, sd secundum ea pdicata, quę preseferunt secundum qod abstractionis, seu cognitionis pcisive statum reduplicant. Si ęformaliter loquendo, natura humana denominationem speciei n subinduit, nec animalis natura denominationem generis, usqe dum intellectus per abstractivam cognitionem ab inferioribus concipiat, t faciat naturam unam, l formaliter, l proxime pdicavilę de multis, pro opinionum varietate postea examinanda. Unde cum status abtractionis, t status aparte rei omnino differant, termini isti species aparte rei, genus aparte rei, si formaliter suponant, inplicationem inportat.

Potest tamen dici, species aparte rei fundamentaliter (idem dic de genere) quatenus plura individua ratione similitudinis, qua inter se

conveniunt, et assimilantur, fundamentum intellectui prestant, ut natura omnium unam formaliter concipiat, et put sic eam denominet speciem. Atamen species in hoc sensu nihil alliud ē, qam colectio individuorum, quorum singula ppria unitate gaudent, atqe adeo predicati formalibs realiter distinctis. Sub hac consideratione nihil obstat, quominus species indivisivilis in plures species dicatur, habeatque suo modo unitatem, quia hęc n̄ ē formalis, qualis ad universale requiritur, sd tantum per aggregationem plurium in aliqa ratione similium, sicuti exercitus dicitur unus, ēto mille millibus hominum contest in qbs actu, et formaliter ē divisus; dicitur tamen unus, quia licet plures sint homines, n̄ tamen sunt plures exercitus.

His positis dicendum superest, individua naturę humanę a parte rei solum ss ejusdem speciei fundamentalis, qod nihil alliud ē qam homines ob similitudinem ad invicem fundametum intellectui prebere, ut heos sub unico pcisivo conceptu hōō atingat, ratione cujus precisionis remanet hujusmodi conceptus objectivus species, atqe ipsis logcē communis. hęc vero unitas fundamentalis, quę cum similitudine rea

le coincidit, pluralitatem entitatum essentiæ n̄ excludit, imo potius eam requirit; quia realis similitudo n̄ ē ejusdem ac ipsum, sed inter extrema realiter distincta versatur: oponitur tamen diversitati, seu dissimilitudini notabili: pter quod dixit Philosophus, equalia sunt, quorum quantitas ē una, t similia, quorum qualitas ē una; atn̄ una per identitatem, sed per hoc, quod adsit dissimilitudo, t diversitas notabilis.

Loquendo vero de specie formaliter accepta, sicut n̄ datur a parte rei, cum sit terminus 2æ intentionis, ut supra ajebamus, ita pter negationem suppositi n̄ valet hæc conseq^a, individua naturæ humanæ n̄ sunt diverse speciei formaliter a parte rei: ḡ sunt ejusdem speciei formalis a parte rei; quia a negatione dissimilitudinis, seu diversitatis ipredicato, quod extremē n̄ inveniatur, perperam arguitur ad unitatem, t entitatem ejusdem, ut videre licet in hanc: natura humana n̄ ē multiplex Deus; ḡ ē unus Deus; qia humana natura negit supponi constituta in ratione Deitatis. Quare in his l neganda ē conseq^a, l suppositum antecedentis. Ad confm dic, inter Petrum et Leonem a parte rei solum dari differentiam specificam fundamentaliter, sicut inter Pm̄ & Plm̄ datur specie

fundamentalis, ut ex dictis patet.

Verum etiam replicabis: distinctio numerica n̄ tollit unitatem specificam; sed Ps et Pls aparte rei solo numero distinguuntur: ergo heis ē unitas specifica. Majr patet, nam distinctio unice destruit unitatem sibi opositam; solum autem unitas numerica, n̄ specifica, oponitur distinctione numerice. — 2º: magis distinguitur Petrus ab equo aparte rei, qam a Paulo; sed ab equo distinguitur per naturam; ergo cum Paulo convenit in natura; alias n̄ magis distingueretur ab equo, qam a Paulo. — Ad 1m distingo majm: n̄ tollit unitatem specificam fundamentalem, cōdo majm; formalem, subdgo: que fiat p intellectum, cōdo majm; que sit aparte rei, nego majm; imo supositum, t concessa mi, nego conseqm. Solutio constat ex dictis: 1m m̄ explicabimus qomodo Ps t Pls possint dici aparte rei ejusdem speciei.

Ad 2m digo majm: magis distinguitur Ps ab equo, distinctionem explicantem diversitatem, condo majm; explicante puram pluralitatem, nego mjm: distgo mim similiter, negoqe conseqm. Itaqe supra distinctione pro carentia identitatis, tam distinctus ē Ps a Palo, qam equo, quia tam verum ē, n̄ identificari cum uno, qam n̄ identificari cum alio; cum hoc tamen coheret, Pm̄ cum Plm̄ convenire aparte rei in eadem specie fundamentali, qia ipsi in natura si

similatur; quare minus distat ab illo quam ab equo. Dissimilitudo m̄ magis t minus admittit, utpote in disconvenientia, t disconformitate fundata; n̄ autem distinctio. Vndi t si n̄ minus realiter distinguantur Petus e equus, magis tamen dissimilantur, qm Ps t Pls aparte rei.

Dices: q̄ Ps t Pls aparte rei sunt similes in natura; sd similitudo juxta Pilosophum ē unitas quedam: q̄ sunt unius nature. Distingo sub subptam: ē unitas conformitatis, condo mi^m: identitatis, nego mi^m t conseq^m sub eadem distinctione. Unitas conformitatis, qua saltim fundamentum ē similitudinis Ptri t Pli in natura, n̄ ē unitas formalis, seu carentia distinctionis in natura; sd potius similitudo in natura distinctionem ejusdem exiguit ut supra dicebamus; sd quedam ē unitas pportionis, in eo sita, qod Pts aparte rei sit hōo, sicut Plus ē hōo, sto natura humana in ipsis multiplicetur: ad divisionem m̄ individuorum numericam, sequitur divisio omnium pdicatorum in ipsis existentium; sicq^e Pts t Pls sunt duo homines distincti, duo viventia; totq^e sunt in rerum naturę humanę distinctę, quot homines realiter distincti.

Adduc n̄ quiesces: tota distinctio inter Ptm t Plm aparte rei oritur ab eorum singularitatibus; sd distinctio orta a singularitatibus n̄ exercetur in natura: q̄ natura Petri t Pauli remanet indistincta formaliter aparte rei. Ptur mi^r: sicut singularitas ē origo, t radix distin

tionis, sic natura convenientie; sed convenientia orta a natura n̄ exercetur in singularitatibus: ḡ nec distinctio orta a singularitatibus exercetur in natura. — Vani Scotistarum conatus sunt isti. Ad replicam in primis nego maj.m Distinctio m̄ inter Petrum et Paulum etiam oritur a natura in sensu reali et identico, licet n̄ ab illa Metaphisice accepta; quia in statu Phisico natura, et singularitas sunt unica, atque eadem realis entitas. Deinde aliter pmessa maj.ri nego mi.m: ad pbationem permissa majore concedo mi.m, et nego conseq.m Ratio ē, quia singularitas incapax ē recipiendi convenientiam, cum potius sit ipsa rāo formalis differentie; at vero natura ē distinctionis capax, quia hec optime cum similitudine compatitur. Preterquam quod, cum singularitas sit ultimus gradus individui, ipsa determinat superiores; n̄ econtra.

Arguitur 2o pro universali indifferentie, seu pro unitate negativa a parte rei: natura a parte rei ē indifferens ad universalitatem, et singularitatem positivam: ḡ ē negative una. Pr̄ ans: natura inadequate accepta, et prout virtualiter, seu formaliter a singularitate distincta, ē ad illam atque ad universalitatem indifferens: sed natura a parte rei ē virtualiter, seu formaliter a singularitate distincta: ḡ et indifferens ad universalitatem et singularitatem. Pr̄ maj.r: natura inadequate accepta, et ut a singularitate distincta, n̄ est essentialiter singularis: ḡ ē indifferens ad singul

aritatem et universalitatem. — Distgo ans: natura aparte rei ē indifferens fundamentaliter, cōdo ans; proxime, et formaliter nego ans; et aplicata distinctione pbationi, ultimum ans sic distingue: n̄ essentialiter Metaphisice singularis, concdo ans; essentialiter Phisice, nego ans et conseq.m Singularitas ḡ, adhuc ut natura distincta, ē eadem realiter entitas Phisica cum illa, atq̄e ad essentiam rei Phisice suptam pertinet. Quapter natura, adhuc ut a singularitate virtualiter distincta, ē in tali statu realiter inpedita, ut universalis aliqomodi sit; solumqe indifftiam remotam inportat, ut beneficio intellectus abstrahatur, atq̄e a singularitate inpediente liveretur, ut sic indifferens formaliter reddatur.

Replicabis: natura, cui ab intrinseco n̄ repugnat communicari pribs, ē saltim negative universalis; sed nature humane aparte rei ab intrinseco n̄ repugnat communicari pribs; alias dum concipitur, ut universalis, et pribs communicavilis, cum pdicato sibi repugnati conciperetur: ḡ ē saltim negative universalis. — Conssa maj.ri distgo min.m: n̄ repugnat communicari, communicabilitate, que sit ab intellectu, condo min.m; que sit aparte rei, nego min.m: et distgo conseq.: ḡ ē negative una, si li negative una denotet universalitatem fundamentalem, condo conseq.m, formalem, nego conseq.m. Natura ḡ aparte rei multiplicata, et divissa repugnat indivisioni, que sit aparte rei; at vero n̄ repugnat, imo rationis similit

tudinis fundamentum prebet, ut per actum pre
cindentem intellectus eam faciat una, proinde
qe prib. communicabilem.

Sd urgebis: natura humana ē actu in mu
ltis aparte rei: q̄ potest ss in multis aparte
rei; ab actu m̄ ad poām valet conseq.ª
Distgo ans: natura humana in se una, neogans;
in se multiplex t divisa, con.do ans, t conseq.m sub
eadem distinctione. Naturam humanam ss
pluribs commune in hoc consistit, qod una
in se existens, sic capax ut ab inferiora deter
minetur, t cum ipsis identificetur; quomodo
n̄ ē una aparte rei, qia in hoc statu l ē unius
natura, l plurium? si 1um n̄ ē capax, ut cum p
ribs identificetur: si 2um natura n̄ ē una sed
multiplex, nec ē potens pōa subjectiva ad esendm
in multis, quia aparte rei n̄ distinguitur, sed
potius cum multis identificatur; potest vero hoc
ipso, pōa objectiva, ss in multis; sd hec pōa ad
universale n̄ suficit.

Pro quo t alliis nota, qod pōa subjectiva ē capa
citas alicujus subjecti ad recipiendum aliquid
ase distinctum, ut pōa ligni ad formam statue.
Pōa objectiva ē non repugnantia subjecti ad
esendum id, qod esentialiter ē, v.g. pōa, qam
habet hōo, ut sit animl rationale. Quare hęc ob
jectiva pōa ab actu n̄ distinguitur, sd ē ipsim
et actus signate sumptus. Natura q̄ universalis
pōa subjectivam debet habere tanqam qid perfec
tivile ad aliqid perficiens, a quo distinguatur:

sic natura humana sub conceptu hoo Poa subjectivam inportat per petreitatem, pailuitatem & perfectivilem; ipsa vero natura aparte rei multiplex, t divisa poam tantum subjectivam habet, ut sit, qod e, nempe divisa t multiplex; t put sic n e contrahivilis, t perfectivilis per inferiora, sd e, t identificatur cum inferioribus.

Argues 3: materia 1a p unam formam determinata potest sucesive per alliam determinari: g natura humana per unam singularitatem determinatam, poterit determinari p alliam. — 2: pprioria produtione nature potuit Deus illam in Petro l in Plo producere, alliass determinatus ad unum: g natura e indifferens t ut in petro l in Paulo producatur. — Ad 1 nego conseqm; quia materia prima entitative a forma distinta, valet, una destructa, alliam recipere. Sd natura humana, quae cum singularitate identificatur, nequit, eadem permanente, semel singularitate destructa, alliam subinducere, ni realiter a prima distinguatur. — Ad 2 dist 8o ans: potuit producere eandem naturam in Petro l in Paulo, nego ans; naturam pprio individuo correspondentem, condo ans, t nego conseqm. Si qdem Deus nunqam potest naturam Petri in Paulo producere, neqe e converso; sd tota ejus libertas in unius l alterius productione resplendet, l nullius,

si maluerit.

Argues tandem: scientia et intellectus ē objecti universali; sed objectum precedit scientiam, et poām intelligentem: ḡ ante intellectionem, proindeq̄ a parte rei existit universale. Min̄ ex eo constat, qod intellect̄ ꝓprium n̄ eficit objectum; res m̄, que sunt objectum ipsius, ab eo n̄ fiunt. — Concessa maj.ri distingo mi.m: objectum precedit scientiam qoad substractum universalitatis, con.do mi.m; quoad universalitatem, subdistgo: fundamentalem, con.do mi.m; formalem, nego mi.m et consequ.m. Etiam si nature, seu res, que objiciuntur intellectui, ipsum precedant qoad substantiam, que universalitati substernitur, n̄ tamen qoad modum universalitatis. Precedit ḡ natura universalitate fundamentali; ab actu vero intellectu modificationem accipit universalitatis, sicut et abstractionis.

Questio 2a utrum natura secundum se aliqam habeat unitatem pluribus communem.

§1

Ex notitia preliminari circa universalis naturam satis innotescit, qualiter in triplici statu considerari valeat natura. Nunc autem de natura secundum se, sive in statu Metaphisico considerata nobis erit sermo. Et vero ꝑter dicta, ulterius sciendum ē, in natura sic accepta et posse considerari id, qod ex se, et ratione sui importat secund.m conceptum naturae, quiditativum sive essentiale; et secund.m id, qod addit ratione status. Sub ta consideratione solum importat ꝑdicata essentialia, et quiditativa

sibi intrinseca, ut natura humana vg animl rationale, quæ utiq̃ naturam in omni statu inseparabiliter comitantur, juxta illud, qidqid convenit naturæ in statu secundm se &c. Sub 2a vero plura addit, quæ sicuti t ipse status, accidentalia sunt natuê: hujusmodi autem pdicata solum ab extrinseco, t put in illo statu naturæ conveniunt, minimeq̃ cum ipsa ad statum Phisicum descendunt, ut ss ingeneravilem, incorruptivilem &c. His positis examinandm superest, utrum natura, atenti pcise essentialibs pdicati, unitatem habeat positivam, ratione cujus sit positive pribs communicabili; an vero dumtaxat negativam, quatenus nec unitatem, nec pluralitatem positive inportat, sd ab utraq̃ prescidit?

Assertio nostra

§2.

Natura secundm se nõ ẽ una positive, proindeq̃ nec pluribs positive communicabili; sd tantum negative ratione status. Ptr conclusio qoad primam partem: natura in statu contractionis nec ẽ una, nec pribs positive communis: ḡ nec natura in statu secundum sẽ. Ans ex pcedenti questione liquet. Ptr onseq̃a: qod positive convenit naturæ in statu secundm se, convenit in omni statu; sd ex antecedenti costat, natuê in statu contractionis unitatem positivam nõ convenire: ḡ nec naturæ in statu secundm se. Majr ptergam qod satis constat ex efactu relato, qidqid convenit naturæ in statu secundm se, convenit in omni statu, ulterius patet ex eo, qod natura secundm se unice pdica essentialia positive inportat, ut natura humana exp ḡ. ss animl rationale, t cetera q̃ in his includuntur; sd hæc naturam in

omni statu commitantur; in nullo m̄ statu valet consi
derari hōō, in quo animl rationale ipsi defficiat: ḡ qod
positive convenit naturæ 8.

Quoad 2am partem ptr asertio: natura in statu sec
undm se solum dicit ꝑdicata esentialia; sd ꝑ ut sic
nullum inpedimentum, sd solam indifferentiam ad
unitatem positivam, t singularitatem inportat; ḡ nat
ura secundm se ē negative una. Ptr mr: naturę pro
ut in tali statu nec convenit, nec repugnat unitas, sicut
nec singularitas, sd abutrage prescindit: ḡ in illo statu ē
indifferens adutrumlibet; sd in hanc indifferentia sita
ē unitas negativa: ḡ. Nunc sic: sd hęc unitas, seu indi
fferentia negativa naturę ratione sui n̄ convenit: ḡ
ratione status. Ptr sub sumpta: si tali indifferentia na
turę ratione sui conveniret, in omni statu esset in
differens; sd in omni statu indifferens n̄ ē, quia null
tiplex in statu contractionis, t una in statu logico: ḡ.
Majr ex dictis patet; t mr ex eo constat, qod natura ac
cidentaliter fit l singularis, l universalis, l indifferens,
pro variatione status. Assumptum patet ex D. Thoma opusc
55 (n̄ vero capite 4 de ente t esentia, ut plures asse
,, runt) ubi circa finem siqueratur, inquit, utrum ista
,, natura sic considerata, sit una, l plures? neutrum con
,, cedendum ē, qia utrunqe eorum ē extra intellectum
,, nominis, seu humanitatis, t utrunqe potest sibi accide
,, re. Si m̄ pluralitas sst de intellectu ejus, nunqam po
,, sset dici una: similiter si unitas est de intellectu ejus,
,, tunc est una, t eadem sortis, t platonis esentia, nec
,, posset in pluribs plurificari. ḡ si interrogetur, utrum
illa natura secundm se sit una, l plures? neutrum
ē dicendm Juxta Stum Doctorem; sd in hoc consit
at unitas negativa: ḡ natura secundm se unitatm

importat negativam ratione status.

Solvuntur argta 53

Arguesto: natura secundm se n̄ divisa ē positive: ḡ secundm se ē n̄ divisa: sd indivisio ē unitas: ḡ natura secundm se ē positive una. Secunda conseqa ex 1a infertur, quæ sic ptr: natura, quę secundum se n̄ ē positive divisa, ē n̄ divisa positive: ḡ si natura secundm se n̄ ē divisa positive, ē n̄ divisa positive. Ans ptr: a negativa de pdicato finito optima ē conseqa ad affirmativam de pdicato infinito; sed hęc ppsitio, natura secundm se n̄ ē positive divisa ē negativa de pdicato finito: ḡ optime infertur, natura secundm se ē n̄ divisa positive, quæ ē affirmativa de pdicato infinito. Majr patet ex dealectica, ut in hoc exeplo, hoō n̄ ē Leo: ḡ ē n̄ Leo. Secundo: carere divisione formaliter importat n̄ divisionem, seu indivisionem; sd natura secundm se caret divisione: ḡ formaliter habet n̄ divisionem, seu indivisionem.

Ad 1m concessa antecedenti, ambas negabis conseqas. Ad pbationem disgā majm: a negativa de pdicato finito optima ē conseqa ad affirmativam de pdicato infinito, si subjectum absolute sumatur, condo majm; si subjectum aliqa reduplicatione aficiatur, qualis ē tot secundm se, nego majm; t concessa minori, nego conseqm. Ut igitur recte arguatur a negativa de pdicato finito ad affirmativam de infinito, necesse ē, qod ex parte subjecti nulla adsit reduplicatio, ratione cujus extrahatur a participatione alicujus formę exclusive pdicati particula n̄ afecti: quia tunc etiam si

negativa sit falsa vero erit afirmativa licet m̄ tunc verum sit qod n̄ habeat illud predicatum, falsum tamen ss̄ potest, qod habeat formam illi predicato repugnantem. Quare etiamsi vera sit hec, Petrus in quantum hoō, seu esentialiter n̄ ē albus; falsa tamen ē hec, Petrus inquantum, hoō seu esentialiter ē n̄ albus: quia licet alvedo n̄ sit de hominis esentia, n̄ tamen ē de hominis esentia aliqid repugnans albedini; alioquin, ut supra de unitate arguebat D. Thomas, nunqam ei conjungi posset alvedo. In predictis ḡ n̄ valet conq.ª quamvis m̄ natura secundm se n̄ habeat divisionem, n̄ tamen habet aliqid divisioni opositum: unde neqe ē divisa, nec n̄ divisa, sd abtraqe prescindit.

Ad 2um distgo maj.m: carere precisive, t negative divisione importat indivisionem, nego maj.m: carere repugnanter, t positive divisione, con.do maj.m: similiterqe distingo mi.m: natura secundm se caret pcisive, t negative divisione, conc.do mi.m; repugnanter, t positive, nego mi.m t conseq.m. Natura secundm se, cum adivisione prescindat, caret negative divisione; ceterum hoc ad indivisionem n̄ sufficit; hec m̄ ulterius aliqam exigit formam divisioni opositam; quę in natura secundm se n̄ invenitr: Dico: ss divisum, t ss n̄ divisum sunt contradictoria; sd cui unum ex contradictoris n̄ convenit, alliud convenire necesse ē: ḡ si natura secundm se n̄ ē divisa, ē indivisa. Distgo maj.m: sunt contradictoria, respectu subjecti absolute supti, con.do maj.m; respectu

subjecti reduplicatione accepte, nego maj.m; t distgo min.m: subjecto absolute supto, cui unum ex contradictoriis n̄ convenit, alliud convenire debet, con.do min.m si subjectum aliqa reduplicatione afficiatur, nego min.m, t conseq.m

Etsi m̄ subjecto, quod ē aparte rei, nequeat ex duobus contradictoriis alterum defficere, potest tamen sub illa reduplicatione secundm se., quia tunc eque ab utroq.e prescindit, t ad utrunq.e precisive, seu n̄ repugnanter se habet. Sane ex minori argumenti crude intellecta qam plurima sequerentur absurda, ut si dicas, n̄ datur existentiam hominis independenter a voluntate Dei: ḡ datur contradictorium existentię hominis, seu carentia existentie hominis independenter a voluntate Dei: existentia Dei n̄ ē contingens: ḡ carentia Dei ē contingens, quorum qodlibet absurdum ē dicere. Fieri q valet, ut aliquis modus aponatur, utrunq.e contradictorium sub tali modo deficiat.

Arguitur 2: natura secundm se ē ens reale; sd ens reale ē unum unitate positiva; cum unitas positiva sit passio, seu entis reali pprietas: ḡ natura secundum se ē una unitate positiva. Concessa maj.ri distgo min.m: ē unum unitate positiva transcendentali, con.do min.m; unitate haga, t universali, nego min.m; t similiter implicita probatione distincta nego conseq.m. Per hoc qodlibet ens unum transcendentaliter dicitur, qod n̄ dividatur in plura ejusdem nominis, t rationis, distinctumq.e sit ab omni n̄ ipso, ut Petrus in plures Petros: ceterum hujusmodi unitas ad universale n̄ sufficit; alias unus Petrus universalis foret. Natura ḡ secundm se ē una unitate trancendentali, quatenus per suam exentiam ab omni, talem exentiam n̄ habentem, secernitur, quod cum unitate numerica compatitur, ad universalitatem insufficienti.

Argues 3: naturę aparte rei n̄ congruit ss̄ nega
tive unam: ē nec nature secundm se; cum id, quod
convenit naturę secundum se in omni statu ipsi co
nveniat. — Conceso antecendenti, nego conseq̄m; tinp
licitam probationem distingo; quod convenit positive
t ratione sui nature secundum se, in omni statu
convenit, concedo; quod convenit pcisive, negative,
t ratione status, nego ppositionem. Natura secundm
se tantum dicit positive esentialia pdicata, quę pterea
ipsi in omni statu conveniunt. Quę vero negative dicit,
atqe ratione status, sicut pprie loquendo ipsi n̄ conve
niunt, sic nec ipsam in omni statu commitantur; di
cere autem negative unitatem, n̄ ē eam pprie dicere,
sd potius ejus opositum n̄ importaret, scilicet plurali
tatem. Cum vero ex eo, quod naturę n̄ conveniat ali
qid secundm se, perperam inferatur, illud aliquid ip
si in aliquo statu n̄ convenire; hinc fit, qod licet na
ture secundm se pluralitas n̄ conveniat (qod ē di
cere unitatem negative) nunqam concluditur, plura
litatem ipsi in omni statu n̄ convenire, seu dicere
negative unitatem in omni statu

Questio 3 an cognitione pręcisiva an vero compa rativa fiat universalia? pre livantur aliqua §1.

Questionem parvi momenti n̄ parum dific
ilem rerum varia autorum placita, qbs dis
cutiendis n̄ multum interest inmorari. Pro
nunc suficiat memoria recolere universalis tam
Metaphisici qam Logici definitiones, atqe inter utr
unqe distinctionem jam vobis expositam. Triplex
communiter actus intellectus huic universali negotio

perficiendo ab autoribus designatur. 1° ē simplex abtractio, qa natura adifferentiis ipsam determinantibus denudatur; cujusmodi sunt singularitas existentia, hęc patria, hic status, hęc lignamenta, t reliqua, quæ individuum designant. 2° actus simplex cōparatio dicitur, quę naturam jam abtractam, t unam comparat cum inferioribus, aqbs fuit precisa; aprehendendo scilicet ejus convenientiam cum multis. Dicitur atē hęc cōparatio simplex, qia nil per illam affirmatur l negatur, sd precise cognoscitur natura cum ordine ad inferiora tamqam ad sue havitudinis terminos.

Tertius denique actus ē comparatio cōposita, qua intellectus naturam ad inferiora ordinat per actualem affirmationem, l negationem; ut dum actu predicatur animl de homine; l animl, qod ē universale, actu comparatur ad hominem, qui ē inferior, atqe de illo predicatur t affirmatur. His prelibatis, pro varietate actus intellectus orta ē diversitas sententiarum. Quidam Thomistę, t Scotistas, qos citat, t sequitur Mastrius, universali tam logo, qam Metaphisico contruendo simplicem cōparationem necessariam asserunt. Plurimi vero Thomistę hujusmodi comparationem universale logm opus habere defendunt, Metaphisicum vero abtractionem simplici ss contentum. Alli denique utrunqe universale per simplicem abtractionem fieri judicant. Sic plures ex nostratibus, qbs cum sit.

Asertio nostra 52.

Quodlibet universale simplici abstractione perficitur. Constat ex D. Thoma 1 parte qne 85 a 3 ad 1m ajente: intentio universalitatis provenit ex abtractione intellectus, deinde sic urebiter ratio per conclusio: cogtio,

quę reddit naturam intentionaliter unam, atque ab im
pedimentis pdicationis liberat, eam constituit univ
ersale, tam Metaphisicē qam Logicē; hujusmodi fit
natura per simplicem abstractionem; ḡ per eandem
constituitur universali tam Metaphisice qam Logicē.
Ptr maj: natura intentionaliter una, atque ab imp
edimentis predicationis liberat, expedita manet ad
predicationem: ḡ t universali tam Metphice qam
Logice. Conseq̄a patet; qia si expedita manet ad pre
dicationem, apta ē ad predicationem put ad uni
versalitatem tam Logicam, qam Metaphisicam ex
igitur. Ans similiter constat; sicut in predicatio
nis impedimentum obstat predicationi naturę, scilicet
veritas ab impedimentis eam debet expedire.

Aliter ab impedimenti ptr conclusio qoad 2 partem:
universale logicum ē proxime predicabile de omni
bus, t singulis, aqbus abstrahitur, sub ppriis cujusque no
minibus, t conceptibus, ut de Petro, de Joanne Socrate &c.
sd implicat qod hęc predicabilitas constituatur p comp
arationem ad ea omnia sub ppris cujusque conceptibus;
ḡ universale logicum per nulam constituitur comp
arationem: ḡ simplicem abstractionem. Ptr mi: compar
atio ad omnia ea sub ppriis cujusque conceptibus sup
onit cognitionem omnium eorum sub ppriis con
ceptibus; sd hęc cognitio repugnat: ḡ. Ptr mi: rep
ugnat cognitio infinitorum sub ppriis eorum co
nceptibus; sd ea omnia, qbus natura valet comp
arari, sunt infinita, cum necdum sit pdicabi
lis de existentibus, sd etiam de possibilibus, quę in
finita sunt: ḡ. Conf: posita comparatione nature

abstractę cum uno tantum individuo v.g. hominis ut sic cum Socrate, l hōō ut sic ea sola comparatione constituitur Logce universalis respectu Platonis, t cęterorum; l non? si 1um, ḡ hōō ut sic constituitur proxime predicabilis de Platone et cęteris absqe cōparatione cum ipsis; atqe adeo n̄ erit opus comparatione, ut natura vere dicatur, t sit proxime predicabilis. Si dicatur 2um, nempe, n̄ constituit proxime predicabile de ceteris sola comparationem ad Socratem, sd de Socrate tantum infertur, qod nec comparatione ad Socratem fit proxime predicabilis de Socrate. Pr hec sequela: implicat universale Logicum predicabile de uno tantum; definitur m̄ aptum predicari de multis: ḡ sola comparatione ad Socratem natura hominis n̄ fit proxime predicabilis de Socte. Cm igitur nunqam verificetur, naturam ad omnia, t singula ss comparatam, nec ad universale Logicum opus erit cōparatione.

Solvuntur argta §3

Argtur 1o: universale tam Metaphisicum, qam Logicum ē unum: esentialiter respiciens plura, ut superius inferiora; sd hujusmodi respectus n̄ fit abstractione, sd comparatione: ḡ universale tam Logicum, qam Metaphisicum constituitur comparatione, t n̄ abstractione. Majr constat t mr̄ ptr: universale abstractione fit unum a multis, respicitqe multa ut terminum a quo; sd respectus, quem importat universale, debet esse ac multa, ut terminum ad quem, qod fit comparatione: ḡ. Distgo majm: ē unum respiciens plura respectu trancendan

tali, con^do maj^m; predicamentali, nego maj^m; t sic dis
tinta mi^ri nego conseq^m. Ad probationem concessa
majori, nego mi^m. Igitur respectus ille transcende
ntalis, qem importat universale, consistit in aptit
udine ad predicationem de multis, sicut quevis potentia
ad pprium actum similem dicit respectum: t qu
ia aptitudo abstractione fit, sic etiam respectus tra
nscendentalis. Sic lapis expolitus per depurat
ionem ad superfluum actus reditur, ut cum aliis in
edificio conjungatur.

Hic vero respectus, quia terminum n̄ existentem,
vel actu positum n̄ requirit, licet exigat respe
ctu predicamentalis, sd dumtaxat posibilem, ita
neq actualem ad terminum comparationem expo
cit. t licet a nobis n̄ nisi terminis comparativis ex
plicetur, n̄ alius ex parte objecti his terminis res
pondet respectus quam transcendentalis, ab ipsa
aptitudine indistinctus. Sic universale nisi termini
comparativi explicari nequit, uti ex ipsius liquet
definitionem; t tamen majori adversariorum
turba consentiente, n̄ alius respectus, qam tra
nscendentalis ipsi inest; proindeqe nec ad suico
nstructionem necessariam reputant notitiam co
mparativam. De universali Metaphisico intellige.

Nec item ut universale constituatur superius, seu
amplioris extensionis qam ejus inferiora, requiri
tur, qod inferiora existant; proindeqe nec alius respec
tus, seu ordo, pter transcendentalem: sicut omni
potentia ē ab eterno virtus superior qacunqe vir
tute creata, qin hec ab eterno existat. Nec inconve
niens ē qod sola abstractione simplici, qua natura
a multis separatur, et respicit multa, ut terminum

aquo, fiat nẽtiam una versus multa potentialiter, proindeq̃ respiciat ipsa ut terminum adqem; cum sola abstractione maneat apta, ut sit in multis; sic, etiam juxta adversarios, cum abstrahitur a multis ẽ proxime comparavilis ad multa ante actualem comparationem: ubi simul vides multa ut terminum aquo & ad quem.

Arguitur 2: tunc natura ẽ proxime predicavilis, cum inter aptitudinem, & pdicationem actualem nihil mediat; sd inter abstractionem positivam seu simplicem, & actualem predicationem mediat simplex comparatio; ḡ per abstractionem non fit proxime predicavilis. Ptr mi: inter abstractionem, & actualem comparationem mediat cognitio convenientiẽ naturæ universalis cum inferioribus; de hac m̃ in pdicatione judicat; de incognitis autem judicare nequit; sd cognitio illius convenientiæ ẽ simplex comparatio: ḡ inter abstractionem, & actualem predicationem mediat simplex comparatio. Disgo maj.m: cum nihil mediat, quantum ẽ ex parte naturæ communis con.do maj.m; quantum ẽ ex parte poẽ judicantis, nego maj.m; & concessa minori, Distingo conseq.: n̄ fit proxime predicavilis proximitate activa, & extrinseca universalis con.do; proximitate pasiva, & intrinseca, nego conseq.m. Si m̃, quæ ex parte intelligentis ante actualem predicationem prerequiruntur, expectentur, sic plurima mediant abstractionem inter & comparationem compositam; nempe aphensio singularium, imperium voluntatis intellectum ad predicationem moventis, concursus Dei &c: quæ tamen, adhuc juxta adversarios, necessaria n̄ sunt, ut natura proxime predicavilis dicatur: ex qbs

statim corruit argtum. Sufficit ḡ ut natura sit pro
cxime predicabilis, qod presens sit intellectui, libera
ab inpedimentis, quę officere possunt predicationi
de quolibet. Sicut lapis expolitus ē ex se procxime
cum alliis conjungibilis, etiamsi ex parte operanti
um plura allia prerequirantur operari ante actua
lem conjuntionem; quę qdem extrinseca sunt apt
iduni lapidis ad similem conjuntionem.

Dices: hōō ut sic ē indifferens, ut sit species pre
dicabilis, l subjicibilis, put nempe comparetur l ad
individua, l ad genus: ḡ ut sit determinate pre
dicabilis exigitur ejus cum individuis comparatio.
Nego ans: nam hōō ut sic ex se determinate ē sp
ecies subjicibilis, t predicabilis respectu diversorum,
quin ad hoc requiratur comparatio; sd sufficit simu
ltanea in natura aptitudo, ut, si intellectus indiv
idua cognoscat, eam de illis predicet; si genus, eam
illi subjiciat; quę aptitudo ē in natura per abstra
ctionem; sicut ab ea juxta adversarios provenit
si multanea nature aptitudo, ut actualiter comp
aretur tanqam superior ad individua, tanqm in
ferior ad genus.

Questio 4 quodnam sit inmediatum universalitatis subjectum? S V

Terminus concretus ut vidistis in sumulis, semp
per qodnam veluti compositum ex modo sig
nificandi presefert, aut ex materia, t forma ut
hōō ex corpore t anima; aut ex suposito t natura,
ut Petrus ex personalitate, t humanitate, aut ex
subjecto t accidenti, si concretum accidentale sit,

quale ē universale. In eo m̄ consideratur id, qod denominationem suscipit universalis, seu quod universale denominatur; quodqe proinde materia, subjectum, & substractum universalis dicitur quia ē id, qod universalitatem recipit, seu cui universalitas suscernitur. Intelligtr etiam in ipso concreto universalitas ipsa, tamqam forma materia, seu substractum afficiens, ipsum universale denominando. Qotqot precisiones objectivas negant intergradus Metaphisicos individui, tam interse, qam respectu singularitatis, de qbs postea, consequenter affirmant, substractum, seu materiam universalis Logici omnia esset singularia, n̄ clare, sd confuse cognita; proindeqe ex omnium individuorum colectione tanqam ex subjecto, & ex cognitione ipsa confusa illorum tanqam ex forma, fabrica universalis construitur. Econtra vero Thomistæ omnes, & Scotistæ, precisionem objectivam propugnantes asserunt, materiam universalis illam ss naturam, quæ objective precisa ē, & quæ secundm totum, qod dicit ex parte objecti in statu secundm se ratione sui, descendere potest in statum Phisicum, ubi identificetur cum pluribs, l possit identificari, & predicari. Positio ista simplicior ē, uti nobis videtur, atqe magis rationi consentanea, utpote actior nostris locutionibs. Quare sit.

Nostra conclusio 52

Substractum universalis n̄ ē colectio individuorum, sd natura ab his abstracta. Ptr conclusio ratio ne: inmediatum substractum universalitatis ē un um aptum predicari de pluribus; sd colectio in dividuorum n̄ ē unum aptum predicari de pluribus, sd precise natura abstracta: ḡ hec t n̄ illa erit inmediatum universalitatis substra ctum. Min̄r ex eo patet, quod colectio individ uorum pluralitatem inportat. — Conf.tr univer sale specificum v.g. formaliter predicatur de quo livet individuo, cum verum sit dicere Petrus est hoō, Paulus ē hoō sd colectio ~~rum~~ indivi duorum nequit sic predicari; falsum nanq̄ ē Petrum ss omnes homines, seu colection em omnium inconfuso: ḡ idem qod prius. — Respondent Jesuitę atq̄e eorum sequaces, totam colectionem n̄ predicari de quovis individuo, sd solum secundm aliqam sui partem cuilivet cor espondentem, cum ipsoq̄e identificatam; proinde qe de Petro verificari qo ad hanc determinat am humanitatem et singularitatem, quę petri su nt ꝓprie, n̄ vero quo ad allia: quia predicata ta lia sunt, qualia permituntur a subjectis; ad modm quo juxta thomistas, licet ens omnes contineat di fferentias, n̄ omnes de qualibet predicantur diffe rentia, cum de illa predicatur ens.

At vero solutio falso nititur funda mento, qia regulam assignat pro univocis, quę so lum in analogorum predicatione locum habet: pro univocis m̄ designari debet illud proloquium, cum qidpiam de quopiam predicatur, quod dicitur de

predicato, dicitur etiam de subjecto: ex quo statim aparet diparitas; quia ens ē analogum, ut in Metaphisicam videbitis, universale vero univocum. Deinde inpugnatur solutio: predicatio ista Ptr ē hōō ē superioris de inferiori, sive universali de particulari: ḡ si predicatum solum ē superius, t universale quatenus totam colectionem ambit, tota colectio de Petro predicantur. Ulterius; cognitio hec hōō omnes homines, et omnium naturas ex parte objecti cognoscit seu atingit, juxta contrarios: ḡ totum objectum de Petro predicatur l n̄? si 1um; ḡ natura omnium de Petro predicatur, maxime quia tota colectio denominationem pdicavilis suscipit. Si 2um; ḡ sola determinata natura Petri de ipso predicatur, proindeqe predicatio n̄ erit universalis de particulari. Deniqe: natura humana secundm portionem Petro correspondentem ē natura Petri; sd natura Petri ē singularis, t n̄ōn universalis: ḡ predicatio naturæ de Petro n̄ erit universalis de particulari. Exptr: colectio ē universalis secundm se tota, t ut colectio ē; sd de Petro n̄ predicatur tota colectio, sd solum natura illi corpetens t cum illo identificata: ḡ n̄ predicatur natura universalis, sd singularis.

Solvuntur argta §3.

Argues 1o: materia universalis logici ē potens de pluribs predicari; sd natura ab inferioribs abstracta neqit de pluribs predicari; ḡ hujusmodi natura n̄ ē materia universalis. Ptrmr: natura, quæ cum pluribs n̄ identificatur, nequit

predicari de illis; sd natura de singularibus ab
stracta n̄ identificatur cum pribus: ḡ. Maj.r ex
eo patet, quod ab identitate predicati cum su
bjecto pptio dicitur vera. Ptr mi.r: natura abs
tracta ē una, juxta nostrum dicendi modum;
sd natura, quę ē in se una, requit cum pluri
bs identificari; allias m̄ simul esset una t plures,
divisa, t n̄ divisa, quę repugnant: ḡ. — Ad arg
tum nego mi.m t distgo mi.m pbationis: n̄ potest
identificari cum pluribus, quoad conditionem
predicavilitatis con.do mi.m; quoad rem predicata
subdigo: requit identificari cum pribs cum sui
indivisione, con.do mi.m; cum sui divisione, nego
mi.m t consq.m. Igitr in qalibet pdicatione con
sderandm ē t id, qod se habet ex parte predica
vilitatis, sive p modm conditionis ad pdicatio
nem; t quod requiritur ex parte rei predicatę,
sive ad verificationem ppositionis.

Ad primum requiritur unitas naturę,
quę sicut ipsi n̄ ex se, t ratione sui convenit, sd
solum ratione status, sic nec ab inferiora descen
dit, nec identificatur cum ipsis; sd solum ut co
nditio necessaria concurrit, ut sit Loga pptio,
formalis, atqe superioris de inferiori. Ex parte
vero rei predicatę opus ē identitate naturę cum
inferioribus, quę revera adest in natura abstr
acta; quia cum natura, quę predicatur, eadem
sit, quę fuit a singularibs separata, requit n̄ hab.
ere realem cum illis identitatem; n̄ tamen in
divisa, t una manens, sd divisa, t multiplex jux
ta multiplicationem individuorum. Unde natura ē

una, & indivisa ratione status; divisa vero, & multiplex a parte rei in individuis in quo nulla adest oppositio, aut repugnantia: quare illud idem quod identificatur cum Petro v.g., si sumatur objective & precisive a singularibus ē affirmabile de reliquis; quia idem objective et per rationem, potest sī realiter multiplex

Replicabis: in hac predicatione Petrus ē hoō natura n̄ prescindit a Petro: g de illo n̄ pdicatur natura precisa. Ptr ant: in hujusmodi pdicatione natura cognoscitur in Petro; sed natura quę cognoscitur in Ptro, ab illo n̄ prescindit: g. Ptr maj: in hac pdicatione natura identificatur, & dicitur de Petro: g cognoscitur in ipso: Distgo ant: n̄ prescindit ex parte subjecti, condo ant; ex parte pdicati nego ant & conseqm. Ad pbationem distgo majr: & cognoscitur in Petro tanqam ipsius ppria, nego majm: tanqam illi conveniens, concdo majm; & distgo mim: quę cognoscitur in Ptro tanqam illius ppria, codo mim; tanqam illi conveniens subdtgo: n̄ prescindit ex parte subjecti condo mim; & pare pdicati, nego, mim, & conseqm. Ad ultimam pbationem distgo ant; in hujusmodi pdicatione natura dicitur de Petro attributive, concdo ant, apropriative, nego ant, & conseqm. Chi recte intellectis necdum presens solvitum dificultas, verum etiam resolutioni sequentis dubii via aperitur.

Licet g ex parte subjecti pdicte pptionis natura a Petro n̄ prescindat, quia idem ē Petrus, ac hic hoō, sicut accidit ex parte pdicati. Raō ē, quia tunc n̄ pdicatur de Petro ppria ipsius natura, sd natura humana absolute, & ex terminis ab omnibus pcisa;

hęc autem licet Petro attribuatur, n̄ predicatur ut ꝓpria, t peculiaris ipsius Petri; atqe adeo adhuc de alliis manet ꝑdicavilis: quod m̄ natura humana, ut talis Petro conveniat, n̄ tollit, quod alliis possit convenire, t attribuit. Solum igitur Petro apropriatur humana natura dum dicitur Petrus ē hic hōō; quia tunc ex parte ꝑdicati aponitur contractio ad diffiam, singularitatem scilicet; atqe solum ꝑ hanc determinationem tollitur universalitas; n̄ vero cum dicitur qod ē hōō atributive, seu illi convenire naturam humanam; hęc m̄ ab omnibus prescindit ex parte ꝑdicati, omnibusqe uniformiter convenit. Sd de eis dubio mediate sequenti redibit sermo.

Inquires primo que nam sit forma tam logicam M. et universalis?

Ex dictis liquido infertur nullam in rei viritate inter ꝑtā singulari reperiri singularitatem ꝑerter fundamentalem seu similitudinis equivalentie, qa intellectus utatur in ordine ad scientias, acsi stricta foret: nullumqe dari objectum cognitionis determinate, qod aparte rei unum, realiter de ꝑribus dicatur, neqe reale, neqe fictitium, quoniam illud ab unitate recedit, istud ab identitate. Hinc etiam consequter ab ea, que circa objectum formale logice diximus, colliges: naturam solum dici universalem prout formaliter includit denominationem rationis invi aptus prescindentis eam a pluralitate t divisione; que denominatio universalis forma, ratione cujus natura

reditur apta, ut sit in pribs, cum ipsisqe identific
etur. Natura m̄ humana, ut objective a petreita
te, t pailuitate, alliisqe singularitatibs precisa, ni
hil retinet, per qod repugnet identitati cujusli
vet ipsarum; hec siqdem repugnantia ex eo prove
nit, quod cognoscatur identificata cum petreita
te v̄ḡ, ratione cujus identitati pailuitati repug
nat: si ḡ p actu intellectu precisivum cognoscitur,
ut ab illis differenti separata, jam cognoscitur ut
eadem, t eodem modo communicavili omnibs.

Vides etiam, qa cum hec unitas fiat per cogniti
onem, ~~nam~~ sicuti natura secundm se, sive secundm
esse signatum, prescindit a precisiva cognitione, pres
cindit pariter ac unitate. — Sd dices: natura p int
ellectum abstracta n̄ magis ē una, qam multiplex,
cum eque prescindat tam areali unitate, qam a mu
ltiplicitate: solum ḡ negative dicit divisionem, l ind
ivisionem sui, n̄ autem positive; allias etiam natura
secundm se, quia ab utraqe prescindit, esset una po
sitive, contra dicta. — Respondeo, naturam abstract
am areali unitate, t multiplicitate eque prescinde
re, cum prescindat ab omnibs, t aquavis determina
te singularitate. Ceterum, ut reduplicat conceptum
adunativum, seu precisivum, positive repugnat multi
plicitatis rationi, cum appareat intellectui, ut una;
proindeqe ab unitate intentionali n̄ prescindit, que
ē unitas universalis: e contra vero ab hac, t ab illis na
tura secundm se prescindit. Cetera, que contra hanc
universalis formam objici possunt, ex dictis qnē ulti
ma de objecto Logce soluta manent.

Inquires secundo

Nunc universale salvetur in actuale predicatne

Ratio dubitandi ē quia universalitas amititur per determinationem ad unum, cum universale ordinem ad plura essentialiter importet. Unde licet animl vg̃ sit qid universale, in hac tamen prdicatione Petrus ē animl universalitatem videtur deperdere: de Petro m̃ predicatur animl cum ipso identificatum, qod qdem determinatum ē. Nihilominus cum communi sententia assero, naturam in actuali de inferioribus predicatione universalitatem servare. Ptr assertum ratione: hęc ppositio Petrus ē animl, ē superioris de inferiori, cum n̄ sit equalis de equali: g̃ ē universalis de inferiori. An̄ constat, tum quia allias illa ppio esset singularis de singulari, ac subinde hunc redderet sensum, Petrus ē animal Petri; sicqe bene diceretur solus Petrus ē animl, sicut vere dicitur solus Petrus ē animl Petri: tum etiam quia hec ppio Petrus ē animl latius patet, qam hec Petrus ē hoo; ex hac m̃ infertur, qod n̄ sit equs; secus ex illa: expositione namqe generis n̄ sequitur negatio speciei: g̃ latius patet illa prehac, proindeqe majm preistam universalitem retinet. Tum quia ppio equali de equali convertitur simpciter, ut hęc hoo ē animl rationale, animl rationale ē hoo. g̃ etiam illa ppio Petrus ē animl simpliciter converteretur.

Pro ratione dubitandi, pterdicta in responsione ad ultimam replicam qnis mediate pcedentis, quę preocculis sunt havenda, observa: in qualivet ppne mentali subjectum, pdicatum, et copulam, sive utriusqe compositionem, p qam extremorum identitas representatur invenire: per subjectum mentale solum subjectum objectivum

p pdicatum mentale, precisum t nudum pdicatm objectivum: 3 g hec l realiter, l tantum virtualiter distincta, in ppriore mentali concurrunt: quare licet ex parte cōpositionis, sive copulę animl identificatum cum Petro, proindeqe determinatum representetur; ex parte tamen pdicati ut objective distinctum ab ipso representatur, ac subinde ut universale. Pergod constat ad rationem dubitandi.

Sddices: in prefata ppre animal in quatum universale n̄ pdicatur de Petro; falsum m̄ ē, god Petrus sit animl universale: ḡ li animal in hujusmodi pdicatione n̄ retinet universalitatem. — Respondeo, quod in universalis pdicatione universalitas n̄ predicatur ut god, seu n̄ ē res predicata; sd pdicatur ut quo, l ē conditio, ut res predicetur. Sic hōo, ut universalis, l quia ē universalis ē potens predicari de Petro in sententia adversariorum; t tamen universalitas ipsa n̄ ē potens de Petro predicari, ob predictam rationem.

Questio 5ª quomodo natūra universalis, l plures rationes ejusdem rei inter se distinguantur? prelivantur aliqua et referuntur sententię §1.

Quoniam universale, de quo in presenti, precisionis, seu abstractionis notitiam tanqam ipsius cause efective, ut supra questione 3 hujus tractatus ajebamus, prerequirit, muneris licet Metaphisice sit, presens discutere dubium, communis tamen usus, t utilitas jam jam obtinuit, ut in logā enodaretur; t merito. Infusum

siqdem ē apud omnes, prefatam naturę ab in
ferioribs abstractionem alicujus distinctionis bene
ficio, inter hęc, t illam intercedentis, duntaxat
fieri posse. Cum igitur una, eadenq^e realis na
tura p̄ribs abundet rationibus, seu p̄dicatis l
genericis, per quę cum alliis diverse species sub
jectis convenit; l specificis, quę cum his, quę solo
numero differunt, communia habent, ex his gene
rica p̄dicata eo universaliora sunt, quo ad p̄res
species se extendunt, ideoqe superiora apellan
tur, quorum respectu, quę pauciores species sub
se conprehendunt, inferiora dicuntur; atq^e om
nia gradus Metaphisici nominantur; ab ipsis m̄
usqe ad infimam rationem individui quasi gra
datim descendimus; in Petrō hęc p̄dicata sub
stantia, corpus, vivens, animal, hōo, t talis hōo
singularis, nēnpe Petrus ab omni allio homine dis
tinctus: interquę singularitatis gradus dicitur in
dividualis, seu materialis; allii vero formales,
seu Metaphici, t esentiales. De omnibs autem in
quiritur quali distinctione ad invicem disting
uantur?

Distinctio ḡ, precipuum hujus disputationis sub
ectum, ē carentia identitatis, l pluralitatem faciens
inter extrema, quę afficit: eo m̄ sensu, quo extrema
fuerint plura, erunt t distincta. Dividitur ja sui divi
sione distinctio in realem, t rationis. Ja versatur in
ter extrema, quę a parte rei, seu ante omnem intell
ectus operationem plura sunt, ut Petrus, t Pls: t hęc
ē multiplex. Allia positiva, allia negativa: ja est,
quę intercedit inter extrema positiva, ut inter
Ptm t Plm. 2a ē, quę datur inter extrema negativa,
l qrum alter saltim negativum sit, ut inter carenti

am Ptri, t carentiam Pli, ut inter carentiam Ptri et ipsum Ptri. Distentio realis positiva allia ē entitativa, seu major, id ē, quę datur inter rem, t rem, ut inter brachium, t femur: allia modalis, seu minor, quem videlicet inter rem, t ejus datur modum, ut inter digitum, t suam inflexionem.

Item distentio realis positiva allia dicitur esentialis, allia numerica, allia accidentalis. Esentialis ē, quę a principiis esentialibus desumitur, seu quę datur inter ea, quorum unum alliam ab allio esentiam habet, l speciem, ut inter Petrum, t Bucefallum, numerica ē, quę datur inter ea, quę eandem esentiam participantia, alliam, t alliam habent singularitatem, ut inter Ptm t Plm. Accidentalis distintio ē, quę datur inter ea, quę differentiis aficiuntur accidentalibus, ut inter album t nigrum. Item distentio realis positiva allia ē adequate, seu totius a toto, ut Petri a Paulo; allia inadequata, quę l ē totius a sua parte, ut hominis ab anima, vocaturque distintio includentis ab incluso: l partis a suo toto, ut animę ab homine, vocaturque inclusi ab includente. Tandem allia ē distintio realis actualis, allia virtualis, potentialis, seu fundamentalis. Actualis ē, qua res actu, t exercite denominatur altera ab altera. Virtualis ē, quę datur in re, quę cum in se una sit, pluribus equivalet, ideoque ab hujusmodi equivalentia fundamentum sumit intellectus, ut in re pluralitatem quandam perfectionem enuntiat aut faciat: ceterum hęc n̄ tam ē distintio, quam distintionis fundamentum. Sed pro distintione reali averte: n̄ debere afirmari realiter distincta nisi ea, quę aliquod signum vere habeant distintionis; quoniam n̄ sunt multiplicande entitates sine necessitate, t frustra fiunt per plura, quę possunt fieri per pau

ciora signa autem distinctionis hęc sunt: unum posse existere, allio n̄ existente; unum existere seperatum ab allio, l salt im posse: unum alteri oponi l contradictorie, l contrarie, l relative.

Distinctio rationis ē qua unum realiter per intellectum multiplicatur, seu qua unum intentionaliter n̄ ē alliud, ut cum in Deo, qui cum simplicissima entitas sit, atributum justitiæ a sapientia distinguit intellectus. Distinctio rationis allia ē adequata, in adequata allia. Adequata datur inter formalitates ejusdem rei, quarum una, ut intelligatur, alliam n̄ petit intelligi, ut inter animl, t rationale hominis. 2a datur inter diversas expresiones, aut explicationes ejusdem formalitatis, ut inter hominem, t animl rationale; aut inter ea, quorum unum constituit alliud, aquo n̄ constituitur, ut inter hominem t animl. Item allia ē distinctio rationis, ut ajunt, rationis ratiotinate, allia rationis ratiotinantis: 1a ē, quę fit a ratione in re ipsa habentę fundamentum, v.g. cum asentationibus, t discursibus inter se distinctis ducimur ad distinguendum animl arationale. 2a fit per rationem, nullo are fundamento desupto, ut cum prolivito Joannem a Joanne distinguit, t Joannem de se ipso predicat dicens, Joanes ē Joannes.

Preter hęc distinctionum genera allia pellevera ma scogitavit scotus mediam inter realem entitativam, t rationis, qamqe realem formalem ex natura rei appellat. Itaqe juxta ipsum davilis n̄ ē res usqe adeo simplex, quę plures formalitates n̄ contineat vere t realiter distinctas ante omnem mentis operationem. Hęc autem scotica distinctio, juxta ipsios propugnatores, n̄ oponitur identitati reali entitativę, sd formali: quare illam vocant minorem distinctionę

entitativa Phisica. Dicitur tamen realis, quia ab intellectu n̄ dependet, sd ejus operationem precedit; formalis, quia n̄ inter entitates, sd inter formalitates, aut entitaculas exercetur; t denique ex natura rei, qia n̄ gasi ab allio extrinseco, accidentalige pcipio dimanat, sd ab intimiori quiditate, t natura rei oritur. Hanc g̃ distintionem inter gradus Metaphisicos, atge naturam inter, ejusge singularitatem intercedere, subtilis Doctor, tum eo Scotiste omnes pro viribs defendunt. Reliqui vero omnes, uno excepto Ptre Fonseca Libro 5 Metaphisie que n̄ 6, predictam distintionem ut quimericam rejiciunt. Sit g̃ pro nostra detegenda mente.

Prima conclusio §2.

Nec inter gradus Metaphisicos ejusdem rei, nec inter naturam, ejusge singularitatem datur distintio formalis ex natura rei. Ptr conclusio ratione: repugnat hujusmodi distintio: g̃. Ptr an̄s primo: usge adeo simplex ē Deus, ut nihil eo simplicius nec ss̄, nec concipi possint; sd aliqid ~~de eo~~ Deo simplicius ss̄ conceptivele ē, data distintione scotica: g̃ repugnat hujusmodi distintio. Ptr mi: aliqid concipere possumus l in ipso Deo, l alibi, quod yam n̄ admittat in se distintionem scoticam; sd hoc esset simplicius Deo, illam admitente si datur, juxta scotistas: g̃ data distintione scotica aliqid Deo simplicius ss̄ conceptivile ē. Min̄r ex eo constat, qod quevis res, entitas, sive formalitas quo plus apluralitate, t distintione recedit, eo magis accedit ad unitatem, t simplicitatem. Ptr maj: quelibet ultima formalitas ase repellit distintionem scoticam, juxta ipsos adversarios: g̃ aliqid concipere possumus &c.

Ex his 2o ptr ãns principale: quelibet ultima formalitas ase repellit distintionem scoticam, juxta ipsos adhuc scotistas: ḡ t quelibet entitas. Ptr conseq.a: pterea entitates n̄ repellerent, sd illam in se tenere nt distintionem, quia quelibet entitas in se continet unde sit alteri entitati similis, t n̄ similis; sdet iam quelibet formalitas ase repellens distintionem formalem ex natura rei in se habet unde sit alteri formalitati similis t n̄ similis: ḡ si quelibet ultima formalitas ase repellit distintionem scoticam, etiam quelibet entitas. Maj.r adversariorum continet fundamentum. Ptr mi.r: indesignavilis ē formalitas, quę cum allia formalitate n̄ conveniat, t simul realiter differat, l designetur: ḡ. Explicatur: admissa distintione scotica, rationalitas v.g. distingueretur ase ipsa formaliter ex natura rei; hoc negat Scotus, ni detur processus ininfinitum: ḡ illa distintio n̄ datur.

Provatur maj.r: signa distintionis formalis ex natura rei, juxta adversarios, sunt diversa definitio, diversa reduplicatio, t contradictio, vi cujus aliqid convenit alicui formalitati, ut tali, quod alteri, ut tali, n̄ competit; sd hęc omnia verificantur de rationalitate; hęc m̄ aliter definitur ut differentia specifica ē, aliter ut talis, t determinata differentia; siqdem in 1 sensu definitur, formalitas contractiva generis; in 2 vero, vix discurrendi, quarum 1a convenit diferentiæ bruti, t cuilibet alteri, n̄ vero 2a: ḡ admissa distione scotica rationalitas distingueretur ase ipsa formaliter ex natura rei. Idem argtum fieri potest in qualibet quantumvis simplici formalitate, quęqdem erit formalitas, t talis formalitas. Aliter hoc ipsum proponitur: in pcipiis adversariorum rationalitas ase ipsa distinguitur formaliter ex natura rei: ḡ repugnat huj usmodi distintio. Ptr absurda sequela: rationalitas, juxta adversarios, secum formaliter identificat exclusionem formalis animalitatis; alliunde di

qui debet formaliter ab ista exclusione; in ea siqd em similis ē omnibs differentiis specificis, t nume ricis animalitatem excludentibus, qbs similis n̄ ē rationalitas: ḡ admisa distintione scotica, ration alitas a se ipsa distinguitur.

Nec dicas, definitionem inadequatam, t per ordinem ad extrinsecam conotatam formalem di stintionem ex natura rei n̄ arguere, ut patet in ap rehensione, judicio, t discursu, atqe etiam in volunt ate nolente, t volente, quæ solum sunt diversa mu nera ejusdem poē; solum itaqe provari potest forma li distintio definitionibs quidditativis, t adequatis, quæ ex eo tales s̄ cognoscuntur, qod ex pribs ejusdem rei definitionibs una possit alteri rei distinte convenire, cui allia n̄ conveniat, ut accidit in animali defini tione, quæ etiam bruto convenit, cui n̄ convenit rat ionalitatis definitio. Nonjngam, ita respondeas; qu ia eodem dici poterit fundamento, qod intellectus, t voluntas definitionibs inadequatis definiuntur, t in ordine ad extrinseca conotata, sicut aprehensio, ju dicium, proindeqe n̄ erunt realiter distinte, sd so lum ejusdem anime munera, qod n̄ concedent sco tiste.

Ulterius: quando definitur animl pcipium sen tiendi, t rationale pcipium discurrendi, per ordi nem ad operationes, t extrinseca conotata definiun tur, ut palam ē omnibs; t vix qdem pro hoc statu de finitiones eformare possumus, nisi in ordine ad extrin seca conotata; sd diverse definitiones iste arguunt, jux ta scotistas, distintionem formalem ex natura rei inter animl t rationale; ḡ licet definitiones diverse ejusdem formalitatis sint in ordine ad extrinseca conotata, arg uent pariter distintionem formalem ejusdem a se ipsa: ḡ rationalitas formaliter ex natura rei distinguitur a se ipsa ut differentia, et ut talis differentia. Urge tur: definitio rationalitatis in esse differentiæ speci ficæ etiam convenit bruto, sive irrationalitati, ut dict um ē; sd illi n̄ convenit rationalitatis definitio in esse talis differentiæ: ḡ ex his definitionibs altera conve nit alteri rei distinte, cui allia n̄ convenit, qodqe juxta

solutionem ē signum definitionis quiditative, et adequate.

Ptr 2o conclusio: si animalitas et rationalitas vg hom
inis aequaliter distinguuntur ante omnem mentis operati
onem; realiter entitative distinguntur; sed hoc repugn
at, etiam juxta Scotistas: repugnat g distinctio formalis
ex natura rei. Ptr maj: si animalitas, et rationalitas
actu distinguuntur ante mentis operationem, actu sunt
duo extrema positiva, quum unum revera n ē alliud;
distinctio m, utpote identitatis carentia, facit alliud, et alli
ud; sed hec distinctio ē realis entitativa: g. Ptr min: un
um ~~ad~~ actu n esset alliud a parte rei omnino pugn
at cum identitate reali, cum distinctio sit illius caren
tia: g. Ans ex eo patet, quod identitas realis, communi
omnium sensu, in eo sita ē, quod unum revera sit id
ipsum, et n alliud. — Si cum Scotistis respondeas, disti
nctionem formalem ss realem, n stricte et singulariter, sed
cum adito realem formalem, quae quidem tantum facit
unum n ss alliud formaliter, quod cum identitate rea
li entitativa coheret; siquidem haec distinctio n inter rem
et rem, sed inter formalitates ejusdem rei versatur. Si
sic iam respondeas impugnaveris 1o: quod distinctio sol
um sit reali formali ex natura rei, n tollit, quod a par
te rei unum revera n sit alliud: g re ipsa talis distin
ctio omnem excludit entitatem. — 2o: quod distinctio int
er rem et rem n exerceatur n obstat, quominus sit stric
te reali: ruit g solutio. Ans ptr primo ex eo, quod nec
modi sunt res; et tamen juxta Scotistas distinctio inter
duos modos, l inter rem, et modum realis major ē: 2o, qu
ia formalitas hominis, et Leonis secundum ss quiditativ
um realiter distinguuntur inter se, quamvis n sint res. —
Alterius: l quevis formalitas ex ppro conceptu ē ens, et
oponitur nihilo, l n? si 1um g distinctio inter formali
tates ē distinctio positiva, realis estricta, seu inter rem,
et rem. Si 2um g inter eas tantum intercedit negativa
distinctio, quod n concedant Scotistae.

Ptr denique conclusio ac eficaci rati
one ex Angelico Magistro capte 3 de ente et essentia de
supra: gradus Metaphisici (idem dic de natura, et
usque singularitate) formaliter ad invicem identifi

cantur: ergo non distinguntur formaliter. Ptr ans: gradus illi formaliter identificantur quorum munus formaliter pdicatur de alio: pdicatio m̄ formalis ē affirmatio identitatis formalis; sd unus gradus Metaphisicus formaliter pdicatur de alio, ut in his ppositionibus videre licet, Ptris ē formaliter hōō, hōō ē formaliter animal &c: ergo. Nec dicas, ppositiones istas veras ss in sensu supositali, quatenus hęc ppositio hōō ē animl facit hunc sensum, supositum habens humanitatem habent et iam animalitatem; sicut ista, album ē dulce facit hunc sensum, supositum alvedinis ē supositum dulcedinis. Non inquam dicas, quia ppositio ē accidentalis; sa vero esentialis; pindeque allia debet ss identitas inter hominem, t animal, et allia inter album, t dulce; sd identitas ista ē supositalis: ergo illa debet ss formalis. Majr constat, ni dicire velis, omnem ppositionem ss accidentalem, l esentialem omnem.

Secunda conclusio §3.

Inter gradus M sola datur virtualis extrinseca distintio, n̄ vero intrinseca. Quoad Iam partem sic breviter ptr conclusio: distintio virtualis extrinseca ē eminentia quedam, seu equivalentia ejusdem reī ad plures perfectiones realiter distintas; at hęc datur inter gradus M: ergo. Majr ē definitio distintionis virtualis extrinsece supra innotabilibus tradite. Ptr min: gradus Metaphisici sunt res unica, t indivisibilis pribus rebus realiter distinctis equivalens: sic entitas hominis juxta parentem Gregorii homilia 29 in evangelia habet ss cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis: ergo. Ptr conclusio quoad 2 partem: distintio virtualis intrinseca sitae, juxta illius Patronos, in capacitate quadem, ut de eadem re verificentur pdicata contradictoria; sd repugnat capacitas ista: ergo et virtualis intrinseca distintio inter gradus M. Ptr min: repugnat capacitas

ut de eadem re idem simul affirmetur, et negetur p
dicatum: ergo repugnat capacitas ista, ut de eadem re
verificentur pdicata contradictoria. Suadetur arg.:
solum affirmatur de re, quod est, et negatur, quod non est:
sed impossibile est, eandem rem simul sit aliquid, et non sit:
ergo.

Proponitur, simulque argumenta Scoti dissolvuntur. §4

Arg. 1o: gradus Metaphisici animal trate
onale v.g. actu ante omnem intellectus operat
ionem distinguntur; non realiter entitative: ergo realit
er formaliter ex natura rei: ergo data hec distinctio. Ce
tera constant, preter maj.m, que ac pt.r: ea de qbus pdi
cata contradictoria actu verificantur ante omnem in
tellectus operationem, actu distinguntur; sed de gra
dibus M animali et rationali actu ante omne intelle
ctus operationem verificantur pdicata contradic
toria; ergo actu ante omnem intellectus operationem
distinguntur: Pt.r mi.: in re, et ante omnem intelle
ctus operationem animal est ratio assimilandi hominem
equo, similiterque pupillum sentiendi, et ratio
ale non est ratio assimilandi, sed potius dissimilandi;
sed sit rationem assimilandi, et non sit rationem assimi
landi sunt pdicata contradictoria: ergo de gradibus
M animali et rationali &c. Ex argum, quod usque ad
eo solidum, et efficax judicant Scotiste, ut exercem Tho
mistarum non dubitent appellare. Sed ejus difficultas
eque ipsos premit adversarios, uti ex supra positis pa
tet instantis. Instatur ergo 1o. rationale stricte reali
ter est ratio assimilandi hominem equo; sed simul st
ricte realiter est ratio dissimilandi, seu differendi: ergo
non solum formaliter, sed etiam stricte realem dist
ingitur, necdum ab animali, sed etiam a se ipso. Si
majorem neges: ergo rationale distingitur stricte rea
liter a ratione assimilandi, proindeque ab animali.

Secundo: quelibet formalitas quantumvis simplex ap

arte rei ē rāo asimilandi, t disimildi: ḡ de eadem formalitate verificantur contradictoria aparte rei, ꝑ indeqe redeunt inpugnatione supra posite. Pt̄ ant̄. quo ad 1 partem; quod 2am m̄ Scotistis placet; rationalitas vḡ ante operationem intellectus ē cognoscivilis t divisibilis ē etiam juxta Scotista diferentia specifica; sd per hęc asimilatur indivisibilitate vḡ, quia t hęc differentia specifica ē: ḡ. Denique: argtum distintionem omnino reale probat, oposit io m̄ contradictoria, utpote omnium maxima, maximam fundat distintionem, cum nulla adsit major qamque interesse, t n̄ ss̄ versatur: l ḡ concedant, oportet, Scotistę distintionem realem entitativam animl inter t rationale, quod abhorrent; l simul nobiscum argumento parent solutionem.

Pro qua scire oportet terminos istos animal t rationale, qbs frequenter in presenti disputatione utimur dupliciter considerari posse: l ꝑut conceptus inadequatos ejusdem entitatis objective & per rationes ꝑcisos significant; l ꝑut ipsum animl tratio nale, ut vere sunt aparte rei inportant. Si 1 modo acipiantur ꝑba possunt de animali verificari, que de rationali n̄ verificentur, t econtra. Sub 2 vero consideratione qidqid de animali afirmatr l negatr, de rationali pariter negari, l afirmari debet, cum ꝑut sic eadem sint realiter entitas formalis indivisibilis. Sciendum etiam oportet similitudinem, que inter creata intercedere valet, n̄ ss̄ omnimodam, t ꝑfectam, sd in perfectam, desimilitudineqe permixtant: inpossivile ē m̄, qod extremum qodlibet per eandem met formalitatem, ꝑ qam ē simile alteri, n̄ sit etiam ei disimile, t econverso. Animalitas Petri ē ex ḡ quia ē ꝑcipium sentiendi, ē rāo similitudinis Petri cum Leone; quia vero animalitas Petri exiguit cum rationalitate conjungi, qodqe Leonis animalitas n̄ exposcit, ē etiam rāo disimilandi Petrum a Leone. Unde similitudo ap arte rei cum similitudi conpatitur et ē contra; qia

p̄ negaram omnimoda conveniencia affirmatiua, aut
q̄cūq; de subjecto, id solum inperfecta: sicut dicimus
ximata de nullum god sit calidum, n̄ negam, god sit
frigidum, quia nec calor, nec frigus sunt in summo,
id ingradu remisso.

Ad p̄mū, in forma nego. mai. aiam; ad
p̄bationem concessa mai. nego min.: ad huius p̄batio
nem dicto maī: animal in re ℂ ē nō similandum
specie hominem equo, cōdo maī.; similandi specie nego
maī.; & similitudo dic de rationali apante rei, quod ēsa
nō dissimilandi, & similandi inperfecte hominem equo;
& concessa minori de similitudine, & dissimilitudine p̄fec
ta, sicut de inperfecta, nego cons. m. licet ℂ animal p̄
ut ē objective p̄cipuum per rationem rationali, fundam
ento desupto ab equivalentia rei, idem sit p̄cipium rena
endi, ē & nō similandi hominem equo (idem dic de rat
onali, ut ē p̄cipium discurrendi, & ratio dissimilandi). Si
tamen positive & apante rei accipiatur, nec animal ē pu
um animal, nec rationale ē pure rationale, id utrunq;
reali ē formalitas, virtualiter multiplex, seu p̄hibens equi
valens. Et quo sit, god similitudo, quam dicit hōo p̄cani
mal cum equo, n̄ sit omnimoda, pura, & perfecta, id dis
similitudine admixta; quia apante rei hōo p̄ animal assim
ilatur equo, simulq; dissimilatur, idemq; per rationale con
tingit. Quare nec de animali sic accepto dici potest, god
n̄ sit p̄cipium discurrendi, & nō dissimilandi; nec de rat
onali, god p̄cipium rendendi n̄ sit, & assimilandi nō; id
ad summum god sit utrunq; nō pariter conveniendi, &
pariter differendi; p̄dicta contradictoria minime verificantur.

Ad 2am replicabis: hōo per rationalitatem
nullatenus assimilatum equo: ē solutio ē nulla. Per ām
p̄: si homo sit similis equo in rationalitate, hec in qua
ugē extremo repugnaret; id n̄ inveniretur; alias equus
esset rationalis: ē. Per maī: nō similitudinis inter ex
trema debet ueniē extremo convenire: ē. 2o. Pari
milior ē Paulo, quam equus; id ita n̄ esset, si equus p̄
rationalitatem assimilaretur: ē n̄ assimilatus. Per min:

ab eadem formalitate eadem oritur similitudo: q̃ si si
milis esset p rationalitatem ecquo, Paulo n̄ sit simi
lior, aut in pribs formalitatibs. — Distgo an̄: nullat
enus assimilatr ecquo per rationalitatem pcisive sup
tam, condo an̄; realiter suptam subdistingo: similitu
dine denotante, utrunque esset rationale, condo an̄; ut
runque esse animl, nego an̄, t conseqm ad pbationem di
tgo an̄: rão assimilandi quando talis ē pcisive supta, de
bet in utrunque extremo reperiri, condo an̄: quando talis ē
phisice supta, subditgo: si fundet univocationem in ea
ratione; condo an̄; aliter nego an̄, t conseqm.

Sicut m̄ ex quo hõo sit ecqus, similis
in ratione animalis realiter supta, n̄ infertr, quod
ecquus sit realiter animal hominis, sd alliud quid di
versum, ita ex similitude imperfecta hominis cum ecq
uo in rationalitate realiter supta, n̄ infertur, qod
ecqus sit rationalis, sd qod sit alliud quid, in quo ali
qualem cum rationali habeat similitudinem: alioqin
quia Deus nos plasmavit ad imaginem, t similitu
dinem suam, etiam inferre liceret ex ipsa ratione si
militudinis, omnes divinas pfectiones nos habere. Simi
litudo q̃ realis, dissimilitudine semper admixta n̄ exigu
it, qod rão, in qua fundatur, eadem sit in extremis simi
litudinis, imo hoc repugnat; cum similitudo illa dist
intionem extremorum, atqe etiam rationis, in qua fun
datr, suponat. Similitudo autem inter extrema major,
l minor erit ex eo, qod extrema plures, l pauciores con
ceptus univocos fundent. Sic qia Petrus, et Pauls ratio
ne operationum sentiendi, t discurrendi intellectui fu
ndamentum prevent, ut eos univocet, necdum sub con
ceptibs genericis viventis, t animalis, ad qos prevent
fundamentum tam Ptrus, qam ecqus; sd etiam sub con
ceptu rationalis, hinc ē, qod similitudo inter Petrm
t Paulum majr ē similitude Ptri cum ecquo.

Hec autem majr similitudo
ex parte Ptri cum Plo pre similitudine ipsius cum ecquo

fundatur in simplici et indistincta realiter entitate Petri conotante, seu respiciente diversos terminos, nempe hinc Paulum illic ecquum; qin exinde inferatur diversas ss in Petro formalitates: sicuti ex diversitate terminorum, ad qos Petrus comparatur, resultat, qod petreitas similior pailuitate, qam bucefaileitate, qin exinde infferant Scotistę, in petreitate diversas ss ex natura rei formalitates; qod quidem nos contra ipsos inferemus, ni solutioni nostre aquiescant. Rationalitas ḡ necdum in re, ut dictum ē, vim habet discurrendi, sd etiam sentiendi, qia secum identificatanimal, et ē simul in re animal rationale. Unde cum ecqus sit etiam animl, habet qid simile rationalitati phisice supte p convenientiam, qam cum ipsa realiter supta habet inesse animalis; ideoqe Petrus, et ecquus assimilantur p rationalitatem similitudine denotante, utrunqe ss animal, n̄ vero utrunqe ss rationale.

Itaqe rationalitas secundm ss reale quod habet, invenitur in ecquo, n̄ p identitatem, quia hoc similitudinem destrueret, sd solum p convenientiam in sensu explicato. — ex qbs ad pbationem concesamairi, nego min̄m: ad pbationem disgo ans: ab eadem formalitate eundem terminum respiciente, condo ans; diversum, nego ans et conseqn. Solutio patet ex dictis. — Dices: idem nequit ss simul equale, et inequale alteri: ḡ nec simile, et disimile. Nego conseqn. Equalitam m̄ consistit in indivisibili, in eo scilicet, qod unum extremum nec magis, nec minus habet altero. Similitudo vero magis et minus admitit, p indeqe sola termini, aut conotati discrepantia variatur.

Argtr 2: plures pfectiones in allis rebus dipere, nempe vita vegetativa in planta, sensitiva in bruto, intelligere in Angelis, in homine simul reperiuntur unite: ḡ in homine datur pluralitas perfectionum; sd pluralitas aparte rei n̄ ē absqe distinctione: ḡ aparte rei datur distinctio formalitatum, seu perfectionum in homine. Intra arg

tum in distintione entitativa, nam vita vegetativa plante, entitativa distinta ē a sensitiva bruti, cum ab re aliter separetur. Conceso ḡ antecedenti, distgo conseq: datr in homine pralita pfectionum, ratione nostra condo; a parte rei, subdistingo: pralita fundamentalis, condo actualis, nego conseqm. Eadem itaqe hominis entitas pribs dispersis pfectionibs equivalet, atqe ratione hujus equivalentie intellectui prevet fundamentum, ut eam in plures dividat; quetamen pralitas minime ē actualis a parte rei, sd tantum ratione nostra fit.

Sd dice: ḡ animl a parte rei fundat distintionem a rationali, siqdem distintionis fundamentum ē a parte rei; sd n̄ fundat distintionem a se ipso, alioqin a se ipso p rationem distingueretr: ḡ idem qod prius. Vel aliter: animl t rationale a parte rei distinta habent cognoscibilitates, quia animl ē cognoscibile sine rationali, n̄ autem sine animali; sd ss cognoscibile, t n̄ ss cognoscibile sunt pdicata contradictoria: ḡ de animali t rationali a parte rei verificantr pdicata contradictoria. Ad 1um distgo majm fundat distintionem sui a rationali pcisive supto, concedo; realiter supto nego majm; t distgo minm: animl n̄ fundat distintionem a se ipso pcisive supto, nego minm; realiter supto, condo minm, nego qe conseqm. Animl a pare rei ē tota hominis entitas, qia cum rationali identificatur. Vndi sicut tota hominis entitas fundat distintionem rationis, quatenus capax ē, ut p intellectum in duos conceptus inadequatos dividatr, ita etiam animl, t rationale a parte rei. t sicut tota hominis entitas put ē a parte, a se ipsa distinguitur quatenus pcisive cognita p conceptum animl; ita tota entitas animali, put ē a parte rei, a se ipsa distinguitr, quatenus pcisive attinguitr per cognitionem animl. t similiter ē de rationali.

Ad 2um distingo majm: habent distinta

cognoscibilitate fundamentale, con^do actualiter distinta, nego maj^m, et similiter distinta minori, nego conseq^m. Sicut m̄ a parte rei ē unica entitas animalis, et rationalis, ita ē unica ejus cognoscibilitas, si adequate consideretur. Quia tamen cognoscibilitas hęc ē ipsa capacitas animalis, ut relate ad intellectum, ipsum inadequate cognoscentem, in duos conceptus ratione distinctos dividatur; ideo licet hujusmodi cognoscibilitas p̄ut ē a parte rei, sit una actu, fundamentaliter tamen ē multiplex, quatenus ē aptitudo quedam, ut intellectus in ipsa p̄bās cognoscibilitates inadequatas p̄ rationem distinguant. Semper ḡ mordicus tene, qod id, qod affirmatur de tota hominis entitate, de animali, et rationali p̄ut sunt a parte rei, pariter verificatur; qia idem omnino sunt.

Sic, quia tota hominis entitas cognoscibilis ē sine rationali, secundm qod p̄ rationem in duas formalites divisibilis ē, tum q^e cognosci valet qodā animalitate sine rationalitate; idem affirmare opus ē de animali: nam entitas animalis Phisica etiam divisibilis ē p̄ rationem in easdem duas formalitates, tumq^e cognosci poterit qoad formalitatem animalis sine rationalitate; idemq^e dicendum in eodem sensu de entitate rationalis. Ex quo vides, qod illa p̄p̄tio, animal p̄ut ē a parte rei ē cognoscibile sine rationali, n̄ sine se ipso; duplicem potest habere sensum, l ita ut li a parte rei appellet supra cognoscibile ac p̄indesit sensus, qod animl sit cognoscibile p̄ut ē a parte rei sine rationali; sic autem ē falsa, quia cognitio terminata ad animl p̄ut ē a parte rei, cum p̄cisiva n̄ sit, sd intuitiva, et adequata, attingere debet id, quod cum animali identificatur: l ita ut sit sens,

animl put ē aparte rei ē capax, ut p rationem in duas formalitates dividatur, atque quantum ad unam pcisive cognoscatur, allia n̄ cognita; t sic ē vera, ut supra dicebamus.

Argues 3: quę diversas definitiones habent, distinguntur formaliter ex natura rei; sd animl t rationale secundm id, qod dicunt ante consideratione rationis, diversas definitiones habent: ḡ. Minor exhivitione definitionis utriusque patet; primum namq definitur pcipium sentiendi; 2um pcipium dicurrendi. Majr ptr: definitio explicat naturam rei: ḡ quę diversas definitiones habent, distinguntur in natura, l diversas habent naturas. Hoc argum eisdem subjacet instantiis ac primum, cum eadem formalitas diversis explicetur definitionibus. ḡ Distingo majm: quę diversas definitiones adequata habent, concedo majm, inadequatas, nego majm: quę distinctio aplicanda ē minori, pbationique sequenti. Igitur solum definitiones illę adequate, quę atque intellectus pcisione realem rei explicant esentiam, distinctionem realem rei definitę anon definita arguunt; minime vero definitiones pcisivę, t inadequate, quę distinctionem rationis ex parte objecti definite faciunt, l suponunt. Cum ḡ atingitur animl p pcipium sentiendi duntaxat, n̄ atingitur secundm ss, qod habet aparte rei, put sic m̄ necdum ē pcipium sentiendi, sd etiam discurrendi. Pdicta ḡ definitio animl suponit, l exercite facit p rationem a rationali distinctum: quare solum ē definitio inadequate, t respectu animalis Mci supti, sive p rationem a rationali pcisi; hęc autem inadequata definitio solum arguit dist

intionem fundamentalem in re, et formalem per rationem.

Replicabis: definitio explicat rem ut est in se: ergo definitio illa non explicat animal secundum esse intentionale. 2º: animal rationale est definitio adequata hominis; sed in hac non definitur singularitas: ergo si definitio adequata realem arguit distinctionem a non definito, animal rationale ~~[illegible]~~ a singularitate realiter distinguitur. Ad 1m distinguo ans: ut est in se Phisice aut Metaphisice, concedo ans; Phisice precise, nego ans et consequentiam. Patet ex dictis solutio; quia licet sit Metaphisicum rei reale sit, importat tamen precisionem intellectus, re in statu intentionali constituentem; ideoque animal in predicta definitione non sumitur ut est in se Phisice, sed ut a rationali per rationem distinctum: hoc tamen non obstat, quominus sit reale animalis Metaphisice suptum definiunt. Ad 2. distinguo majorem: est definitio adequata hominis, nempe a singularitate precisi, concedo majorem; prout est in re, nego majorem; et concessa minori nego consequentiam. Definitur enim per animal rationale hoc, prout ipsum jam precisum concipimus, et a singularitatibus distinctum, de quibus non curant scientiae: illa ergo definitio solum est adequata adequatione Metaphisice, et ad scientiam exacta; non vero est adequata definitio naturae Petri, vel alterius individui adequatione Phisica, seu realiter, et Phisice; proindeque non arguit distinctionem naturae a singularitate propter eandem rationem.

Non quiesces: animal et rationale essentialiter differunt; sed distinctio essentialis requirit provenire ab intellectu, cum hoc sit quid accidentale rei: ergo. Concessa majori, nego minorem, quin obstet adjuncta probatio.

distinctio m̄ animalis a rationali, tsi fiat ab actu intellectus prescindentem, p̄indeq̄ ipsis accidentaliter adveniat; dicitur tamen esentialis, n̄ q̄ia illis in omni statu conveniat, sd quia inter ipsorum p̄dicata esentialia exercetur, p̄ut mente precisorum. Sic hęc p̄dicatio, animl ē vivens, t quelibet hujusmodi, esentialis dicitur, q̄ia ē de p̄dicato esentiali, etiamsi, p̄ut ē ab intellectu, sit accidentalis; quia qod intellectus predicet animl, l vivens, accidentaliter ipsis convenit. — Seu melius dic: qod animl t rationale n̄ differunt esentialiter adequate, ut supra dicebamus de homine, sd inadequate, t p̄cisive, quæ differentia, etsi sit esentialis p̄cisive, n̄ tamen realis adequata.

Repones: quia animl formaliter p̄dicatr de homine, infertr formalis identitas cum illo, ut ex 3 ratione nostre, assertionis p̄hativa constat; sd rationale n̄ p̄dicatr formaliter de animali, sd solum identice, sicut nec singularitas de natura: ḡ formaliter ex natura rei distinguntr ad invicem. — Ulterius: singularitas ē accidens respectu naturę: ḡ ab illa ex natura rei distinguitur. Pr an̄: naturæ accidit singularitas, cum esentialiter singularitatem n̄ dicat: ḡ. — Assm̄ concessis p̄misis, nego conseqm̄. Licet m̄ ex p̄dicatione formali inter extrema aposteriori inferatur eorum formalis identitas; ex formali tamen identitate formalis p̄dicatio n̄ infertur; quia hęc p̄ter identitatem formalem Phisicam, exiguit etiam identitatem M̄, formalemq̄ influxionem unius in allio: hęc autem inter animl, t rationale n̄ datur, q̄ia utpote partes Metaphisicę ad invicem se excludunt virtualiter in re, t formaliter in ratione. Unde licet hęc p̄ptio, hoō ē animl in sensu formalivera sit, p̄ter inclusionem esentialem p̄dicati in subjecto; secus autem ista, animl ē hoō p̄ter contrariam rationem: ideoq̄ quamvis ex quo unum ex allio p̄dicetur, formalis utriusq̄ inferatur identitas; ex quo tamen formaliter

n̄ p̄dicetur, carentia ꝺenotatiue ꝺ incongrue ꝓa.

Ad 1um ꝺicẽ aīa: ē accidens M. cond. aīa: Phisicum, nego aīa, ⁊ conseq. hecceitas, seu singularitas solum extra essentiam Mcam naturæ cōsiꝑatur, ut giḋ impeꝺiens ad essentiā illam passiue pendentes; siuero natura ꝺ sensu reali accipiatur, singularitatem essentialiter importat; giā quelis realis ꝺ natura ē hujus determinatis individui, ⁊ essentialiter Phisice singularis, ni Pauli naturam realiter Phisice ꝺentificet cum natura Petri: solum ē ꝺicenda accidens Metaphisicum, quia hoc ꝺ aduenire concipitur essentiæ naturæ Metaphisicæ, cum ejus p̄dicatum constituiuum n̄ sit; n̄ tamen ē accidens Phisicum; Phisicē siquidem natura n̄ aduenit, cum omnis natura Phisica necessario sit singularis.

Ad 2um: hoc aparte rei ex animali, ⁊ rationali Metaphisice componitur; ꝺ compositio ejusmoꝺi partium ꝺistinctionem: ꝺ. Nego maiꝰ. Compositio n̄ Metaphisica n̄ ꝺata aparte rei, sed ē opus rationis precisiue ꝺ esse animal ꝺ animali, ⁊ rationali; cum hujusmoꝺi compositio ex genere, ⁊ ꝺifferentia constet, quæ aparte rei solum fundamentaliter ꝺantur. Quare cum ꝺicitur, animal in partem essentiæ hominis, si referatur, n̄ ad essentiam put ab intellectu p̄cisam, sed ad hominem essentiam, ⁊ ad animal put aparte rei, falsa ē locutio: animal n̄ aparte rei, cum ꝺentificetur cum omnibus hominis p̄dicatis, ē tota ejus essentia. Replicabis tamen: compositio M. n̄ ē opus rationis: ꝺ nullatenus ꝺ ratio. Pro aīa: compositio rationis reperitur in Deo; ꝺ in Deo n̄ ꝺata compositio M. ꝺ. Nego aīa. ad ꝓbationem ꝺicto maiꝰ: compositio rationis impropria, seu ꝺuplicis actus, cond. maiꝰ: compositio rationis ꝓpria, seu actus ⁊ potentiæ nego maiꝰ, ⁊ concessa minoris nego conseq. Compositio ꝓpria rationis ꝺicitur M. compositio;

consistitque in eo, quod unum extremum sit tanquam quid determinabile, et perfectibile per aliud, hoc vero aliud forma perficiens, alliamque conpartem determinans, ut ex utraque totum quodnam specificum, et Metaphisicum resultet; hæc autem compositio rationis repugnat summe simplicitati, et actualitati Dei, qui præter summe simplicitatis eminentiam, quam unico actu concipere non possumus, fundamentum prestat, ut de ipsa plures conceptus per rationem distinctos efformemus, sine tamen potentialitate aliqua.

Argues 5° contra 2 conclusionem: actus contritionis est per identitatem amor Dei, et odium peccati; sed de formalitatibus odii, et amoris verificantur predicata contradictoria vi distinctionis virtualis: ergo hæc erit intrinseca. Pter min.: amor actus contritionis terminatur ad Deum, et odium ad Deum non terminatur; sed terminari, et non terminari sunt contradictoria: ergo. Pter major quoad 2 partem: odium denominat odio habitum subjectum illud, ad quod terminatur; sed odium actus contritionis Deum odio habitum denominare negit: ergo. Major ex eo patet, quod si ita non denominaret, id ad quod odium terminatur, ejus esset terminus, quin esset objectum. Nego min., et majorem probationis quoad 2 partem. Ad probationem distingo majorem; denominat subjectum odio habitum, si capax sit talis denominationis ab illo actu, concedo majorem; sin autem, nego majorem; et concessa minori, nego consequentiam.

Deus ergo licet capax sit denominationis odio habiti per odium proveniens ex precognitione Dei ut odibilis, non autem ab odio in actu contritionis reperto; hoc nanque illum potius denominat amatum, utpote ex cognitione Dei ut summe amabilis procedens: ideo non est odium peccati, quia est amor Dei, cum actus hujusmodi simul sit aversio a peccato, et conversio in Deum. Itaque Deus terminus, et objec

rum ē actus contricionis secundum se totum, t totus hic actus ad Deum terminatur tamquam ad motivum detestandi peccatum: ex quo oritur, quod Deum solum amatum, n̄ vero odio habitum denominet: formanam qe subjecto unita solum illi tribuit denominationem, cujus subjectum ē capax, respectu habitu ad illam formam. Sic eadem productio causantem producentem denominat, effectum vero productum; n̄ vice versa. Sic etiam licet animl rationalis tota communicetur pedi, n̄ tamen illum denominat discursivum. Nihil ag mirum, quod idem simplicissimus actus contricionis, utpote equivalens duobus distinctis actibus amoris todii, Deum pri se amatum, peccatum odio habitum denominet; quia eo sensu, quo aparte rei amor terminatus ad Deum ē Dei amor, ita odium terminatum ad Deum in contritione ē Dei amor; t similiter dic de amoris contricionis respectu peccati.

Hęc, t similia virtualistę cumulant argumenta, ut distinctionem virtualem intrinsecam inter extrema realiter identificata stabiliat, quę ē capacitas immediata ejusdem entitatis ad suscipienda pdicata contradictoria. Cęterum hęc sententia antiquioribus Thomistis familiaris, a modernis illustrioribus exploritur, cum ob rationis contra scoticam distinctionem expositam, tunc qia impossibile apparet, quod de eadem simplici, t indivisibili entitati (qualem dicunt virtualistę, ss animl rationale, amorem, todium aparte rei) verificentur ante distinctionem actualem pdicata contradictoria. Licet m̄ animl rationale sit virtualiter multiplex, ē tamen vere realiter, t actualiter idem subjectum: implicat autem, de eodem actualiter subjecto, actualiter verificari pdicata contradictoria; allias idem simul esset, t n̄ esset.

* distinctio rationis inter

Questio 6 utrum * gradus M. ac internaturam et singularitatem per solam fiat formale an per objectivam precisionem?

§ 1.

A gradibus M. ejusdem entitatis realis qacunqe distinctione sublata, sola inter ipsos rationis distinctio superest enucleanda. Unde celebris, sique allia, in toto=

cursu Philosophico subcedit controversia presens, in cujus resolutionem pro qualibet parte nodose pendet objection es l nunquam enodabiles, vel sero. At vero ut in ea, quapo ssimus, claritate procedamus, premittere oportet, rationem apriori distintionis rationis virtualem ss distintionem, seu objecti cognoscibilitatem virtualiter distinctam, vicu sus entitas Phisice simplex virtutem, seu capacitatem ha bet, ut ab intellectu in plures dividatur partes. Hęc au tem partita cognoscibilitas triplici ex capite oritur, l ex fęcunditate, aut pfectione rei equivalentis pluribus qas intellectus separatim cognoscat; ex inpfectione speciei, quę sepę rem in adequate, t in ordine ad unum conot atum repręsentat; ac denique ex inpfectione intellectus neque euntis rem unico ictu cognoscere integram tto tam, sd quasi partes illam dividendo.

Hęcq precisio mentis ē separatio intentio nalis unius ab allio, quę tamen in duplici ē differentia. Allia m ē pcisio formalis, quę tota se habet ex parte actus; Allia vero objectiva, quę in ipso refunditur objecto: utraque tamen explicanda ē, ut sic res medius intelligatur. Ja itaque in eo consistit, qod cognitio totum attingat ob jectum, omnesque ejus formalitates in ordine ad unum co notatum, t operationem; sd adeo tenui luce, t claritate, ut vi illius cognitionis pinde appareat objectum, ac si unicam formalitatem haberet, illam nempe, quę in ordinem ad cono tatum clare, t distincte cognoscitur. Objectiva vero precisio ē intentionalis divisio unius formalitatis ab allia secum identificata, seu cognitio unius pdicati, altero secum id etificato ex parte objecti n cognito. Rursus objectiva pc isio allia ē negativa, positiva allia: negativa, ut cum cog noscitur unum nihil cogitando de allio secum identi ficato: positiva, cum utrunque pdicatum cognoscitur, sd seorsim, t p diversos actus, quorum quilibet ad diver sum pdicatum terminatur, eo prosus modo ac si in re esent distincta. his pmissis f sententia asserit, p solam pcisionem formalem distintionem rationis fieri inter gradus M. Sic, preter nominales, recentiores Jesuitę. Eco

nra vera thomiste, omnes ꝑcisiones objectivas, nedum possibiles, veruntamen maxime necessarias judicant. hanc opinionem maximopere illustrarunt auctores domestici, qbꝰcumsꝫ.

Nostra conclusio 82.

Distinctio rationis ⁊ ⁊ inter gradus ⁊ ⁊, sicut inter naturam, ⁊ singularitatem ⁊ ⁊ precisionem objectivam. Jam plures omnis auctoritatibꝰ, ꝑ̄ conclusio ratione: nequit dari ꝑcisio formalis sine objectiva: ꝯ. Pa ān: nequit dari conceptus formalis sine objectivo, sicut nec cognitio sine objecto: ꝯ conceptus formalis per circulum regit ⁊ sine objectivo precisio objective. Consequatur; si in conceptu formali ex duabꝰ objectis perfectionibꝰ unam cognoscit, alia n̄ cognita, put ad formalem precisionem requiritur, ꝑcisio illa objectiva erit cognita, in cognita alia secum identificata; at unam objectivam ꝑfectionem ⁊ cognitam, aliam n̄ cognita, claudit formalitatem ꝑcisionem objectivam; cum hæc precise in consistat, qđ una objecti ꝑfectio cognoscatur, alia secum identificata n̄ cognita: ꝯ nigāt dari ꝑcisio formalis sine objectiva. Pa 2ª conclusio ratione ex S. Thoma depromta: ꝑcisio objectiva ē cognitio unius formalitatis, aliam secum identificata ex parte objecti n̄ cognita; sd hæc cognitio datur inter gradus ⁊ ⁊, animali vg, + rationali: ꝯ + objectivam precisio. Mayr ē definitio ꝑcisionis objective. Pa mn̄: accus Metaphisice definiens animal nullatenus attingit rationale: ꝯ. Pa ān: accus Metaphisice definiens animal nullatenus attingit, qđ ē extra essentiam, et conceptum animalis; definitio n̄ nesit reducibilis, essentia definiti tantum attingere debet; sd rationale ē extra essentiam animalis, diversimodaqꝫ definitum, adhuc juxta adversarios: ꝯ accus Metaphisice definiens animal ꝯ.

Mayor ē certa. ⁊ minor constat, tum quia genus ē extra conceptum differentiarum, utpotea videlicet; tum quia animal formaliter Metaphisice sumptum ē principium sentiendi, sicut rationale discurrendi; cum ꝯ, qđ principium sentiendi secundum Mayronem concap

rum adequate ẽ affirmabile de leone, qia hic etiame vi
ven sensibile. — Urgeat: dum cognoscit animal tutari
mal, nullatenus datur ex parte objecti cognitio rationale:
ẽ. Pz añ: si dum cognoscit animal ut animal, etiamsa
tionale cognosceretur, dum leo cognoscitur ut animal ra
tionale cognosceretur; id dum leo cognoscitur ut animal,
rationale negat cognosci, ut ex se patet: ẽ. Pz maiꝰ: si dum
cognoscitur animal ut animal, rationale cognosceretur, dum
leo ut animal cognoscitur, omne, quod ex parte objecti dat
ur, cognosceretur: ẽ si dum cognoscitur animal &c. —
Explicata id ipsum: rationale nõ ẽ vivens sensibile, ut tale;
id dum cognoscitur animal ut animal, unice attingitur
ex parte objecti vivens sensibile, seu principium sentiendi; ẽ
nullatenus rationale cognoscitur. Maya patet, si leonem
rationalem dicas, & cetera constant.

Respondent concessis ijs duabus rationibus ex
ugere tentante, cognitionem terminatam ad animal totam
hominis entitatem attingere ex parte objecti; quia cum hic
sit, indivisibilis, negat partem cognoscit partem nõ cogno
sci. Unde cum animal cognoscitur ut principium sentiendi
expresse animal tantum cognoscitur, rationale vero in con
fuso, implicite, & in ordine ad sensationem; quia totum cogno
scitur per illam cognitionem, licet solum cognoscatur ut
operat sensatione. — At vero solutio hæc rationem nos
tram nõ infringit, ut reflectenti patebit. Ad secundam
em impugnat: ex identitate animali cum rationali
se nõ infertur identitas in intellectu, & ratione, cum sta
re diversi sint: ẽ responsio ẽ nulla. Ad 3ũ constat; tum,
quia cognitio principia nõ terminata ad animal ut in ord.
ad animal secundum esse intentionale, & Metaphisicum,
seu quod habet in ratione; tum etiam quia nõ obstante id
entitate Dei cum Trinitate personarum, plures Philoso
phi unum Deum cognoverunt, Trinitate personarum ignora
ta. — Ad hac cognitione animi nõ cognoscitur expresse ani
male; aliquale nec implicite, vel in confuso: ẽ nullatenus.
Pz minꝰ: si cognitione animi implicite rationale cognosce
retur, eodem modo se haberet rationale respectu animæ

lis, ac se habet ratio corporis, viventis et substantiæ, utique quia hæc ut inclusa, objectiveque implicita in animali cognoscuntur; at hoc dici nequit; allias rationale ad essentiam, explicationemque animalis pertineret sicut vivens. ergo.

Proter hæc Pater Posada aliter respondet dicens, cognitionem terminatam ad animal attingere etiam rationale specificative, et in ordine ad sensationes; non vero reduplicative, et in ordinem ad discursum; seu, quod idem est, cognoscere rationale, ut animal, non autem ut rationale. Unde quidquid confusionis est, aut claritatis in ea cognitione ad totum animal rationale terminatur, licet vi hujus cognitionis animal solum loqui possimus de rationali, atque de homine ipso in ordine ad sensationes; quia perinde apparet homo respectu illius conceptus, hac si unice esset vivens sensibile. At vero solutio hæc, quamvis ingeniosa, atque in adversariorum principiis satis fundata, magna ex parte voluntaria est; ideoque nec per eam nostra infringitur ratio: quia hujusmodi solutione admissa, etiam formalis destruitur percisio. Pater assumptum: sic cognitione animalis definitiva eadem claritate cognosceretur ut rationale specificative, et ut animal, rationale ad animalis pertineret explicatione; cum illa cognitio, utpote clara, id explicet, quod cognoscit; sed hoc destruit distinctionem rationis, quæ juxta hunc autorem extrema exposuit ita diversimode definibilia, ut nectrum ad alterius explicationem pertineat: ergo hujusmodi solutione admissa, etiam formalis percisio destruitur.

Suadetur conclusio allia ratione: quando cognoscitur animal ut percipium sentiendi, dumtaxat cognoscitur predicatum univocum aplicabile homini, et bruto; sed per hac cognitionem nullatenus attingitur rationale: ergo dum cognoscitur animal ut percipium sentiendi nullatenus cognoscitur rationale. Major ex sumularum constat. Pater min.: cognitio attingens animal ut predicatum univocum, ipsum ex parte objecti attigit ut est ratio omnino eadem ad hominem

et brutum; sed ratio omnino eadem ad hominem et brutum, nullatenus importat rationale, cum sit ratio differendi. Explic: ratio significata per animal aliquomodo dicens rationale, est partim eadem, et partim diversa: et animal per se non est univocum, sed analogum. Pr. an: ratio significata per animal aliquomodo dicens rationale, conveniret per animal bruto, a quo per rationale differret: ergo. Urgetur: ideo ens est analogum, juxta adversarios, quia licet pro expressione dicat differentias, nec illas sub propriis reduplicationibus, et expressionibus importet, illas tamen confuse, et pro implicito claudit: ergo idem accideret, si animal ex parte objecti aliquomodo rationale importaret. Consequentia infertur, quia si conceptus animal ex parte objecti differentias animalis confundit, ita se haberet, ac conceptus ens, proindeque esset analogus.

Solvuntur argumenta §. 3us

Arguesto: de eadem indivisibili entitate neque sunt verificari predicata contradictoria; sed verificarentur, semel objectiva precisione admissa: ergo non datur. Pr. min.: eandem indivisibilem entitatem cognosci, et non cognosci simul eadem cognitione, sunt predicata contradictoria; sed objectiva precisione admissa, eadem indivisibilis entitas cognosceretur, et non cognosceretur eadem cognitione: ergo. Pr. min.: semel objectiva precisione admissa, cognosceretur animal, et non cognosceretur rationale; sed animal, et rationale sunt eadem indivisibilis entitas: ergo. Confir: animal cognoscit simul et non cognoscit eadem cognitione, est contradictio repugnans; sed hujusmodi contradictio sequitur ex precisione objectiva: ergo. Pr. min.: animal in primis cognoscitur cognitione animal; deinde ipsum animal simul non cognoscitur ea cognitione objectiva precisione admissa: ergo. Pr. min.: objectiva precisione admissa, cognitione animal non cognoscitur rationale; sed rationali non cognito, nec ipsum

animal cognitiua ẽ. mayr, ꝑponitur, t mi ꝑ pñs. rationale ẽ idem
ac animal: ẽ.

Confirmatur 2o. per cognitionem ꝑcipiam cognoscibile animal, id hoc animal ẽ hoc rationale: ẽ ꝑ ꝑceptionem
obiectiuam idem cognoscitur, t ñ cognoscitur. Ita mayr: ꝑ cognitionem ꝑcipiam cognoscitur animal, qđ ẽ in re: ẽ. Confr 3: qđ
indiuisibile acingit, l eorum, t nil acingit: id animal ẽ indiuisibile enitas cum rationali: ẽ l uacuinge, l nec cum
cognoscitur. — Hoc ẽ possimum argum, qđ impetrimus
dis obiciunt aduersarii, qđ gẽ inuicium appellat Pater
Lorado. Sed minor sane, qđ cum eisdem pene terminis gẽ
precedenti proponitum nobiscum soluerent cognoscitur, nunc
ut indiuisibile proponant. Vnde eisdem fere rationibus re
cognoscitur ipsi, possent recongnoscitur. Sicut eandem indiuisibilem
enitatem cognoscitur, t ñ cognoscitur, sunt contradictoria; sicut
ndam enitatem esse cognoscitur, t ñ cognoscitur esse eadem co
gnitione, ñ minus contradictionis habet; sicut etiam cogno
scitur reduplicatiue, t ñ cognoscitur reduplicatiue; id potest de eadem
indiuisibile enitate [illegible] contradictione verificari, cognos
citur esse t reduplicatiue, ñ cognoscitur esse, t reduplicatiue eadem
simul cognitione: ẽ etiam absolute cognoscitur, t ñ cogn
oscitur.

Secundo: ordo ad sensationem, t ordo ad discursum
ẽ eadem indiuisibili enitas; id unus ordo cognoscitur
alio ñ cognito, iuxta aduersariorum solutionem: ẽ. —
3: mayr contradictoria sunt ñ similes, t ñ similes gam
cognoscitur, t ñ cognoscitur; sed [illegible] distinctionis sedem
contradictione existitur iuxta aduersarios contra Scotum:
positionis ẽ iure 2um ꝑbatur ẽ ad argum respondeo, con
seq mayr negando duplicem mi: ad ꝑbationem dico
mi; sunt eadem indiuisibilis enitas Physice, t apparens,
conc mi; Metaphysice, t intrinsece intentionali, nego mi,
t consq. — ad confirmationem duplicis minoris etiam
nego casu; dico ad ꝑbationis: rationale ẽ idem Phy
sice, t apparenter, ac animal, conc ad ñ; licet intentionaliter,

nego ant. et conseq.m — Ad 2 confirmationem distgo maj.m: hoc animal, quod sit Mum, quod habet in ratione, condo maj.m; quod sit Phisicum, quod habet in re, nego maj.m; et sic distinctamin.ri nego conseq.m. Ad ptionem majoris distgo ant.: animal, quod e in re, ut e in re, nego ant.; ut e Metaphisice, et in intentione, condo ant., negoque conseq.m

Itaque cum Phisica, realique animalis cum rationali identitate federavili e eorum Metaphisica distinctio, in eo consistens, quod essentia M. unius sit extra alterius M. essentiam. Hinc oritur, quod essentia unius possit cognosci, allia n cognita, uti accidit, cum animal per pcipium sentiendi definitur: in hoc autem nulla adet contradictio, qia tunc animal n cognoscitur secundum esse Phisicum, quo sensu e eadem indivisibilis entitas cum rationali; sed secundum sit Metaphisicum, quod habet in ratione, media specie inpressa, et cognitione, quam terminat, vi cujus intentionaliter rationali separatur. Cum m intellectus sit natura sua pcisivus, seu natus dividere, adque prescindere, quae divisa n sunt, per sepe specie, cognitioneque inadequata rei utitur, fundamento desupto ex rei equivalentia ad plures pfectiones realiter distinctas: et modo rem concipit ut equivalet uni, modo ut equivalet alteri.

Quare intellectus mediis speciebus, et cognitionibus inadequatis rem, seu entitatem Phisice indivisam, et indivisibilem intentionaliter dividit, formando plures formalitates, et conceptus objectivos in eadem entitate. Tunc autem n concipit rem secundum sit Phisicum ipsius, seu n utitur cognitione intuitiva, et adequata rei, sed tantum sit Metaphisicum alicujus formalitis cognoscit, vg animalis, tuncque illam formalitatem dividit ab allia, atque pinde cognoscit quidem id, quod e in re, sed secundm sit, quod habet in statu intentionali; quo sensu ab alliis formalitatibus per rationem distinguitur; vi autem hujus distinctionis verificatio contradictionis evanescit.

Replicabis; cognitio attingens animal, ut reale anima
le attinguit; sed animal secundum ut reale est etiam
rationale: ergo cognitio attingens animal, attingit etiam
rationale. Dirigo maj: attingit ut reale animalis, Me
taphisice, et intentionaliter ipsum, ergo maj; ipsum
Phisice, tuto apparet rei, nego maj; et dirigo mi: ani
mal secundum ut reale Phisice ipsum est etiam rationa
le, ergo mi; Metaphysum, nego mi, et conseq.

Ad secundum principalem pro
bam cognoscitur animal, revera attingunt secundum
dicata essentialia, quæ quidem realia sunt, cum ani
mal vere sit vivens sensibile; attamen non attingit ut
reale adæquatum primiva cognitio, sed tantum ut re
ale inadæquatum; et put sic animal solum est vivens
sibile, accipiatur intentionaliter, et Metaphisice ut ra
tionali divisum. Quare illud axioma, quia indivisi
ile attingit &c. quod nobis adversatur, intelligendum est,
si attingat indivisibile put reale: animal autem, et ratio
nale sunt quid indivisibile Phisice; quare si attingatur
animal Phisice, et put est apparet rei, etiam rationale attin
gi necesse est; secus vero si attingatur animal Metaphysi
ce, seu secundum ut intentionale, quia per primiva
cognitionem attingitur; put sic non ut indivisibile, sed
potius divisum a rationali intelligitur. Ad tertium: ut
Metaphisicum animalis cum ut Phisico ipsius identi
ficata, et nunquam ipsummet, quod Metaphisice cognosci
tur, sed rationale identificata cum ut Phisico anima
li: ergo et cum ut Metaphisico: hoc cognito, et illud cog
nosci debet. Dirigo maj: ut Metaphysicum, metaphysi
ce ipsum, nego majm ipsum Phisice, et ut apparet rei,
ergo maj; et sic distinca. minori utrangenio conseq.
Solutio patet ex dictis; quia ut Metaphysicum anima
lis, ut est apparet rei, identificata cum rationali; ab
eo vero distinguitur, put est intellectus.

Ad valde in oppositum: cognitio at
tingens animal, ipsum attingit ut est in re: ergo &c. Pro
bo: cognitio attingens animal ipsum attingit ut est idem cum
rationalitate. Pro ab: similis cognitio non attingit animal, ut
a rationali distinctum: ergo. Pro ab; animal ut a rationali distin

rum, ē animl ut cognitum, t ut dicens ipsam peiisvam cognitionem; ideo nominatio cognitū cognitione hanc directa animl n̄ cadit supra animl, ut jam cognitum, cum cognitio peiisva se ipsam pro objecto n̄ respiciat: ē hujusmodi cognitio n̄ attingit animl, ut rationali distinctam. — 2: visa cognita in eo peiisve fundata, qđ qđqđ affirmata de subje eo, affirmabile ut de eo, qđ cum illo identificatur, justaill lud, quę sunt eadem uni 3ō; sd de animali verificata, ut cognitum cognitione peiisva animl: ē t de rationali. 3: divinio peiisva, t rationis n̄ superit, ut de animali qđ realiter affirmatur, qđ n̄ verificet realiter de rationali; sd de animali verificata, qđ ē realiter cognitum cognitione animl ē. — denigē: ideo p̄ducunt videntionis rationi regit unam formalitatem sine alia producere, qđ attingit ut rei; sd eam cognitio peiisva ut realem animali attingit, cum id qđ ē in re attingat: ē regit n̄ rationale attingere.

6) Ut hęc t alia solva, nota: pręquens ut adversarii de sensu diviniio, t materiali ad formalem transiens, ut palam fit in aperiis replicis, ulteriuge hoc duplicis syllogismo ab ipsis nobis opposito pacefit: dum cognosco animl rem cognitā ē cognita; sd rationale ē res cognita: ē dum cognoscitur animl, cognoscitur rationale. Rursus: animl hominis cognoscitur cognitione A, sd animl hominis ē rationale: ē dum cognoscitur animal hominis cognitę rationale. Ubi ex identitate animalis cum rationali in sensu diviniio ulteriuge infert identitatem inter ea formalem, t Metaphisicę; sd immerito, ut hoc duplici syllogismo constat: animl essentialiter ē enunciabile de leone; sd rationale ē idem ac animl: ē rationale ē essentialiter enunciabile de leone. 2: animl essentialiter Metaphisice ē peiisum tendendi; sd rationale idem ac animl: ē Nullus ignis eorum recte concludit, qia ut transeas de sensu materiali ad formalem, ulteriuge palabia accidentis. Ejqno infert: qđ cum dicitur, rationale n̄ ē realiter cognitum cognitione animl, hic cognitum n̄ ē accipiendum substantive, hoc nempe sensu, rationale n̄ ē res, qua realiter

cognoscitur, quia hoc etiam in nostra doctrina falsum ē

Solum itaque debet adjective, ita ut sit sensus: rationale ut tale n̄ ē cognitum, seu rationali ut tali n̄ aplicatur denominatio cogniti, quod quidem verum ē vi objective percisionis, quia per illam verum ē, quod cognoscitur animal, quod alias ē rationale in re; n̄ vero quod respectu illius cognitionis, et in intellectu sit rationale.

„ Nomen substantivum suponit, juxta D. Thomam in primum
„ distinctione 5, qtne 1, a 1, seu secum afert suppositum, seu
„ subjectum cum forma: adjectivum vero n̄ afert suppositum,
„ sed applicat immediate formam, seu significatum suum
„ formale substantivo; unde significat dumtaxat, formam aliqualiter adjacere ipsi subjecto. Ex his ad 1 replicam duplici 1 antecedenti negato, 3um distingo: n̄ attingit animal ut distinctum practice, et exercite per ipsam cognitionem percisivam, nego ans; ut distinctum perprioni ad ipsam cognitionem, sub distgo: ut formaliter distinctum, condo ans; virtualiter nego ans et conseqm. Ad hujus antecedentis probationem distgo majm: ē animal ut cognitum, li ut cognitum dicente cognitione tanquam conditionem ut animal sit objectum percisive cognitum, condo majm: li ut cognitum reduplicate cognitione ut objectum, nego majm; et sic distincta minori, nego conseqm. Ratio a priori percisionis, et distinctionis rationis ē, ut pluries diximus, distinctio virtualis, vi cujus valet concipi res ut equivalet huic, et alteri, seu secundum hanc, et illam formalitem; per indeque virtualis distinctio tantum ē potentialis, et in ordine ad intellectum, actu rem dividentem per inadequatas ipsius conceptiones.

Itaque cognitio ipsa, ut pote practica, rem cognoscendo, exercite dividit, eamque ut distinctam per ipsam cognoscit; sicuti actio dealbans tangit parietem ut album per ipsam. Quare denominatio cogniti cognitione animal n̄ convenit animali, ut perprioni ad cognitionem arationali distincto (n̄ si fiat sermo de cognitione reflexa, qua animal arationale per cognitionem directam jam percisum cognoscatur, ita ut distinctum ab ipsaque percisum:) convenit ergo animali, ut exercite distincto arationali per ipsam directam

pcisivam cognitionem; n̄ tamen ita, ut ipsa distinctio sit res denominata, t cognita, sd conditio, l status qdam, in quo actualiter ē animl, cum denominatr cognitum: ipsa namqe pcisiva cognitio, sicut se ipsam n̄ cognoscit, itaneqe terminatr ad distinctionem, quę presuponatr ex parte objecti, sdque exercite fit in objecto eo ipso, qod illud pcisiva cognoscat, trahendo scilicet ad intellectum animal, de rationali nulla faltat mentionem; qod in causa ē, ut animl actu, t exercite denominetur tractum ad intellectum, terminus cognitionis, sive cognitum, n̄ vero rationale. Semperq̄ tene, qod predicatum cognitum cognitione pcisiva nunqam cadit immediate supra animl, l supra ratione Phisice suptum; sd immediate afficit unum, l alterum, qod ipso mentis ictu exercite dividitr ab allio: sic scientia visionis in Deo, que ē scientia existentium, terminatr ad res existentes, quę p ipsam scientiam existentiam accipiunt; simili terqe dicendum de qavis actione practica.

Ad 2 distgo majm: qidqid affirmatr de subjecto in re t adeqate supto, debet affirmari de eo, qod cum illo identificatr, condo majm; de subjecto Mphisice, t inadeqate considerato, nego majm; similiterqe distinta minori, nego consqm. In eodemq̄ sensu, in quo de animali verificatr cognosci, identitatis carentiam, seu distinctionem rationis respectu rationalis importat; qapter nihil mirum, qod de rationali idem put sic n̄ verificetr. Ad 3 distgo majm: de animali Phisice supto, condo majm; Mphisice, t intentionaliter accepto nego majm; t concessa minori, nego consqm. Nam distinctio rationis insuficiens ē, ut de animali adequate supto aliqid verificetr, qod rationali n̄ conveniat; sufficiens vero, ut animl realiter sit adjective cognitum sine rationali; hoc m̄ n̄ inuit, animl aliqid ss in re, qod n̄ sit rationale, sd solum ss a rationali pcisum, t inadeqate cognitum. Ad ultimum dic: pductionem ad totam terminari entitatem, quia atingit rem prut

ē in re in statu phisico, cum sit actō subiectum rei existentiam; cognitio vero p̄dicata solum attingit realem ut phisicum, t inadequatam.

Ad 1m quæres: distinctio rationis n̄ sufficit, ut de eadem individuali entitate hæc veritas p̄dicata cognoscē, t n̄ cognoscē, quæ sunt contradictoria: unde ē solutio. Ad an̄ oppositum: p̄dicata privative l contrarie opposita, ut n̄ album, t n̄ nigrum, videns, t n̄ videns, negant convenire hi, quæ ratione tantum distinguntur: ē nec p̄dicata contradictoria, cum hæc opponi sit omnium maxima. Ad 2: extrema connexa, intra gem distinctio realis inveniunge gunt cognosci, qn̄ ambo simul cognoscantur, ut filius incognito patre: ē multo minus extrema identificata, atque magis inseparabilia, quanque puræ connexa. Ad 1 rego an̄: ad p̄bationem rego cōsq; m̄ quia obiect invincta p̄batio. Nam ut ait D Thomas in primum distinctione 5 quæ 1 ar 1 ad 1, plura requiruntur ad alicui oppositionem, quam ad contradictionem, quia relata habent ex plicitum ad ipsam: unde n̄ oportet, quod in contrariata n̄ inveniatur nisi in realiter distincti, imo divisi, affirmatio, t negatio inveniatur etiam in individuo realiter

Rō autem ē: quia distinctio quævis facit, quod unum extremum sit hoc, t n̄ aliud, quod sufficit ad verificationem contradictionis. Connexio vero oppositio ultra hoc requirit, quod unum extremum sit aliquid, quod alterum opponatur; quæ ultra distinctionem in unitate addit quod sit quid oppositum alteri, ad quod n̄ sufficit rationis distinctio. Ad 2 rego pariter cons. sto m̄ quia realiter identificata sunt realiter magis inseparabilia, quam extrema puræ connexa, secus tamen p̄ rationem p̄dictam quam realiter a filio distinctus ē de conceptu meo definitivo, saltim de concreato; quæ intellectus regit n̄ intellectus filio; contra vero accidit in his quæ realiter identificantur, ut ex dictis jam satis constat.

Arg 3 seu potius invicta replicabis: ut aiunt rationali cognoscata, p̄ prius debet n̄ cognoscibile sine illo; id n̄ ē: ē p̄ mā: quod distinctum n̄ habet cognoscibilitatem a rationali, n̄ ē p̄ prius cognosci

civile sine illo sed animal non habet distinctam cognosci-
vilitatem a rationali; ergo. Pr. min.: cognoscibilitas se-
quitur adesse; sed rationale non habet sed distinctum
ab animali: ergo. Respondeo concesa maiori negan-
do minorem; cuius probationem sic distingo: quod non
habet cognoscibilitatem distinctam nec virtuali-
ter nec formaliter, concedo maiorem; formaliter per se
distinctam subdistingo: formaliter distinctam ante op-
erationem intellectus nego maiorem; per huius oper-
ationem, concedo maiorem: distingo quod similiter minor ani-
mal non habet cognoscibilitatem virtualiter distin-
ctam a rationali, nego minorem; formaliter distinctam
subdistingo: ante mentis operationis concedo minorem; post
mentis operationem, nego minorem et consequentiam. Ad sequentem proba-
tionem distingo maiorem: cognoscibilitas sequitur adesse
vel Physicum, vel Metaphysicum, concedo maiorem; adesse Physicum
per se, subdistingo: cognoscibilitas transcendentalis tre-
mota, concedo; proxima, et formalis, nego maiorem; et aplicata
distinctione minori, nego consequentiam.

In memoriam revoca, quae ad sim-
ilem argumentum praecedenti quaestione diximus in solutione ad
replicam 2i argumenti. Igitur ex ibi dictis (quae repetere ex-
licet) satis apparet argumenti solutio. Cognoscibilitas itaque
et subtilitas rei sequitur adesse, non quidem materialiter, et
prout est a parte rei, sed formaliter, et inesse objecti con-
deratur; adesse scilicet, vel entitatem secundum quod di-
cit ordinem ad intellectum, et in specie repraesentatur.
Quare licet animal, et rationale non distinguantur in se
realiter a parte rei, distinguuntur tamen virtualiter a
parte rei, et formaliter in statu intentionali; quod suf-
ficit, quod a parte rei cognoscibilitates habeant virtua-
liter distinctas, quatenus unum potest repraesentari, per-
cisive quae, et inadequate sine alio cognosci. Replica-
bis: animal in re, et ante operationem intellectus, juxta
solutionem, est capax, ut cognoscatur cognitionem ipsum
praecedente a rationali; sed rationale non est capax, ut si-
mili cognitione cognoscatur, ni villis, a se ipso praescindi:
ergo animal ante operationem intellectus est cognoscibile sine

rationali, quod ē contradictorium. Expter: animl in potens ē cognosci sine animali; sd rationale potest cognosci sine animali: q̄ distinctam utrunque habet cognoscibilitatem.

Argtum hoc superius atactustatim corruit, sine explicentr termini, qbs pponitr; quodqdem poā ad distinctionem cum ipsa distione confundit: animl m̄, t rationale in re distinctionem n̄ habent, licet intellects beneficio valeat distingui. Quare in forma concessa majri distgo mi: rationale n̄ ē capax, ut inadequte, t sub formalitate animalis cognoscatr simili cognitione, nego mi; ut sub formalitate rationalis simili cognitione cognoscatr, condo mi, t nego cosq. Animl igitr in re, sicut etiam rationale unica ē, atque indivisibilis entitas, virtualiter multiplex. Unde nec dum de animli, verum etiam de rationli Phisico verificatr capacitas, ut inadequte, t sub formalitate animlis cognoscatr p cognitionem atingtem animl, tn̄ rationale; qia tota hominis entitas capax ē, ut concipiatr inadequate, seu n̄ tota, nempe secundm unam formalitatem ut pcipium sentiendi, t secundm alliam ut pcipium discurendi; eaque pter capax ē, ut intentionaliter dividatr, qia licet in se divisionem n̄ habeat, habet tamen divisibilitatem; ex quo ruit adversariorum fundamentm: nam identitas ipsa, qam in re habet rationale cum animali, tam loge abest, ut identitatem probet in ratione, quinimo requisitum quodnam sit ad distinctionem rationis; intellectus m̄ n̄ distinguit, quę distincta sunt, sd quę identificata.

Ex hoc autem oritr, ut ipsummet animl sit capax, ut cognoscatr sub formalitate rationalis sine animali formalitate; capacitas m̄ de utroque in re verificatr; distingui vero t cognosci de unoquoque; ideoque vitiosus fit transitus ab adversariis de poā ad actum, seu de actu, ad 2: poā m aliter convenire valet subjecto, t aliter actui; sine actu m̄ intellects hōō habet pom ad cognoscendm, n̄ tamen cognitionem habet sine

actu, seu n̄ habet poam ad cognoscendum sine actu. Itaque dum cognitione pcisiva cognoscitur rationale id, qod cognoscitur, in re ē animl; ideoque hoc capax ē in re, ut illa cognitione cognoscatur sub rationali formalitate, sine animali; atamen in intellectu n̄ animl, sd solum rationale ē terminus cognitionis inadequate. Idem etiam dicendum de rationali, dum animl cognoscitur cognitione animal. Per qod patet ad explicationem.

Obgatur: qod ē realiter ipsum cognitum, realiter cognoscitur; sd rationale ē realiter animl cognitum cognitione animl: ḡ realiter cognoscitur hujusmodi cognitione. Min̄ patet, quia rationale realiter ē animl, utpote realiter cum ipso identificatum. Ad argtum conformiter ad dictam distgo maj^m: qod ē realiter ipsum cognitum, li cognitum suptum in vi nominis substantivi, nego maj^m; adjectivi, con^do maj^m; t distgo mi^m: rationale ē realiter animl cognitum, li cognitum in vi nomis substantivi suptum, con^do mi^m: adjectivi, nego mi^m, tco sq^m. Solutio patet ex dictis. Illaq̄ pptio, rationale ē realiter cognitum cognitione animl, si cognitum substative sumatur, hunc eficit sensum utique verum; rationale ē Phisice t realiter animl, qod cognoscitur, t sic pptio vera ē, quia tunc solum inuit, rationale realiter identificari cum extremo cognito, seu cum animali. si vero li cognitum adjective sumatur, pptio hujusmodi inuit, qod rationale sit immediate in se ipso realiter cognitum cognitione pcisiva; qod falsum ē, qia illa denominatio cogniti n̄ cadit immediate supra rationale, sd supra animal, ut objective distinctum a rationali.

Argues 3: in objecto alonge viso colorem percipit visus, qin ejus percipiat specificam diferentiam; sd tamen visus objective n̄ prescindit colorem appris differentiis; alia visus, t quilibet sensus esset universalium: ḡ ex quo intellectus in objecto aloge viso vg. cognoscat animl, qin an rationale, l irrationale sit, discernat? n̄ provatur

prescindere objective. Hoc argum etiam ipso premit adver
sarios. Potentia visiva nequit facere universale, sicut nec prescin
dere formaliter, ut contrarius notum est; intellectus vero
iuxta ipsos utrumque facit: ergo a potentia visiva ad intellectum
non valet consequentia. Sed nego maj; quia cum visio colorem ut sic
attingere negeat, sed in singulari, sic etiam determinatam
differentiam coloris attingit, licet valde remisse, et confuse
preter distantiam objecti. Ceterum ex hac visione tenuitate
occasionem sumit intellectus prescindendi colorem ut
sic a colore determinato, preter hoc, quia quod videtur, color
est: unde quia visio non est nisi singularium, eodem modo
attingit colorem ut sic, et determinatum colorem: intelle
ctus vero, utpote universalium, immediate attingit colo
rem in universali. Atque hujusmodi disparitatem fate
ri tenentur adversari preter dicta.

Argues denique: repugnat percisio
objectiva sine forma talis percisionis;
sed hec repugnat: ergo et percisio objectiva. Pro minori: si aliquaes
set forma talis percisionis, maxime cognitio; sed hec non est: ergo
maj inegavilis apparet in nostra sententia, omnem formam
rationis a cognitione distinta, objectum intrinsece afficien
tem, negante. Pro minori: forma percisionis objective se tenere de
bet ex parte objecti; sed cognitio non se habet ex parte objecti,
sed ex parte intellectus prescindentis: ergo. Confirmatur: l percis
ionem objectivam intrinsece separatur animal a rationali,
l tantum extrinsece; si hoc 2um percisio tantum est formalis, et
imperfecta; cum percisio se habeat ex parte actus; sum est impos
sibile: ergo non datur similis percisio. Pro minori quoad 2 partem: re
pugnat, objectum intrinsece separari per aliquid pure extrin
secum, qualis est actus, seu cognitio: ergo repugnat intrinse
ca separatio animalis a rationali per cognitionem percisi
vam absque alia forma a cognitione distincta.

Pro argti solutione in me
moriam revocari oportet, quemadmodum sciendi

objectivi diximus quinto de objecto logice. quod juxta ibi tradita nego duplicem mi^m, et distingo mi^m probationis: cognitio active supta non se tenet ex parte objecti, condo mi^m; pasive, et terminative accepta, nego mi^m, et cosq^m. Igitur sicut in denominatione cognti datur actus active cognoscen objectum, et objectum pasive cognitum, quae doctrina adversarii maxime arridet ita in objecta percisione datur actus active, et causaliter percinden objectum, et objectum pasive percisum. Unde eo prosus modo, quo in denominatione cogniti forma est ipsa cognitio, non active supta, et ut denominat poam, aqua egreditur, cognoscentem, sed pasive et terminative accepta, secundum quod denominat objectum cognitum, sic similiter forma percisionis objective est ipsa cognitio, ut ad objectum terminata; nec mi alliudem, objectum sit percisum, quam sit inadequate, et percisive cognitum. Per quod patet quid confirmationi dicendum: ad quam consequenter respondeo, per objectivam percisionem animi solum extrinsece a rationali distinguitur in preterea hujusmodi percisio formalis dumtaxat, et imperfecta dicenda sit. Quare invectam probationem distingo: percisio hujusmodi se habet ex parte actus, ut quo, con^do; ut quod, nego. Quod quidem denominationem ut quod percisi, et distinti accipit, est objectum; licet ipsa cognitio sit id, quo formaliter percisum, et distinctum denominatur.

Tractatus 3us de predicabilibus seu Universalibus in particulari.

Cum ac principuus logice labor circa perfectiones nostras, aut ideas, vel conceptus mentis versetur, ut claras, ac distinctas rerum depingat imagines, ut superioris tractus initio dicebamus, id circo Philosophus logicam docturus, a libro predicamen

torum, seu Categoriarum, infra tractandarum, sup
sit exercitium. Neque m̄ allia via conceptus nostros, lid
eas recte dirigi, t ordinari posse, existimavit, qam
si res omnes, qas mente concipimus, incertum ordi
nem, aut velut in suas clases essent digeste, atque
ad summaquedam genera relate; t has quidem se
ries pdicamenta, seu Cathegoria apellavit: acde
his primum sue dialectice librum inscripsit, qom
vero pdictum librum obscure satis vulgavit Ari
toteles, idcirco Porfirius opoc. qondam edit, quo
ad Cathegorias Aristotelis viam muniret: unde
introductio seu Ysagoge Porfirii opusculum huj
usmodi dictum ē: nunc autem tractus de quin
qe vocibs, seu pdicabilibs.

Fuit autem Porfirius natione jud
eus tyro oriundus, qui Malchus antea dicebatur, de
inde Porfirius, qasi purpureum diceres, avestis
purpure usu cognominatus, Christianę religioni
nomen dederat aqua postea descivit. Profesione
fuit Philosophus, secta Plactonicus Plotoni discip
ulus, Origeni condiscipulus, preceptor Samblici.
Scripsit vero hanc Ysagogem ingratiam adole
centis Romane nomine Crisauri falsorum num
inum cultoris, circa Docletiani tempora. Tqdem
Patribs, Doctoribsqe usqe adeo placuit Porfilli inv
entio, ut pribs n̄ dubitaverint commentari trac
tactum istum illustrare, quin t Scholastice om
nes veteres t moderni cursibus Philosophicis com
mentaria in eundem adiderunt, de qrum moret
nos aliqa brebiter circa hujusmodi de 5 vocibus, seu
pdicabilibs tractatum dicemus.

Quinqe ḡ modi universale
potest ss t pdicari de multis. Vel m̄ universali idea
ē de esentia, l extra esentiam subjecti particulari

si sum, l ē tota esentia particularis subjecti, ut homo respectu Ptri, t alliorum singularium, t sic dicitr species. Vel ē pars esentię, in qa plura diverse speciei subjecta conveniunt, ut animl respectu hominis, t Leonis; t tunc denominatr genus. Vel item ē pars esentię, in qua una ab alliis discernitr speciebus, puta, rationale in homine; t hęc dicitr diferentia. Qod si vero extra subjecti esentiam sit, l convenit ipsi necessario, ut admirativum homini, nuncupatrqe pprium: vel convenit contingenter ut album; t accidens apellatur. Ex qbs esendi atqe pdicandi modis hec resultant 5 pdicavilia, genus, species, diferentia, pprium, t acidens. De qbs singulis singula per capita erit agendum.

Caput primum de genere.

Genus prut ad institutum nostrum expectat, sic definitr a Porfirio: qod pdicatr de pluribs differentibs specie in eo qod qid. Particula illa pdicatr n̄ suponit pro actuali pdicatione, sd pro aptitudinali, qia verba in definitione posita nunqam dicunt, sd aptitudinem. Per hujusmodi autem particulam convenit genus cum reliqis pdicavilibs. Per li differentibs specie differ genus ab specie, que de differentibs tantum numero complete predicatr. Similiterqe ea verba indicant, genus n̄ ut totam esentiam, sd ut partem esentię pdicari, quia quę specie differunt, unam, unicamqe esentiam participare nequeunt. Per li in eo qod qid differt genus a diferentia, pprio, t accidenti. Sd ne verbis herres nota, qod esentia cujuslibet rei, ut jam alibi diximus, quidita dicitr: atqe adeo qod convenit rei esentialiter, de ipsa dicitr in qid. Qod vero pdicatr p modum hominis adjectivi, dicitr predicari in quale, quia pdicatr ut adjacens, t qualificans subjectum, ut album. Nota etiam, qod si res

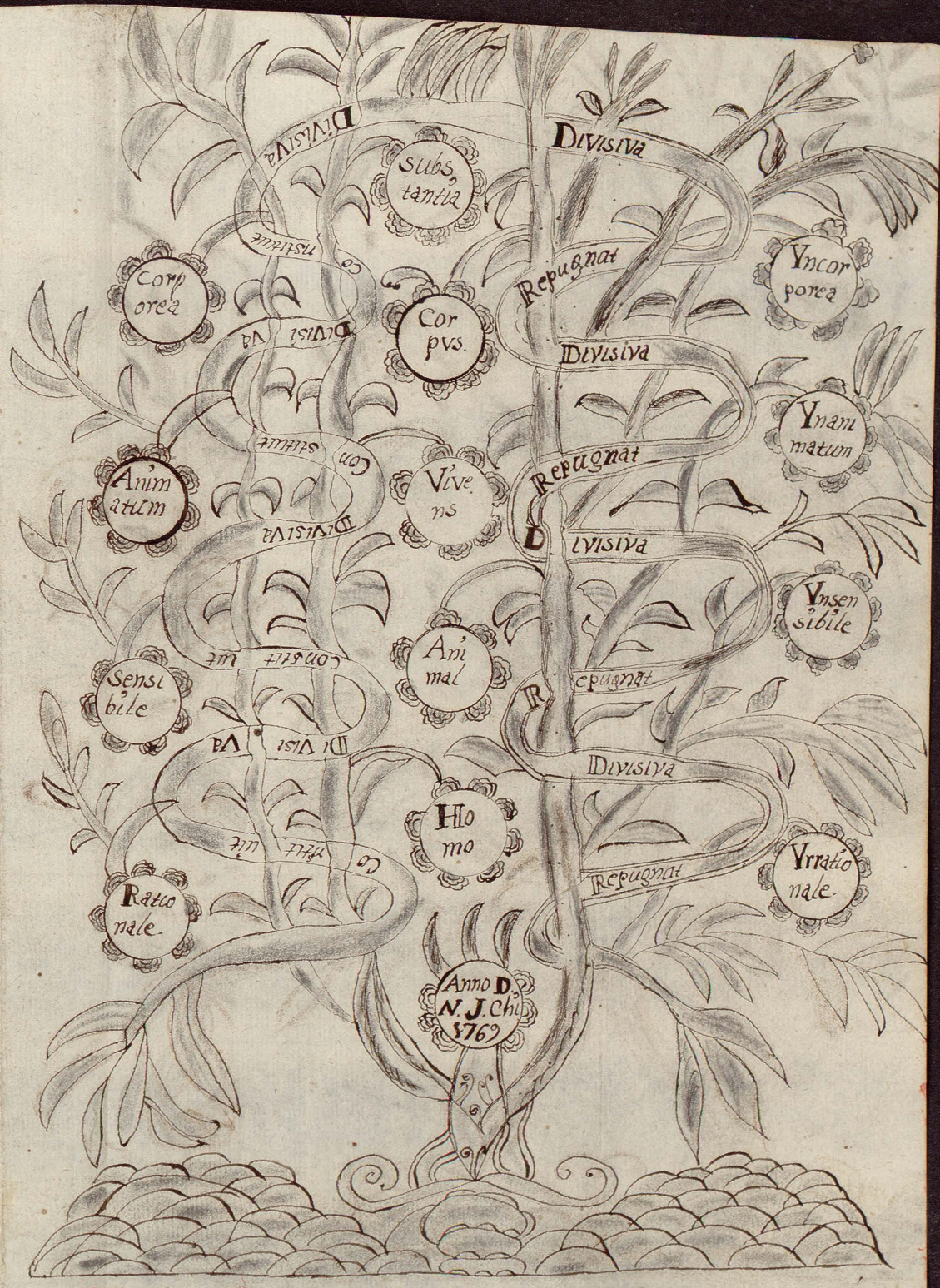
Divisiva
Subs tantia
Divisiva
Corp orea
Cor pvs.
Repugnat
Yncor porea
Divisiva
Ynani matum
Anim atum
Vive ns
Repugnat
Divisiva
Ynsen sibile
Sensi bile
Ani mal
Repugnat
Divisiva
Ratio nale.
Homo
Repugnat
Yrratio nale.
Anno D. N. J. Chi 1769

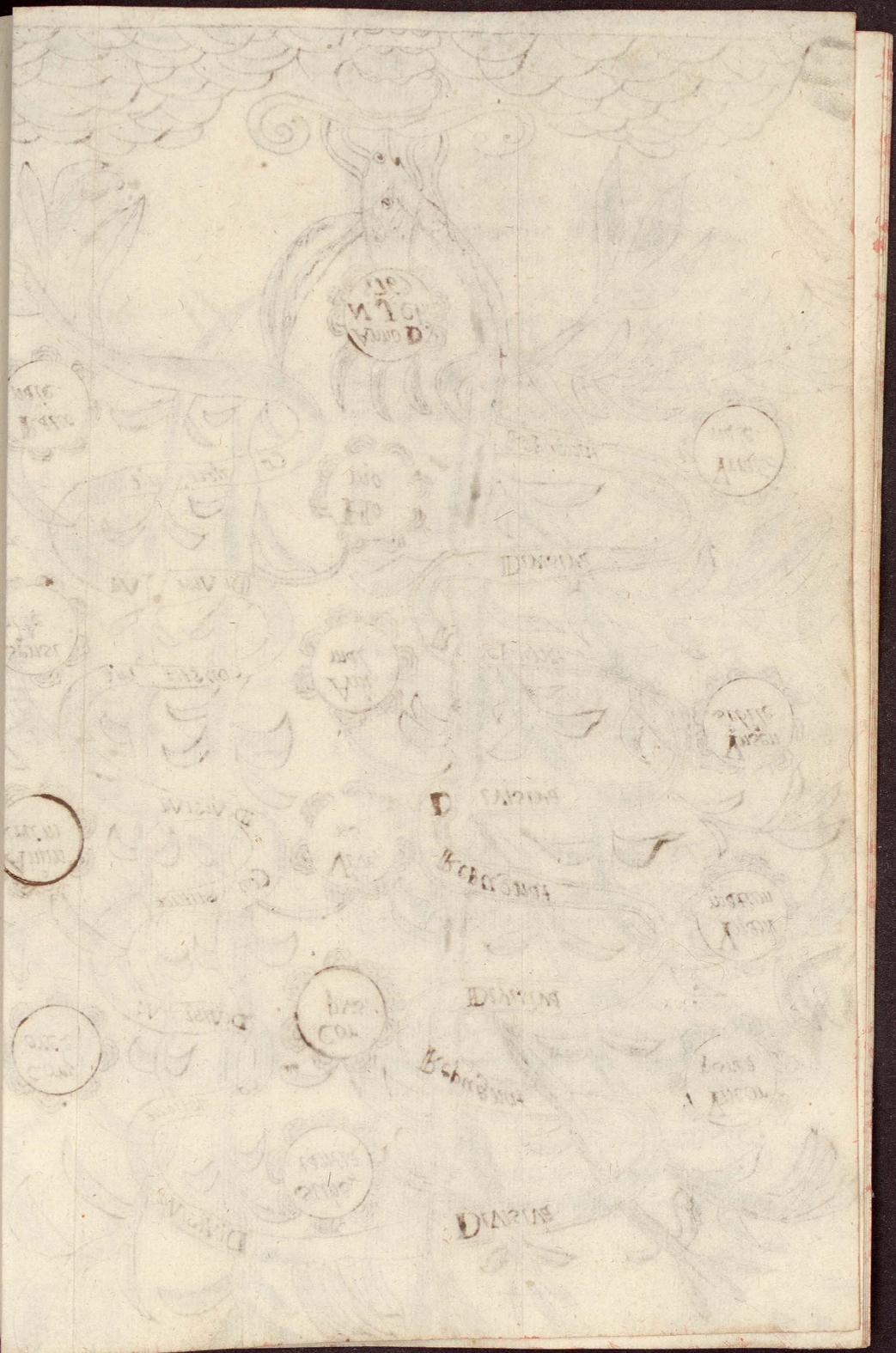

pdicetr esentialiter de subjecto p modum hominis substantivi, sive p modum substantie, aut per se estantis, ut de Petro pdicatr hoo, tunc dicitr pdicari in qid ex parte rei significate, t ex parte modi significandi. Si res sit de esentia subjecti, pdicatr tamen adjective, ut rationale de homine tunc pdicatr in qid ex parte rei significate, t in qale ex parte modi significandi. Si denique dicatr adjective, t sit extra subjecti esentiam, predicatr utroque modo in qale.

Hinc vides, qod utrum genus pdicetr in qid, t substantive, differt a differentia, quelicet in qid, pdicatr tamen adjective, pindeque in quale ex parte modi significandi. Similiterque apprio, t accidenti secernitur, quia hec utroque modo pdicantur in quale. Vides etiam, a plurib optime genus definiri, pdicavile de pluribus specie differentibus, ut pars eorum esentialis determinavilis. Dicitr determinavilis, qia genus ex se indifferens e, ut per hanc, t illam differentiam ad determinatam contrahatr speciem. Sic animl ex se indiferens e, ut dicatr de homine, l de ecquo; per rationale vero determinatur, ut homini pre ecquo conveniat; ideoque dicitr pars pfectivilis, potentialis, t determinavilis; diferentia vero pars pfectiva, t determinativa. Divitr genus in supremum, intermedium, t ultimum, aut pximum speciei. Supremum e, qod supra se alliud genus n habet, ut substantia. Intermedium e, qod supra, t infra se habet genera, ut vivens. Ultimum, aut pximum speciei e, qod infra se genus n habet, ut animl. Omnia intelligetis sequentis beneficio umbratilis arboris.

Nota vero, qod genus subalternum, ꝛ infimum talia dicuntur in ordine ad ppria inferiora: si autem ad genera superiora comparentur, species subjiciviles nuncupantur: animl vg genus ē respectu hominis, ꝛ leonis; species vero subalterna respectu vviventis, cui tanqam inferius p alliam secundam intentionem subjicitur. Ex his oritur qod genus supremum primo intentionaliter suptum, substantia scilicet, pprie definiri negeat; quia alliud genus suprae n habet, per qod definiatur; si tamen 2 intentionaliter accipiatur, nempe ut genus ē ad 1um pdicavile expectans, ppriam habet definitionem, supra omni geniri aplicata; quia put sic pprium habet genus, scilicet pdicavilitatem de pribs. Ulterius observa, qod genus infimum immediate pdicatur de specie, mediate vero de individuo; ideo m animl de Petro pdicatur, quia pdicatur de homine in Petro inclusa. Hinc oritur, qod ista pdicatio, hoc animl ē animl n sit generis, sd speciei pdicatio, quia pdicatum ē tota esentia subjecti.

Insurges tamen contra generis definitionem: genus n ē species: g definiri negit: Ptr conseqa: negit definiri, qod genere ꝛ deferentia n constat; sd qod species n ē, genere, ꝛ diferentia n constat: g. — 2o: genus negit definiri per genus; alioqin definiretur idem per idem; sd nulla ē recta definitio, qe rem per genus n definiat: g genus definiri negit. Respondeo 1o: genus n ē speciem pdicavilem, ss tamen speciem pdicavilium, quia ipsa species, ꝛ qodvis alliud pdicavile subjiciuntur universali ut sic, qod ab illa comparatur ut genus, cui omnia subjiciuntur pdicavilia, tanqam species, ut statim videbitis.

Medius itage dicitur sermocinari, seu colloqui aptu ss p
prium 3 modo, qod nempe omni t soli homini aliq
ando tantum, n̄ semper convenit: habere autem sermoci
nandi, seu colloquendi facultatem ss pprium 4 modo,
qod omni, t soli homini, t semper convenit tangam atri
butum illius essentiale, n̄ qdem pmarium, sd saltem secun
darium; nam in homini idea, si n̄ pmario, certe secun
dario continetur. Pprium 4 modo qartum constituit p
dicabile, qod 2 intentionaliter consideratum sic definitur:
qod pdicatur de individuis in qale necessario, id ē in quale
requisitum ab essentia, cumqua absolute conectitur, t extra
qam ē. Alliud ē pprium Phisicum, qod videlicet ē extra ess
entiam Phisicam: alliud M, qod ē extra essentiam Mcam, qod
nempe ab eius conceptum Mcum n̄ atinet, licet realiter, tap
arte rei cum ipsa identificetur.

Caput 6 de accidenti.

Accidens in presertim accipitur pro eo qod ali
cui contingenter advenit, sive sit substantia enti
tative, ut vestitus, t arma, cum hoc dicitur vestitus, armat
us &c; sive sit entitative accidens ut albedo qua hoc dicitur
albus. Atamen hic n̄ accipitur put ē accidens pdicamentale;
sic m̄ definitur, ens in allio, seu entis ens, de quo pr. M. Acci
dens itage logicum, seu pdicabile, sui potest tam primo,
qam 2 intentionaliter. 1 modo sic definitur, qod potest ad
esse, t abesse abqe subjecti corruptione; 1 qo sive absente si
ve presente, veniente, sive recedente, integra manet essentia.
2 vero intentionaliter in hunc modum definitur, qod pd
icatur de pribus in quale contingenter, ut hoc ē albus, doctus &c.
Circa 1 definitionem nota, qod accidens logicum separatio
nem Phisicam n̄ exiguit, siqdem juxta Porfirium dantur
etiam accidentia inseparabilia: solum ē exiguit, inten
tionaliter separari etiam pptione negativa, quin subject
um in mente destruatur; p qod apprio secernitur, qod

negari requirit, essentia non negata.

Clarius: sunt quedam accidentia corporea, quae non possunt nisi per mentem a suis subjectis separari, cujusmodi sunt candor respectu cigni, nigredo respectu corvi et etiopis. Hec autem accidentia, quae inseparabilia dicuntur, in hoc appris secernuntur, quod non tantum separari queant per mentem appris subjectis, sed etiam de illis negari; proprium autem separari per mentem tantum potest non negari: nigredo vero separari potest per mentem ab homine etiope et de eo negari, salva ejus essentia; quamvis non nigredo abesset, non tamen desineret esse homo. Sed sermocinandi facultas, quae est hominis proprietas in 4 modo, separari tantum valet ab homine per mentem cum nempe homo sine hujusmodi facultate intelligitur; sed non potest negari, cum nullus sit homo, cui sermocinandi facultas necessario non conveniat. Hinc notare opus est, differentias sive subalternas, sive infimas passim accidentia Mca apellari respectu generum, quae ab ipsis contrahuntur, sic rationale accidens Metaphisicum dicitur respectu animalis sub ratione generis considerati: essentia enim animalis rationale determinate non exiguit.

Quere denique, quomodo predicabilia de inferioribus predicentur, ut tota, an ut partes eorum?

Quodlibet predicabile plura sub se continet inferiora, hinque dividi potest, et relate atque subinde rationem induit totius potentialis. Cum autem genus, et differentia speciem componant, totumque, quod ille partes constituunt, non dicant, difficulter admodum nostra concipit mens, quomodo rationem partium ipsius exercere valeant, ut de specie tandem predicentur genus, et differentia. At ratio, quaeque modo dubium de genere suscitari cogebat, necdum differentiam, verumetiam cetera quoque predicabilia transcendit. Totumque duplex esse potest; actuale nimirum, per ordinem ad partes ipsum ~~aut~~ actu componentes; et potentiale per ordinem ad inferiora, quae non actu, sed potentia tantum continet, et de quibus potest predicari. Pars etiam est duplex; actualis nempe, quae in consortio alterius actu constituit; et potentialis quatenus constituere valet.

Hinc assero, quod prædicabilia de inferioribus prædicantur in complete, et ut partes potentiales ex parte rei significatæ, et secundum quod dicunt actu pro expreso: prædicantur vero ut tota potentialia quatenus inferiora in potentia continent. 1 resolutionis pars ex eo patet, quod animal prædicatum de homine non explicat totum, quod est homo, sed unicam ipsius partem per illam perfectibilem. 2 vero assentionis pars sic ratione probatur: quodlibet prædicabile de inferioribus prædicatur ut superius: sed prout sic est totum potentiale: ergo. Maj satis constat ex dictis tractatu præcedenti ad calcem questionis, ubi de substracto universalis agitur. Pmi: quodlibet prædicabile, genus v.g. ut superius, et universale, contineret omnia inferiora, eque indifferens ad alias species; sed in hujusmodi indifferentia sita est ratio totius potentialis: ergo. Confirmatur ex destructione aliarum opinionum; genus, et quodlibet prædicabile, non est superius ut totum actuale, quia prout sic non ad inferiora, sed ad partes ex quibus componitur, ordinari debet; alliunde nec ut pars actualis, nec ut potentialis: ergo ut totum potentiale. Maj in omni toto actuali fit manifesta. Mi probatur: genus, ut superius, non excludit inferiora; at vero illa excludit per modum partis, sive actualis, sive potentialis; prout sic non excludit differentias, per quas species constituuntur, cum de ratione partis sit compartem excludere: ergo.

Explicatur ex D. Thoma capite 3 de ente, et essentia, ubi ait: quidquid „est in specie, est etiam in genere: si enim animal non esset totum, quod est „homo, non posset prædicari de eo. Ex quibus sic: animal, quatenus de homine prædicatur est juxta D. Thomam totum, quod est homo: ergo est rationale: non actu: ergo in potentia; cum autem eadem sit ratio de omnibus inferioribus, omnes in potentia continet; consequenterque ut totum potentiale prædicabitur. Confirmatur 2: præcluditurque adversariorum solutio: hæc prædicatio homo est animal necdum vera est identice, sed etiam formaliter; at vero non esset in sensu formali, si animal ut pars, vel actualis, vel potentialis prædicaretur: ergo. Pmi: animal ut pars, formaliter non est eadem sed quid ab homine distinctum, cum omnis pars a toto, quod constituit, vel constituere valet, secernatur: ergo ad veram prædica-

tionē formalē formalis identitas prædicati cū subjecto requiritur, proindeque nulla pars valet prædicari de toto, ut sæpissime asserit D. Thomas: ergo. Nec patet; quia aāl cū de homine prædicatur totā speciē in pōa continet, solūque ab illo distinguitur distinctione includenti, et incluso.

Dicesis: genus vg prædicatur de specie in quid incomplete, seu ut pars essentiæ: ergo non ut totū. Dist ans: secundū id quod genus exprimit, seu ex parte rei significate concedo ans; secundū id, quod dicit ex modo significandi, nego ans, et consequentiā. Licet tn genus aāl vg conceptū inadequatū hominis solū exprimat, de hoc tn ex modo concipiendi, et significandi ut totū potentiale prædicatur; prædicatur tn, ut rationale, aliasque differentias continens, j quarū continentia ejus superioritas ad quamlibet determinatā speciē sita ē. Itaque necdū genus, verū etiā species, et differentia tota, essentiā significant; diversimodo tn, quia species totā dicit exprese, sed ut loco citato ait D. Thomas: „ species „ ē totū, et significans ut totū, scilicet genus, differentiā, ut sunt „ simul, unde dicimus, hōō ē aāl rationale, et non ex animali ra- „ tionali.

Genus vero rationē conveniendi exprimit ex parte rei significatæ; ex modo tamen significandi continet j pōa pro implicito omnes differentias; seu quod idē valet, dicit pro expreso ex parte modi continentiā implicitā, et confusā differentiarū; quia superioritas, quā ex modo significandi importat animal exprese, per talē continentiam constituitur; alioquin animal esset superius, et non latius patens qualis species determinata, quod est contradictorium. Similiter differentia exprese dicit rationē differendi; ex modo tamen significandi includit pro implicito rationem conveniendi.

omnium rão ẽ, quia quodlibꝫ ꝓdicabile ꝓdicatur in recto de
inferioribꝫ, ut species, t genus totius; vbꝫ hoc ẽ ani-
mal, ẽ rationale ꝑ se; nõ vero sic, hoc ẽ ex animali, t ratio-
nali ꝑ se: proindeqꝫ nõ ꝓdicatur in obliquo; et ut patet; nq
libet exprimit nõ partem, ꝓdicatur tamen ꝓ modum to-

Dices 2: animal ut totum potentiale importat indifferens ad
species; id animal, quod ꝓdicatur de homine, similem indiffe-
rentiam nõ importat: ergo nõ ꝓdicatur ut totum. Pro mõ: vnum-
qꝫ ia animal intali ꝓdicatione determinatur respicit speciem
hominis; cum eam; quia ꝓ ꝓdicationem ꝓdicatur termi-
natur, t coexhibitꝫ ad hominem; vnde negq; quia impossibile
est hominis, nequit contineri finitibile t infinitibile: sed
quoniam constat ex dicta solutione, cum de subiecto vniuer-
saliter fuit sermo. Concedo tamen maiꝰ, nego mi; dis-
tinguo qꝫ ꝓpositionem: animal determinatur respicit ꝓ
eam hominem, ẽ qꝫ determinatum ad illum determinatio-
ne ꝓdicationis, vnde determinatione contrahentis ꝓ diffe-
rentiam, nego ꝓpositionem. Aliud namqꝫ ẽ, quod animal det-
erminatur ꝓdicetur de homine, aliud vero, quod de illo ꝓdi-
catur animal determinatum ꝓ differentia; hoc ẽ veram ꝓ deter-
minationem ꝓdicationis; 2 autem falsum; quia animal, quod
ꝓdicatur, nõ determinatur ꝓ differentiam, sic ex parte illius nõ ge-
nus rationale, l finitibile ꝑ se, id manet indeterminatum, utꝫ
quamlibet possit determinari, volunge dicta de homine at-
tributive, t applicative, ut relata loco dictorum ẽ.

Caput vltimum de actuali ꝓdicatione.

Ad quam ꝓdicandi et antecedentia exponitam exerci-
tium, t actum ꝓdicationi ipsi respondentem subsequitur;
vulgo diuiꝫ solet ꝓdicationes ꝓ species: materiales, si-
ue, identicas, t formales. Materiales ꝑ ꝓdicata ea dicta, in
quibꝫ ꝓdicatum nõ ẽ de Metaphysico subiecti conceptu, cuius-
lo tamen Physica, t in re identificatur, ut si dicas, animal
ẽ rationale, animalitas ẽ rationalitas. id verum ẽ mat

erialiter dicitur, in homine siquidem eadem res est animalitas, et rationalitas, animal, et rationale; formaliter autem est falsum; nam rationalitatis notio alia est a notione animalitatis. Predicatio identica est, cum predicatum est idem re, et ratione cum subjecto, seu cum idem de se ipso dicitur, ut Petrus est Petrus, ensis est gladius. Proprio, seu predicatio formalis est in qua predicatum est de essentia Mca subjecti, seu clarius; in qua predicatum nec omnino idem, nec omnino diversum est a subjecto, sed predicatum sub se quidem continet subjectum; subjectum vero in se continet predicatum, ut homo est animal; animal siquidem sub se continet hominem; homo vero in se continet animal.

Preterhec sciendum oportet, secundum varias convinationes varie abstracta de concretis, concreta de abstractis, concreta item de concretis, abstractage de abstractis predicari. Alia sunt concreta, et abstracta intentionis, et homo et humanitas, alia dicuntur 2 intentionis, ut species, et specieitas, predicabile et predicabilitas, atque alia hujusmodi. Sciendum etiam est, concreta substantialia, ut homo, suponere pro subjecto et forma; quia forma intrinsece, et essentialiter constituit subjectum; sic homo pro humanitate habente, et pro humanitate ipsa in recto suponit; ob oppositam vero rationem concretum accidentale in recto solum pro subjecto suponere. Ex quibus vides, quod ut predicatio sit vera, subjectum, et predicatum pro eodem suponere debent. Quare hinc sequitur, quod concreta substantialia, et accidentalia predicantur in sensu formali de concretis specificis, et individualibus, ut album est coloratum, hoc album est album, Petrus est homo. Et similiter abstracta superiora de abstractis inferioribus; Petra hec albedo est albedo, albedo est color.

Econtra vero concreta, et abstracta generalia non nisi identice de differentiis predicantur; sicuti etiam

difirentialia de genericis, quia in ipsis Metaphisicis n̄ inc
luduntur; ut rationalitas ē animalitas rationale ē an
iml. Abstracta substantialia M vere de suis concretis p
dicantur. Dicitur concretum M, quando suppositum solum ex
modo significandi a forma distinguitur ut hęc. Deus
ē Deitas, ens ē entitas, econtra vero abstracta Phisica, que
scilicet realiter in adequate a concretis distinguntur, de his
falso pdicantur, ut hoo ē humanitas, ecqus ē equiditas, quia
suppositum humanitatis, pter hanc includit substantiam realiter
ab humanitate l positive, l negative distinctam, ut infra dicemus.
Concreta item accidentalia que inconexa forma pres, eferu
nt, possunt vere mutuo pdicari, dumodo formę verę in sint
subjectis, ut sunt album t dulce; unde vere dicitur de sacaro vg;
hoc album ē dulce, t vice versa. Alliaa pdicatione scien
pretermitto, qas l scholastica exercitatione commodius adip
iscemini, l ex his que hic inde dedimus facile poterit
is eruere negatio.

Et his q̄ vos instructi capitalibus modicis, qod
nam habetis complementum imo suplementum
hogē controversię communiter edoceri solitę. Apostuvobis qu
ad potui, quę utiliora judicavi, profectui potius vestro co
nsulens qam ppro cōmodo indulgens. Quod si calamo fors
an fusioni n̄ nulla tractata fuere, semper tamen sine confusio
nis p judicio; qare penes vos erit solidiora seligere, t pro tem
poris oportunitate ipsis ad locutionem intelligendi, uti. Un
de vos obsecro, l amare patris si hoc suficit, ut mihi credere
equum ē, l severitate Magistri si fuerit opus (qod melli
us vestam superi) ut talentum creditum abscondat nullus;
sed p virtute ppria severiori aplicatione unusquisque vestrum
incumbens lucrari, t operari conetur uti desiderio respondeat

eventus, t nostro qualicunque labori addatur fortuna id est Dei voluntas que, nobis unica fortuna e]

Sed et ille qui talia nobis benigne concessit desideria: ille qui gratis dedit semina vestras in mentes inmissa: ille, qui largiter, misericordiaque mihi vires, vobisque salutem concesit necessariam ad incipiendum, et prosequendum, non omnino innecta intelligentia cursu: ille in quam Pater Celestis, ejusque Filius Unigenitus, atque Spiritus Paraclitus, quod superest laboris nonde negabit firmiter sperantibus in eum ejusdem Virginis Matris Benedicti protoparentis, nec non Veremundi, qui suo nos semper Patrocinio guvernat, omniumque sanctorum nondeficiente intercesione quam implorabimus imploramusque; non rogabis Domine neque futura cesabis largiri dona spiritus gratias pro dato referentibus atque tibi vocibus laudes decantantibus.

Te Deum Laudamus.

Finis Logicæ Controversæ.

Te Dominum CONFITEMUR

In Methaphisicam seu primam philosophiam praefacio.

Premisso jam disciplinarum organo quo singulae circa materiam sibi subjectam uti solent, eam nos disciplinam agredi par est, quae inter caeteras principatum obtinet. Haec est Philosophia, seu scientia generalis, quae humanae mentis rationes, ac principia pervestigat; quaeque proinde caeterarum quodammodo parens, eas omnes jam se complectitur: ipsis principiis supeditat; et, quae singulis propria sunt, efata, vel axiomata, unde suas petunt denominationes, expedit. Deinde tanta est illius, tamque acta cyhoga conexio, ut nihil jam modo ab ea differat, licet valde differens sit utriusque materia. Idem etiam hinc, ac ibi recursus erit ad atractiones, sillogismos, et argumentationes confutabiles, idem recursu ad idealia, subtiliterque intelligibilia, si non ad subtiliora, dedicatoria, acutioraque, quibus vestrum exerceatur, luxque eruviginetur mentis acumen. Quare ob eam quoque ratione nostrorum, ad aliorum, usus invaluit, hogice statim subjungere Methaphisicam, utque naa interse conveniunt, ordine pariter, et tractandi methodo consotientur.

Quamvis ergo ab aliquibus haec disciplina, atenta nominis Ethimologia, Methaphisica, seu facultas transPhisica assurgens nominetur, ob hocque ab ipsis post Phisicam colocetur; nunc autem Methaphisicae nomine apud Philosophos non eadem disciplina in mente venit, qua post Phisicam sit tractanda, sed ea, quae res sursum positas (id enim Methaphisicum quoque nomen significat) idest supra corporum natura constitutas, seu res spirituales, et a materiae comertio solutas prosequitur. Res porro duplici ratione a materia secretae, et abstractae sunt, vel scilicet naturae suae conditione, cujusmodi sunt substantiae spirituales, ut Deus Angelus, et anima rationalis;

vel per mentis ipsius præcisionem, seu abstractionem, nempe cum generatim seu universalibus quibusdam ideis concipiuntur. Utroque modo Methaphisice considerationis subjiciuntur. Quare duæ sunt Methaphisicæ partes; prima quidem Ontologia, quæ circa ens generatim, illiusque acceptiones per mentem abstractas versatur. Altera, quæ Neumathologia, et Theologia naturalis dicitur de spiritibus agit; de Deo scilicet, de Angelis, atque de omnia rationalia, quantum naturalis ratio patitur.

Ergo Methaphisice objectum materiale adequatum est ens reale, ut creatum, et increatum, substantiam, et accidens comprehendens; quodlibet autem ens reale particulare objectum partiale, et inadequatum; nec obstat, quod ens creatum ab increata, sicut etiam accidens a substantia dependeat; hoc enim non habet in ratione entis ut conexi cum suis proprietatibus, quo sensu ad Methaphisicam considerationem expectat, sed solum pro implicito, et inesse rei, seu ex parte materiæ: quæ doctrina ex infra dicendis elucidabitur. Formale denique objectum, seu ratio formalis sub qua hujus disciplinæ communis est ratio entis ab omni materia secreti.

Quevis itaque naturalis entia, seu rationem proprii objecti contemplatur, ut a materia singulari abstractam: quare ejus objectum unum a pluribus esse in hoc dicimus. At vero Methaphisica universalissimam rationem entis ut objectum considerat, necdum a materia singulari secretum, ut Phisica, sed etiam ab omni materia sensibili, id est, entis conceptum sine accidentibus, quæ sensibus percipiuntur, per quod a Phisica secernitur, atque cum Mathematicis convenit disciplinis, quæ quantitatem etiam a materia sensibili præcisam speculantur. Ab his insuper differt, quia ratio entis, quæ a Phica meditatur, a materia etiam intelligibile præscindit. ut pote quæ necdum secundum rationem, verum etiam secun-

dum rem ē ab omni materia expers. Objectum vero Mate
matice, quantitas scilicet, quam tumvis a materia prescinda
tur, semper tamen ut res corperta, t materialis concipitur:
ratio vero entis, prout ad Mcam expectat, abesse corporeo, t
incorporeo prescindit.

Quare si quis Mce definitionem quaerat, recte resp
ondebis, sapientia, l scientia speculatrix, quae circa
ens generatim, illiusque affectiones p mentes abstractas
versatur. Primo ē sapientia, id ē superior quedam scientia
(hoc m̄ sensu sapientiae nomen hic summitur) quae circa res
altissimas, hoc ē generalissimas, l scelentissimas, per alt
issima pcipia, aut ratione occupatur: et enim de ente
generatim supto, quo nihil universalius ē, t de Deo, quo
nihil excelentius, agit Mca. 2o dici potest scientia, id ē co
gnitio certa, t evidens rei necessarie, t inmutavilis p pprias
illius causas, aut rationes. Namque de ente generatim,
de Deo, t humana mente speciatim demonstrat, ea inm
utavilia sunt, inmutavilibus que rationibus munita, ut infe
rius videbitur. 3 ē speculatrix quedam cognitio rerum ge
neralissimarum p altissima pcipia aut argumenta, in rer
um speculatione sistens, cum nihil circa ipsas moriatur,
aut moliendum prescrivat.

Ex his vero generalissimis pcipiis,
plura sunt exterminis clara notissima, t evidentissi
ma, ex qbs allia deducuntur; ut hec, inposibile ē, idem
simul ss, t n̄ ss; quodlibet ē l n̄ ē; de nullo secundum id
em ē vera affirmatio, aut negatio; inter ss, t n̄ ss null
um datur medium; quidquid ē, quandiu ē necesse ē ss; quod
ē primum in unoquoque genere, ē mensura caeterorum;
itemque illud Cartesi, ego cogito; ḡ sum; hoc ē, cognosco, t
sentio me ss, cogitare, velle, dubitare &c. Solet tamen du
butari, quodnam ex his pmatum teneat, utiut n̄ proveta
p alliud, sed omnia ex ipso saltim indirecte proventur.

Communiter vero hujusmodi dignitas illi tribuitur pcipio inpossibile ē idem simul ss̄ t n ss̄: quia nempe ita ē intellectui perspicuum, ut nullo alio ipso priori possit demonstrari; cetera vero p ipsum saltem indirecte, seu deductione ad incommodum provantur, qatenus illa negantem ad pfectam inpossibile concedunt trahimus.

Ceterum Partesius suo pcipio principatum firmari studet ex eo, qod etiamsi de religiis dubitemus, certissimi tamen hoc ipso sumus, nos dubitare, consequenterqe cogitare. At vero quis n̄ videat, eum, qui de illo pcipio inpossibile ē idem simul ss, t n̄ ss̄ dubitaret necessario etiam de hoc ego cogito anxius esset? qui m̄ dubius ē, an idem simul possit ss̄ t n̄ ss̄, dubitare, necesse ē, utrum dubitet qando dubitat, seu utrum simul sit ss̄, t n̄ ss̄ dubitationis; etenim ex ꝑ dubitatione infertur veram ss̄ hanc ppositionem, dubito, hanc quecunqe res simul sit, t n̄ sit, consequenterqe dubitare, necesse ē, utrum duvitatio illa sit simul n̄ duvitatio. Inplicat ḡ qempiam anxium, t dubium ss̄ de illo, quin circa Cartesi pcipium duvius pariter existat.

Tractatus primus Onthologie, seu primę partis Metaphisice. § 1 De natura entis in communi ejusque divisione.

Ens ꝑ idem ipsum significat, qod habens ss̄ quasi averbs sum ē fui essens participium pserstim temporis ortum, qod diminitum, t sincopatum n̄ essens yam sd ens ore sonat scholasticorum. Sic ḡ ens acceptum actualem rei existentiam significat, sive idem ē ac existens ut amans signifatat, qod actu

amat. Allio modo sumitur ens, quatenus vim nomin
is tantum habet, non participii; prout sicque rem, que aut
existit, aut existere valet, denotat, prescindendo ab ipso
esendi exercicio, ut cetera nomina res ipsas, seu esen
tias significat ab exententia precisas, ut hoc Leo 5. Hi
nc duplex ab omnibus assignatur ens, esistentiale nimi
rum, seu participiale, et esentiale seu nominale, que
amodo aficientem rem distinguntur inter se. Ens esi
tentiale ita definitur: habens esistentiam, vel esistens
quodlibet. Istud ens semper extra causas est, quia esi
tentia a nobis concipitur tanquam actus ultimus cujus
vis rei in esse complete.

Ens esentiale seu nominale definitur,
quod habet sui esentiam, vel potest habere esistentiam, aut exi
stere. Hoc ens non petit extra causa sui, sed sat ei est non repu
gnantia, ut aliquando sit extra ipsas; quare necdum exist
entia, verumetiam possibilia comprehendit. De ente nomin
ali primario agit Mca; participiale vero tanquam inferius
reputatur. Quidquid quod reale est, est etiam necessario ens; proinde
que sui entis est simplicissimum, quod nullum aliud suponit, quod
que suponitur ab omnibus tanquam basis, et fundamentum toti
us perfectionis; subindeque est primum, quod intellectui nostro occ
urrit concipiendum. Atque hinc est illud Philosophiae caputso
legne, ut ens dicatur sui commune rebus omnibus, proindeque
Deo, et creaturis, seu enti a se, et per esentiam, et enti ab allio, aut
per participationem.

Unde ens dividitur in ens a se, et ens ab allio.
Ens a se est Deus optimus maximus, dicitque ens infini
tum eternum, et absolute necessarium, atque quasi entis pl
enitudo, aut ens totale; quia a nullo habet quidquid habet,
ideo dicitur increatum, sive ens a se, pre ceteris omni
bus ab ipso in proprio sui dependentibus. Ens ab allio est quidq
id creatum est; dicitque ens defectivile, contingens, depen
dens a Deo, ens participatum, veluti pars entis, aut portio:
sicuti lux est visibilis per se ipsam, colores vero ingantum sunt
lucis participes. Verumtamen vero ens a se, et ens ab allio non proprie

dividunt ens: Deus m̄ ē, quiē, creaturę autem, quasi n̄ sint, sic sunt coram eo. Itage Deus tanqam pelagus immensus omnem pfectionem ambiens, universalissimam rationem entis immediate veluti contrahit; ideoqe plenitudinem habet esendi, quia totam assumit infinitam, illimitatam, ac subinde omnium absolute entium pfectissimum ē, utpote totam entis pfectionem, extra qam nulla datur, in se continens.

Quare Deus ē ipsa universalis entis rāo universalitati rei, seu individuata, t per se subsistens: pterea qe ens in commune pprie n̄ dividitr, adhuc pone nostros conceptus, nec pprie contrahitr p ens ase, t ab allio, qa divisio sit partis, t partis esendi; sd sic, ut divisio fiat in totam plenitudinem entis, t in ejus participationes, quæ a plenitudine esendi habent ss, qod habent. Eaque pter eo perfectiora quæque sunt, quo immediatius entis rationem contrahunt, atqe determinant; quia ratio entis per genera inter media, t differentia dividitr, ao actatu t limitatu, ut observatione clarescit. Ens creatum dividitr in materiale, t spiritude. Materiale ē, qod n̄ datr sine materia, ut hōō, planta &c: spirituale, qod nullatenus a materia dependet ut Aglus. Deinde ens reale dividitr t ratione sui, t ratione status: ratione sui in substantiam t accidens. Accidens vero subdividitr in novem pdicamenta; quæ sunt, qantitas, qualitas, relatio, actio, passio, qando, ubi, situs, t havitus. Qbr si substantiam adas, decem pdicamenta recenses; Denique ratione status dividitr ens reale creatum in pure possibile, presens, sive actu existens, preteritum, t futurum, ut in sequenti Figura videre potestis.

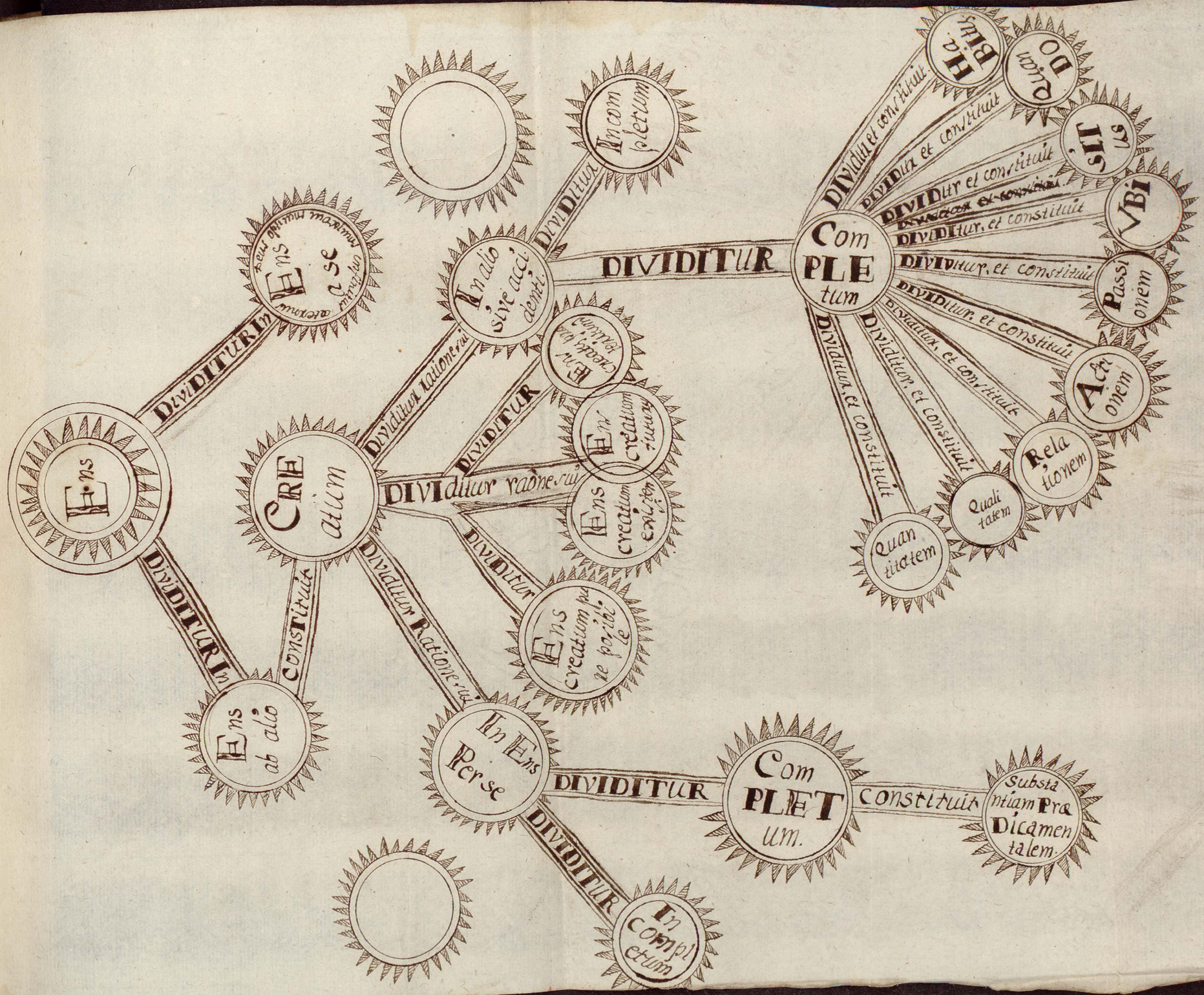
Ens
DIVIDITUR In
Ens a se
Ens ab alio
CRE atum
Dividitur ratione sui
DIVIDITUR
Dividitur ratione sui
DIVIDITUR
Dividitur Ratione sui
DIVIDITUR
In alio sive acci denti
Incom pletum
Ens creatum pu ra ne possibi le
Ens creatum existen si
Ens creatum futurum
Ens creatum
In Ens Per se
DIVIDITUR
DIVIDITUR
In Com pletum
Com PLE tum
DIVIDITUR
DIVIDITUR, et constituit
DIVIDITUR, et constituit
DIVIDITUR, et constituit
DIVIDITUR, et constituit
DIVIDITUR, et constituit
DIVIDITUR, et constituit
DIVIDITUR, et constituit
DIVIDITUR, et constituit
Quan titatem
Quali tatem
Rela tionem
Acti onem
Passi onem
VBi
SIT us
Quan DO
Ha Bitus
Com PLET um.
constituit
Substa ntiam Prae Dicamen talem.

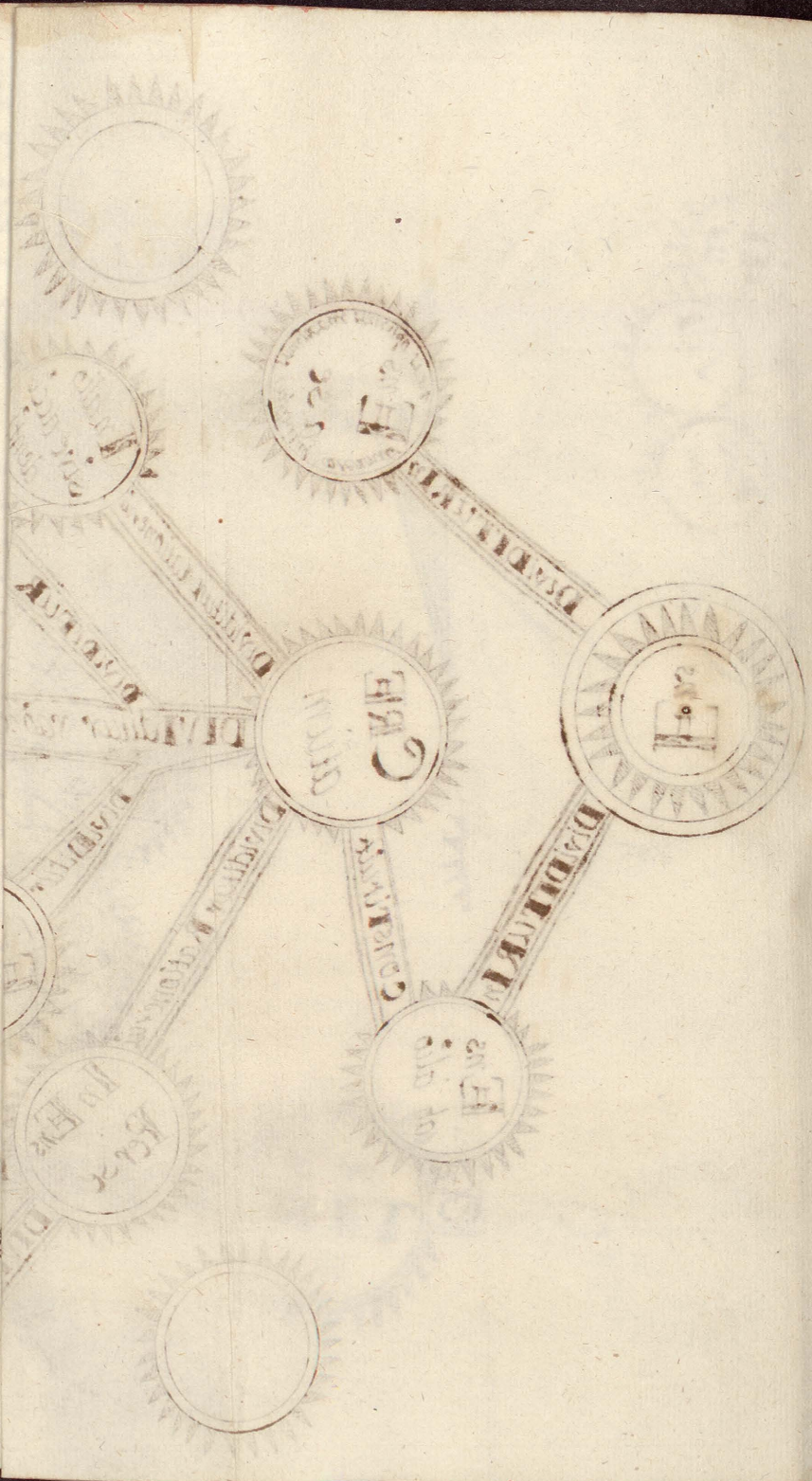

Cap II

De Proprietatibus Entis § I.

Proprietas entis passio, seu attributum quatuor conditiones exposcit, 1 ē, quod ad aliquod ens consequatur; quia non entis non sunt passiones: 2 quod universaliter dicatur cum essentia: 3, quod ab essentia virtualiter distinguatur. 4, quod essentia consequatur non sitque aliquid ipsam constituens. Notandum vero duplex ēē proprietatum genus: aliae dicuntur reales, quia realiter ab essentia dimanant, cui aliquid reale Logice superadunt, ut risibile respectu hominis, aliae notionales dicuntur, quae nihil reale superadunt essentiae, sed illam dist into modo exprimunt, seu explicant: quae etiam proprietates Methaphisicae apellari solent. In hoc igitur sensu ex terminis denotatis per vocabulum reu vau 3 illi res, ens aliquid, vel eandem omnino significationem habent, vel vix; hoc differunt, quod absolutius significat essentiam rei; ens vero cum ordine ad actum existendi, ut D. Thomas insinuare videtur q 1 de veritate artic 1, ad 1. Quia vero verum bonum, et unum ordinem valde diverses importat de ipsis proinde singulariter agendum ē, et primo quidem.

De Veritate Transcendentali § II.

Duplex communiter ab autoribus veritas Designantur; formalis nimirum, et transcendentalis. 1 quae etiam Logica, cognitionis, et veritas in repraesentando dicitur; conformitate cognitionis cum objecto consistit; tunc datur, cum objectum ita se habet, sicuti per cognitionem repraesentatur; caeterum hoc non ē entis proprietas. 2, quae veritas constitutiva, Methaphisica, et trancendens dicitur, quaeque proprie ē passio entis, ē constitutio rei inesse sibi dedito, ob quod apta ē excitare ideam sui: haec dicitur entitativa,

t in esendo quia in entibus, aut rebus omnibus ē, addē frentiam veritatis formalis, quæ solum ē in actibus intellectus se objecto conformantibus, ut ajebamus: unumquodq̃ m̃ abeo dicitr in se verum, a quo dicitr vere ens tale, ap fectionibus rempe sibi corespondentibus, quæ negeunt reide ficere, ut talis sit, talisq̃e dicatur: v g dicitr, t ē verum aurum, cui ex nulla perfectionibus auro debitis deest, tq od a cognitione ipsarum in ipso statim verum aparet aurum, aptumq̃e fit, ut nominetr verum.

Eadem res, quæ cum apta concipitr ad esendum, dicitr ens, cum apta concipitr ad excitandam ideam sui, vera denominatr. Unde secundum realitatem ens, t verum convertuntr, quoniam omne ens ē verum, t omne verum ē ens; ab eo m, a quo res habet aptitudinem ut sit, habet etiam aptitudinem ut cognoscatr, t econverso. Inde continuo colliges, in nihilo, in inpossibili, t ente ficto tantum dari de veritate, quantum de entitate, t de hac tantum, qantum de ficta, aut inppria atributione. Et hujus sane doctrinæ elevatione, Aritmetica proportione judicium ferri valet de excesu veritatum transcendentalis. Quo plures gradus entitatis habeat qodlivet, plures gradus veritatis consequenter havebit. Homo excedit lapidem, plantas, arbores, t bestias, in entitate; q̃ t eas excedet in veritate, seu cognoscivilitate. Excedit ab Angelo in entitate? q̃ pariter in intelligivilitate.

At vero licet veritates transcendentales inequales sit, n̄ tamen sunt, nec possunt ss̄ inequales veritates formales, aut enuntiacionum veritates, quæ in conformitate (utiq̃e indivisibili) cognitionis cum re cognita tota consistunt. Omnis autem conformitas, omnis equa

litas, omnisque mensura veluti in puncto atomo, aut unitate quadam, instar numeri, specifice ē. Non ibi datur magis, nec minus n̄ incremento, nec decremento locus. Aut res in se ē, uti in enuntiatione dicitur ss, aut n̄ est; si ē, omnino veram redit enuntiationem; si n̄ est, nullatenus vera, sed falsa erit enunciatio.

Ex his colliges: veritatem transcendentalem in cognoscibilitatem n̄ consistere ne a vera cognitione oriri, ut aliqui opinantur; sed e contra cognoscibilitas oritur a veritate rei. Licet m̄ omnis cognitio redderetur impossibilis, ens nihilominus esset verum. Unde objectum n̄ ē verum, quia cognitioni vere conformatur: si namque ita esset, esse verum probaretur, quia conformata cognitioni ipsi conformi: quod sic facile ostenditur: ens n̄ cognoscitur cognitione vera, nisi quatenus cognoscitur sicuti ē: item, cognitio n̄ est vera, nisi quatenus objectum cognoscitur sicuti ē: ḡ si a cognitione vera veritas rei sumeretur, et non e contra, objectum sit transcendentaliter verum, quia ē conforme cognitioni sibi conformi; cujus sensus ridiculus statim aparet. Dicendum ḡ, quod transcendentalis veritas ē radix, et origo cognoscibilitatis; solumque proinde verum erit secundario cognoscibile, seu objectum cognitionis; prius m̄ est ss tale in se, quam objici pōē. Colliges etiam ex his, nullum ens ss falsum in se, sed tantum respectu nostri; aurichalcum vg verum ē aurichalcum, at respectu nostri falsum aurum dicitur, quatenus extrinseca sui specie aurum aparet, nosque a falsum judicium ferendum indicit.

Hinc falsitas pprie loquendo, correlativa ē veritati formalis, n̄ autem transcendentalis, cum n̄ in rebus detur, sed in intellectu; consistitque in actu positivo judicante de re aliter ac ē in se; unde nec pprie datur in aprehensione, nisi radicaliter; quatenus rem

pe mala aprehensio, vitiosave inducere valet tanquam vi
tium 2 operationis falsitatem formalem in judicium. For
malis falsitas ab aprehensione defectuosa sepe venit, non
tamen ibi formaliter ē, sd radix ejus ductaexat, aut fo
ns vere influens. In rebs ipsis unice datur ocasio falsita
tis formalis, t rāo radicalis, aut mensura veritatis form
alis, atque legitimum signum herōris cujusvis. Unde aut
em regulam trahemus ad discernendum verum a falso?
vel unde criterium veritatis petemus? etenim t qui fal
sa sentiunt plurimi, putant, se vera sentire. Sd dico
breviter, talem discreptionem ultimo refundit debere hin
lumen, qod signat Deus super nos in mensura, qa vult,
t quo illuminat omnem hominem venientem in hunc mu
ndum, uniformiter in aliqbus, t in pribs, de versimode, q
uoniam n̄ omnia objecta veram sui similitudinem inp
rimunt in omnibs mentibus, neque post inpresionem eq
ue videntur ab omnibs. Fugite judiciorum precipitatio
nem.

De Bonitate §3.

Bonitas transcendentalis ē constitutio in esse si
bi dedito bb qod apta ē excitare apetitum sui.
Hinc vulgatum ē illud Philosophi (Aristoteli anton
omastice) bonum ē, qod omnia apetunt; non quia idem
bonum apetant, sd quia nihil apetitur nisi sub ratione b
oni, aut pēfecti, qod idem est. Differt autem ista bonitas
a bonitate morali, seu modum provitate, qua laudem me
retur, de qua in Etica, t in Theologia. Unde omne bonum po
sitivum ē, et ens, t omne ens ē bonum; quia unde res hab
et aptitudinem, ut sit, habet etiam aptitudinem ut apetatur:
appria scilicet esentia habet res quelibet ad suum actum exi
stendi conotationem, qua dicatur ens; conotationem ad inte

llectum, qua dicatur vera; ad voluntatem tandem conotat
ionem, qua res bona dicatur. Igitur eodem modo ē philo
sophandum de bono respectu voluntatis, ac de vero respec
tu intellectus; quia ex bonitate oritur amabilitas, seu ss
objectum voluntatis, t n̄ econtra; n̄ enim aliquid ē bon
um, quia amatur, sd econtra ideo amatur, quia est bon
um. Itaque quamvis nullus esset possibilis amor, a quo po
sset ens denominare amabile, in se tamen ss. amabile ne
aliquid ei de ppria pfectione deesset.

In hoc tamen bonum differt a vero, quod
bonum trahit a se apetitum, quem conotat; verum aut
em n̄ trahit a se intellectum, sd quasi ab illo trahitur; id
eoque dicitur, quod intellectus trahit ad se res, t voluntas vero
fertur a rebus. Unde minus distant a cognitione, quae n̄ sunt,
quam ab apetitu, qui semper fertur ab existentibus saltem in apre
hensione, aut idea. Quae nullatenus sunt, nullatenus apet
untur, neque naturaliter, quia natura nihil frustra apet
it; neque voluntarie, quia voluntas omnia vult sub ratio
ne convenientis, boni aprehensi, vel ab ea aliquod incommo
dum auferentis. Inde magis bona sunt, magis apetibilia,
aut amabilia, quae majorem habent entitatem, quia unde
excedit entitas, pariter excedit fundamentum apetitus, aut
amoris.

Sd valde notandum ē, omnem apetitum tendere in
id, quod sibi congruit, vel quod convenit naturae, cuj
us ē apetitus. Duo igitur apetitus requirit in eo, erga quod fer
tur; t nempe quod sit bonum, t quod sibi bonum sit. 1um in
veniri valet sine 2o; n̄ 2um sine 1o. Ideo sepe plura apetu
ntur, t ordinate eliguntur minora absolute bona pre majori
bus, quia magis apta, ad quod eliguntur: n̄ m̄ auro, sd ferro,
t calybe acuti gladi fabricantur. Ad duplicis capite bo
nitas queque desumi, t cum aliis metiri valet; id ē ab

entitate rei bone, t aproportione, t coactatione cum apeten te. At ratione dicitur bonitas absoluta: a 2a vero repectiva. Ē radix 2e, n̄ econtra.

Ex gradatim is ad usq maximam, summamq bonitatem oportet ascendere. Si ubi major ē entitas, major ē bonitas absoluta; t ubi major ē convenientia, vel proportio cum apetente major bonitas respectiva; etiam ubi maxima fuerit entitas, ibi necesario maxima absolute bonitas erit; t ubi summa convenientia cum omnibus apetentibus, t erit summa bonitas respectiva ad omnia. q̄ ubi plenitudo esendi, ibi et bonitatis erit plenitudo; et cui nullus gradus deficiat inesse, tam in ordine ad se, qam in ordine ad alia, nullus ipsi deerit gradus excogitabilis bonitatis totius. q Deus ē summe amabilis, summeq apetibilis, nam ē qidqid desideravi, t qidqid potest aferre gaudium. Nihil aptari valet recto apetitui, qod in Deo excelentissimo modo n̄ sit. Ab illo cuncta fluxerunt, atq in illum tamqam in finem omnia feruntur. In illum, tamqam in bonum universalissimum, omnia dirigunt apetitus. Ipse terminus idem quies quarumcunq rectarum inclinationum. Irequieti sunt apententes, quia ab illo bono qasi veolenter deviant: sd non deviant, nisi mala volunta, quę ideo mala ē quia deviat a bono per peccatum.

q peccatum debeat adesse: q tantum debeat a bonitate, qantum a bonitate. Si q̄ nullatenus bonum ē, nullatenus ss habet, nege penitus entitatem. q unde mala voluntas ē, inde entitate pariter cum bonitate caret. q mala voluntas qatenus voluntas, t bona, t ens est; sd quatenus mala, nege ens, neque bona est, imo pprie n̄ ē. q̄ hoc concretum malum et habet partes, qasi positivam, t negativam ex qbs conponatur, et in qas resolvitur; subjectum nempe, qod positivum, t ens ē, t bonum, quia substentativum malitiæ semper debet ss, t malitiam ipsam, quæ tamqam concreti forma concipitur, ē qe revera carentia quedam t bonitatis, t entitatis. Observa nihil

omnino qod licet omne bonum inde habeat bonitatem, quã malum caret, inde habeat entitatem, qa malum caret, non pterea qodlibet sũ denominandum malum aqacunqe carent ia neqe entitatis, neque bonitatis; allioqin tota creaturarum chors diceretur mala, malaqe creatura quevis; qandoqidem in nulla ẽ omne bonum, neqe in nullis. Exigit q̃ res, ut mala denominetur, carere bonitate sibi debita, sive ss privitam illa, quæ consequenter privationem in se arguit necessario, irreferibilitatemqe in Deum tamqam in bonum, t finem, qin t in ipsum tamqam in pcipium.

De unitate §4.

Unitas trancendentalis ẽ indivisio cujuslibet rei in se, et divisio aqalibet allia, unumqodqe m̃ dicitur unum et per ordinem l qasi ordinem ad se, quo pluralitatem sui, sibi de visionem in multa ejusdem rationis excludit; t p ordinem ad cetera, quo identitatem ipsorum respuit. Qodlibet m̃ tamẽ qod, ẽ, qam n̄ ẽ, qod non ẽ, ab unitate: Petrus v̄g ab eo ẽ unus, aquo non est plures Petri, et aquo non est Joannes; Paulus, Brutum planta &. id ẽ, a suo ss determinato. Hinc sequitur necessario, unum in omnibus entibus reperiri, sicuti reperitur et id, ratione cujus sunt, qod sunt, t non sunt, qod non sunt. Sequitur, omnia ~~xxx~~ entia singularia, l in singulari habere unitatem aut simplicitatis, aut compositionis; si simplicitatis, cetera simplicia, t composita a se excludit, ut Angelus: si compositionis, omniaque in compositionem suam n̄ veniant ratione unitatis illis correspondentis, excludunt; sic hõo arbores plantas & excludit apprio ss. Sequitur, unum t ens ss convertibilia. Sequitur denique, ss indivisum in se, ss qid positivum, qidqid alli reclament; negativis tamen terminis explicatum, non secus ac immaterialitas, immutabilitas, immensitas in Deo positivas pfectiones important, licet terminis negativis explicentur.

Unum alliud ẽ per se, alliud per accidens. Unum per se est, qod unica valet explicari definitionem, sive sit compositum, ut hõo, sive simplex, ut Angls. Hoc unum semper concipitur veluti quedam species, cujus genus, t diferentia in lucem possit pro

dixi media definitione explicante ejus essentiam, quod dicitur quidditas, et natura, quam definitio respondeat interrogationi quid est? unum p. accidens ē, quod habet partes, quae absolute, et insecon sideratae diversam habent naturam, quales consequenter diximus esse quantitatis definitionem, vq̄ aceruus rerum, et exercitus. Ab hujus divisionis consideratione celebre emanabit effatum, et duplicem ente in actu complexo negit resultare unum p.se. Ethoc ideo ē, quia ea, quae natura facit divisa, nunquam adeo possunt copulari, l copulata cognosci vere, quales adunatae sunt ea, quae naturaliter sunt indivisa.

Verum ut plenius haec entis capiatur pnitia, ante oculos ponam diferentiam horum, scilicet ponam esse rerum, unitas, identitas, unio, connexio, compositio, contiguitas, et ordinatio. Unitas ē rationis qo consideratae quodlibet ens sine ulla ratione aliqua pluralitatis ipsum apprehendit in aliqua prout linea, et quasi indivisum, aut p.se ipsum. Sic dicitur absolute unus Deus, unus Sol, una Luna &c. Unitas contraria ē multitudini. — Identitas ē unitas absoluta entis variis explicati per denominationes differentes, quorum vnus ipsum afficiunt id ipsum, quod denominant idem. Sic dicitur idem animal cum rationali, idem ens cum corpore humano, identitas contraria ē distinctioni. De distinctione sat in loco, ubi de divisione formalis naturae rei quaerebam. — Unio ē vinculum, quo plura quasi unum videntur et volunt prodire unicam speciem aut in nostro intellectu immissam. Sic anima hominis cum corpore unita in hac vita, qa finita dissolutu vinculum, iterum reassumendo dum innovam resurgamus. Unio contraria ē separationi, quemadmodum indivisio sequitur contrarie ē divisioni.

Connexio ē quaedam, n tamen semper omnimoda, unio aliquorum vel in separabilium, vel separabilium, sic folia cum ramis, sicut rami cum trunco in arbore sunt allegata, et filius cum patre connexio tam in carnali, quam in divinis, generaliterque possessae cum appendentia. Connexio contraria ē impertinentiae. — Conjunctio animi concipit tangam actu quaedam eorum in entia, quae quasi separatim supponens, ut separationem dependant, et aliquale accipiant unionem. Sic omnia dicunt conjuncta, quae aliqua tangam non facta intelligunt, sive de corporalibus, sive de spiritualibus ut sunt, sive denique

aralibs ~~~~~~ sive de politicis, sive de aliis quibusbis. Quandoque conjunctio ad uniorem rigurosam magis, quandoque minus accedit conjunctio disgregationi contraria ē. Contiguitas stricte data inter corpora, quae se mutuo tangunt, eique oponitur in accessu: ꝑ translationem autem omnibus qbus accessus poterit aplicari. Coordinatio, ē plurium aptatio, apositio, et aplicatio ad finem cui deserviunt. Per illam explicari valent armonie, similitudines, consonantie, et omnium conformitatum rationum. Pugnat cum de ordinatione. Et hec de atributis 1 intentionis entis dicta suficiant. Nunc autem de ipsius atributis 2 intentionis controvertentes, aliquantulum fusius agamus. At vero pro illorum intelligentia aliqua premittere jubat.

Caput 3 de antepredicamentis, univocis scilicet equivocis analogis, et de nominativis.

Quedam quasi per transsenam circa univoca equivoca, ꝛ analoga in sumulis vidistis. Nunc autem altius heorum noticia erit repetenda, ut sic heorum perpectis naturis, quenam in pdicamento locanda, quenam vero ab eo removenda, cognoscatis. Etenim, ut infra videbitis, univoca dumtaxat ppriam in eo sedem occupant. Univoca q̄ sunt, quorum nomen ē commune, rāo vero nomini acommodata ē omnino eadem, ut hōō, qui univoce dicitur de Ptro ꝛ Palo; significat m̄ rationem hominis omnibus individuis eque convenientem. Equivoca sunt, qrum nomen ē commune, ratio vero nomini acomodata omnino diversa, ut nomen taurus, cujus rāo significata ē omnino diversa respectu montis, civitatis, sideris, et animalis. Univoca a grecis communi vocabulo sinonima, sicuti et equivoca omonima nuncupantur. Analoga, quae univoca inter et equivoca media sunt, sic definiuntur, quorum nomen ē commune, rāo vero nomini acomodata partim ē eadem, et partim diversa, eadem nempe secundum quid, et simpliciter diversa.

Hac aut̃ annalogorꝝ definitio annalogia dumtaxat extrinsece talibus conuenit, non annalogia physicis, et equiuocis ut ait, quod licet uocetur, annalogy physicꝝ dici nolet, quia inequaliter ab inferioribus participatur, non equaliter ab ipso animali, sed ab inferioribus ut homine utitur, leone &c, perfectione aliquid̃ modo participat aal hõo, quam leo. Aut tag annalogia ut late omissa, annaloga sentire talia, annaloga attributionis, seu proportionis, et annaloga proportionalitatis primo dividuntur. Annaloga proportionis, seu attributionis sunt, quorꝝ nomen ẽ commune, ratio võ significata per nomen ẽ eadẽ secundꝝ terminꝝ, diuersa võ secundꝝ habitudinẽ ad illꝝ, ut sanꝝ dicꝝ de homine, potu, cibo, et medicina. Eadẽ ẽ sanitas, quã omnia significant, sed ꝯ homine intrinsece tanquã ꝯ subiecto repertã, ꝯ potu tanquã ꝯ signo indicante, ꝯ medicina, at ꝯ cibo tanq ꝯ causa, alia võ conseruante, alia vero tribuente.

Annaloga proportionalitatis sunt, quorꝝ nomen ẽ commune, ratio vero significata nomen ẽ eadẽ secundꝝ proportionẽ, diuersaq simpliciter, ut principij dicꝝ de corde, causa, fundamento, puncto, fonte &c; quæ omnia proportione quadã conueniunt ꝯ ratione principij, quia sicut se habet cor ad viũ, sic causa ad effectꝝ, fundamentꝝ ad rẽ fundatã, punctꝝ ad lineã, fons ad riuulꝝ. Annaloga proportionalitatis alia sunt propria, ꝯpropria alia: ꝯ sunt, ꝯ quibus rãõ annaloga intrinsece, et propriè reperitur: de his habetis exemplo ꝯ principio. Impropria sunt, quorꝝ nomen uni applicatꝝ figurate: alijs autꝝ metaphorice, vg rideat, quod proprie dicitꝝ de homine, et ꝯpropriè de aurora, prati &c. De his ꝯpropriis, sicut et de annalogis attributionis communiter dicta, quod absolute prolata, seu absolute sumpta sunt pro laboriosa significato, uelut̃ anthonomastice. Vnde ex adeo rarꝝ de humano intellectu locutionꝝ; sicut ex adeo ranꝝ, puto, quod de animali rerum naturam ut aliud in habeatur, uel subintelligitur.

quo retorqueatur intelligentia mea. Annaloga proportionalitatis frequenter Sacra scriptura utitur, ut cum dicitur Deum surgere, quiescere, irasci, et ppacari, quatenus aliquos effectos efficit similes illis, quos homines quiescientes, surgentes, irati, atque ppacati producunt.

Nota tn annalogiam vocem ee grecam idem significantem, ac latine ~~perfectio~~ proportio: proportio autem idem autem e ac habitudo, aut commensuratio aliquorum. Proportionalitas e habitudo, aut commensuratio proportionum, seu quod idem e, proportio portionum, ut cum dicis, si cor e principium vitae, sicut ribi fons: ubi duplex importatur proportio, alia cordis ad vitam, et alia fontis ad ribum; atque in utriusque comparatione sita e proportionalitas. 2 antepraedicamentum de complexis agit, et incomplexis; quorum sufficientem notitiam ex sumulis habetis. 3 denique antepraedicamentum duplicem assignat regulam ad seriem praedicamentalem: primam quando quidpiam de quopiam praedicitur, quae dicuntur de praedicato dicuntur etiam de subjecto, omnia scilicet illa, quae essentialiter de praedicato conveniunt. 2 regula e, duorum generum, et non subalternatim positorum diversae sunt speciae differentiae; subalternatim vero positorum nihil prohibet, eadem differentias ee. Genera subalternatim posita dicuntur, quorum unum sub alio collocatur in praedicamento, ut animal, et vivens; haec autem easdem possunt habere differentias; sensibile enim, e differentia constitutiva animalis, atque divisiva viventis. Genera tn subalternata se habent disparate, diversasque habent differentias, ut aal, et justitia. Denominativa tandem dicuntur, quae, quia aliquam formam participant, ab ea pariter nominis originem derivant. Unde concreta denominantur ab abstractis, ut albus ab albedine, Philosophus a Philosophia, substantia etiam a quantitate dicitur quanta, a qualitate qualis, a relatione denique denominatur relata.

Questio 1a utrum ens transcendat omnes rerum differentias? no tantur aliqua t referuntur sententie

§ 1.

Transcendentie occasione hujus veluti extrinsici attributi ortis longissimam initio Mcę scholastici disputatione intexerunt in titulo designatam; adeoque super hoc negotio nus fere omnes autores n̄ pepercerunt calamis, ut nullam de statu possibilitatis, videantur, n̄ extraessive replicam, quam in faciem adversariorum indiferent. Seligam verissimilia, et brevitati studebo si n̄ pui velim, saltim cui valeam. De ente q̄ in communi, seu nominaliter supro procedit disputatio; pro cujus plenioris inteligentia premitere licet, tum unum pdicatum, aliud formaliter transcendere, dici quando talis ē invitio, seu inclusio significati primi in significato secundi, ut negeat 2um sine primo directe cognosci, propterea que hoc de illo formaliter pdicetur. Sic hominem transcendit animl, quod illum constituit; ita hōō Petrum, et Plum, qui directe per hominem definiuntur.

Sed averte duo; quorum 1um ē, n̄ dari transcendentiam formalem alicujus ab altero, dum in obliquo dumt accat ad illius pertinet definitionem, qualiter Deus ad definitionem pertinet creaturę, quę ē ens ab allio, nempe creatore; sed requiri ad formalem transcendentiam, ut terminus, quitr anscendens dicendus ē, in recto conatr in definitionem rei transcense. 2um adverte: alliam ss transcendentiam inmediatam; mediatam allia. Inmediata transcendentia datr inter illa, quorum unum exprimitr in definitione alterius, ut inter animl et hominem. Mediate autem interea datr, quorum unum exprimitr in definitione trascendentis alterum, ut inter vivens, et hominem: hōō nanque definitr, et inmediate ē animl rationale; quia vero animl definitr, et ē vivens sen

sivile ~~~~ mediatius autem et remotius, corpus magis qe remote substantia, et tandem ens: q̃ ens transcendit genera, et species, t individua.

Num vero omnium transcendat differentias ē sub lite presenti. Igitr differentia seu modi entis alliæ sunt mediate, et ultime, ut rugivile, hinivile et rationale; immediate alliæ, ut perseitas, inalietas, aseitas, et abalietas. Qapter disputatio presens sic statuitr; nunc sicut pdicatr, et dicitr Ptr ē ens, substantia ē ens, Deus ē ens; ita etiam veræ sint hæ predicationes, rationalitas ē ens, perseitas ē ens, aseitas ē ens &c. Subtilis Doctr defendit, ens rerum diftias formaliter n̄ transcendere; qod et acriter propugnant Scotiste fere omnes; et ex Jesuitis Oviedo arraga et alli; ex nostris vero unus et alter ex manuscriptis; qui et Pter Tosca, preclarus ille vir, entis negat transcendentiam. Illam afirmant ceteri, pro se D. Thomam et Philosophum citantes cum qbs sit.

3 Assertio nostra §2.

Ens formaliter transcendit omnium rerum differentias. Suadetr 1 conclusio ex D. Thoma qnē
" 1 de veritate art 1 ajentes entinihil potest addi quasi extra
" anea natura per modum, quo diftia additr generi; quia
" quelibet natura essentialiter ē ens; sd secundum hoc aliqua
" dicuntr addere supra ens, in qantum exprimunt modum ip
" sius, qui nomine ipsius entis n̄ exprimitr:: substantia non addit supra ens aliqam diftiam, sd nomine substantiæ exprimitr especialis modus essendi, nempe per se. Nunc sic: q̃ ens solum expresive distingitr a diftiis; sd qod expresive tantum a diftiis distingitr, in ipsis formaliter, et quidditative

invivitr illa qe formaliter transcendit ergo. Mjr ex prefata autoritate patet; sinange ens esentialiter, et quiditative a diftis distingueretr nedum expresione, verum et quiditatem aliqam enti superadere. minr et consequa liget.

Ratione ptr asertio: quevis entis diftia ē formaliter ens: ergo ens transcendit formaliter omnes rerum diftias. Ptr ans: quevis entis diftia ē formaliter aliqid; sd qod ē formaliter aliqid, ē formaliter ens: ergo. Minr patet; nege m latius extenditr terminus aliqid, qam terminus ens, aliogin aliqid terminus supertranscendet foret. Ptr majr: nulla entis diferentia ē formaliter nihil: ergo quevis ē formaliter aliqid. Manifesta fit sequela, cum inter nihil, et aliqid n sit ponendum medium, quemadmodum nege inter ss, et n ss. Ptr ans: si aliqa entis diftia sset formaliter nihil, n sit contractiva, determinativa formaliter entis positivi; sd omnis diftia entis, de qua questio, ē contractiva formaliter, et determinativa entis positivi, et veluti pars ejus: ergo. Minr ē certa; et majr ex eo constat, qod a nihilo nihil determinatr formaliter, sd relinquitr ut eratante talem determinationem negativam, et nullam.

Explicatr: de quavis diftia entis formaliter dicitr, qod sit potens existere; sd id, de qua formaliter dicitr, qod sit potens existere, formaliter transcenditr ab ente: ergo quevis diftia entis formaliter transcenditr ab ente: ergo transcendit formaliter omnes rerum diftias. Pbo majm: de qlibet diftia entis, formaliter logendo, aut dicitr, qod sit potens existere, aut qod n sit potens existere; sd de nulla potest dici (recte scilicet) qod n sit potens existere; ergo de qlivet diftia entis formaliter dicitr, qod sit potens existere. Mjr clare colligtr ex illo ploquio, qod livet

ē l n̄ e, atq̄ etiam ex allio, ab eo, qod res ē, vel non ē, ppto dicitr vera vel falsa. Ptr min.: si recte diceretur formaliter de aliqa diftia entis, qod n̄ ē potens existere, ipso facto ut inpossibilis, implicatoria, chimerica, contradictoria, et repugnans haberetr; sd nulla ē diftia entis, quę habeatr ut inpossibilis implicatoria, &c: ḡ.

Explicta 2: id, qod formaliter habet eē formaliter transcenditr ab ente; sd diftię entis formaliter habent ss: ḡ. majr ex ipsa definitione entis constat. Pbo min.: omnis diftia entis formaliter habet veram esentiam; sd qod formaliter habet veram esentiam, formaliter habet ss: ḡ. majr ex eo patet, qod vera diftia vere definivilis ē, vere qe definitur. Ptr min.: qod formaliter habet veram esentiam, formaliter habet verum ss esentię: ḡ formaliter habet ss. Infeta sequela, cum ss, de quo in presenti, ens nominale constituat, sive ens esentiale, et quiditativum. — Accedit Philosophus ad intentum in 3. Metaphisicorum textu 17 in forma sillogistica decens; nullum genus pdicatr de diftis; ens pdicatr de diffiis: ḡ n̄ ē genus: in cujus sillogismi pmissis, ut verum dicat, de predicatione formali loqui debet; cum materialis, t identica omnibs conveniat generibs respectu differentiarum. — Accedit etiam Aglicus Dtor 1a 2e, qne 94 artic 2o dicens: illud, qod 1o cadit in aprehensione ē ens, cujus intellectus includitr in omnibs, quecunqe qis aprehendit; sd diftias entis aprehendit qis, imo omnis: ḡ idem qod prius.

Huic urgentissime rationi respondent adversarii, diferentias, et modos entis pro formali neqe ens ss, nec n̄ ens, sd ab utroqe prescindere, solumqe ss entis determinationes, qas talietates vocant: non secus hac homo

in statu Metaphisico nec dicit alvedinem, neq̃ repugna
ntiam cum illa, ad qam qasi mere negative se habet, vel in
diferenter; ita perseitas expli q̃ potest nec dicere form
aliter ens, nec repugnantiam cum illo, sd qasi indifere
nter se habere. Ulteriusq̃ allii cum Patre Peinado
aserunt, qod diferentia entis ut perseitas v̄q̃, potest con
siderari substantive conceptu scilicet totam substantiam
significante; vel adjective, pro sola determinatione seu di
ferentia substantiæ conceptui entis adjacente, sub quo co
nceptu ē formaliter diftia. 1º modo considerata ē forma
liter ens, possibilis, potens existere, formaliterq̃ oponitur
nihilo &c: eo modo quo rationale substantive suptum est
formaliter discursivum, formaliterq̃ n̄ discursivum exclu
dit. Si vero 2 modo perseitas accipiatur, neq̃ ē formalit
er ens, nec n̄ ens, neq̃ formaliter suum contradictorium
excludit, n̄ perseitatem scilicet; quia put sic accepta presci
ndit apredicatis, perque n̄ definitur. Perseitas autem for
maliter accepta n̄ definitur per ens, nec per ss possibile &c, sd
per hoc, qod sit taleitas, et determinatio entis ad substan
tiam: sicut rationale adjective suptum nec formaliter est
discursivum, nec formaliter n̄ discursivum excludit; que
doctrina a nobis tradita, atq̃ provata fuit dubio 4, cum
de genere, et diftia subalterna cum infima comparata
fuit sermo.

Verum hæc solutio multipliciter inpugnatur, ratio
nem pbativam instaurando: quelibet diftia quo
modo cunq̃ consideretur, ē cognoscibilis, de facto q̃ cog
noscitur secundum qod dicit pro formali; sd omne cognos
cibile ē formaliter ens: q̃ quelibet entis diftia quomodo c
unq̃ considerata ē formaliter ens. Minor ē inegavilis, ex di
ctis q̃ de veritate, fa entis pprietate, fit nota. Pro majr:
quelibet diftia entis, quomodolibet consideretur, ē nomin
avilis; sd solum nominatur, qod cognoscitur, cum voces sint
signa conceptuum: q̃ 2: ens, et ss in idem veniunt; sd
quelibet diftia entis, perseitas v̄q̃, adhuc formaliter supra,

pprium sī inportat: q̄ adhuc formaliter supta ē forma liter ens. Major aut negari valet. Ptr minr: perseitas adhuc formaliter supta inportat id p qod, ab omni n̄ ipsa distingitr; sd p pprium sī ab omni n̄ ipsa distingitr: q̄ explicatr id ipsum: perseitas, adhuc formaliter supta, formaliter excludit suum contradictorium, et positive qdem, cum ejus contradictorium, n̄ perseitas scilicet, sit negativum: q̄ ē formaliter ens, formaliter aliqid, formaliterqe transcenditr ab ente, adhuc formaliter accepta. Cosq̄tia constat; quia si verum ē ant, perseitas formaliter accepta excludit a se contradictionis inplicantiam, adeoqe repugnantiam existendi; qodquidem ē, oponi formaliter chimere, seu sī formaliter ens (de ente nominali semper intellige).

Antecedens vero, (qod negtr ab adversari, quia perseitas, inquiunt, solum ē formaliter ea pdicata, perque definitr) ptr eficaci per primo: perseitas formaliter accepta ē formaliter id, per qod definitr: q̄ ē formaliter pdicatum ipsam discernens ab omni n̄ ipsa, cum hujusmodi pdicatum sit de conceptu cujuslibet definitionis: q̄ ē formaliter pdicatum ipsam a suo contradictorio distinguens; quia nihil magis ē n̄ ipsa perseitas, qam ejus contradictorium; sd tale pdicatum formaliter excludit contradictorium perseitatis: q̄ hoc ē formaliter excludens suum contradictorium. Ptr subsuptam: pdicatum illud nec identificatr formaliter cum contradictorio perseitatis, ut ē manifestum, nec ab eo formaliter prescindit; alioquin perseitate a suo contradictorio n̄ discerneret, sicut n̄ discernit lucem a tenebris pdicatum qod a tenebris formaliter prescindit: q̄ tale pdicatum excludit formaliter contradictorium perseitatis.

Secundo ptr idem ant pcipale: ideo juxta adversarios perseitas formaliter accepta suum contradictorium formaliter n̄ excluderet, quia put sic prescinditr a predicatis,

perque n̄ definitur, a ratione estis scilicet, possibilis &c; sed
hęc rāo insuficiens ē: ḡ. per min̄ a paritate: animl ē forma
liter ens, suum contradictorium, non animl videlicet, form
aliter excludit; sed nihilominus animl n̄ definitur per exc
lusionis n̄ animalis, sed per vivens sensivile: ḡ si etiam p
erseitas n̄ definiatur per exclusionem n̄ perseitatis, sed per
taleitatem, et determinationem entis ad substantiam,
poterit nihilominum suum contradictorium formaliter
excludere.

Propter hec tamqam nullius roboris, et inutilis exprogr
ata paritas alvedinis, et ejus repugnantie respectu hominis
in statu Mco accepti; sicut etiam paritas rationalis substan
tive, vel adjective accepti respectu discursivi. Alvedo namqe,
et ejus repugnantia termini sunt inpertinentes respectu
hominis in statu Mco considerati; similiterqe rationa
le, adjective, et formaliter acceptum, respectu discursivi;
n̄ vero ens, et n̄ ens, sive repugnantia entis respectu dif
ferentiarum, adhuc cum adjective, et formaliter consider
antur: qod sic patet: quia inter alvedinem, et ejus repug
nantiam datur medium, nempe non repugnantia, et qui
dem latu; nam bene potest quis n̄ ss̄ de presenti albus,
et ss̄ albus de futuro, vel de preterito, vel de possibili, qu
in inde habeat repugnantiam alvedinis; imo ideo potest
ita ss̄ quia repugnantiam n̄ habet, ḡ illi termini sunt inp
ertinentes saltim p statu Mco.

Econtra vero inter ens, et ejus repugnanti
am nullum ē medium, sicut nec interposse, et non posse, in
ter ss̄ et n̄ ss̄, inter alvedinem, et non alvedinem, inter ra
tionale, et n̄ rationale; quia isti termini, ut pote contrad
ictorie oppositi, ab illo regulantur pcipio, qod livet ē l n̄ est,
propter hec rationale formaliter acceptum nec formalit
er ē animl, nec discursivum formaliter, nec rectrum ho
rum ipsi repugnat; quia cum n̄ sint termini contrad
ictorie oppositi potest rationale ab utroqe prescindere con

tradictorium siquidem rationalis ē n̄ rationale, quod requirit non ex
cludi per rationale adhuc adjective, et prout ē taleitas, et
determinatio animalis ad hominem consideratum. Ratio au
tem cur rationale, tantum substantive acceptum, non
vero adjective, sit formaliter animal, discursivum &c,
ex dictis in resolutione dubii 4 nuper relati satis constat.

At vero ut rationi nostrae occurrat Illustrissimus Meri
nero, duplicem conceptum mentis distinguit; alliud ens
quid, seu substantivum vocat; alliud vero ens quale, et ad
jectivum. De 1o ajt, ss ens p diffias determinavile, et p
fectivile; ipsas vero diffias ss ens quale, quia illud quali
ficant, contrahunt, sive perficiunt, quapter ens quid, juxta
hunc autorem nec transcendit, nec invitr indiferent
iis, qin ex hoc provetr, illas n̄ ss formaliter, sunt etenim
formaliter et ex pprio conceptu, ens quale, seu ad
jectivum. Ceterum solutio hęc tametsi voces preveant
adversarii, ut distinctionibus, sub distinctionibusque ration
es nostras obtenevrent, n̄ tamen a Scotistis omnibus pta.
Vnde sic efficaciter reijcitr; quelibet entis diffia in pprio
formali conceptu rationem entis claudit, ab ente quid,
et ente quali, prescindentis, seu, quod idem ē, ens no
minaliter suptum; sd de hoc presens controversia pro
cedit: q̄ ens, de quo in presentim, in conceptu formali
diferentiarum invivitr, illasque formaliter transcendit.

Ptr maj.r rāo entis ab ente quid, et ente quali prescinde
re, sita est in negatione chimere, seu in aptitudine ad
existendum; sd quelibet entis diffia includit in pprio,
et essentiali conceptu negationem chimere, aptitudinemque
ad existendum, cum quelibet illarum oponatr chime
re, et in possibilibus, ut nuper ajebamus, existatque, vel pos
sit in rerum natura existere: q̄ quelibet entis diffia &c.

20: data divisione entis in substantivum, et adjectivum, dari etiam debet rão entis ab utroque abstrahens, sive utrique communis, illa nempe, quæ per ens substantivum, et adjectivum dividitur, quæ quidem rão erit ens communissime, et nominaliter acceptum, ut ex terminis patet: ergo ex eo, quod ens quid, diffia entis non transcendat (ut Merinerus intendit) minime infertur, ens nominaliter suptum illa formaliter non transcendere: ergo adhuc posita hujusmodi divisione, intacta manet difficultas quæsiti. Denique: quelibet diffia entis est formaliter ens quale, juxta solutionem; sed ens quale necdum importat qualitatem, seu determinationem entis, sed ipsam communissimam rationem per ens quid, et quale divisam: ergo hæc formaliter prædicatur de qualibet entis diffia, illamque formaliter transcendit

Nec ultimum effugium adversarius prodest cum dico, rationalitas v.g. sicut et quelibet alia diffia formaliter accepta, est ens, possibilis, opposita nihilo &c. ut quo, non vero ut quod, quia licet sit constitutiva ut quo entis, vel possibilis, et id, quod ens excludit non ens, ipsa tamen in se non est possibilis, neque ex se excludit non ens: non inquam valet hoc effugium: si quidem, prætergam quod redeunt omnes impugnationes facte, sic facile expugnatur: juxta solutionem, et illius patronos diffia est formaliter possibilis ut quo, id est, est constitutiva entis, sive id, quo possibile est possibile ut quod; sed quod est possibile ut quo, necessario est etiam possibile ut quod, seu in se, et ratione sui: ergo quelibet entis diffia necdum est possibilis ut quo, verumetiam ut quod. Per min.; quod in se, et per se est impossibile ut quod, negat ss constitutivum ut quo, possibilis ut quod, ut ex se liquet; sed quod non est possible ut quod, est impossibile

ut god; cum inter posible, et inposible nullum sit medium g̃:

Confir: forma prebent aliqam denominationem, si illius denominationis sit capax illam habet in se et ratione, n̄ autem ratione alterius; existentia vero g̃, quę rem existere facit, n̄ solum ē illi rāo rāo existendi, verum etiam ipsa existit in se, et ratione sui, n̄ autem p alliam existentiam: unio, quę extrema facit uniri, n̄ solum ē rāo uniendi extrema, sd etiam ipsa unitr, n̄ qidem p unionem a se distinctam, sd p se ipsam: g̃ cum conceptus ille objectivus diftię formaliter accepte, quę rem constituit posibilem opositam nihilo &, n̄ solum sit forma, qa reditr aliqid posibile, sd in se quoqe sit posiblis, per se ipsam ē possibilis, et n̄ per alliud: g̃ p se ipsam ē aliqid, et ens, qodē ss ens, posible, opositum niquilo ut god.

Ex Ieis colliges exepla quedam, quę ab adversaris objici solent in pserti m, inutilia ss ad intentum. Anima rationalis, inqiunt licet n̄ sit corpus, nec corporea ut god, constituit tamen corpus completum: unitas constituit numerum, qūn sit numerus: cognitio abstractiva ē pdicavilis ut qos n̄ ut god: rationalitas n̄ ē formaliter anima ē tamen id quod constituitr pfectius anima; similiter g̃ licet perseitas v g̃ n̄ sit entitas, nec pfectio, formaliter, et ut god, poterit tamen constituere pfectius ens. Sunt, inqam, inutilia; tum quia provant dari posse reale compositum ex partibs n̄ realibs, aut Phisice constitutum ex puris n̄ entibs, sicuti datr numerus ex puris unitatibus

constitutus, quarum nulla ē numerus; tum quia prob
ant fieri posse, ut constitutivum entis habeat in se, et
sibi pdicatum ~~tibi~~ oppositum enti; sicuti anima huma
na in se ē spiritus, et cognitio abstractiva ē singla
ri, quę sunt pdicata directe opposita corpori, et univer
sali. Unde poterit aliqa formalitas ss ens ut quo, etch
imera ut qod.

Non tamen generaliter intendimus, quod cuilibet par
ti ~~[illegible]~~ convenire debeat denominatio totius, nec qod recipro
centur semper qod, et quo, idem m̄ est evidenter falsum.
sd volumus tantum, ut predicata transcendentalia, seu ge
neralissima, videlicet ens, bonum & non possint composito
convenire, qin partibus conveniant; quia per se notum ē, non
posse ens ex non entibus constitui, nec reale qid ex non rea
libus, ob emdemqe rationem nec ex prescindentibus a reali
tate, et entitate. In his ḡ pdicatis fundatur aptitudo co
ñtituendi qamlibet denominationem positivam; quare
quod, et quo ipsorum necessario reciprocantur in partibus
quia istud quo fundari debent in illud qod.

Solvuntur argta

§3.

Arguet 1: diftię entis ñ sunt formaliter ens:
ḡ ens ñ transcendit formaliter diftias. Consqa
infertur, et ans ptr: diftię entis sunt rao simpciter difer
endi; sd rao simpliciter diferendi ñ ē formaliter ens: ḡ
ptr mr: ens ē rao conveniendi; sd rao simpliciter difere
ndi ñ ē formaliter rao conveniendi: ḡ — Expla: perseit
as vḡ ē rao, per qam substantia pure differt ab accidenti;
sd ens ñ ē rao, per qam substantia differt ab accidenti: cum

in ente acciden, et substantia conveniant: ḡ perseitas n̄ ē formaliter ens. Min^r constat, et maj^r ptr: si perseitas non esset rāo pure differendi substantiam ab accidenti, substantia per perseitatem qā talem, cum accidenti conveniret; hoc dici nequit: ḡ. Ptr mi^r: si perseitas esset rāo, in qua substantia cum accidenti conveniret, non distingueret substam ab accidenti per se ipsam, sd per alliam superaditam; at perseitas per se ipsam substantiam ab accidenti distinguit: ḡ per eam n̄ convenit, sd pure differt substantia ab accidenti. Ptr maj^r: eō animl indiget ~~indigentia~~ diffia superadita, ut hominem ab alliis distinguat, quia in animali hōō cum alliis convenit; ḡ a simili.

Confirmatr: si perseitas esset formaliter ens, substantia n̄ differet formaliter ab acidenti; hoc implicat: ḡ. Ptr maj^r: si perseitas esset formaliter ens, substantia conveniret cum accidenti in omnibs pdicatis formalibs constitutivis: ḡ. Ptr ant: substantia nihil alliud ē, qam ens per se; sd in ente convenit formaliter substantia cum accidenti, qod etiam ē formaliter ens; convenit item in perseitate, quia hęc ita ē formaliter ens, ut nihil includat, qod n̄ sit formaliter ens: ḡ. 2o: perseitas, et inallietas conveniunt in ratione entis; sd alliunde inter se differunt, qa tales diferentię sunt: ḡ per aliqid enti superaditr; sd qod enti superaditr, non ē formaliter ens: ḡ diferentię entis qa tales n̄ sunt formaliter ens.

Hoc ē preciquum adversariorum fundamento; ceterum facile retorqueri in ipsos objectio in hunc modum, Jo contra Mèrinerum: diffię entis conveniunt in ratione entis qa talis, et adjectivi, sive qualis; alliunde inter se diferunt qa diffię sunt: ḡ per aliqid superaditum enti quali, et adjectivo: ḡ n̄ omnes sunt ens quale, et adjectivum. 2: ens quale ē rāo conveniendi, quia in omnibs diffis reperitr; sd diffię sunt rāo diferendi pro formali: ḡ put sic n̄ sunt formaliter ens quale. Denique:

id, per qod una distia differt ab allia vel ē en quale, vel non? et sic interrogabis usqe infenitum; vel sistendum erit in aliqua distia, que n̄ sit ens quale.

Directe ḡ nego an̄. Ad pbationem concessa majri nego mi. ad hujus pbationem distgo majm: ens ē rāo conveniendi Analogice, condo majm; univoce, nego majm; et similiter distinta minori nego consqm. Ad explicationem nego majm: ad hujus pbationem distgo majm: si perseitas n̄ esset rāo pure diferendi &, substantia per perseitatem cum accidenti conveniret, secundum qod perseitas dicit pro expreso, nego majm; secundum qod dicit p̄ inplicito, sub distgo: conveniret Analogice, condo majm univoce, nego majm et sic distinta minori nego consequm. Ad seqtem pbationem distgo majm: si perseitas secundum qod dicit p̄ expreso esset ~~xxx~~ rāo, in qa substantia, et accidens convenirent, n̄ distingueret substantiam ab accidenti, condo majm; si secundum qod dicit p̄ inplicito dumtaxat, sub distgo; si esset rāo, in qa convenirent univoce, condo majm; analogice precise, nego majm; et concessa minori, distingue consequens eodem modo. Ad ultimam pbationem distgo an̄: eo animl &, quia in animali hōo cum alliis convenit univoce, condo an̄s; quia convenit Analogice, nego an̄ et consqm.

Ad 1 confirmationem nego majm; ad ejus pbationem distgo an̄: conveniret Analogice condo an̄, univoce, nego an̄, et consequm. Qua distinctio sequenti pbationi aplicanda erit, atqe etiam 2 confirmationi, cujus 1um consequens, claritatis gratia, distingo; ḡ p̄ aliqid pro expreso enti super aditum, concedo; super aditum p̄ inplicito, nego consequm distgo pariter sub suptam: qod enti superadita tam p̄ expreso, qam p̄ inplicito, condo mim; p̄ expreso p̄cise, nego mim, et consequm. Natura itaqe Analogie intime penetrata argumenti solutio vobis innotescet. Ea autem talis ē, ut Analogatam diferant simpliciter, conveniantqe secundum qid in ratione Analoga ab ipsis participata, uti ex Analogie definitione constat. Qid

q mirum, qod diftiæ entis, tametsi simpciter diverse int
er se, atqe in ratione entis, in ipsa tamen aliqaliter conv
eniant, cum Analoga sit, sicuti ex dicendis constabit?

Convenientia q Analoga, ut pote diversitate admixta, sim
ul ē rāo, in qa inferiora conveniunt, et diferunt. Qappter p
erseitas n̄ ē rāo pure diferendi substantiam ab accidenti,
sd partim conveniendi, et partim differendi, ita ut ab eo
dem conceptu entis utraqe perseitati prētetur effectum;
id ē convenientia, et diftia. q̄ nulla ē entis pura difetia;
qin ideo procedatr in infinitum, qandoqidem in ipsa perse
itate sistamus oportet. At vero animl eō indiget difitia sup
adita, ut hominem ab ecquo distinguat, qia in animali hōō
nivoce convenit cum ecquo. Convenientia quipe univoca
ē convenientia sine diversitate; qare id, in quo inferiora
univoce conveniunt, regit per se illa ad invicem distingu
ere absqe diftia superadita. Econtra vero in convenientia
Analoga, cum sit convenientia proportionis, diftia, quæ per
se ipsam diversificat inferiora, potest aliqod pdicatum
includeret, in quo Analogica habeant convenientiam.

Sd statim replicabis: diftiæ entis regeunt convenire, et
differre in ratione entis; ē nulla ē solutio: Ptr ans: rāo
entis n̄ ē formaliter rāo diferendi: q̄. Suadetr ans: rāo
entis, sive ens ē contrahibile, et determinavile per ratio
nem diferendi: q̄ n̄ ē formaliter rāo diferendi, ni dicere
velis, qod rāo diferendi per se ipsam contrahitr, quo
nihil absurdius: q̄. — Nego duplex primum ans: ad pb
ationem distgo ans: ens ē determinavile, et contrahibi
le pprie, et tamqam pformalitatem superaditam, nego ans;
in pprie, et tamqam per superaditam expresionem, conc.
negoqe consq. Rāo siquidem communis dupliciter valet
per inferiora contrahi, et determinari; vel pprie, et tam
qam per formalitatem Mce distinctam, illiqe superaditam,
uti accidit in animali per rationale determinato: in qo
sensu datr compositio Mca pprie talis, quæ ex propria

ratione ē distinctorum unio; tumqe rāo diferendi exclu
dit Mce apprio conceptu rationem conveniendi, atqe dife
rentia Mca dicitr.

Vel potest rāo communis inpprie, et per superad
itam expresionem determinari; quo sensu rāo convenie
ndi in ipsamet rāone conveniendi clauditr, ē qe forma
liter ipsa diferendi rao, licet diftie nomine, atqe expre
sione n̄ significata; tum autem nec datr corpositio Mca nec
diftia dicitr Mca, et rigurose talis; siquidem nullam fo
rmalitatem rationi communi superadit, sd novam expre
sionem tantum rationem difdi explicantem, in ipsaqe rat
ione comuni inplicite, et inconfuso contentam. Hoc 2mo
do accidit in ente; ē siqdem rāo conveniendi, simulqe di
ferendi; qare perseitas solum novam expresionem enti su
peradit, rationem difrendi substantiam ab accidenti exp
licantem; quaqdem inplicite contenta erat in ipsa ratione
entis, cum ens expprīa ratione sint sinpciter diversum.
Itaqe diftie, sicut etiam genera suprema dicuntr primo
diversa, quia se ipsis differunt, solumqe secundum qid
et expresive, convenientiam inportant; atqe adeo tantum
inproprie determinationes, et diftie entis dici poterunt.

Sd contra insuges 1o: ē differentie entis novam expres
ionem dumtaxat enti superadunt: ē solum expresive di
stinguntr ab ente: ē solum expresive distinguntr inter se:
ē substantia non distinguitr ab accidenti nisi penes utri
usqe expresiones, qod ē ridiculum. Ptr 3 consequentia: in en
te conveniunt inferiora, seu diferentie, ab eoqe et inter
se solum distinguntr in eo, qod enti superadunt: ē si
novam dumtaxat expresionem enti superadunt difere
ntie, solum expresive distinguntr inter se entis inferio
ra. Explicatr: per perseitatem difert substantia ab acci
denti; sd non difert per solam expresionem: ē perseitas di
qid ultra expresionem enti superadit. Respondeo, con

cesa 1, et 2a negando 3 conseq.m: ad pbationem distigo ant.: inente conveniunt inferiora, et simul diferunt, con.do ant.; precise conveniunt, nego ant., et conseq.m. Ad explicationem distigo maj.m: per perseitatem secundum qod dumtaxat explicat, nego maj.m; secundum qod implicat, et explicat, con.do maj.m, min.m, et nego consq.m.

Ens igitur, ut pote Analogum, ē rāo simpliciter diversa; ex quo oritur, qod put in diferentiis inclusum id sit, per qod conveniunt, et diferunt simpliciter; atque adeo differentiæ necdum per expresionem, sd simpliciter diverse sunt per ipsam entis rationem, qam pro implicito claudunt. Itaque ens in substantia ē substantia, et in accidenti accidens. Unde a simplicissimo entis conceptu et causatur convenientia, quæ substantiam inter, et accidens reperitur, et diversitas omnis, quæ in ipsis ē; diversitas, inqam, et convenientia, quæ semper in ipsis ē, et simpliciter intelliguntur, qamvis n̄ semper utraque explicetur, sd qandoque una, qamdoque alia, et qamdoque utraque. In hac predicatione, substantia ē ens, accidens ē ens, sola convenientia explicatur; diversitas tamen implicatur. In hac vero, substantia ē per se, accidens ē in allio sola diversitas explicatur, convenientia vero implicatur. In hac denique, substantia ē ens per se, accidens ē ens in allio, convenientia pariter et diversitas explicatur. ḡ penes implicitum semper diferunt qamvis hoc implicitum n̄ explicetur semper. ḡ perseitas ē rāo entis cum tali expresione; atque adeo per perseitatem differre, ē, per rationem entis cum tali expresione differre. Una ḡ entis diffia per rationem entis in ipsa determinatam ab allia difert; n̄ m̄ id, per qod diferunt nihil ē.

Argtr 2: diferentiæ entis apprio quiditativo, et essentiali conceptu ipsam rationem entis excludunt; ḡ diffiæ entis, adhuc pro implicito rationem entis n̄ important. Patet consq.a, et ant. suadetur: diferentiæ entis cum ipso ente aliqid M̄ce conponunt, perseitas v̄ ḡ constituit cum ente substantia; sd qod cum ente aliqid conponit exclu

dit apprio, et esentiali conceptu ipsum ens: ḡ. Ptr mi: quod cum ente aliqid Mce constituit, ē pars Mca habens proco nporte ens; sd pars Mca excludit conpartem apprio, et qui ditativo conceptu: ḡ. mi, preter qam satis constat in anim ali, et rationali tamqam partibus Mcis hominis, ipsum Mce constituentibus, ulterius Ptr: de ratione partis ē n̄ adequare totum; sd si una pars alliam apprio quiditativo concep tu n̄ excluderet, sd in ipso clauderet, equaret totum: ḡ. Mi ex terminis clara ē; et majr ex eo patet, qod totum ē maj us sua parte, proindeqe pars distinguitur a toto, et totum a parte. Preterea: si perseitas non excluderet apprio con ceptu rationem entis, esset tota species substantiæ; hoc est absurdum; cum sola perseitas non predicetur de hac, et illa substantia, ut dicens totam illius esentiam: ḡ.

Respondeo negando an̄: ad pbationem distgo majm: aliqid conponunt inproprie et lato modo, condo majm; pprie, stricte, et rigurose, nego majm; et sic distincta minori nego consqm. Ad alliam pbationem distgo majm similiter: ē pars rigurosa, vel lata simpliciter, vel secundum qid, inplicite vel explicite, condo majm; precise ri gurosa, simpliciter, et inplicite, nego majm: quæ distinctio minori, et sequenti sillogismo aplicanda erit. Cum enim conpositio sit distinctorum unio, consequens fit, ut Mce ad invicem se excludant, quæ totum aliqod Mce, et stric te conponunt. Enimvero entis diferentiæ, ut pote solum ex presive a ratione entis distinte ipsiqe penes expresio nem tantum superadite, inproprie, et lato modo cum ip so ente aliqod totum constituere dicuntur; qare ad invi cem n̄ excluduntur.

Animalitas, et rationalitas pprius, et stric tius speciem humanam conponunt, quia distinte formali tates sunt, qam ens, et perse, quia n̄ tamqam distinte for malitates aprehenduntur, sd tamqam una diversimode exp rsa: qui enim dicit ens perse, unicum, et simplicem con ceptum habet; qui autem dicit animl rationale, duo,

habet conceptus in mente sua. Unde communiter dicitur ex Thoma, quod enti nihil aditur tamquam extranea natura, id est tamquam formalitas nova, quae rigurose, et simpliciter par appellatur Mca; sed tamquam expressio nova, quae non simpliciter pars, sed tantum late, et secundum quid est talis. — Ad id, quod aditur, concessa majori, nego minorem; ad cujus implicitam probationem dic, perseitatem de hac et illa substantia predicari, ut dicens pro implicito totam illius essentiam; quin ex hoc aliquod sequatur inconveniens; quia licet differentia, quae vere talis est, aliquidque extraneum generi superadit, semper predicetur ut pars essentiae; hoc non evenit in differentia, quae dumtaxat novam superadit expressionem, uti in entis accidit differentis; atque ad eo perseitas dicit pro implicito rationem entis, et quae totam species substantiae. ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈

Sed non quiescens: quia differentiae entis propriae saltim expressiones enti superadunt: quia saltim pro expresso non sunt ens: quia concipi valet ratio differentiae, rationem entis non concepta; sed ens non transcendit formaliter, quod si ipso concipi valet: quia. Nego 3 consequentiam, quae ex 2 non infertur; sufficit enim, quod differentiae rationem entis formaliter importent pro implicito, ut ista non concepta, nec illae concipi valeant. Patet in homine, qui sub hac expressione homo animal rationale expresse non significat, cum definitum saltem expressive a definitione secernatur. Quia tamen haec expressio homo animal rationale formaliter pro implicito claudit, nectiquam valet concipi, quin simul animal rationale concipiatur. ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈

Arguet 3: ex transcendentia entis sequitur, quod nulla sit ratio conveniendi univoca, nec differendi sed hoc destruit genera et differentias: quia non est admittenda. Probatur major: admissa transcendentia, animal formaliter erit ens, et nihil aliud, similiter rationale (idem dic de omni genere et differentia); at in ente juxta dicta omnia conveniunt, et differunt: quia in animali ejus

inferiora hõo nempe, t equi conveniunt t diferunt, et similiter in rati
onali. — Ad argum nego maj.m: ad pbationem distego
mi.m: in ente ut sic, seu precisive, et absolute supto, con
mi.m: in ente ut per aliqam diftiam contracto, nego mi.m,
et conseq.m Qamvis itaqe animl sit formaliter ens in
eo tamen inferiora univoce conveniunt, quia n̄ ens
absolutum, de quo questio, sd qasi respectivum, con
tractum, et determinatum ē; qodqe proinde neqe Ana
logum ē, nec inferiora trancendit; ideoqe hõo,
et equs in animali univoce conveniunt. At vero ens
nominaliter suptum ē rão quedam analoga, quæ
inferiora trancendit, et inqa conveniunt et diferu
nt. Idem dicit de rationali, quæ ē rão, in qa uni
voce diferunt inferiora: ideoqe dicitur, qod ens ad
Analoga determinatum ē analogum, ad univoca vero
univocum.

Replicabis: entis admissa transcendentia, ra
tionale includit aliqid, in quo hõo, et equus aliquom
odo conveniunt: q̄ n̄ ē tantum rão diferendi. Ptr ans:
rationale, admisa entis transcendentia, includit ens;
sd in ente omnia conveniunt: q̄. Distigo ans: in quo, ut
determinato per rationale, conveniunt, nego ans; in
quo, ut absolute, et in communi supto, condo ans, et nego
conseq.m: quę distinctio aplicanda erit minori pbationis.
Solutio constat ex dictis. In ente siqdem nominaliter sup
to omnia conveniunt, et diferunt inferiora, cum put
sic omnia transcendat; at vero in ente put aliqa di
ftia determinato vel solum conveniunt, l solum difer
unt propter opositam rationem; licet m̄ ens determi
natum, ut rationale, includat ens, illo tamen ut jam
contracto inferiora n̄ conveniunt, sd illo qasi pcisive, et
nominaliter considerato; uti in humanitate videre licet,
quę aliqid, in quo hõo et equus conveniunt, includit,

animalitatem videlicet; nihilominus autem nege in humanitate, nege in animalitate, ut per rationalitatem determinatam conveniunt. Idem g̃ dicendum de ente per rationalitatem determinato.

Argue 4: solum inportatoseu includit formaliter in allio, qod in illius inportatur definitionem; sd in definitionem differentiarum n̄ inportatr formaliter rao entis; g̃ nege in illis formaliter includitr. Mjr constat ex notabilibs. Ptr mi: in differentiarum definitione in obliquo dumtaxat inportatur rao entis: g̃. Cosqa infertr, et ans ptr: perscitas v̄g dumtaxat ē determinatio quedam entis ad substantiam; sd determinatio entis ad substantiam dumtaxat in obliquo includit ens: g̃. 2: diffia determinantes ens ad ipsum conparantr tamqam modi ejus; sd mods rei dumtaxat in obliquo relicit rem cujus ē mods: g̃. 3: diffia determinantes ens, eatenus ipsum afficiunt, qatenus diffia genus, formage materia; sd diffia tantum in obliquo inportat genus, formage materiam: g̃.

Ad argtum distigo majm: qod in illius definitione vel pro expreso, vel pro inplicito inportatr, condo majm; pro expreso precise, nego majm; et aplicata distintione minori, nego consqm. Ad sequentem pbationem concessa majori, nego mim; ad hujus pbationem eadem distintio aplicanda erit. Nulla igitr res potest definiri, quin ejus definiatr esentia; allias res ipsa definiretr, ut suponitr, et simul ipsa res, quae ē esentia sua n̄ definiretr, qod ē chimericum. Atamen ipsa esentia et potest clare, et signate exprimi in ppria definitione, cum nempe per ideas terminorum, qbs definitr, exprimitr, clarege objicitr intellectui concipiendis; et potest minus clare significari, cum scilicet allis ter

minis exprimitur. Essentia igitur formaliter significatur per definitionem rei, et quandocunque intelligatur, atque definitur res, simul et intransitive exercite ejus intelligitur atque definitur essentia, non semper verbis definitionis expressa; at semper et quibuslibet verbis rem significantibus importatam. Sic cum hominem per animal rationale definio, ipsum hominem exercite cognosco, quipequi cognosco quid est homo, licet alliis verbis expressum. Nam quo pacto hominem definire potero, si ipsum hominem exercite non cognosco? quomodo cognoscere potero sensationem, quin vitam pariter cognoscant? Per quod patet ad 2 minoris probationem; etenim differentiae entis ad summum expressive dici poterunt modi ejus, cum unumquodque per se suum modificetur in ratione entis.

Ad 3 probationem minoris distingo majorem: quatenus differentia genus, formaque materia his omnibus late, et secundum quid suptis, concedo majorem; rigurose suptis, nego majorem; et concessa minori nego consequentiam. Sicut enim Mca compositio constat ex formalitatibus, quarum una dicitur genus, et alia differentia, genere per modum materiae, differentia autem per modum formae se habente; ita constitutio substantiae ex duabus constat expressionibus, quarum una se habet per modum cujusdam generis, alia vero per modum differentiae. Et sicut genus, quod rigurose materia non est, sed late, et imitative, et differentia, quae rigurose forma non est, licet illam imitetur; sicut inquam, genus et differentia recedunt a distinctione reali, quae inter materiam versatur, et formam; ita expressio entis, et expressio per se, quae imitantur genus, et differentiam Mm, recedunt a distinctione formali, quae versatur inter genus et differentiam. Igitur materia et forma distinguuntur realiter; genus et differentia distinguntur for

maliter ens, et p se distinguntur expresive. Ultima distinctio expletur p 2; 2a p 1.

Argues denique: si differentiae essent formaliter ens, nihil esset in inferioribus, quod rationem entis formaliter non clauderet; at hoc dici negat: ergo. Major constat, et minor suadetur: si nihil esset in inferioribus, quod rationem entis non significaret, Petrus vero secundum omnem sui formalitatem erit similis, et dissimilis equo plante lapidi, imo et Paulo; proinde ergo omnibus erit eque similis et dissimilis, quod est absurdum: ergo. Ad argumentum concessa majori, nego minorem: ad probationem concesso antecedenti, nego implicitam illationem, et consequentiam. Etenim Petrus solum habet sensum cum lapidibus; esse viventem cum planta; sensum viventem sensitivum cum equo; sensum verum viventem sensitivum rationalem cum Paulo; ob quod similior est Paulo quam ceteris, quamtumvis esset invivatur in omnibus, et unde excedit sensum, inde predicetur, dissimilisque predicatur, non tamen pure; quia purus excessus non aparet in mutua entitatum collatione. Cetera argumenta, quae hinc objici poterant, ex dicentibus quibus sequentibus solutionem accipient.

Questio 2. utrum ens sit univocum, vel Analogum respectu suorum inferiorum? notantur aliqua, et referuntur sententiae 51.

Pro hujus questione resolutione univocorum equivocorum, et Analogorum notitia in superioribus expositam in memoria revocari oportet. Ut autem certa ab incertis separemus sciendum, ens non pure equivoce dici de inferioribus in aliquo vero sensu. Equivoca enim nomine tenus conveniunt, in re autem per nomen significata sunt omnino

diversa; atamen diffiq, seu entis inferiora necdum ~~hon~~ nomine, sed etiam re, pronomen significata conveniunt, cum qodlibet eorum sit formaliter ens. Premittendum ē etiam, ens ss Analogum Analogia Phisica respectu inferiorum; quia solum Phisice univocata dicuntur, quę in specie atoma conveniunt, ut Petrus, et Paulus in ratione homini; quę vero specie diferunt, etiamsi genere conveniant, Analoga Phisica nuncupantur. Qare licet genus esse sit rāo univoca, absolute tamen in Phisica consideratione, aliqid Analogie, et diversitatis ratione diferentiarum ipsum contrahentium admittit; pptereaq sępe sępius Aristoteles, et D. Thomas qamlibet rationem genericam Analogam appellant.

Dubium q̄ de conveniencia loga in ratione entis procedit. Sed Scotistę etiam varias in presertim distinguunt univocorum species, ut enti aliqam atribuant: 1am que conveniat speciebus; 2am, que generibus; 3am, que numeris; et postremo 4am, quę enti conveniat. hęc ultima cum Analogia confunditur, qoniam secum admittit diversitatem in perfectione esentiali; qam n̄ admittit species; in ordine esentiali, qam n̄ admittit genus; et in modo esendi, qam n̄ admittit numerus; et talem Scotistę in ente dari univocationem propugnant, suposita negatione transcendentię. Hanc etiam amplectuntur aliqui societates patres etiam negata transcendentia. Thomistę vero defendunt, ens ss pure analogum, ex suppositione, qod transcendat formaliter, et perfecte n̄ prescindat; si autem perfecte prescindat, ss dicunt pure univocum. Alii vero defendunt, utraqe facta suppositione et formalis transcendentię, et perfecte precisionis, ss analogum ad Deum, et creaturam, substanciam, et accidens. Nos autem qid in hac re sentiamus sequens declarabit

Asertio §2.

Ens nominale ē Analogum respectu suorum inferiorum.

suadtr conclusio ratione: illa ē rāo analoga respec
tu suorum inferiorum, in qa inferiora conveniunt, et di
fferunt; hujusmodi ē ens nominale: ḡ. Mayr ex Analogie de
finicione supra tradita constat. Mr quoad 1 partem etiā
inegavili aparet: quia entis inferiora sunt formaliter
ens, proindeqe in ratione entis conveniunt. Ptr ḡ quoad 2am:
inferiora entis p ppria diftias ad invicem differunt; sd
diftiæ entis sunt formaliter, seu esentialiter ens, supos
ita transcendentia: ḡ. Confmatr: quæ diversimode par
ticipant rationem entis, in ipsa ratione entis ad invicem di
fferunt; sd inferiora entis diversimode ipsum participant:
ḡ. Mjr constat ex aprehensione terminorum; quæm diversi
mode rationem entis participant, diversimode habent ss,
qod ē ss diversimode entia.

Ptr mr: quibs inegaliter conveniunt p
prietates entis, diversimode, seu inequaliter rationem entis
participant; sd inferioribs entis inegaliter conveniunt
hujus pprietates: ḡ. Mjr clara concipitr. Ptr mr: rāo veri
tatis, bonitatis, et unitatis non conveniunt egaliter entis
inferioribs; sd hæc sunt entis pprietates: ḡ. Mjor constat
ex coactacione, aut atributione harum rationum entis
inferioribs, qā perspicitr, Deum ss summe verum, sume
bonum, aut pfectum, sumeqe unum; cum econtra se habe
at creatura limitationem adens in veritate, bonitate, et uni
tate: substanciam vero ss ens p se; aciden ens in allio: un
de substantia comparative ad accidens absolute dicitr ens,
vera &c; accidens autem entis ens &c.

Secundo ptr asertio: ens comparatum ad
inferiora n ē equivocum, ut ex notabilibs constat; sd neqe
univocum: ḡ Analogum. Infr consqa ex divisione adeq
ate termine communis in 3 illas species. Ptr mr: ens
comparatum ad inferiora n ē species, neqe diferentia,

nege pprium, nege accidens; alliunde genus n̄ ē: ḡ non est univocum. Conseq.ª legitima aparet considerantī numerum quinarium pdicabilium, et quedam verba D. Thome 10 contra gente § 32 ajentis: omne, qod de pribs univoce pdicatur, vel ē genus, vel species, vel diffia, vel pprium, vel accidens. Et deinde subjungit: de Deo ḡ nihil pdicatur ut genus. Mjor ex eo constat, qod ens nege Mce conpositum ē ex genere, et diffia tamqam partibs se excludentibs, ut sit species; nege excludit conpartem, ut sit diferentia; nege extra esentia inferiorum ē ut sit pprium, vel accidens. Qod autem n̄ sit genus ptr, tum ex fine authoritatis D. Thome mox relate, tum authoritate Philosophi Qtne precedenti aposita; tum ratione ipsa Philosophi, id ē, qia ens pdicatur de diferentiis, qās transcendit, qod nullum genus facit: tum denique, quia decem pdicamenta genera dicuntur suprema ab eo scilicet, qod supra se non habent genus: ḡ ens, qod absdubio supra illa ē, n̄ ē genus.

Solvuntur argumenta §3.

Arg. 10: conceptus, in quo plura simpliciter conveniunt, ē univocus; sd hujusmodi ē conceptus entis: ḡ. Mjr ex definitione univocorum constat. Ptr mr: Deus, et creatura, substantia, et accidens simpliciter conveniunt in ratione entis: ḡ. Ptr ans in his pdicationibs, Deus ē ens, substantia ē ens &, in qbs nulla importatur rāo diferendi ex parte pdicati; at pdicatum in quo nulla rāo differendi importatur, ē rāo conveniendi simpliciter: ḡ. Ad argumentum concesa majori, nego mrm, et hujus ans probatibum: ad probationem distingo majm, in qbs nulla importatur rāo differendi ex parte pdicati, secundum qod pdicatum dicit pro ipso, con do majm; secundum qod dicit pimplicito nego majm; et aplicata distinctione minori nego conseqtiam.

Licet ex transcendentia entis & causa analogiae ejus ejusdem & in ei ratione transcendentis, inferiorum diversitatem formaliter causat. Quapropter licet conceptus entis, ut praedicatur de Deo existente substantia, et accidenti nullam dicat pro expressa rationem differendi, implicite tamen diversitatem implicitam quod ad ipsum sufficit analogiam. Itaque propositiones relatae solum denotant. Deum, et substantiam rationem entis habere, seu Deum et sicut creaturam substantiam ita, in quo Deus, et Creatura, substantia, est accidens, licet secundum quid conveniant, differunt tamen in specie; quia sicut rationem entis participant, ut non sint omnino similia, ad cumulanda dumtaxat proportione, ad hoc vero necessario requisita diversitas in ipsa ratione entis implicita. Nec aliter valet intelligi, quomodo sint ad invicem diversa nisi per rationem entis, ni vellis, per nihil differre. Unde diversitas accidentis a substantia sicut Dei a creatura a differentiis mutuo, quae sunt formaliter ens; atque adeo inclusis in ente; quod idem est, ac ab ipso ente secundum quod dicit pro implicito omni. Ens ergo est analogum, quia diversitatem includit, cum hoc ab aliquo praedicatur ipsi extraneo, seu superadditam ostendat.

Sequitur 2, seu prima contra dicta replicabis: Ens nominaliter sumptum est objectum Mae; id objectum Mae est simpliciter unum, seu univocum: ergo. Pro minori: Mae est simpliciter una: ergo et ejus objectum est simpliciter unum. Pro consequentia: Mea, sicut et quaevis alia scientia, habet aliquo pacto objecta tangam appria mensura unitatem simpliciter: ergo si Mae est simpliciter una, et ejus objectum erit simpliciter unum; alias hujusmodi unitatem tribuere non posset. Huic quem concessa nego, distinguo mi: est simpliciter unum in esse objecti, et respectu Metaphisicae, permitto mi; in esse rei, et absolute consideratum, nego mi, et consequentiam: quae distinctio applicanda erit sequentibus placitis. Licet enim ens absolute consideratum sit analogum, simplicitergo diversa, ratiocinatione hac diversitas denominali se habet ad ens in esse objecti, et respectu Mae; prout sic nempe dumtaxat per formalem importat, quod in ordine ad scientiam exprimit; objectum etenim dicitur tale per ordinem ad scientiam, actum vel habitum.

Sicut ergo ens est verum et bonum, in ordine tamen ad voluntatem bonitatem dumtaxat formaliter importat, veritate de materiali se habente, sic similiter ens in ordinem ad Mo solum dicit per formali sed cum suis proprietatibus connexum, seu scivile. At vero in hoc sensu sicuti ordinem ad existentiam, quae est entis connotatum, non dicit per formali, sed ad scientiam, quae est objectum scivilis connotatum, sic etiam nec diversitatem in ipso ente formaliter per implicito clausam importat, sed rationem scibilis dumtaxat. Consupto permisi, ens in sensu objecti Mce sed unum; siquidem minor poterat absolute negari, juxta plurimorum sententiam asserentium, sufficere unitatem pro expreso, ad hoc ut objectum scientiae, vel habitui tribuat unitatem, sicut etiam sufficit ut sit medium in demonstratione.

Patet in medicina cujus formale objectum est sanitas, quae tamen unitatem annalogam, seu expresivam dumtaxat importat, cum non solum circa animalis, verum etiam herbarum pulsus & vesicae sanitatem. Sic etiam in hac demonstratione clarescit solutio, principium increatis est prius principiato; at fons est principium rivuli: ergo est prior rivulo: ubi li principium unitatem dumtaxat habet expresivam, cum sit terminus annalogus. Ratio autem utriusque responsionis est, quia tam univoca, quam annaloga unitas unice talis est in ordine ad inferiora, de quibus univoce vel, annalogice ratio communis predicatur: at vero respectu scientiae, vel potentiae unitatem negativam solum importat ab annaloga, et univoca prescindente.

Replicabis contra 1 solutionem: ens adhuc in sse objecti, et sub ratione scivilis est formaliter ens, alias esset nihil: ergo si in sse objecti est simpliciter unum, etiam in esse entis: ergo prout sic erit univocum. Distingo ans: est formaliter ens absolute, et in se consideratum, con do ans; respectu Mce illud atingentis, nego ans et conseq. Alliud namque est, quod Mce objectum, si absolute et in se consideretur, sit formaliter ens, alliud vero quod ratio entis formaliter se habeat in

ipso ut a Mca atacto: primum ē verum propter rationem sep
licē, 2um autem falsum; quia ad Mcam, ut pote scientiam,
unice expectat, pprium objectum respicere ut scibile, seu ut
cum suis pprietatibus conexum, et secundum qod cap
acitatem formaliter importat, ut de illo aliqid demonstret
ur; sub cujus expressione, sicut n̄ dicit ordinem ad existen
tiam tamqam pprium entis conotatum, prout sic etiam
nec dicit ss formaliter ens.

At n̄ quiesces: ut ens sit univocum in
esse objecti sufficit, qod rationem entis prout objectum ē
non exprimat: q̄ etiam ut univocum sit in ratione entis
sufficit, qod prout sic diversitatem n̄ explicet. — Prima
concessa, 2 negabis conseq̄. Ad ens namqe in esse objecti
dumtaxat se habet de formali, qod in ordine ad scient
iam, cujus ē objectum, exprimit: objectum enim scientiæ
tale dicitur, quia objicitur scientiæ. Ad ens vero in esse rei
necdum, qod explicat, se habet de formali, verumetiam
qod implicat: res namqe necdum dicit formaliter, qod
exprimit, verumetiam, qod pro implicito in proprio cla
udit conceptu. Nec ulla aparet repugnantia in eo, qod ens
in esse talis constitutum diversitatem essentialiter impo
rtet, qam tamen solum materialiter dicat prout ē a Mca
atingibile, ut supra ajebamus de ipso ente, qod necdum
essentialiter ē bonum, sd etiam verum; in ordine tamen
ad voluntatem bonitatem tantum formaliter impor
tat, veritate de materiali se habente.

Argues 3: rāo simpliciter conveni
endi n̄ ē annaloga, sd univoca; hujusmodi ē rāo entis
respectu inferiorum: q̄. Ptr mi homo, leo, bellua & sim
pliciter conveniunt in rationem entis: q̄ ens ē rāo sim
pliciter conveniendi, suadetr ant: hōo leo & conveniunt
simpliciter in ratione animalis; sd animl ē formaliter
ens: q̄ conveniunt simpliciter in rationem entis. — Expli
catr: ideo p nos ens ē rāo simpliciter differendi, quia

diftias transcendit; sed etiam transcendit genera, substantiam scilicet, animal &; q̃ ē rão simpliciter conveniendi. — Ad argum patet solutio ex dictis in responsione ad 3 argum questionis pcedentis. Utriusque responsio ex hic dicendis ampleabitur. Concessa igitur majori negabis mi: ad probationem nego ans: ad hujus pbationem distingo mi: animal ē formaliter ens contractum, et determinatum, concedo mi; absolute et nominaliter suptum (de quo questio) nego mi, et conseq.

Sed forsam replicabis: q̃ ens determinatum et contractum ad animal ē rão simpliciter conveniendi respectu rationalis, rugivilis &; sed rationale, et rugivile sunt diftiæ entis: q̃ ens ē ratio, in qa ejus inferiora simpliciter conveniunt; subindeque erit univocum. — Concessa 1a consequtia, distingo subsuptam: sunt diftiæ entis vel absolute, vel determinate supti, concedo mi; absolute supti precise nego mi: et distingo consequens: ens determinatum, con conseq; absolute suptum, nego conseqm atque ex illa illata. Ens igitur bifarie accipi potest; vel prout p rationalitatem, et rugivilitatem, aliamve diftiam contractum; vel ut ens absolutum, et secundum se consideratum: in 1a consideratione ē rão simpliciter conveniendi: in 2a vero necdum conveniendi, sed etiam differendi. Ens namque communiter, seu nominaliter suptum omnia entia ut talia comprehendit, proindeque rationem conveniendi, et differendi, quæ put tales, sunt formaliter ens. At vero, ut hæc plenius capiantur, sciendum ē omniaque habente transcendunt, sive genera sint, sive diftiæ, sive quodlibet aliud, respectu entis ejus ī diftias, quæquidem simpliciter diversificantur, proportionaliter vero conveniunt; qin hoc obstet, quominus respectu suorum inferiorum sint rationes univoce. / ≈≈ ≈≈ ≈≈≈≈ ≈≈≈≈≈≈

Animl q, et rationale, quae respectu entis ejus dicuntur diffie, univoca sunt comparative ad hominem, et Leonem, Petrum et Paulum &c. — Denique, ut quidam objicioni satisfacia, adverte: ens ad diffias rationale, et hinivile & necdum mediate descendere, verum etiam immediate: mediate quidem, qatenus ad animl contractum, rursus p rationale, et hinivile contrahitur: qo sensu univocum ss, fatemur, immediate vero contrahitur, qia rationale necdum dicitur ens, quia animal, sd etiam quia rationale: similiter Petrus necdum dicitur ens quia hoo, sd etiam qia Petrus; qod sufficit, ut ens ad qa libet diffias immediate descendat.

Argues qarto: ex entis transcendentia ejus annalogia non sequitur: q ens non e annalogum. Petr ans: substantia etiam ppria transcendit inferiora; sd tamen univoca e, et non annaloga: q. — Si dicere vellimus, duplicem ss substantiam, alliam communissimam consistentem in esse per se, ad qod sequitur negatio essendi in allio tamqam in subjecto, quae incompleta e, et omnem substantiam transcendens, quaeqe proinde non univocatione, sd annalogia gaudet: alliam vero completam, quae sita e in esse per se, ad qod sequitur negatio essendi in allio tamqam in suposito, quaeqe simpliciter univoca e, et minime transcendens; si ita ingam respondeas, illico insurgunt adversarii: q etiam duplex ens distingui licebit, alliud transcendens, qod sit annalogum; alliud vero completum, et intranscendens, qod sit simpliciter univocum.

Ad argum optima e solutio pposita. ad replicam vero nego conseqm. Nullum qipe assignavile e complementum entis nominaliter supti: hujusmodi namqe complementum vel esset substantia, vel accidens? si primum; non sset determinavile p accidens: si 2um, non esset p substantiam. ens autem nominaliter suptum per utrunqe determinari valet. Contrarium vero accidit in substantia incompleta, quae determinavilis p subsistentiam, qa redditur inconmunicavilis alteri tamqam

supposito. ex dictis colliges: ens annalogum ss annalogia propor
tionalitatis, simulqe atributionis: proportionalitatis quidem, quia
in omnibus extrinsece reperitur entis annalogatis; atributionis aut
em, quia entitatem solius Dei ens multoties significat; creatu
re vero, ut pote effectus ejus, havitudinem, seu ordinem ad illum
important; gare p respectum ad Deum tamqam ad totius ss, et
perfectionis fontem, atqe plenitudinem entia denominantur.

Questio 3 utrum ens perfecte et simpliciter a suis inferioribus prescindere valeat 2. notab. illa et sententię §1.

Cum ens sit tota essentia inferiorum, uti ex ejusta
ascendentia liquido colligere licet; nullaqe esentia
adequata conceptivilis sit sine re, cujus esentia ē, ut
regula illa salvetur, cum definito convertatur definitio:
inde qasi necessario infertur, ens dumtaxat valde im
perfecte a suis inferioribus abstrahi posse, eo scilicet modo, quo
animl rationale abstrahitur ab homine, vel homo ab animali ra
tionali, id ē pure expresive; qoniam cum exprimitur homo, non exp
rimitur animl rationale, nec econverso; continetur tamen alterum
in altero, et implicatur, magis vel minus clare, magis vel mi
nus confuse cognitum. Verumtamen cum etiam in nostros aliq
ando cadat conceptus ipsum ss absolutum, quinciti ss alicujus
nobis repraesentetur, sed veluti indifferens ad omnia, perquede
terminetur, et qbs comunicetur inde etiam mentis nostre oculus,
qantumqe aspiciat, atqe respiciat, nullam insse illo videre po
test diferentiam, facta adhuc altera, et altera reflexione sed
tamqam ab omnibus libera illa rao esendi reflectenti videtur.

Sane qidqid ē in Petro, in Angelo, atqe in ipso Deo potest confundi,
et confusum claudi intra illum conceptum ens, cum qidqid Deus ē
ens sit, omne, qod Angelus, Petrus, Brutum, arbor, planta & hujusm
odi; et hoc patet nulla, vel levi facta reflexione. At vero non ita

certum ē, vbi dubio ge cadit presentia, an similiter gdigitis
ens absolute, et communissimo apprehendita valeat conpendi
et confusum clarē in se, et relatis alijs vere, et formaliter
ex adeo ut de quolibet pdicta totum, qod concipitur in illo ens
generali? vel an concipiatur aliqid in illo conceptu entis
communis, qod vere non pdicetur de quolibet; atqe adeo concep
tus ille adequatus ex omnib⁹ rebus, quorum singule de singulis pd
icentur diuisim, cum de illis ipsum ens pdicata? vel analogali
ter se habeat?

Et tandem aliqid horum, trabiliant autores plurima
hic premittunt de distinctionib⁹, et identitatib⁹ mutuis, et rationis
mutis, perfectis, et imperfectis, adequatis, et inadequatis, sive para
libus et realib⁹, aqbus omnib⁹ supersedemus; supflua enim, quae
circa hęc dicimus quęstione 5ta tractatu de universalib⁹ in com
muni; et qua, mihi nobis videtur, in resolutionem corresponsie
pasum lucis ejusdem: si non idem, quedam ex illis, vel dubio
magis involuunt enigma. Profecto tam incomprehensibile ē, ens non
identificari cum substantia, si substantia identificatur cumen
te, quam qod substantia identificata non mutuo cumente; et tam
em primum frequenter ponitur p argumento, atqe idem frequ
entia, ingenuige animi serenitate recundum pro salutione.

Et hic p materia elucidanda notatis, prima sententia defendit,
ens posse precindi posse ab inferioribus, quippe quod nec pro se
ipso, nec pro implicito debeat continere. Est omnium scotistarum
cum suo subtili Magistro, et multorum jesuitarum cum eximio
doctore, et patre Vasquio, et novissimo illam aliqui propugna
nt cum Illustrissimo Moneda. La propuesta, en non posse ab inf
eriorib⁹ perfecte precindi, cum illa semper pro implicito debeat
continere, ex suppositione encendentie, et aqubi dumtaxat ex
teriue distingui valeat. Ita omnes Jesuitę Romę cui adherent
plurimi ex jesuitis; illamge recta ex domesticis Eminentissi
mus Cardinalis de Aguirre, et multi alii ex manu scripta cui
opinioni et nos libenter subscribimus.

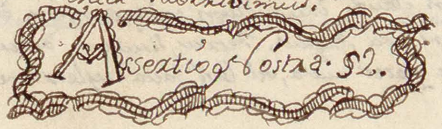

Nequit ens ab inferioribus perfecte prescindi, sed solum imperfecte,
secundum quid, seu expresive. Pluribus probari solet assertio aut
oritatibus Philosophi, et D. Thomae: alliis tamen relectis, suad
eta ex Angelico Doctore lectione 5 8 metaphisice ubi haec ca
det: cum decem predicamenta non hoc modo se habeant
" ex adicione ad ens, sicut species se habet ex adicione dife
" rentiarum ac genera, sed hoc ipsum sint, quod est ens, ma
" nifestum est, quod ens non expectat aliquid aditum ad hoc,
" ut fiat hoc, id est substantia, quantitas, vel qualitas: nunc sic
" sed ens aliquid expectaret si prescinderet simpliciter, ad hoc ut
fieret substantia, sicut animal expectat aliquid, ut fiat homo:
ergo.

Ratione autem, ex utriusque Philosophiae principiis Doc
trina eruta, firmiter assertio: nullum predicatum inferiora fo
rmaliter transcendens, ab his valet perfecte prescindi; at ens
est huiusmodi: ergo nequit ab his perfecte prescindi. Minor ex supe
rioribus constat. Pro maiori: ens transcendens est essentia ad
equata inferiorum cum nihil in eis inveniatur, quod non sit
formaliter ens; sed a nulla re potest quod est ejus essentia adeq
ata perfecte prescindi: ergo. Pro minori: nequit concipi id, quod est es
entia adequata inferiorum, quin ipsa pariter concipiantur,
sicuti nequit animal rationale concipi quin homo simul con
cipiatur: ergo. Antecedens patet; quia essentia aliquam rem constituens
est idem Mce cum illa; atque adeo ens a se ipso prescinderet,
prescindens a differentiis, quarum essentia est Mca et adequata.

Rationis nostrae robur vim atque efficaciam multifariam el
udere conantur adversarii: et primo quidem Scotus cum
ipsius assequentis, entis negata transcendentia argumentum
dissolvit; contra quos statim dicta reponuntur. Qui vero en
tis transcendentia nobiscum libenter amplectuntur, sic ra
tioni nostrae probative occurrunt, asserentes, ex ipsa dumtaxat
probari, entis differentias minime posse ab ipso ente prescin
di, quippe nulla res ab eo quod est de ejus essentia prescin
dere valet. Nullatenus autem, ens non posse a differentiis

pfecte prescindere convicere, quia inferiora non sunt de entis esentia. exemplum, ipsis oportunum, afferunt in animali, qod ab homine pfecte abstrahitur, qamvis sit de ejus esentia; qod hoc n sit reciproce de esentia animalis: qare hoc nequit ab animali prescindi, quia animl e de esentia hominis. Licet g ens pcisione mutua a diffis non prescindat, ut animl, a rationali, poterit tamen simpliciter ab eis prescindere pcisione n mutua, qalis a pluribus Thomiste inter animl, et homine stabilitur, juxta qos animal a toto homine prescindit.

Et ensolutione quę luce clariora adversariis aparet, sd quo luce tamen splendidioribus impugnationibus subjiacet. Admissa igitur et non concessa illa n mutua transcendentia, seu entis inferiora non ss de illius esentia; sic contra reponsionem insurgo: Ps ens e adeqate esentia inferiorum juxta solutionem; sd adeqate inferiorum esentia nec mutuo, nec n mutuo valet ab eis simpliciter prescindi: g. Ptr mi: adeqata inferiorum esentia, ipsa sunt inferiora esentialiter supra; sicuti adeqata hominis esentia e ipse hoc esentialiter supra; at inferiora esentialiter a semetipsis simpliciter prescindere n valet: g nec adeqata inferiorum esentia. 2: cognitio atingens ens, hujus inferiora nequit n atingere: repugnat g ens ab ejus diffiis pfecte prescindi posse. Ptr an: cognitio atingens ens, nequit non atingere et id, qod e idem adeqate et Mce cum illo; sd ens adeqate et Mce identificatur cum inferioribus, sicuti et inferiora cum ente si ens e transcendens: g. 3: cognitio atingens ens, et id qod secum Mce identificat atingit; at ens secum Mce indentificat inferiora, si ea transcendit: g. Ptr mi: inferiora entis secum Mce identificat ens, si ens e transcendens: g et ens inferiora, ni dicas, ens distingui ab eo, cum quo identificatur./

Quarto: si adegata inferiorum esentia ab eis perfecte prescinderet; hec conciperentur (dum abstrahitur ens) et non conciperentur; hoc est ridiculum: ergo. Pter major: concepta adegate esentia inferiorum, conciperentur inferiora; sicuti concepta adegata hominis esentia, et ipse homo concipitur: alliunde non conceptis inferioribus, nec heorum esentia conciperetur, sicut non concipitur hominis esentia homine non concepto: ergo. 5: si animal esset adegata hominis esentia, non posset, adhuc non mutuo, ab ipso homine perfecte prescindit, sed ens est esentia adegata inferiorum, anuente solutione; ergo negit ab eis, adhuc non mutuo perfecte prescindi. Pter major: ideo animal rationale negit perfecte, adhuc non mutuo ab homine prescindi; quia est adegata hominis esentia: ergo. Denique: juxta solutionem ens potens sit adiffis perfecte prescindere, quia per illas non explicatur; sed hec ratio est nulla: ergo. Pter minor aparitate: nec animal rationale explicatur per hominem, quin tamen possit ab homine perfecte prescindere: ergo aparitate.

Si tandem cum alliis occurras dicendo, quod ens transcendens, et multiplicatum est adegata inferiorum esentia, quodque ab ipsis proinde prescindi perfecte non possit, quamtumcunque non abstrahatur ens, hujus inferiora semper entia manent secundum rationem particularem et determinatam entis; non tamen secundum rationem communem, et propriam multiplicationem: Si hoc, ingam, modo occurrant adversarii, contra insurgo: 1: ergo quamvis aliquod ens possit ab inferioribus perfecte prescindi, aliquod tamen ens non potest: ergo id per quod ens communefiat aliquod, sive determinatum, aut designatum, impediet perfectam entis precisionem a differentis

Hunc si 1o sub sumo: sd ens p se ipsum sit aliqod, seu determinatum, qod statim apcipio ens substantia accidens quin expectet aliqid ad hoc ut fiat hoc, sive determinatum, qemadmodum se explicat Philosophus 8 Mce ibique D. Thomas lectione 6 ut supra vidistis: q. Subsumo 2o: sd id, qod designatur in substantia vg erat in substantia antequam designaretur: q ens designabile in substantia, antequam designetur vere e ens substantie; qod e n ss ens a substantia pfecte precisum.

Denique nostrum firmatur assertum contra plerosque, qui entis Analogiam cum eius pcisione federari conantur: si ens ad differentias pfecte prescinderet, esset univocum; at ens, ut stabilitum manet, non e univocum, sd analogum: q. Ptr maj: si ens ab inferioribus pfecte prescinderet nullam includeret diversitatem actualem in pprio conceptu formali: q esset conceptus univocus. Ptr ans: tum casu perfecte et pro implicito ad ffiis prescinderet; sd differentie sunt diversitatis pcipium: q. Respondent hujus opinionis patroni, ens appris differentiis precisum, diversitatem importaret radicalem, qatenus nempe semper exiguit, inegaliter ad inferiora descendere, et eorum diversitatem ex ppris visceribus causare; qam quidem exigentiam sufficienter p entis analogia reputant: hec m, ajunt, diversitatem actualem non exposcit, sd precise aptitudinalem; quippe verba in definitione posita non dicunt actum sd aptitudinem.

Sd contra 1o: vel illa diversitas radicalis sufficit ad hoc ut ens precisum sit simpliciter diversum, vel non? si primum: q ibi dantur eorum differentie actu; actu siquidem datur hearum formalis effectus, diversitas scilicet simpliciter; si 2um: q ens put precisum non e diversum atque adeo nec analogum. 2: ens diversitatem aptitudinalem importans non e pfecte ad ffiis precisum: q nulla

ê solutio. Ptr ar̃: ens diversitatem aptitudinalem importans, perseitatem, in allietatem, religasque distias esentialiter acep tas, actualiter includit: ḡ non ê ab eis pfecte precisum. Ptr ar̃: perseitas inalieta & esentialiter acepte, definiuntr per hoc, qod sint rationes substantia, et accidens diversificantes; at verba in definitione non significant actum sd aptitudinem: ḡ.

3: ens adiferentiis precisum tantum aptitudinaliter rationem im portat conveniendi; in statu siquidem precisionis ab inferiori bs non ê rao inqa inferiora actu conveniat, cua non sit actu aliter in illis; et tamem nullus adversariorum dicet, qod ens a ratione conveniendi prescindat, allias apprio omni concep tu prescindere: ḡ licet dumtaxat aptitudinaliter importet di fferentias, ab illis non prescindet. Denique: conceptus objecti vus entis sub illa precisione nullam dicit formam, aqâ diversi tas oriatr; cum unice rationem importet conveniendi, sitam in aptitudinem ad existendum, sd conceptu nullam formam im portans, aqa diversitas oriatr, non ê simplicitr diversus, cum dari nequeat effectu formalis formę sine forma: ḡ ens preci sum erit univocum. Majr constat; quia si ens aliqam formam, di versitatem causantem importaret, adiferentiis non prescindere ret; distiae enim alliud sunt, qam formę quedam causative diversitatis; nec sufficit, qod ens ex ppris visceribs diversita tem causet; hoc namqe probat, ens ss diversum, et exppria in dole ss participavile p differentias.

Solvuntur argumenta §3.

Arguitr 1 quibusdam verbis D. Thomę, 1 parte questione 5 artic 3 ad 1 ajentis: substantia, qantitas, et qalitas contrahunt ens, aplicando illud, ad aliqam quiditatem seu naturam; sd contrahactio exiguit, qod precisus sit conceptus contrahivi

lis: q. Si respondeas, D. Thomam se ipsum explicare verbis proconclusione relatis, cum ait, quod substantia, quantitas, et qualitas secundum quid tantum contrahunt ens, quatenus nempe substantiae nomine exprimitur, quod ipsius entis nomine non exprimebatur; si ita, inquam, occurras contra insurgit argumentum: etiam bonum novam adit expressionem ad ens; sed tamen juxta Drem Angelicum bonum non contrahit, si quantitas, et qualitas; perperam q. D. Thomae verba exponuntur. Respondeo, optimam ss autoritatis aposite expositione, quin in contrarium obstet quod ex eodem Sancto Doctore reponitur: bonum itaque novam adit expressionem expressioni entis equalem; quia quidquid est ens, etiam est bonum; substantia vero enti superadit expressionem determinatam; non enim omne ens est substantia. Quare expressio haec est propria inferioris aliquomodo est determinantis, et contrahentis; non autem prima. Quin imo ex replica sequitur, etiam differias ab ente prescindi, si proprio contrahunt ens.

Dices: q. quelibet entis determinata differentia, ut per se v.g., novam dumtaxat expressionem enti superadit. q. cui convenit ens, convenit etiam quidquid est substantia, sola expressione excepta. Patet consequentia, quia tunc ita se habet expressio illa in ordine ad ens, sicut definitio in ordine ad definitum; sed cui convenit definitio convenit etiam definitum, et econverso: q. Prima concessa nego consequentiam. Cum enim ens sit annalogum, et simpliciter diversum, non est predicatum eque et univoce de omnibus predicabile; sed de quolibet tantum predicatur ut ratio eadem secundum quid, et simpliciter diversa: atque adeo ens, ut convenit accidenti, non est per se, nec substantia. Quapter implicitam distingo probationem: ita se habet expressio illa in ordine ad ens, per substantiam determinatum, con.do; in ordine ad ens indeterminatum, vel

nominaliter suptum, nego implicitam pbationem.

Per se itaqe unice ē substantiæ definitio, non vero entis ut sic, ideoqe cui convenit substantia, convenit etiam pse; in hoc q̄ valet paritas definiti, et definitionis; at vero respectu entis nominaliter supti pse, non ē definitio: n q̄ mirum, qod alicui conveniat ens, quin ei conveniat ss perse, quia expressio perse novam superadit expressionem rationi communi entis in gradu determinato, ideoqe ens in communi non exprimit, sd aliqem dumtaxat ipsius gradum, ad qem rationem trahit communem: qare expressio illa nec adeqata, nec conventivilitea cum ente ut sic identificata. Ens ig ita nominaliter suptum secundum expresum, substantiæ convenit et accidenti; secundum implicitum vero, ut pote diversum simpliciter, aliter convenit accidenti, et aliter substantiæ; illi rempe ut ens in allio; huic vero ut ens pse. Unde qod significata per li perse, cum sit gradus determinatus, cuilibet entis inferiori convenire nequit; allioquin determinatus gradus entis enti ut sic eq abita, ensqe simpliciter diversum n̄ erit.

Sd statim replicabis: expressio perse determinat ens ad substantiam: vel q̄ pro pura voce sumitur, vel pro eo, qod dicit ex parte rei significate? si 1um; p puram vocem determinatur ens ad substantiam, quo nihil adsurdius. Si 2um: q̄ res significata determinat ens, subindeqe ab illa prescindit pfecte conceptus entis. Acrem fateor hanc replicam, subtilem, et ingeniosam; ad ipsam tamen respondeo: li perse sumi pro re significata secundum expresum, seu pro eo, qod res significata exprimit; siquidem gradum determinatum respon

dentem substantiat sigilat, et exprimit. Quapter res significata erat quidem in ente cum aliis simul diffiis inclusa, confuse tamen, et indivisa; at vero sub perse sigillata ē, et expresa, determinatque substantiam inotescere facit. Ex quo unice sequitur, quod ens pro expreso, et secundum quid prescindat; implicite sequidem, et in confuso illum gradum claudit, qui per li perse exprimitur: que doctrina clara fit in omni definito cum definitione comparato.

Arguitur 2: res quevis perfecte prescindi valet ab eo, quod non ē de ejus esentia; sed entis diffiis non sunt de hujus esentia: ergo. Minor ex eo patet, quod res quantum ad esentialia cognita, perfecte cognoscitur, etiamsi nihil aliud cognoscatur. Pter minor: si accidens vg esset de esentia entis, quando ens pdicatur de substantia, etiam accidens de illa predicaretur; sed repugnat, accidens de substantia predicari: ergo entis inferiora n̄ sunt de illius esentia. Minor constat; falsa enim ē hec pdicatio, substantia ē accidens. Major sic ptr: quidquid ē de alicujus pdicati esentia, pdicatur esentialiter de omni eo, de quo dicitur predicatum, juxta reglam ante predicamentalem cum quidpiam de quopiam &c; sed ens pdicatur esentialiter de substantia: ergo etiam quidquid ē de entis esentia, de illa predicabitur: si ergo accidens esset de esentia entis, accidens de substantia pdicaretur, atque adeo hec pdicatio, substantia ē ens equivaleret huic, substantia ē substantia, et accidens.

Urgetur: quia vivens sensibile ē de animalis esentia, de quocunque pdicatur animal, et vivens sensibile pdicatur: ergo a simili si inferiora entis sunt de hujus esentia &c. — Secundo: quidquid actu esentialiter continetur in predicato, debet etiam dici de subjecto: ergo si diffiis entis actu esentialiter continentur in illo, de quocunque pdicatur ens,

dicentur etiam diffrg. consequa infertur; et ans etiam, p pdicat
iones singulas discurrendo, innegavile videtur: de quocunque
pdicatur hoo, etiam animl rationale pdicatur, de quocunque pdi
catur substantia, ens per se pariter predicatur. Ad vero argum,
pro adversa opinione plausivile quidem, manifestam pa
titur instantiam 1o in autores, ens analogum, pfectque
a diffrtis pcisum propugnantes: asserunt namque, ut nup
er vidistis, ens dicere esentialiter differentiarum exigen
tiam, etiamsi illas actu n includat. Nunc sic: de quocunque
pdicatur ens, et differentiarum exigentia pdicatur; subinde
que substantia erit ens exigens, ss in allio, et accidens ss
per se. 2a consequa patet, et 1a ptr: de quocunque pdicatur ens,
pdicatur etiam quidquid e de esentia entis; at exigentia differ
entiarum e de esentia entis, juxta hunc modum dicen
di g. ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈

In statu 2 contra Jesuitas aserentes, animl appriis differ
entis ex parte objecti n prescindere, sd illas semper pro imp
licito continere: g de quocunque pdicatur animal, et ejus predi
cantur diffrg, cum dicidebeat de subjecto quidquid actu continet
predicatum: sicque hoo erit hinivilis, equusque rationalis.
Directe g ad argum, permissa majori, nego mim: ad hujus pbat
ionem nego majm; cujus majorem pbativam distingo: quid
quid e de alicujus pdicati esentia, predicatur de omni eo, de quo
talem pdicatum dicitur, si hujusmodi pdicatum enuntietur
adequate de subjecto, condo majm; si inadequate dumtaxat, nego
majm; et distingo mim: ens enuntiatur esentialiter secundum
expresum entis, condo mim: secundum implicitum subdistingo: en
untiatur inadequate, condo mim; adequate, nego mim, et consqm.
≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ ≈ Consulto majm
argmti permissi, quam jure merito negare poteramus gravissi
mo in ipsi fundamento. contingere siquidem potest, pdicatm

aliqod n̄ ss de alterius esentia, et tamen necessario in illo inclu
di debeat; qod pribs exemplis ab adversariis n̄ reprovandis pa
rificari valet. Sic esentia Divina p aliqid absolutum constituitur,
et non per relativum; nihilominus tamen valde dubium ē, an po
ssit sine relationibs concipi. Animl rationale similiter nequit
ab homine pfecte prescindi, licet juxta adversarios, hoō non sit
de illius esentia, cum ad explicationem animalis rationalis
n̄ spectet. q̄ et hoc ipsum de ente dicere poteramus ratione
transcendentiæ. At vero ut detur argumento locus, majori sillo
gismi admissa, reliquarum ppositionum sensum vobis enucle
are tendo. Igitur maximum esset argmenti robur, si de ratio
ne univoca procederet; hæc namqe cum una sit, eademqe sim
pliciter, de omnibs inferioribs adeqate enuntiari debet: an
alogum vero, uti ex ejus definitione liquet, ē rāo secundum
qid eadem, atqe simpliciter diversa; qare si annaloga rāo ad
eqate, et pfecte capiatur, prout omne, qod in annalogo ē, imp
ortans, necdum unitatem, et convenientiam presefert, verum
etiam diversitatem.

Itaqe rāo annaloga per inferiora contrahi
vilis, atqe de illis predicabilis dumtaxat ē proportionaliter una,
simpliciter vero diversa; convenit namqe omnibs secundum
expresum, secundum implicitum autem valde diverse conve
nit unicuiqe. hinc pprio hec, substantia ē ens, hunc reditsen
sum, substantia habet ss aliqomodo simile cum ss accidentis,
simpliciterqe ab eo diversum; quia cum ens, qod de illis pdi
catur, sit annalogum, in eo substantia, et accidens proportionali
ter conveniunt, secundum qid scilicet, simpliciterqe diferu
nt. Annalogum m̄ pportionalitatis ad inferiora exigit descen
dere cum convenientia qoad expresum, et diversitatem qoad
explicitum. Sic q̄ ens ad substantiam descendit ut rāo quod
am proportionaliter una, dicens pro implicito perseitatem, ex
pprio conceptu inalietatem, reliquasqe diffias excludentem; at
qe adeo hæc de substantia minime pdicantur/

Ad urgentiam negabis paritatem: quippe vivens sensibile ē de animalis essentia, quod ē pdicatum univocum, nullamque proinde diversitatem respectu inferiorum importans. Quapter de quocunque pdicatur animal, et vivens sensivile pdicari debet. Porro entis diffiniē illud simpliciter diversum, seu analogum constituunt, atque adeo exigens, inequaliter ab inferioribus participari; a substantia nempe tamquam ens per se, ab accidenti tamquam ens in allio. Et ex his patet ad secundum. Concesso ergo antecedenti de pdicato univoco, ut exempla adducta convincunt, negabis de analogo. Quare regula illa ante pdicamentalis cum quidpiam de quopiam &c in univocis dumtaxat locum habet, ut sepius dictum; in analogis vero illud verificatur ploquium, talia sunt pdicata, qualia permittuntur a subjectis.

Sed insurges: ergo ens ut analogum ē simpliciter diversum, et actu continens diffias per se, et in allio; sed ut analogum pdicatur de substantia: ergo de substantia predicatur in allio reliquaeque diffiniē. Praeterea: vel ens, ut predicatur de substantia, in allietatem, reliquasque diffias continet, vel non? si primum, ergo omnes diffiniē de substantia pdicantur. Si 2um, ergo ens in pdicatione de substantia ab allio prescindi diffiniis: ergo ita falsum ē, non posse a diffiniis prescindere. Variis solutionibus huic replice occurrunt autores. Ut vero a nobis amplectenda clarius percipiatur pre oculis habere, quod sicut in univoco pdicato, animali exempli ergo, alliud ē res pdicata, nempe vivens sensivile, et alliud ratio pdicandi pmodum superioris continentia scilicet implicita potentialis diferentiarum; sic etiam in enteres pdicata ē ens secundum quod dicit pro expreso; ratio vero quā ut superius analogice pdicetur, ē actualis, et implicita diferentiarum continentia. Itaque sicuti quando animal ut totum potentiale pdicatur, adequate de subjecto non verificatur secundum omne, quod dicit in potentia, quia continentia ē ratio cur ut superius pdicetur; sic similiter in ente accidit propter eadem rationem. Hinc in forma, utraque premissa concessa, negabis consequentiam. //

Ad replice urgentiam dic, ens qatenus pdicatr de substantia reliqasqe diferentias continere; nega tamen consqm. De substantia enim unice predicatr, qod in ente continetr tamqam substantiæ conveniens; secus vero qod in ipso continetr tamqam substantiæ repugnans. Ens itaqe de substantia ut annalogum, et simpliciter diversum pdicatr, ideoqe ut perseitatem continens, reliqasqe diftias tamqam ipsi repugnantes, in ente tamen necessario contentas, ad hoc ut prædicatum annalogice superius pdicetr. Insurges contradicta: q̃ ens pdicatr de substantia tamqam ens perse, simpliciterqe ab inallietate diversum; at prout ab inallietate diversum illam non continet, imo apprio excludit conceptu: q̃ cum pdicatr de substantia, reliqas non continet diftias, ac subinde ab ipsis prescindit. Distigo conseqs: predicatr de substantia secundum implicitum adeqate suptum nego consqm; inadeqate, concedo conseqm; concessaque minori distgo ultimum consqs, reliqasqe no continet difetias secundum expresum, condo; secundum implicitum subdistigo: inadeqate suptum, condo; adeqate, nego consqm.

Ex dictis clara aparet solutio; quia cum ens de substantia pdicetr ut annalogum, de cujus ratione ē, diftias continere, ssqe simpliciter diversum, hinc fit, qod ens secundm implicitum inadeqate acceptum perseitatem contineat tamqam substantiæ conveniente; adeqate vero suptum et reliqas diftias, substantiæ repugnantes, atqe ens annalogum constituentes. Sed n̄ quiesces: q̃ ens secundum implicitum dumtaxat inadeqate, et tamqam ens pse pdicatr de substantia: q̃ ē pdicatio eqalis de eqali, non autem superioris de inferiori. Concessa 1 conseqtia, ultimum conseqs claritatis gratia distigo: n̄ superioris univoce concedo; annalogice subdistingo: ratione superioritatis di-

cente rem pdicatam, condo consqm; dicente rationem, seu conditionem, ut annalogice pdicetr, nego consqm. Implicita namqe differentiarum continentia ens constituit annalogum, seu annalogice superius, non autem ipsam rem pdicatam. Si autem dicas, qod cum ens de substantia pdicatr minime continet, qod ab illam pdicationem n̄ expectat, qaliter se habent reliquę diffię, quia impredicaviles, et repugnantes substantię, si ita inqam insurgas, distingo ppositionem: qod ab illam prędicationem n̄ expectet, ut precise pdicatio ē, nego majm; ut ē pdicatio annaloga, concedo majm. Responseo patet ex dictis.

Arg. 3: requit ens per opposita constitui, sicut rec hoō p rationale, et hinivile; sed diffię entis, ut pse et in allio, esentialiter oponuntr: g̃ regit ens p illas constitui, consequenterqe ab ipsis prescidi. Pr majr: si ens per oposita constitueretr, diffię essent genus, et diffia respectu entis; cum genus, et diffia, sint pdicata esentialia rei sd inferius, qales sunt diffię respectu entis, regit ss genus et diffia respectu superioris: g̃ — Confirmatr 1: membra dividentia n̄ sunt de esentia divisi; sd diffię entis dividunt ens: g̃ — 2: ens ē prius natura, qam diffię; sd prius regit per posterius constitui, aposteriorique valet prescindi; g̃. Pr mi: pro illo priori valet ens cognosci determinatum, qin substantia vel accidens cognoscatr: ideoqe ab ente ad determinatam diffiam n̄ valet consqa afirmative: g̃. Respdeo negando majm argti; siqdem pdicatum annalogum ut pote simpliciter diversum necessario exigit p oposita constitui, nec aliter analogia concipi valet: qare diffię illud constituunt, non ut genus, aut diffia, sd ut proportionaliter se habent, p

expresoq̃ in ente assimilantur, et differunt simpliciter p̃ implicito, qualiter p̃dicatum annalogum exposcit.

Ad confirmationem concessa majori de p̃dicato univoco, de annalogo negatur: membra namq̃ annalogum dividentia p̃prie non dividunt per aditionem novæ quiditatis, sed solum in p̃prie, et per novæ expressionis aditione, ut dictum ē. Ad 2am dic, ens dumtaxat pro expreso ss̃ prius, et superius respectu differentiarum: ex quo solum sequitur, differentias non ss̃ de entis essentia pro expreso; quod sat ē, ut ab ente ad ~~essentia~~ differias n̄ valeat consequa affirmative, sicuti nec in equivocis valet, licet inferiora nomine tenus conveniant. At vero ex hoc non probatur, quod ens pro aliquo priori quod expresum concipi valeat, inferioribus non conceptis pro implicito; quia cum ens concipitur, necdum expresum, verumetiam implicitum ejus constitutivum cognoscitur; quia ens, uvilibet cognoscatur, ut secundum quid unum, et simpliciter diversum, seu quod in idem redit, ut annalogum cognoscitur.

Replicabis: q̃dum cognoscitur ens, et omnes ejus differentiæ actu cognoscuntur. Sed hoc repugnat: q̃ et solutio. Pter subsupta: repugnat, intellectum humanum infinita simul actu unico cognoscere; sed differentiæ entis sunt infinitæ: q̃. Distingo primum conseqũ: cognoscuntur actu confuse et pro implicito, con^do consq^m; clare et pro expreso nego consequ^m. Et concessa minori subsupta, majori p̃bative eadem distinctio aplicanda erit. Datur itaque conceptus ens clare, et pro expreso, differias vero confuse, et p̃ implicito attingens; qui modus cognoscendi valde imperfectus ē, sed intellectus humani p̃prius; siquidem illa entis cognitione admissa, intellectus manet in p̃oā ad cujuslibet inferioris in particulari claram, et expressam cognitionem. Notandum vero, quod cum ens maxime unum, atq̃ simplicissimum dicitur, non sic ē intelligendum, ut pro implicito diversitatem n̄ includat; sed sic, ut nec sit Mag.

compositum, nec cum allio Mce componat; quia dabilis non ē formalitas, quę excludat ens, nec quę excludatur ab ente.

Itaque benigne: conceptus, de quo intellectus ē certus, objective distinguitur, prędicque ab eo, de quo anxius, et dubius manet; at multoties intellectus ē certus de conceptu entis, dubius manens de ejus diffiis: ḡ. Majr certa videtur; nam scientia, et opinio fit eundem circa conceptum objectivum compati n̄ valent. Minr̄ etiam constat; nullus siquidem dubitat, an quantitas sit ens; dubitat tamen durandus, sit ne substantia, vel accid ens: similiter omnes agnoscunt, animę pōas ss ens, dubitatur vero, an sint ipsa animę substantia, an vero accidentia animę superadita? — Ad argtum nego majm: expressiva namque distinctio ens inter, et diffias suficiens ē, ut intellectus sit certus de illo, dubius vero de diferentiis: ad m̄hujus distinctionis ens sub conceptu communi exprese, clare, et distincte aparet, confuse vero sub conceptu particulari; quod sat ē, ut intellectus perfectiori modo cognoscat objectum, sub 1o conceptu, quam 2; atque ut scientia, et opinio conjungantur: quodque vel adversari fateri tenentur; intellectus namque certus ss potest de aliquo definito, et ejus dubitare definitionem, quin propterea juxta ipsos definitum a definitione prescindat

Caput quartum de principiis Metaphisicis entis.

Principia Mca entis ea dicuntur ex qbs ens Mce constituitur; unde a principiis Phisicis eo distinguntur, quod hęc cujusdam particularis entis dumtaxat sint constitutiva, substantia nempe corpore, vel entis movilis, illa vero entis cujusvis, saltem compositi. Duo pręcipue assignantur prima entis principia, actus scilicet, et pōa. Ens siquidem ut ens, ex pōa fit, et actu esendi: et sique allia sunt principia, ad hęc, ut pote communiora reducuntur, ut genus, et diffia, esentia, et existentia, natura, et subsistentia; quare genus ad diferentiam

essentia adesse, seu existentiam, naturam ad subsistentiam, tamqa poa ad actum comparantur. Hinc actus, et poa nata sunt constituere per se primo ens; nec aliquid da vile, quod actus, vel poa non sit, aut ex utroque constitutum.

Actus igitur e rei perfectio, aut consumatio, ut existentia e perfectio essentiae, differtia perfectio generis, forma materiae &c. Duplex communiter actus distinguitur, Metaphisicus, scilicet, et Phisicus. Actus Metaphisicus ille e, qui subjectum tantum denominat, non autem Phisice afficit, qualis e spiritualitas, aut rationalitas respectu mentis, humanitas respectu hominis; hincque actus a sua poa, sive subjecto quod perficere intelliguntur, revera non distinguitur. Actus Phisicus e, qui subjectum Phisice afficit, ut cognitio mentem, figuraque corpus. Unde modus omnis Phisicus actus Phisicus dici valet respectu entitatis, aut subjecti, cujus e modus. Actus ite Phisicus iterum duplex assignata, alter primus, nempe agendi, vel patiendi, seu recipiendi poa, ut voluntas, et intellectus: alter 2us: scilicet actio, vel passio, seu modificatio, ut velle, et intelligere, vel, ut communiter dicitur volitio, et intellectio. Cum tamen omnes hi actus imperfecti sint, ulteriusque perfici valeant, unicus e actus perfectissimus, et purus, cui nulla potest accidere nova perfectio, ut Deus optimus maximus, qui idcirco actus purissimus nuncupatur.

Poa, prout in presentiam accipitur, e, non agendi facultas, sed patiendi, seu aliquid recipiendi capacitas. Unde quidquid ab allio sive re ipsa, sive per mentem nostro concipiendi modo perficitur, id in poa respectu illius sit dicitur; sic essentia e in poa respectu existentiae, entitas respectu modi, genus respectu differentiae, materia respectu formae; quoniam essentia perficiditur per existentiam, entitas per modum, genus per differtiam, materia per formam. Hinc licet duplex communiter statuatur poa, activa scilicet, et passiva; 1a, quae e principium agendi, seu aqua e actus, 2a principium patiendi, seu aptitudo ad actum hav

endum; poã activa, cum sit actus, pprie; et Ille non ẽ poãs
gare ea preteritiva, poã passiva ẽ, ut dixi, appetendo ad hab
endum actum.

Passiva poã dr objective dividitur, et subjecti
vam. Poã objectiva ẽ, mera actu possibilitas, imo ipsa veritas,
seu non repugnantia ut res sit. Hec in possibilitas, seu non
pugnantia aliqam appetibilem importat quę dicit poã, minus
tamen pprie, cum nihil ponat in re, nec solum ad actum
dicat, sd ad gamvis rem possibilem: unde melius possi
bilitas dicta. Vocatr objectiva eo qod sit objectum active poę:
hęc namqe pro objecto habetr, qod sibi possibile ẽ, hinc omne
qod existit, ens actuale dicitr; omne autem, qod existere
non repugnat possibile; qod vero repugnat existere, impo
sibile apellatr. Poa subjectiva ab Aristotele definitr, principium
transmutationis ad alios actus, seu subjectum, in quo actus recipitr
sive fit: sic Physicus, ut forma ẽ actus materię, sive sit Micus,
aut existentia respectu essentię, et subsistentia respectu natu
rę. Dividitr hęc in passam, et non passam: ipsa ẽ, quę nullum actum
habet: 2a, q̃ jam actum importat, sd ad alterius ordinata
actum, ut poã subjecti ad accidentia.

Plures alias subjectiva poã di
visiones habet, quas brevitas omitto, ut magis celebre videam.
hęc nã ẽ in naturalem, et obedientialem. Naturalis ẽ vis
activa ipsa quę ad effectum, vel actum sibi adcompetat
um, naturaliter viribus non excedentem exprimitur. Talis ẽ ag
ne vis calorem. Obedientialis ẽ, qã res creata sic deo subji
citr, ut effectus naturam suam sublimiores capiat. Hęc etiam
ẽ duplex; passiva nempe, qã res creata potest aliqid a deo
recipere supra naturę suę vires; et activa, qua virtus creaturę
elevari potest p Deum ad aliqid supernaturale operandum.
Sic in natura intellectuali ẽ poã obedientialis, ad gratiam,
et visionem imposs exspectandas; sic mens beata lumine glorię
penetrat Deum, clare intuetr; sic natura humana in Chto Do
mino per pom obedientialem ad unionem hypostaticam
evehitr; sic dicimr aqua baptismi, et alia sacramenta gra

tiam conferunt; atque in omni re creata ē essentialis quedam subjectio summo omnium principi, et Domino, quā excipere potest, aut efficere, quod nature vires n̄ superat.

Quod si m̄ ē vix caloris naturalis, ut alimenta in carne convertat; an dubitamus, quin creata res effectus n̄ modo nobiliores se, sed etiam nature viribus superiores, Deo sic volente, possit attingere? sed vero sciendum oportet, hanc obedientialem passivam potentiam a potentia passiva naturali realiter non ss distinctam: sed ipsam ss potentiam naturalis entitatem ad Deum comparatam, seu essentialem creature, dependentiam a creatore in ordine ad effectus supernaturales, quatenus ipsi n̄ repugnat, aliquid supra naturae ordinem a Deo excipere. Quapropter hęc potentia subjective, et entitative ē naturalis; terminative vero supernaturalis, quia ē potentia ad actum supernaturalem. Inest etiam creature obedientialis activa potentia ad operandum effectus naturę vim excedentes, sed cum additione virtutis intrinsece: sic voluntas habitibus elevatur infusis ad actus supernaturales eliciendos.

Denique axiomata quedam in notione actus, et potentię fundata accipite: 1um: intantum aliquid ē perfectum, in quantum ē in actu; imperfectum vero in quantum ē in potentia. Claret ex apprehensione terminorum ejus veritas; actus m̄ ē perfectio, sicut potentia, prout in presenti imperfectio, ideoque quod ē in actu, ē perfectum, quod autem in potentia, imperfectum. 2um: actus omnino purus ē omnino perfectus. Sequitur ex primo, quia ē omnino in actu, et nullatenus in potentia. 3um: actus in aliquo ordine purus in eodem ordine ē omnino perfectus. Ex eo patet, quod in eodem ordine ē omnino actus, et nullatenus in potentia. 4: intantum aliquid agit, in quantum ē in actu, patitur vero quatenus ē in potentia. Actio m̄ ē actus diffusio; passio vero actus reactio, quę ē ppria potentię. 5: potentia nequit se ipsam reducere ad actum, sed ab allio existente in actu. Reducere m̄ ad actum ē agere, et perficere, quod potentię, prout hic accipitur repugnat. 6: omne ēns mutabile constat actu, et potentia. Mutatur m̄, vel quia incipit in actu ss, quod erat in potentia;

vel desinit actu esse, quod erat; mutatio itaque fit quatenus actus aditur, vel substrahitur potentiae; sicque vel supponit, vel efficit compositionem.

Tractatus secundus de ente ab allio ut posibili et existenti.

Proemium.

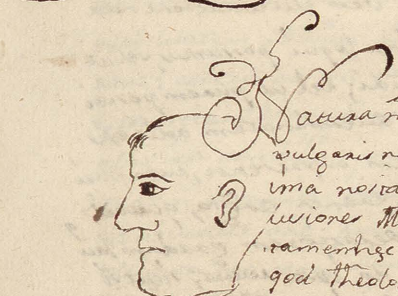

Natura m̄ in communi proposita, ab aliquibus non vulgaris note autoribus de Deo, de Angelis, de qua anima nostra statim agitur: ab alliis vero post dissolutiones Mcas de his investigatur. Communiter tamen haec acto premuntur silentio ex praetextu, quod Theologiae propriam constituant materiam, maxime quidem tractatus de Deo: sic quae luxquant relinquunt Mcam, illam illustriori, praeclarissimoque ejus objecto, a quo Mca ipsa, et Theologia lucem accipere pribando. Ergo in hoc dictaminum tribio media incedemus via, ea nempe, quae nec de his in praesentiarum agit, sed tamet alibi aliquatenus ea investigat. Cum m̄ Mca in intentionalem dividat, et realem; id ē, in eam, quae objectum ratione abstractionis ab intellectu inducte attingit; et in eam, quae objecta re ipsa a materia abstracta considerat, ut initio Mcae dicebamus; nectus consequentiae filius exigere videtur, de his, quae ad singulas pertinent partes, consecutive tractare, potius quam interpolate.

Quapropter, sicut placet in trienali cursu de spiritibus agere, qui sunt objectum Mcae realis, de his post Mcam intentionalem tractare, congruentius aparet, uti Rmo Patri Gaudin visum ē; vel post Phisicas disciplinas, tamquam de objecto ultra Phisicam, ut clarissimo vero Patri Tosca placuit. Agendum ḡ in pre

sentiam communem methodum insectandi de ente put add
uplicem statum, posibilitatis nempe et existentiae, comp
arari valet. Quare tractus iste duplici questione absolvi
solet; autcilicet essentia posivilis sit aliqid actuale? et an
exentia existens a ppria distingata existentia? quae du
bia ita ad invicem conectuntur, ut ad invicem mutuent
rationes, quibus sententiae vel stavilianta, vel refutenta.
Nos igitur tritam disputandi viam sequendo, bigamque
stione tratatu esolvemus

Pro ejus vero elucidatione nota
ri licet, quod de esentia tripliciter loqui possumus, vel ut
a posibilitate, et existentia prescindi; vel ut puram posibi
litatem importat, vel denique ut determinatam adit exis
tentiam. Quod pre oculis habendum in presenti, cum plurima
hinc inde de esentia congeranta argta, quae ad
prima ad 2am, et a 2a ad 3 considerationem gradum faci
ant, vel econtra; quo deprehenso, eo ipso ruunt; sicut si
a sensu precisivo reduplicative ad sensum Phisicum arga
ere velis, peperam deducetur conseqa.

O esentia nomine nihil aliud
significatur, quam predicata esentialia, sine quibus res nec sit,
nec intelligi valet; pdicata scilicet constitutive, intime int
erse coherentia, conexa, identificata, queque ex parte objecti
unum suum, unitate transcendentali ppria entis ipsum ens.
Posibilitas e n repugnatia poa, aptitudo ad existendum.
Posibilitas allia e intrinseca, extrinseca allia, 1a, quae etiam
pasiva, et formalis dici solet, e intrinseca pdicatorum n
repugnatia, seu absoluta conexio, mutuaque eorum co
herentia; ad distinctionem inposibilitatis intrinsecae quae
in repugnantia, defectuque pdicatorum coherentia sita e.
Sic Doctor Angelicus 1 parte quentione 25 artic 3 his ver
bis: dicitur autem aliqid possibile, vel inpossibile abso
lute ex Havitudine terminorum: possibile quidem quia
predicatum n repugnat subjecto, ut Sortem sedere; inp
osibile vero absolute, quia pdicatum repugnat subjecto,

,, ut hominem sit asinum.

Possibilitas extrinseca, quæ etiam radicalis, causalis, et activa dicitur, est denominatio quædam a Divina Omnipotentia, res producere potente, desupra. Notandum vero, intrinsecam rerum possibilitatem non repugnantiam terminorum in recto importare, de connotato autem Divinam Omnipotentiam: Extrinseca contra possibilitas Omnipotentiam in recto, et terminorum non repugnantia in obliquo. Licet hæc communi fere accipiantur consensu, non desunt tamen aliqui, qui possibilitatem a Divina dumtaxat Omnipotentia desumi asserant: contra quos sic nostra firmatur doctrina: propriorum ad extrinsecam Divinæ Omnipotentiæ denominationem hoc vero intelligitur possibilis: possibilitas ergo a Divina Omnipotentia dumtaxat non desumitur; ideoque sita est in terminorum non repugnantia. Suadetur antecedens: propiori ad prædictam denominationem intelligitur hoc capax illam recipiendi; sed hoc non possibilis capax non est illam recipiendi; alias etiam chimera denominationem hujusmodi recipere valeret: ergo.

Confirmatur 1. chimera non est impossibilis ex quo Deus illam non possit producere, sed per intrinsecam sui repugnantiam, ut ait D. Thomas supra laudato loco, convenientius dicitur (de impossibilibus loquitur et chimeris) quod ea non possunt fieri, quam quod Deus ea non possit facere: ergo nec hoc est possibilis ex quo Deus illum producere possit, sed etiam per intrinsecam sui non repugnantiam; cum contrariorum eadem sit ratio. Confirmatur: si aliquid ex eo dumtaxat possibile diceretur, quia a Deo fieri potest, explicari non posset, quomodo Deus sit Omnipotens: sic enim Omnipotens diceretur, quia potest omnia, quæ potest. Unde, præterquam quod negatoria hæc foret circulatio, hoc sensu perinde foret Omnipotens, quamvis pauciora posset, quam nunc possit, quod plane absurdum est: non ergo ex ipsa Divina Omnipotentia res primo possibiles dicuntur; sed potius Deus Omnipotens dicitur, quia potest omnia absolute possibilia. Absolute vero possibilia dicuntur, quæ in proprio conceptu nihil enti oppositum involvunt. Denique inquit Doctor Angelicus nihil opponitur

rationi enti nisi non ens. Unde absolute impossibilia sunt, quae sunt, et non sunt simul important.

Dices 1: vel ideo res sunt possibiles, quia possunt a Deo produci; vel ideo Deus potest producere res, quia sunt possibiles; hoc 2um dici nequit; alias Divina Omnipotentia a possibilitate rerum dependeret: ergo 1um. Respondeo, nec 1um proprie dici; sed proprius cum D. Thoma dicendum, Deum sunt Omnipotentem, quia potest producere omnes res absolute possibiles: posse quae a priori quaslibet producere creaturas, quia in illo est virtus illarum productiva: est autem in Deo infinita virtus productiva ab eius infinitam fecunditatem, omni allio secluso; tametsi alliunde similis virtus tamquam a signo, et a posteriori ex creaturarum intrinseca non repugnantia inferatur. Dices 2: Divina Omnipotentia ablata, nulla res maneret possibilis: ergo rerum possibilitas a Divina potentia adequate sumitur. Suadetur antecedens: Divina Omnipotentia deficiente, nulla res fieri posset: non ergo maneret possibilis. Nego antecedens: ad probationem distingo antecedens: nulla res fieri posset, quantum est ex se, nego antecedens; ex defectu causae, concedo antecedens. Licet enim, casu impossibili admisso, Divinam deficeret Omnipotentiam, adhuc res nullam intrinsecam importarent terminorum repugnantiam; sub indeque habitudine terminorum attenta, possibiles manerent.

Dices denique: ens ab allio non est ex se possibile, sed ab allio; atqui omnia entia praeter Deum sunt ab allio: ergo non sunt ex se possibilia. Distingo majorem: non est ex se possibile; ut sit a se, concedo majorem; ut sit ab allio, nego majorem et concessa minori nego consequentiam. Creaturae ergo in statu possibilitatis habent quod possint sunt ab allio, rursusque quod ab allio sint dum existunt. Ergo dumtaxat infertur, sunt ens ab allio ex proprio, et specifico conceptu, in quo nullum inconveniens aparet. Non quiesces: omni perfectio est a Deo; sed possibilitas intrinseca rerum est perfectio: ergo est a Deo. Distingo majorem: omni perfectio est a Deo, tamquam a causa eam

efficiente, dum existit, condo majm tamqam a forma, eam possibilem absolute denominante antequam actu existat, nego majm distingoqe mim: possibilitas e pfectio actu in re existens, nego; possibilis, condo mim, et nego consqm subdistinctione data. Deus m e quidem causa efficiens, ut possibilis perfectio actu in re ponatur; at ejus possibilitatis non e causa efficiens, cum hujusmodi possibilitas nihil actu in re positum, seu effectum importet: neqe itidem e formalis causa eam absolute possibilem denominans, cum hoc ex ppriis habeat essentialibus pcipiis. Si tandem dicas, qod positiva denominatio a positiva forma desumi debet; at qui ss possibile n e pure negativa denominatio, sd positiva: ss m possibile oponitur impossibili; impossibile autem e qid negativum, cui non oponitur nisi positivum: g ss possibile ab aliqa forma positiva peti debet; sd essentia creature antequam sit non dicit aliqid positivum: g n ab ea res denominatur possibilis: melius itaqe ab ipsa Dei Omnipotentia possibilis denominabitur. Respondeo, admitti posse, qod possibile sit positiva denominatio, qamqam etiam qamdoqe sit negativa, ut cum dicitur, id, qod existit posse n existere. Attamen posse ss terminus videtur positivus. qare hoc permisso, majm distingo: positiva denominatio peti debet a forma positiva, actu semper posita, nego; possibiliter saltem posita, condo Porro essentia rei, et ss rei antequam sint, sunt qid positivum possibile ut constat: fundare itaqe poterunt positivam possibilis denominationem.

Existentia e id, qo res actu ss dicitur, seu actus essendi, ipsum ss, actu vel ipsa essendi actualitas. Apellatur etiam actus entitativus; quia juxta aliqos e, et juxta omnes consideratur ut actus in essentia receptus, ex qa, et ex ipso compositum qod nam coalescit, vel tamqam ex materia, et forma, vel tamqam ex actu, et pota; ex qbs omnia entia creata constare concipimus. Cum rao ex eo petenda, qod cum objectum

nostri intellectus conaturale p statu inmersionis in materia godnam sit materiale compositum ex materia, et forma coalescens, cetera omnia ex his componi intelligimus: vel, god in idem redit ex poa, et actu; Phisica quidem composita ex poa, et actu realibus Phisice et realiter distinctis; Mca vero ex poa, et actu intentionalibus, sive intentionaliter tantum distinctis miscendis tamen iterum ope intellectus, ut ens componant; sicut etiam hoga composita ex genere, et diffia conotative distinctis constant, altera p modum materie, vel poe se habente, altera p modum forme, aut actus.

Questio prima an esentia possibilis sit aliquid actuale positivum; vel an purum nihil? premituntur aliqua et referuntur sententie §1.

Bifarie communiter ss actuale ab autoribus accipitur, pro ss actuali scilicet actualitate esentie, vel pro ss actuali actualitate existentie: hoc participiale; illud autem ss nominale vocatur, uti ex supra dictis capite 1 pcedentis tractatus constat. Sd 1 premitere licet, non deesse actuali actualitate existentie, saltim catholicos inter quesitum procedere: nam fide Catholica Sanctum e, in Concilio ge Constantiensi ex sentia contra Joannem ubi Cleph manet sanctum, creaturas nullum ss existentiale habere ab eterno. Ignorandum oportet, de possibilitate extrinseca ab Omnipotentia desupra nos inpresenti minime loqui, sd de intrinseca galiter jam manet exposita. Hinc dubii e resolutione prisci Thomistae partem affirmativa mordicus tenere. Que opinio jam communiter deserita, vel quia ideam sapit Platonicam; vel fortasse quia pene in verbis a 2a differt. 2a sententia omne ss actuale creaturis denegat possibilibus. Sic communiter

Domestici Autores et Scotisti plurimi, inter quos non desunt aliqui qui Scotum merito vindicent ab imputata ipsi opinione de eo, quod creaturae possibiles quodnam sunt reale diminutum, mediumque inter reale, et rationis habeant. Recentiores etiam Thomistae huic adherent opinioni.

Nostra Conclusio §2.

Essentia creaturae priusquam a Deo producatur, seu existentiam accipiat non est aliquid reale actuale, sed purum nihil. Suadetur primo conclusio ex Anselmo Parente capite 6. Monologii ajente: praeter summam essentiam, cuncta, quae sunt, ab eodem (Deo nempe) ex nihilo facta sunt, id est non ex aliquo. Sed si essentia creaturae, priusquam a Deo producatur, aliquod esse reale actuale positivum haberet, ex nihilo fieri non posset: ergo. — Expresse etiam traditur assertio a D. Thoma q. 3 de potentia art. 5, per haec verba: ex hoc ipso, quod quiditati sunt tribuitur, non solum, sed ex ipsa quiditas creari dicitur, quia antequam sit habeat nihil est, nisi forte in intellectu creantis, ubi non est creatura, sed creatrix essentia. Ex quibus verbis sin insurgo: quiditas, vel essentia rei antequam sit habeat, sive existentiam, est in statu possibilitatis; sed juxta D. Thomam antequam sit habeat, vel existentiam, nihil est: ergo essentia in statu possibilitatis nihil est: ergo non est aliquid actuale.

Item: juxta D. Thomam necdum existentia est, quae creatur sed etiam quiditas vel essentia; sed si haec in statu possibilitatis esset aliquid actuale, creari non posset: ergo non est. Patet min.: ad actionem creativam nihil supponi debet rei creantis: ergo. Patet ant.: creatio est productio rei ex nihilo: ergo. — Pari ratione nulla res in nihilum a Deo redigui posset; quantumcunque tamen destrueretur, semper possibilis maneret, ac proinde aliquid actuale, si possibilitas est aliquid actuale. — Occurrunt adversarii asserentes, quod creatio est productio rei ex nihilo Physico, et participialiter sumpto, id est ex nihilo existentiae, non autem ex nihilo essentiae, vel nominaliter sumpto. Unde creatio juxta ipsos est productio rei ex nihilo, prout nihil opponitur

enti Phisico, seu existenti; n̄ vero secundum qod absolute omni oponitur enti: creatio enim entis creabilis possibilitatem suponit; ens autem possibile, licet in sensu Phisico sit nihil, e tamen aliqid nominale actuale, n̄ actualitate existentiæ, sd actualitate esentiæ.

Sd contrahes primo: cum aliqod ens creatur, n̄ solum existentia, sd etiam esentia creatur juxta Angelicum preceptorem; q̄ nedum producitur ex nihilo existentiæ, sd etiam ex nihilo esentiæ. Pro consequentia: ideo ad existentiæ creationem nihil ipsius presuponitur, quia a Deo creatura existentiam participat; sd etiam participat esentiam: sicuti q̄ ex nihilo existentiæ producitur, etiam ex nihilo esentiæ; q̄ esentia possibilis n̄ e aliqid actuale nec actualitate esentiæ, nec existentiæ: q̄ purum nihil. — 2o: asserere, creaturas posibiles, antequam habeant existentiam, s̄ nihil existentiæ, nihil aliud e qam afirmaret, antequam habeant existentiam existentiam n̄ habere: qod licet verum sit, nugari potius, qam aliqid serio stabilire videtur: qod a tantis patribus absit.

3: ut res creentur, insufficiens e, qod ex nihilo fiant existentiæ: necesse e q̄ fieri ex nihilo unde qage. Pro ant: formæ materiales ex poa materiæ educte ex nihilo fiunt existentiæ; materia enim antecedenter a forma, in adversariorum opinione, nullam habet existentiam; sd formæ ex poa materiæ educte n̄ creantur, sd educuntur: q̄. — 4: juxta solutionem omnis actio productiva existentiam producit; hoc autem falsum aparet in actione productiva Humanitatis Christi Domini, quæ quidem actio e vere productiva, cum tamen existentiam n̄ producat: humanitas siquidem Christi Domini juxta ipsos existit p existentiam Verbi, quæ absolubio ab æterno datur. — Denique expedita solutione colligitur, existentiam creari n̄ posse; sed hoc nullus dicit: q̄ sustinenda n̄ e. Pro sequela: creari

requit existentia qin nihil existentiæ presuponatur ad illam; sed ad existentiam n̄ presuponitur nihil existentiæ juxta solutionem, cum hæc sicut et quævis allia res possibilis cum illo s̄ reali actuali positivo suponatur: ḡ.

Ex impugnationis solutione nostra roboratur assertio: quidquid s̄ habet actuale, vel ē factum a Deo, ac proinde ē creatura; vel n̄ ē ab allio factum, adque adeo ē Deus; sed essentia possibilis nec habet s̄ factum a Deo, nec est Deus, ut per se patet: ḡ n̄ habet s̄ actuale. Discursus iste ex magno eruditur Parente Augustino L. primo de trinitate capite 6, ubi ita loquitur de filio Dei contra Arrium: si factus n̄ ē, creatura n̄ ē; si autem creatura n̄ ē ejusdem cum patre substantiæ ē; omnis m̄ substantia, quæ Deus n̄ ē, creatura ē; et quæ creatura n̄ ē, Deus. Unde possibilia, si aliquid essent actuale, vel illud a se ipsis haberent, vel a Deo? si a se ipsis: ḡ sunt Deus; quia ens a se Deus ē. Si autem a Deo: ḡ vel libere, vel necessario operante; n̄ libere, quia sic nihil ab æterno producit: ḡ necessario; quod repugnat: repugnat ḡ s̄ actuale possibilibus.

Solvuntur argumenta §3.

Arg̃tr 1: essentiæ rerum sunt ab æterno objectum ppositionum sempiterne veritatis; sed harum ppositionum objectum ē aliquid actuale: ḡ essentiæ rerum ab æterno sunt aliquid actuale: ḡ essentia rei etiam p statu possibilitatis ē aliquid actuale. Mjr ē evidens; hæc m̄ pp̄tio, hoō ē animal rationale ē ab æterno vera, De hacque, et huic similibus dicitur, quod absolvuntur a tempore. Ptr, mi. hujusmodi ppriones sunt actu veræ; sed ad ppositiones veritatem necesse ē, quod objectum sit aliquid actuale: ḡ. Majr patet; mi. vero ex verissimo illo constat ex fatu, ab ēo quod res ē, vel n̄ ē, pp̄tio dicitur vera, vel falsa.

Explicatur; possibilia cognoscuntur a Deo tamquam aliquid actu; ergo sunt ens actuale. Per ans: hoc cognoscitur a Deo ab eterno tamquam animal rationale; sed animal rationale est aliquid actuale: ergo. Suadetur min: animal rationale actu verificatur de homine ab eterno, cum propositio hoc est animal rationale sit sempiterne veritatis: ergo hoc actu ab eterno est animal rationale, hocque est aliquid actu; etenim ab eo, quod res est &c. Urgetur propositio hec: hoc potest sic animal rationale omnino differt ab ista, hoc est animal rationale, sed in ea significatur animal rationale posse homini convenire: ergo in 2a inuitur, quod illi convenit actu. 2: hoc ab eterno est animal rationale; non in potentia: ergo actu. Per min: hoc solum est in potentia ad illud, quo caret; at in nullo sensu caret animali rationali, cum nulla res sui careat predicatis essentialibus: ergo hoc ab eterno non est animal rationale in potentia. Pro argumenti solutione premittere oportet dupliciter copulam, seu verbum est in similibus propositionibus posse suponere. 1 pro connexione quae interest subjectum inter, et predicatum, ita ut hoc sit de illius intrinseca ratione, semperque proinde ipsi debeat convenire. In hoc autem sensu non exiguntur extremorum existentia ad propositionis veritatem; existentia enim contingens est; nullum autem necessarium a contingenti dependet.

In propositionibus igitur sempiterne veritatis, qualis est hec, hoc est animal rationale, verbum est absolutum a tempore, solumque inuit, animal rationale essentialiter, et necessario homini convenire, precisive ab eo, quod ei actu, vel in potentia conveniat. Quare in hoc sensu predicte propositiones ypotetice potius, aut conditionate sunt, quam absolute, vel Chategorice; etenim quo ex vi illarum affirmatur, est, quod posito tali subjecto, necesse illi convenire debeat tale predicatum; sicque prejacta propositio intelligenda venit, quod ex suppositione quod ponatur hoc, necessario erit animal rationale. 2o verbum est in predictis propositionibus per existentia suponere valet, vel prout denotat, aliquod predicatum contingens, et accidentale subjecto convenire: tunc autem propositiones non absolvuntur

a tempore, n̄ sunt ppositiones sempiterne veritatis, sed apli
cate subjecto posibili sunt false, solumqe inuita p copu
lam, extrema actualiter existere. Ex his in forma ad arg
umentum, duabs majoribs in sensu explicato concessis, am
bas negabis minores, qin ad ultime pbationem adhibit
um obstet ploquium; qod sic claritatis gratia distingo:
ab eo qod res ē, vel n̄ ē &c, li est, supto p existentia, vel
pro conexione subjecti cum pdicato pptio dicitr vera vel
falsa, concedo; supto pcise p existentia, nego.

Solutio satis patet
ex dictis. ex qbs ad explicationem nego ans; ad pbatio
nem concessa majri, nego mi.m: ad hujus pbationem conc
esso antecedenti, nego conseq.m; quia li actu, in antecedenti
positum n̄ apellat supra ss hominis, sd supra intellect
um verificantem. Est autem valde diversum, qod intelle
ctus actu aliqid denuntiat, et qod illud sit aliqid actua
le. Diem ḡ in pdicta enuntiatione de homine verificatr,
animal rationale, pcindit ab eo, qod ei actu, vel possi
biliter conveniat, significatrqe dumtaxat, ei necessario, et
essentialiter convenire: ideoqe n̄ dicitr, qod hoō ē animal
rationale actu; licet actu dicatr, qod ē animl rationale. Pre
terqam qod argum nimis evidentr probat, sicqe in adver
sarios retorquetr: objectum sempiterne veritatis p vos
ē aliqid actuale; at n̄ modo essentia posibilium, sd etiam
inposibilium sempiterne veritatis objectum ss potest: ḡ non
modo essentia posibilis, sd etiam qid imposibile aliqid erit
actuale, qod repugnat. Min.r patet; nam hec pptio, alter Deus
ē chimera, extrema habet imposibilia, et tamen atributio
unius ad alliud semper verissima erit: fundabitr ḡ hujus
ppositionis veritas supra aliqam actualem entitatem? imo
potius supra totius ss carentiam?

Ad urgentiam concessis pmi
sis nego consqm; siquidem pptio loquitr de homine ut po
sibili; 2 vero de homine ut pcindenti ab actu, et posibili
tate; seu, qod idem ē, de homine qoad suam essentiam ab
omni statu accidentali prescindentem: ad qod opus n̄ ē,
qod animl rationale homini conveniat tamqam aliqid

actuale, imo hoc repugnat cum ꝓdicta petitione. Hinc facile ē solutio ad 2um: hoc ñ gatenus redupliat ratum possibilitati, ē in poā ad animl rationale, ut actuale, et existens. Ex go minime colligere licet, god ca eat animali rationali absolute, id dumtaxat ut actuali, et existenti: ingo nullum apparet inconvenies; quia nimo hoc verum ē, ac god hoō ab eterno poam habuit ob jectivam ad existendum. IIus arge: hoō ab eterno ē in poa, ad animl rationale, vel ad ejus carentiam: ō animl rationale convenit homini contingenter. Patet consq; ideo ñ alvedo contingenter convenit homini qa ē in poā ad alvedinem, vel nigredinem. Dic. animl rationale ut actuale contingenter homini convenire; ut ñ contingens ē, god hoō existat; sic etiam god sit animl rationale actuale, et existens.

Arguun 2, vel potius indirecta replicabis: Deus actu ab eterno creaturas cognovit possibile; at negari illa cognovisse, quia nihil aligid actu; ḡ. Major inegabilis ē; Deus namqe p nientiam, qua simplici intelligentie divina omnia possibilia cognovit. Pro mi: negat Deus actu possibilia cognovisse, quia hec nihil objectum actuale divine cognitionis, sed divinæ cognitionis objectum actuale ē aligid actu: ḡ. Pro mi: objectum actuale divinæ cognitionis non ē actu nihil, alias divina cognitio nihil haberet pro objecto, seu nullum objectum haberet; ḡ ē aligid actu. Explicata: essentia possibilis ē actu cognoscibilis ab eterno: ḡ ē aligid actu ab eterno. Pro consq; negat dari actualiter cognoscibilia, quia cognoscibile sit aligid actu: ḡ. Nam ex eo constat, god cognoscibilia ē pars entis, proindeqe eodem modo, quo illa dicta, et hoc erit.

Occurrit Angelicus loco paulo quo citato 14 artic. 5 ubi supra Joannem diluit argumentum: ad 1um dicendum, quod cognoscibilia sunt in poa, sic habent veritatem, ac ea, quæ sunt actu; verum ē enim, ea sic cognoscuntur a Deo. IIus pro ma autem utraqe majori concessa, ambas negabis minores, ultimeqe antecedens probationem; cujus invalidam probationem dupliqe: nihil haberet pro objecto, seu nullum haberet objectum, god sit aligid actuale cognitum god sit

aliquid in poa, nego. Hec q unica distinctione tota corruit vix argumenti. Ad hoc siquidem, ut possibilia ab eterno a Deo cognoscantur, nullam actualem exigunt entitatem, sed satis est quod in se sint eo modo, quo a Deo cognoscuntur, seu quod tale sint habeant, quale per scientiam Dei attinguitur. Cum q possibilia tamquam ens in poa a Deo cognoscantur, sic debent sint, ut Divine conformentur cognitioni. Cognoscibilitas q proprietas est cujuslibet entitatis sive actualis, sive potentialis; nec commensuranda venit cum objecti entitate, uti in privationibus, et negationibus videri licet, que actu ab eterno cognoscuntur a Deo, etiamsi nullam actualem habeant entitatem, preter objectivam in illius intellectu.

Ex his ad explicationem concesso antecedenti nego consequentiam, et hujus probativum ant; cujus invitam probationem distingo: cognoscibilitas est passio entis secundum se, concedo; entis ut ad aliquem statum precisi determinati, nego; ad aliquem inquam statum sit Phisicum, vel actuale exigente scientiam, et presertim Mca, potius res abstractas, quam concretas considerant; in statu secundum se, quam in statu Phisico, ut universales, quam ut particulares: quatenus enim ad universalitatem proprius accedunt, proprius et sunt objectum scientiae, quia a contingentia, et defectibilitate, scientiae opposita, longius recedunt. Ex quibus obiter colliges, quo sensu essentiae rerum dicantur eterne, ingenerabiles, et incorruptibiles, objective nempe, et secundum se considerate. Hinc perspicua est argumenti solutio, siquidem Divina Omnipotentia, sive scientia possibilia ab eterno dignoscens aliquid in poa habet pro objecto: falsum igitur est nullum objectum habere, ut contendunt adversarii.

Preterea: replica itidem regeri potest in ipsos, cum chimere, privationes, et negationes etiam sint actu cognoscibiles, et tamen actu sunt, sicut semper fuerunt, et erunt purum nihil. Quomodo q cognoscuntur, inquies, cum cognoscibilitas sit passio entis? respondeo: per speciem entis intransitive cognoscitur, quod ens non est; sicuti per speciem lucis tenebre cognoscuntur. Per speciem, inquam,

entis; qin ex hoc inferat, qod ubicunqe datur entis actualis species, et ens actuale dari debeat; etenim semel ab intellecte acquisita, vel in illam specie immissa, in eo durat etiamsi objectum p eam representatum in rerum natura actualiter non sint, ut patet in specie preteritorum, et futurorum cognitioni deserviente.

Argues 3: hoo secundum se e ens positivum actuale, saltim actualitate essentiae, sd qod homini convenit secundum se, ei in omni statu convenit: q in statu posibilitatis e etiam ens positivum actuale actualitate essentiae. Pta maj: hoo secundum se importat sua pdicata essentialia; at hec sunt ens positivum actuale actualitate saltim essentiae, cum n sint in poa ad hujusmodi actualitatem: q. Nego majm ad pbationem concessa majori, nego minorem; quia licet hoo in statu secundum se ppria importet predicata essentialia; actualitas tamen, sicut et existentia e ipsi accidentalis, utpoteque dumtaxat illi convenit in statu productionis, in quo, ut asserit D. Thomas 1 parte questione qarta decima artic. 9, non solum ss, sd ipsa quiditas creari dicitur. Dum q hoo secundum se consideratm, solum dicit conexionem et coherentiam pdicationis, quaquidem per ppositionem conditionalem exacte explicatur, ita scilicet, si hoo existit, necesse e ut sit animl rationale: eo prosus modo, quo D. Thomas posibilium explicat conexionem ex Philosopho 9 Metaphisicorum textus lectione 3 his verbis ostendit Aristoteles, qid sit ss in poa, dicens, qod si ponatur, ss actu nihil inposibile ponitur. Ex quo (ut quidam replice occurratis) aperte colligitur, ad actualem conexionem hominis cum animali rationali actualitatem extremorum n exigit; quia similis conexio in eo consistit, qod expositione unius extreme valeat conseqa ad alliud: ad hoc autem actualitas extremorum n requiritur, sd sufficit, qod ex libera unius positione alliud inferatur: recte autem infertur, si hoo, e animal rationale, etiamsi hoo, et animl rationale numqam sint, neqe existant.

Argues 4: qod actu oponitur nihilo, e ens reale actuale;

vel essentia possibilis actu opponitur nihilo; q. p. mi. essentia possibilis ut talis actu opponitur impossibili; vel impossibile est nihil: q. — Confirmatur: distinctio actualis est pars entis actualis; vel essentia possibilis ab omni re ipsa actualitate diversa quia: q. e. aliquid actuale. — Secundo: quod excludit suum contradictorium negativum, est actus entis; vel essentia possibilis suum excludit contradictorium negativum: q. mi. constat, quia possibile re-possibile excludit. — Duplex communis re-rei, sive nihil distinguit volet; unum essentiale, illud scilicet, quod in omni eventu nihil est, essentialiter negat illi repugnat re entis, ut contingit chimeris, privationibus, et negationibus. Aliud est accidentale, illud scilicet, quod non ita apte rem, ut ab ea rempta re positivum excludat, vel quodque illi adveniat permittat; ideoque respectu hujus modi rei tam re, quam nihil vel non re ut accidentale quid in ordine ad scientias reputata. Hoc secundum re est pura possibilitas.

Unde major argumenti sic distinguit valet: quodlibet opponitur nihilo tam essentiali, quam accidentali, est ens reale actuale, permitto majorem quod actu opponitur nihilo essentiali precise, nego majorem et distinguo minorem: opponitur actu nihilo essentiali, concedo minorem; accidentali, nego minorem et consequentiam, vel potius concessa majori, distinguo minorem: impossibile est nihil essentiale, concedo minorem: accidentale, nego minorem et consequentiam. Quod possibile re opponitur impossibili quod exclusionem actualitatis essendi ex parte hujus, imo cum hoc in re habendo re actuale convenit; ad modum quo, etiam juxta adversarios, possibile cum impossibili in non habendo existentiam convenit. Discrimen est, et utrumque est oppositio in essentia est, quod possibile, prout sic, est nihil, potest tamen re aliquid actuale involvere existentiae; impossibile autem est nihil essentialiter, non nihil statu; ac si dicens, statui re essendi est essentialis impossibilis, sive ipsi conveniat secundum se; est verum accidentaliter possibilis, sive illi non conveniat, id est non exigat secundum se (prout sic enim abesse, vel non re physice praehendit) videtur minime probari aliquo sacro. Ad confirmationem nego ans: quia de entis divisione re aliena ac de equivocis civilitate logici debemus: unde sicut actualis contradictio est propria entis secundum se considerati, et non solius entis

actuale, ꝓa et distinꝯo: — Ad 2ᵈ dubitꝯo maj: god excludit
rerum contradictorium negativum, cum essentiale gerat acci-
dentale, est actu ens, cond maj: essentiale praecise, nego maj;
et sic distinta minori, nego consequentiam, quia inclusa objectꝯ
atio. Etenim nō possibile ē essentiale contradictorium negativ
um possibilis; cum quo optime compatitur, god nunquꝫ sit
nihil. Atque S: essentia possibilis ē eadem cum existentia, inva
riabile nō sunt rerum essentiæ; at essentia existens ē aliquid de
reale: ḡ et possibilis. — Urgeꝫ: nihil non potest produci; sd essen
tia possibilis producitur, seu producibilis ē: ḡ nō ē nihil: ē gali
quid. — Ꝓtinꝯo majm argumenti: ē eadem logicē, vel objec
tive, cond majm Physice, nego maj; cond mi, et nego conseq. Essen
tia quidem possibilis et existens idem sunt in ordine ad rei
tatem, et praedicationem; attamen in reali, et Physico sensu
realiter tamen ea nō sunt distincta. — Ad 1ᵐ dubitꝯo maj: nihil essentiale nō potest produci, cond maj;
am distinꝯo majm: nihil essentiale nō potest produci, cond maj;
nihil accidentale subdistinꝯo: nihil accidentale nō potest pro-
duci in sensu compositionis, cond maj; in sensu divisionis, nego maj:
et concessa minori nego consequentiam: possibilia nō producun
tur in illo statu; sd essentia, quæ possibilis dicitur, et ē nihil,
ad statum existentiæ pea productionem transeunt, et ꝑt
aliquid. Atque denigē: god ē actu possibile, ē actu ens: sd pos-
sibilia sunt actu possibilia: ō. Ter majm: god ē actu possibile, ē
actu aptum existere; sd actu aptum existere ē formaliter ac
tu ens: ō. — Explicatur: actuali aptitudo existendi ē essentia
actualis; sd in essentia possibili ē actualis aptitudo ad exis ten
dum: ō. — Ad 3ᵘᵐ hujus argumenti in memoriam revocanda sunt,
quæ capite 4 praecedenti tractatu duximus de poa. Dicimus allia
ē poa, seu aptitudo objectiva; subjectiva allia. Poa autem sub-
jectiva allia ē Physica, allia Mca, et allia Logica. Poa objectiva non
pendata supra aliquod in positivum, sd in pura possibilitate ad
existendum sita est: quia pura vis capax ē esse objectum. Poa au-
tem subjectiva (quæ, ut ab objectiva contradistincta, malliquata
de Phida) in reali actuale supponit, ut quæ ē in ligno ad sub
jiciendum ē pana ignis, imagini et ceræ.

Ad 4ᵘᵐ quis supposita,
nega majm argumenti: cujus majm probavimus sic distinꝯo: Etsi
in aptum existere, aptitudines subjectiva, nego majm; objectiva

condo mi^m et distingo mi^m actum ē formaliter ens vel aptitudinale vel posibile, condo mi^m; actuale pcise, nego mi^m et conseq^m. Per qod patet ad explicationem. Ens namq^e ab actuali, et posibili prescindens, definitur p poam existendi; ens actuale p aptitudinem determinate subjectivam, de linea Phisica, que ē aliqid actuale; posibile vero per aptitudinem pure objectivam definitur, quae de linea aptualitatis n̄ ē. Ex quo colliges, qodli actu in argto positum p aptualitate, sive aliquo ss actuali n̄ suponit, sd p tempore dumtaxat presenti: quo sensu posibilia sunt actu posibilia, qod verissimum ē (cum im posibilis sit posibilitas posibilitatis) etiam si posibilia nihil sint; eodem modo quo chimera actu impossibilis ē. Colliges 2: eodem modo loqui debere de aptitudine entis ad existendum, ac de indiferentia, cum voce tenus distinguantur; p inde esentia vel ens objective acceptum ē indiferens ad existendum, vel n̄ existendum, licet subjectiva talem indiftiam excludat. Adq^e per hęc allias objectiones precludentis, quae fieri solent tam in hanc, qam questione sequenti, qam statim vobis trado.

Questio secunda an esentia creata distinguatur realiter ab ejus existentia? sensus questionis exponitur, et referuntur sententię. §1

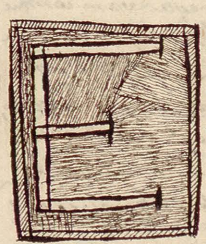

Ex capite 4 precedentis tractatus satis constat, qid esentię, qidq^e existentię nomine veniat intelligendum. Igitur questio presens, quę a D. Thome temporibus inter allias celebris evasit, magna ex parte in voce consistit; atq^e ex eo patet, qod autores aliqui, presertim apud Thomistas, existentiam p subsitentia ubsurpant. Quequidem opinio in D. Thoma autoritate n̄ caret, siquę fides erudito Patri Goudin tribuenda 4 parte sue Philosophię q. 2a, artic. 4. Hiig autores, qid mirum si distinctionem esentię ab existentia propugnent, dum an

identificant cum subsistentia, quam realiter distinguit a natura creata uno excepto. Plurando cum paucissimis aliis omnes affirmant? ne quis in voce pendeat, notandum est primo: per existentiam constituitur formaliter extra causas; formaliter inquam: per actionem namque productivam constituitur vialiter, et effective. Notandum 2: ~~per~~ tripliciter comparari posset essentia cum existentia; 1 comparari potest essentia prout in statu posibilitatis cum actuali existentia. Secundo essentia reduplicative ut actualis cum propria existentia. 3 denique ~~cum~~ essentia actualis specificative supta, idem essentia, quae est actualis, secundum se tantum expectata, ad existentiam actualem comparari potest.

De 1, vel 2a essentiae cum existentia comparatione questio non procedit; quia sub prima proculdubio realis inter utramque datur distinctio, tamquam inter nihil, et aliquid: in 2a vero realis utriusque identitas. essentia siquidem ut actualis idem est, ac essentia existens; qua reduplicatione apposita utique non distinguuntur; sicut hoc ut albus a sua albedine realiter non differt. Sensus quaestionis est sub 3 comparatione. Thomiste igitur generatim distinctionem realem essentiam inter, et existentiam propugnant. Sed inter ipsos aliqui distinctionem modalem dumtaxat; plures vero realem entitativam conantur stabilire. Scotiste domesticam distinctionem formalem scilicet ex natura rei hic etiam acomodant. Partem negativam communiter tuentur reliqui omnes autores, notatesque in manuscriptis, inter quos Sapientissimus Duhamel, quibus maxime displicent tot distinctiones ad libitum ab scholis inventae, philosophiam profecto obnubilantes, quaeque validissimis rationibus erant demonstrandae, antequam stabiliendae. Huic ultime opinioni et nos libenter subscribimus. Sit quae

Assertio Nostra. §2

Essentia rei producte non distinguitur realiter ab ejus existentia. Pro conclusio ac solida, atque efficaci

ratione: esentia creata existit p se ipsam: q̃ n̄ distinguitur realiter ab ejus existentia. Ptr ant: esentia creata existit per id, per qod ponitur actu formaliter extra causa; sd p se ipsam actu formaliter extra causas ponitur: q̃. Majr ex definitione existentie nota fit. Ptr mi: esentia creata actu formaliter ponitur extra causas p id, per qod terminat accionem sui productivam; sd p se ipsam, seu p ppriam entitatem terminat accionem sui productivam: q̃. Ptr mi: terminus productionis ē, qui terminat accionem sui productivam per se ipsum; sd esentia creata ē terminus sue productionis: q̃. Majr constat; quia productionis terminus ē id, qod producitur; qod producitur autem, se ipso utique terminat accionem sui productivam.

Ptr mi: si esentia creata n̄ esset terminus sue productionis, ipsa n̄ produceretur; sed hoc ē implicatorium: q̃. Majr patet; quia si esentia creata non est terminus sue productionis, n̄ erit in ipsa terminative, et formaliter, qod causaliter, et initiative ē in productione, sive in accione productiva. Minr vero ex hoc ipso constat. Praetergam qod ex inde sequeretur, esentias creatas ē inproductibiles, increatasque in sensu Phisico et reali, et n̄ solum objective: essent q̃ eterne: q̃ essent ase ipsis: igitur essent Deus. Urgetur, et explicatur: quelibet res formaliter existit p qod constituitur formaliter extra nihilum sui; sd hoc habent per ppriam entitatem: q̃. Ptr mi: per illud res extra nihilum sui formaliter constituitur, p qod nihilo formaliter oponitur; sd oponitur formaliter nihilo p ppriam entitatem: q̃.

Respondent adversarii, esentiam creatam poni extra causas per se ipsam vialiter, et inquoative, n̄ vero ultimo, complete, et formaliter: licet m̄ in eodem instante producatur, ac existentia, pro aliquo tamen priori signo esentia actualis intelligitur, in quo nondum intelliguntur existentiam: qod sufficit, ut pro illo priori sit cum aliqa actualitate esentiae, existensque vialiter tantum, et initiative: n̄ vero complete et adeqate; ac proinde extra nihilum

esentiæ, minime vero extra nihilum existentiæ. En pre
cipuam solutionem, qa unanimiter contrarii rationi nos
træ ocurrunt. Validissime tamen reijcitur primo; entitas
quæ p se ipsam ē positio pasiva rei extra causas ita ut
nihil ejus maneat intra illas, ē formaliter, et n̄ solum vi
aliter, per se ipsam existens; sd esentia creata per se ip
sam ē positio pasiva rei in actu 2o extra cusas ita, ut ni
hil ejus maneat intra illas: ḡ p se ipsam ē formaliter,
et n̄ tantum vealiter existens. Ptr mr: esentia adegate a
statu posibilitatis abstracta ē positio pasiva, id ē, in ac
tu 2 posita extra cusas; sd esentia creata p se ipsam ē
adegate a statu posibilitatis abstracta: ḡ. Majr ē evidens;
mr vero ex eo constat, qod accio, vel productio ipsi corres
pondens, adegate illam, a statu abstrahit posibilitatis,
cum similis productio p alliam n̄ compleatur.

Secundo: per
actualitatem esentiæ, qam p illo priori excogitant adversa
rii, adegate a statu posibilitatis abstrahitur esentia: ḡ idem
qod prius. Suadetur ant: actualitas esentiæ ē actualitas pro
ducta; sd p actualitatem productam adegate a statu posi
bilitatis abstrahitur esentia; esentia m̄ illo statu non produc
ta, sd producibilis ē: ḡ. 3: si esentia non esset pro illo sig
no priori adegate a statu posibilitatis abstracta, p illo sigo act
ualitatis esentiæ aligomodo posibilis foret; at non ē: ḡ. Majr
patet, et mr probatur: si esentia pro illo sigo actualitatis ese
ntiæ aligomodo posibilis foret, esset aliqid actu in statu posi
bilitatis; sicut etiam esset et n̄ esset posibilis; at hoc nobiscum
requievant contrarii questione pcedenti: ḡ. 4: juxta thomi
stas esentia ē subjectum receptivum, et causa materialis exis
tentiæ: ḡ ppriori ad existentiam distinctam ē existens. Ptr
consqa: tum quia existentia non recipitur in esentia posib
ili, vel de presenti n̄ data, ne recipiatur in puro nihilo: ḡ re
cipitur in esentia existenti. Tum quia omnis causa caus
at qatenus ē ens in actu, cum omnis causa det ss effec
tui; sd nequit dare ss, nisi qod in se actu ē: ḡ.

Solvuntur argumenta. §2.

SOLVUNTUR ARGUMENTA

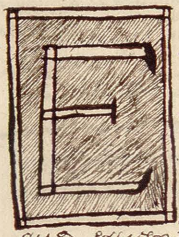

Ex eo qđ in questione limine inimicabimur, valli
dicitur contra assertionem inmaginum S. Thome
objectiones: vallidicitur ingam, ꝙ existentia
pro subsistentia accipiat, ua frequenta a S.to
core usurpata. At vero hꝫ rotunda pre oculis ha
vita objectiones plane fuunt, imo nulle sunt;
Si autem aliqa ipius asserta auctoritas, in
qua existentia ut diversa a subsistentia, aperta ri
minus a clerocia distincta, p hac, et similes verificara
tr sola ratione intentionalis distinctio, rationis, siue lega,
sicut etiam ꝙ S.t Doctor asserat, qđ genus e aliud ab
differentia, ad gam rangam pea ad actum comparata, nonall
ram, gam rationis distinctionem exponit. De cetero in eam
S.t Doctor asserit, qđ essentia creature, e ꝙ suum, ut lectio
nes supra Aristotelem in 2 de anima ait, qđ anima viven
tibus e causa essendi; p animam enim viuent, et ipsum viue
re e ꝙ suum.

Et opusculo 29 sequenda habet verba: p sunt
„ in anima duo actus, scilicet sua essentia, et ꝙ suum; sed
„ ꝙ suum e sua actualitas, ratione cuius ipsa essentia anime
„ e actus corporis. Et gbr infra: qđ esse viuere sit viuentis
esse essentia, hec essentia e ꝙ suum; qđ e contra Thome
ras, duos actus in anima necessario admittentes, alium
essentie, existentie alium. Si vero alicubi ad distinctionem
realem inter essentiam, et ꝙ suum existentiam inclinatiua
opusculo 48 de predicamentis accidere videtur, ubi hꝫ habe
ntur, ꝙ essentie, et ꝙ actuales existentie differunt realiter,
ut due diverse res; dicendum, S.tum Doctorem comparatio
nem facere inter essentiam in statu possibilitatis, et actualem
existentiam, qua absolute rangam due diverse res differu
nt, uel prelibatum manet disputationis exordio.

Sed dices: essentia possibilis n e res, id quorum nihil: regnt g ab existentia differe
rangam res, ut asserit Doctor Angelicus: n g de essentia possibili
loquitur relato loco, id de creata, et producta. — Respondeo,
S.t Doctorem n asserere, qđ essentia, realiter ab existentia di
stincta, ut res aliqa; id qđ rangam due diverse res differe
unt; hoc e, eo modo, quo due res diverse differunt, reali

ter scilicet. Notate tamen, quo prefato testimonium sicutiet opusc 48 inter apocrifa, vel saltem dubia D. Thomae opera computatur. Quid ergo mirum, si illud ex Angelici preceptori mente non admiteremus? proposite tamen solutioni sistendum, neque ab ea sine violentia recedendum existimo.

Arguer quod ratione: quod recipitur in allio, realiter ab eo distinguitur; sed existentia recipitur realiter in essentia creata; ergo ab ea realiter distinguitur. Probatur minor: si essentia existentiam realiter non reciperet, talis essentia esset actus purus infinitus, et ilimitatus; at hoc soli Deo convenit: ergo. Minor patet. (Major vero, que fundatur in hoc D. Thomae principio, actus limitatur, et multiplicatur per potentiam, a qua proinde si liber est, erit unicus et infinitus in sua linea) explanatur: ille est actus purus, infinitus, et ilimitatus qui non est aliqua potentialitate mixtus; sed essentia non recipiens realiter existentiam, sed actus nulla potentialitate mixtus: ergo. Probatur minor: ille actus nulla potentialitate mixtus, qui non est in potentia ad recipiendum allium actum, neque ipse in aliqua recipitur potentia; sed essentia non recipiens realem existentiam, nec reciperetur in aliqua potentia, nec esset in potentia ad ulteriorem actum recipiendum: ergo. Major est notissima. Minor etiam quoad utramque partem est certa; quoad 1am, quia essentia non habet unde recipiatur, nec existentia recipitur in subjecto secum identificato: quoad 2am vero quia existentia est actus ultimus.

Confirmatur aliter exponendo allatum D. Thomae principium quod tamquam misterium, et divinum aliquid auspicatur a Thomistis: existentia non distincta realiter ab essentia, esset infinita; at hoc soli Deo convenit: ergo. Major probatur: existentia non distincta realiter ab essentia, non limitaretur, vel non haberet unde esse limitata; sed existentia non limitata, est infinita, ut ex terminis patet: ergo. Probatur major: existentia solum potest ab essentia limitari; at existentia ab essentia realiter non distincta nequit ab hac limitari: ergo. Major ex eo constat, quod existentia est actus, est essentia potentia: actus autem juxta D. Thomam limitatur per potentiam, Minor autem patet, quia existentia re

quit limitari ab eo, cum quo realiter identificatur; alias limitaretur a se ipsa. Confirmatur 2: omnis creatura ut talis est composita compositione aliqua reali omni enti creato communi; sed nulla alia potest esse communis omni enti creato preter compositionem essentiae, et existentiae: ergo omnis creatura realiter ex essentia, et existentia componitur: ergo haec realiter sed invicem distinguuntur. Probo majorem, probaturus postea minorem: omnis creatura ut talis ab ente simpliciter simplici distinguitur; at non distingueretur, si compositione aliqua non constaret omni enti creato communi: ergo. Probo 1 minorem: sola compositio essentiae cum existentia est communis omni enti creato: ergo. Patet antecedens: compositionum ex substantia, et subsistentia, ex accidenti, et hinerentia nulla est omni enti creato communis, cum prima propria sit solius entis substantialis; ha vero solius accidentalis: ergo. Consequentia infertur, quia nulla alia compositio assignari valet.

Huic argumento, quod varie ab auctoribus proponitur varie et respondetur. Nos vero conformiter ad dicta et dicenda ipsi solutionem parabimus. Sed ante omnia observate, argumentum de existentia materialis formae procedere non posse; haec namque sicut et ipsa forma sufficienter limitatur per receptionem in materia: neque etiam de existentia materiae, quae pariter limitatur per receptionem formae. Preterea, nec de accidentium existentia cum haec recipiatur in subjecto, cui ipsam inherent accidentia. Superest ergo, quod de Angelorum existentia procedat, in quibus compositio ex materia, et forma non invenitur: atque adeo necesse erit, ut eorum limitetur existentia, quod in essentia recipiatur; alias non eorum limitativum difficiliter assignabitur.

In forma ergo distingo majorem quod recipitur realiter in alio, realiter ab eo distinguitur, concedo majorem; quod intentionaliter dumtaxat recipitur, nego majorem, minorem, et consequentiam. Ad probationem minoris nego majorem at hujus explanationem concessa majori, nego itidem minorem. Ad probationem concessa majori nego minorem, quoad utramque partem, quin obstent allate

pbationes. Existentiam creatam identificata cum essentia, sicut essentia cum existentia multiplicem adhuc potentialitatem vel limitationis capacitatem secum affert. Et namque subjectum aliquod non presupponat, in quo recipiatur, ipsa tamen est plurium ad sui accidentium receptiva, pindege potentialitatem, atque capacitatem habet alicujus perfectionem indigae. Existentia enim delem sequitur essentiam, quam identificata, quae si propriam materiam, priorem, ultimam perfectionem, formam scilicet, esset receptiva, si forma sit spiritualis, esset recipibilis in materia, et ultimus accidentium receptiva.

Physice non recipiatur recipit tamen intentionaliter: Vltima igitur essentia, licet per existentiam effecta, nullum tamen effectivum est per subsistentiam; quod sat est, ut angelica existentia non sit actus purus, nego aliquo ex capite evadat infinita, tamen ut realitas in illius essentia non recipiatur; limitatur per receptionem subsistentiae; haec autem per se recipiam — Jam ad 2 partem probationem dic, quod existentia solum ponit decimus ultimus de linea entis objective considerati, quatenus rem dicunt ambilo, et chimera: existentia enim divinam rem hanc ultimo perficit, itaut ultimo actu non indigeat, quae divinorem istam consument. ~~~

Ex qbs ratio constat, qđ ad confirmationem dicendum: ad qua
rum sum rego duplicem mai.m: ad sequentem illogismum
ajunt permissa majori, rego mi.m; quin reputemus inconve
niens, qđ exinde infert in vicissa minori probatio de qua qđ
limitatea ase ipsa. Vigesimum prima ea, qua diximus, esse
rentiam rempe indolem semper essentiq limitari, qase si hec
recipiatur in allio, vel alliva recipiat, illa etiam recipien, velut
ipse; prterea hec ingam, nullum e inconvenien in eo, qđ qui
unge creatus effectus vecum interandave ppriam limitatio
nem importet, qua coincidat cum unitate individuali, qua
res e una indivisa in se, et divisa agalibet allia: per si
namge limitatam, qđ habet, e hec, et non allia; vicissa
verso infinita essentia per esse infinitum, qđ habet esthec,
et eminentea, id e modo perfectissimo omnia: unde omnia
sunt aliqđ Deus. ad dam rego mai.m ad cuju probationem con
cessa maji rego mi. Ad probationem se minoris distinguo ar:
sola compositio intentionali essentiq cum existentia est
communis omni enti creato, conc.o ar; sola compositio realis,
rego reperitum. Ad probationem concessa antecedenti, divisa
eo consequentem eodem modo. Ad hoc igitur ens simpliciter simp
lex a.n simpliciter simplex divinum, qđ sum appropria
tione omnem compositionem tam realem, qam inten
tionalem excludit; sum vero hanc realem qam n excludit; q
quia cum n sit suum n, sive existentia in rerum Metaphi
sica, ab ea pure distinguitur. Preterea, licet ens creatum
in ratione communi compositionem realem n dicat, illam
tamen in hoc rerum esquit, habendq ex allio concepsu;
apase namge res omne creatum constat vel ex subsantia,
et subsistentia divinis, si subsantiale sit, vel ex accidenti,
et inexistentia, si accidentale, ut supra ojebamus. Item rem
pis creatura resultat vel ex materia, et forma substantia
divinis, ut entia corporea; vel subsistere potest propriis ac
tibus in ipsa recipiendis tamgam in poa, ac proinde cum
ipsa componentibus, ut spiritualia.

Replicabis: essentia Angeli
in re entis subsistentiam minime recipit, hec n e actus

et pfectio substantiæ in sse talis: q̄ essentia in sse entis non li
mitatur p subsistentiam: q̄ in linea entis infinita erit, et ili
mitata si ab existentia n̄ distinguitur. Explicatur: subsis
tentia non ē ultimus actus essentiæ in linea entis bene
vero in ratione substantiæ; restat q̄, qod ultimus actus
essentiæ in linea entis sit existentia; sd identificans ul
timum actum in linea entis, ē infinita in hac saltem li
nea: q̄. Juxta dicta distingo ant.; in esse entis Mce con
siderati, con.do Phisice supti, nego ant., et consequ.m sub eadem
distinctione: quæ etiam ~~minori~~ subsupte aplicanda erit.
Itage conceptus entis in cujuslibet Angeli essentia reperti con
siderari valet, Phisice nempe, gatenus ē idem cum Angelica
substantia, ad qam determinatur; vel Mce, gatenus a conceptu
substantiæ prescinditur, et in esse entis consideratur: in 1 sensu
p subsistentiam limitari, afirmamus; hec namque necdum su
bstantiam aficit, et limitat, verumetiam qidqid cum ipsa iden
tificatur; pfectio m̄ Phisica totam aficit rei entitatem, ut pal
am ē vel parum reflectenti. Si vero ens Mce, et precisive a su
bstantia consideretur, libenter fatemur, ab omni limitativo
put sic prescindere: ex hoc autem dumtaxat sequitur qod
sit precisive, et negative illimitatum, in quo nullum adest
inconveniens, etenim ut essentia creata limitata, finitage
sit, sufficit, vel qod realiter in allio recipiatur, vel qod aliq
id realiter recipiat; qod quidem ita accidit in essentia exis
tentiam secum identificante; cum hec subsistentiam reali
ter recipiat. Sd objicies Thomistarum commune prologui
um ad infinitatem in qalibet materia probandas: qod
secum identificat actum 1, et 2um in aliqa linea, ē infi
nitum in eadem linea; proter hoc m̄, qui secum poam in
tellectivam identificaret, quæ actus 1ē de linea intellig
endi, et intellectionem, ejusdem lineæ actum 2, sst infini
tus in linea intelligendi; sd essentia ē actus primus de li
nea essendi, existentia vero actus 2 ejusdem lineæ: q̄ qui
essentiæ cum existentiam identificatam haberet, esset
infinitus in linea essendi. Prologuium hujusmodi ca
ude intellectum qamlibet, pbat, existentiam sst infi

riam; siquidem quelibet essentiam habet secum identificatam, proindeq̃ actum ℓ, et ultimum de linea entis. Ita fere essentia ꝓpriora ad existentiam illi superadditam, omnem actum etiam ultimum secum identificat, quin ex hoc infinitas aliquas ulla

Illud ē plogicum venum habebit de identitate rei cum actu, qui ita vt ultimus, vt attingat ultimum, seu summum perfectionis gradum illius linee; n̄ vero de identitate cum quelibet actu essentiae, seu de qui communiter actus ultimus vocatur. Creatura ē existentia actus ultimus ita n̄ ē, vt omnem de linea entis perfectionem ambiat; sed dicitur ultimus per comparationem ad virtutem causę, quę actum sc̄ realem ad effectum; et etiam ultimus in linea entis finiti per additio, et chimera discernit ꝑ limitatam existentiam. Impropere igitur de identitate cum aliquo finito infinitas in se n̄ aliquas regit in presentiarum inferatur. Sicuti nec intellectiva poā cum intellectione identificata evaderet infinita: verum tamen̄ hanc alligare repugnare identitatem, ex hac ratione, quia intellectio utpote actus vitalis qui ē motus ab intrinseco, essentialiter exigunt, vt actum entis in poā put in poa, ac subinde poam existentiam exponat, vt Aristoteli principi pedes adprivendaria n̄ distinguentes realiter ab existentia: vt essent ꝑ suam essentiam; sed hoc ē ꝓprium solius Dei: ō. Petrum: existere ꝑ ꝓpriam essentiam ē existere essentialiter; at hoc ē ꝓprium solius Dei, vt habetur Exodi 4, ego sum qui sum: qui ē, misit me ad vos: ō.

In re aliquam intensa existentia, quę ꝑ ꝓpriam essentiam existit. Unde distinguo maiorem existere ꝑ suam essentiam id ē aē, et necessario, nego maiorem ꝑ suam essentiam a Deo, et contingenter, concedo maiorem distinguo minorem: ē ꝓprium solius Dei existere ꝑ suam essentiam aē, et necessario, concedo minorem ab alio, et contingenter, nego minorem; cujus maiorem probavimus eodem modo distingue, negando ē minorem. Aliter tamen, si malueris, aliquis esset respondere potest; sic jam maiorem distinguendo: existere ꝑ suam essentiam, concedo maiorem; existere ꝑ suam essentiam, nego, maiorem et eodem modo distinguenda ē

magis platiua; nō vero vic distinge: existere p̄ suam essentiam essentialiter Mc ē p̄p̄rius solius Dei, concedo essentialiter Phisice subdistinge: Phisice et absolute, concedo ex suppositione tantum, nego mā cum consequente.

In 3o dubitatur notabile, scilicet god cum multoribus aliis Doctoribus Angelicus, solum Deum sibi suum esse essentiam, vel per hoc intelligit subsistentiam, vel modum essendi denotat cum omnimoda perfectione independentia, et aseitate. Deus itaq; secundum realitatem et Phisicam suam existit essentiam, veruntamen formaliter et metaphisice existit; nā precise quia idem sibi Phisice cum propria existentia id quia Deus ē, pertingere ad ejus Metaphisicum conceptum existentia, cum sit ens essentialiter existens; ac proinde precise ab existentia concipi non potest. Creatura vero, hoc ipso, quod abigit ejus existentia concepta valet, cum ad ejus Metaphisicum conceptum nō pertineat suum esse; pertinet tamen ad essentiam in sensu Phisico existentia, quae et dicitur, quod existit p̄ essentiam, sicuti et quod ē per essentiam, cum nullo identificetur; id est hoc necessitat in essendo maxime infinitum, necnon ingam absoluta; id quod ex suppositione creationis, ponitq; ergo extra causas per existat p̄ se ipsam, cum dependentia tamen a Deo infieri, et conservari.

Creatura accipit a Deo existentiam; id quod accipit distinguitur realiter ab accepto beneficio: ō. Min. concedat, quia nihil accipit se, sicut nec recipitur in se. Retorque in adversarium argumentum: creatura accipit a Deo suam essentiam; ergo in god habet, a Deo habet; id quod accipitur, realiter ab accipiente distinguitur: creatura igitur realiter distinguitur ab essentia. Omne q̄ creatum accipit creaturam a Deo sive illud p̄ unionem, sive p̄ denominationem accipiat, patet ex subscripto, et ejusdem largitionis totum, quod ē, habet. Sana ut implicamus: sicut ab accipiente, ita adonde beneficii cum distinguitur; et tamen: Patrius Dominus, qui vedat ē ipsum bonum, quod in Eucharistia nobis donat Creatura q̄ omne, quod p̄ identitatem habet, a Deo habet acceptum; hoc autem acceptio ē aliud limitationis caput in creatura, quo limitata ē, quia essentialiter ens ob aliud;

ens causabile, et creatum? Inquies: causabilitas
mutationem in creatura supponit; ideo in creatura, quia en
limitata: hec q̃ limitatio ab alio ortum ducit, a dis tinto
re mempe entitatis et existentie. Hego tamen assumpsi:
quia causabilitas n̄ supponit, vel ē ipsa limitatio creat
use, que ex ppria conceptu creature, et limitata ē ens
ab alio, seu causabile ab alio; ga propter nec limitatio ē
prior causabilitate, seu ab alietate, nec entitas; vel enī
se sunt extrema mutua convertibilia; unde implicitap
atio legitima cuiali n̄ ē, vel formalem identitatem cuius
q̃ concepum de mcaxat denotat, ac si diceret, ideo ā hoō quia
ē animal rationale. Radix q̃ limitationis creature, ortum du
cit epotentialitate, qam explicat pfectio que sit, p hoc, quod
explicat seu attingit pfectionē capax sit, vel recipiat in alio;
orge eadem pe ha, god ab alio sit: god eadem ratio ens
sit, ut pote ens ase ompem ambiens perfectionem.
Itaque dem
gē: essentia creata ē indifferens ad existentiam, vel n̄ exi
stentiam, cum existere, vel n̄ existere possit: ergo n̄ ē indi
fferens ad se ipsam: q̃. Min? patet; hoō m̄ vq̃ non ē indiff
ferens actu in pea ad animal rationale: q̃ quia essentia ejus
ē indifferens ad se ipsam. — Ex dictis tota questione pred
denti, vel maxime in responsione ad ultimum argumentum,
et presentis regula solutio. Majorem q̃ ne distinguo: ē in
differens logice, concedo: physice et subjective, nego maiorem, m
et pbationem sub eadem distinctione. Si namque hoō antequ
am existat, non ē in pea logica determinate ad animal ratio
nale, erit in pea subjectiva, actuge animal rationale; quia
actualem entitatem habebit ab eterno: god Thomistae, quam
primum nobis adversantur remuent concedere. Ut vero ut hec,
et laudato loco questionis precedentis tradita magis ac magis
ei elucescant, observare, god transitus de non causabilitate
ad existentiae actum physicus non ē, eo videlicet modo, quo hoō
existens physice transit, mutatur q̃ de n̄ ens album v.g. ad
esse album: ac subinde nec subjectum realiter idem requirit
sub utroque statu: vel ē transitus pure logicus modo dicto
de pea logica; qui potest nihil subjecti prius ad existentiam

exposcit, postea vero subjectum: atque in hoc consistit, quod essentia quae nihil est ante existentiam, quam tamen Deus potest producere, duas contradictorias subcesive verificet, nempe, essentia est, essentia non est ante, et post existentiam intelligue. Cum vero dicitur, essentia ex nihilo fit aliquid, non sic est intelligendum, ut essentia fuerit essentia sub nihilo, sed solum essentiam fieri postquam non fuit essentia neque etiam intelligitur nihilitatem fieri aliquid; sed solum fieri aliquid, excludendo nihil.

Dum asseritur, quod essentia eadem, quomodo existit, erat antea possibilis, identitas essentiae, quemodo existit, cum essentia, quae non existit, minime significatur, itaut sam ante existentiam esset illa essentia; sed per li possibilis ampleatur li eadem, ut significetur, eamdem existere, in potentia scilicet Dei; vel eadem solum hipotetice: juxta primum sensum illa propositio significat, quod in Deo erat potentia faciendi, ut essentia creaturae esset eadem, quemodo est: in secundo vero sensu innuit, quod revera Deus cognoscebat, essentiam creaturae, si existeret eamdem fore, quemodo est. Sicuti adversarii dicunt, si illa propositio fiat de essentia existentiae, quae ante existentiam erat eadem, quemodo, sensu explicato; si vero absolute consideretur, nihil erat, ac subinde a se ipsa, prout est, negative distinguitur tamquam non ens ab ente. Hec consulto vobis exposuit, ut aliquibus objicionibus commodius solutionem parare valeatis.

Insistet tamen: existentia Petri requirit sit eadem realiter cum essentia quae dicta non subsistunt. Pro ant.: existentia quotidie variatur in Petro; sed non variatur essentia, ut de se patet: ergo. Pro major.: non idem, Petrum existere heri, ac existere hodie; alias Petrus heri existens, hodie, ideo per totam existere et eternitatem: ergo existentia quotidie variatur in Petro. Nego ant.: ad probationem distingo maj.m variatur ex parte recti, et ipsius existentiae, nego, ex parte convenienti, concedo maj.m, min.m, et nego conseq.m: quae distinctio et sequenti probationi aplicanda erit. Rem existere idem est, ac sit Phisicum, et actuale a suis causis distinctum habere. Cum itaque res idem met sit habeat heri, ac hodie, eadem quoque est hodierna existentia, ac externa, atentis in

rinseci esentiæ pdicatis. Quod vero res hodie existat, duo in
cludit; alliud ex parte recti, ipsam scilicet existentiam;
alliud autem ex parte conotati, Diem nempe illum, in quo
existit: quod sufficit ut non sit idem, Petrum heri existere,
ac existere hodie, ex defecto utique conotati. Ex dictis colliges 1:
idem ē habere esentiam Phisicam, ac existere; proindeque quot
entitates Phisicæ tot erunt et existentiæ. 2: quod existentia n̄ est
actus esentiæ Phisicæ pfectivus, nec hec realiter ab illa perfe
ctivilis; perfectivum m̄, et perfectivile Phisicum realiter distin
gunt. 3: creaturam ex esentia, et existentia realiter n̄ componi;
repugnat m̄ realis compositio ubi partes realiter distinctæ n̄ da
ntur. Colliges tandem; esentiam p rationem ab existentia dis
tinguit, tum quia esentia concipi valet, quin existentia con
cipiatur; tum quia esentia existens veluti quodnam aprehendi
tur concretum, ex esentia, quæ existit, et ex existentia, quæ ē form
alis existendi rāo, coalescens.

Tractatus 3 de predicamentis si ve Cathegoriis in communi.

Proemium.

***

Cathegoria, græcum quidem nomen
atributionem, aut predicationem,
sive ut advertit Boetius, predicam
entum significat latino idiomate.
Quare tractus iste, a nonnullis in hoc
exponi solitus, ab Aristotele commu
niter traditus creditur; licet aliqui
Archite Tarentino, vel alteri Verus
tiori ipsum atribuant. Quidquid
tamen de hoc sit, sic vulgo definiuntur Cathegoriæ: supre
ma quædam genera seu clases, aut capita in qbs omnia
entis in particulari atributa continentur. Quare cathegoriar
um, sive pdicamentorum tractatus series quædam ē autem
ordinatio res omnes in diversas clases distribuens, ut rectius

sic diguestę percipiantur, faciliusque explicentur; quodque duplici via assequi valet: vel per analisim, seu resolutionem ad genere nempe supremo incipiendo, perque subalternas species usque ad individuum descendendo; vel per sinthesim, seu compositionem, vice versa ab individuis ad genus usque supremum ascendendo.

De predicamentis 2 intentionaliter supponitur in tractu egimus de predicabilibus; num vero de ipsis primo intentionaliter consideratis, sive de eorum naturis superest agendum. tres in partes liber iste ab Aristotele dividitur; in quarum 1a preambula quedam premittuntur, quae ante predicamenta nuncupantur. II In 2a predicamenta ipsa, seu cathegorie explicantur. 3, quae cathegorias consequuntur, continet, quaeque vulgo post predicamenta nominantur. 1a cuius usus tractatus pars capite 3 tractatus primi Mcē fuit absoluta. quapropter 2a et precipua de predicamentis, seu decem Cathegoris in eundem nobis erit disputatio. 3 denique de post predicamentis futura est, quatum et iste finietur tractatus.

Caput 1 de predicamentis in particulari § 1 de numero predicamentorum.

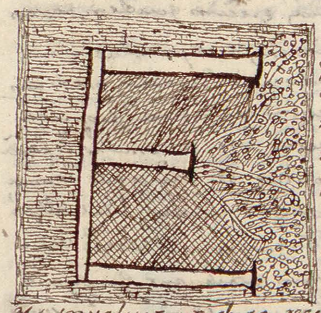

Etiamsi non defuerint autores aliqui, qui, ut nihil in disputatum relinquerent, unicum sufficere predicamentum putaverint, cujus nempe genus supremum sit ens, seu id, quod habet ss: omnesque res sub hoc genere collocare unicam cathegoriam efficiant; sic tamen opinio decem assignans predicamenta apud autores invaluit, ut ab ea recedere temerarium appareat. Et merito. Quidquid in mente concipitur, si fides Aristoteli tribuatur, vel substantia est, vel quantitas, vel qualitas, vel relatio, vel actio, vel passio, aut ubi, aut quando, aut situs, vel habitus; ideoque decem cathegorie quae in hoc distico solent includi

arbor sex servos ardore refrigerat ustos:
ruri cras stabo, sed tunicatus ero.

Arbor, substantiam significat: sex quantitatem: servos relationem; servus etenim adherunt refertur: ardorem denotat qualitatem: nam si queratur, quavis vo sit ignis? respondetur ardens. Refrigerat e accio; ustos passio: ruri ubi: cras quando; stabo situs: tunicatus habitus; ubi vi des decem pdicamenta, seu cathegorias communi usure ceptas

Conditiones ut aliquid in predicamento locetur §1.

Prima conditioqe exigunt, ut res in cathego ria reponata ea e ut sit ens reale; etenim pdicamenta ad cognitionem entis realis, non ficti, de quo n meminit Aristoteles, sunt inventa. 2a, ut sit ens pse unum; ratione cujus complexa nomina ap dica mento excluduntur, quia plures inuunt esentias, pluraqe inbigunt genera, quae pinde nequeunt sub uno comphendi. 3, ut sit univocum; solum m in pdicamento locata gen us supremum, atqe illa, quae ipsis subjiciuntur, quaequid em univoca sunt apud omnes. 4, ut sit ens completum; ratione cujus partes n ponuntur pse, sd pertinent ad p dicamentum, ad qod totum expectat. Propter hanc eti amrationem abstracta substantialia, ut animalitas, et ra tionalitas, directe in pdicamento n ponuntur; quia natu ras substantiales significat a subjecto avulsas, sine quo nec sunt totum; idemqe dicendum de anima separata.

Adita a pluribus, et merito, hec 5 conditio, ut aliquid in pdi camento possit locari nempe, ut sit ens finitum; quaeta mem sub lite e quia alii illam contestant. Breviter tam em sic stabilitur: ens infinitum sub nulla ejus parte co ntinetur; sd pdicamenta sic se habent respectu entis in co nmuni, sicut partes ad totum, qod dividunt; q ens infi

ritum nequit ss in pdicamento: solum g ens finitum: ja
patet Consq.; quia ens infinitum equivalet enti in co
nmuni, eo qod omnem esendi comprehendat plenitudi
nem. Preterea: ens infinitum, cum sit actus puri
ssimus nequit in aliquo genere claudi; allias ex gen
era, et diffia constaret, qod actui purissimo repugnat,
cum genus et diffia potentialitatem suponant; hec
vero nec Mce in Deo admitti potest; potentialitas si
quidem imperfectionem ex pprio importat conceptu, per
fectivilitatem scilicet ab actu; qare in eodem sensu in
quo detr potentialitas, dabitr et imperfectio; si illa fue
rit Phisica, et ista; si Mca, Mca etiam erit imperfectio, quae nec
concipi valet inesse secum Mce omnem perfectionem id
entificantem: allias alliud pfectius concipi posset, illud
nempe, qod nec Mcam imperfectionem haberet.

Dices: non repug
nat Deum, ex genere et diffia corponi si ipsi rationis corpo
sitio n repugnat; at hec illi non repugnat: g nec qod ex genere et
diffia corponatr: g nec qod ponatr in pdicamento. Pta mi:
n repugnat Deo rationis distintio; g nec corpositio. Con
cessa majori, nego mi: ad pbationem conceso antecedenti,
nego consq. Distintio m rationis fundatr in eminentia
divinae naturae, quae, una cum sit, infinitis equivalet pfec
tionibus, quum quelibet separatim atingui valet, tum, quia
diversa sunt divinarum pfectionum conotata; tum quia li
mitata valde e nostra cognitio. Cognitio vero corpositiva
Deo repugnat, quia haec in potentialitatis permixtione fu
ndatr; genus namque poam importat p diffiam pfectivi
lem. Dices iterum: Christus e Deus; sd Christus ponitr
in pdicamento: g et Deus. distingo mi: ponitr in pdi
camento ratione humanae naturae, concdo mi; ratione Divinae,
nego mi et consq. Ad hoc g ut Christus in pdicamento lo
cetur, suficit qod naturam habeat creatam, completam
qe p subsistentiam, in quo prescinditr an subsistentia
divina sit, vel humana. Ex hoc autem nectiqam infe
rat, Divam subsistentiam, saltim reductive, in pdica
mento locandam, eo qod naturam compleat: hoc m solum

ē verum in complemento pse ad pfeciendum ordinatio, qod
n̄ accidit Divinę subsistentię, quę infinitatis ratione ad
assumendam naturam se extendit: hoc maximam im
pfectionem importat; illud vero sapeit in pfectionem
in quo pinde n̄ gerit vices create subsistentię.

Finis scripturę primi Anni Philosoph
ię Anno Domini 1769.

Caput 3 de substantia 1 predica mento. artic. 1s. quid, qotuplexque sit substantia, et quenam ejus propri etates?

Dupliciter accipitur substantię nomen pri
mo pro essa, et quiditate rei; quo sen
su et accidenti ē sua substantia,
sicuti et substantię ipsi, unaquęq̄ m
ppriam habet essam, seu quiditatę:
ac etiam ratione, qua essentialiter, et
am substantialiter differre dicimus. 2 sumitur subs
tantia pro reali entitate, quę accidenti contra po
nitur. hicet namq̄ Modernorum Philosophorum cęt
us, ginaturam solertissima contemplatur in dagine,
validissimis rationibus, experientia ipsa magistra,
accidentium a substantia distinctioni obsistat; tam
en Aristotelis post D. Thomam sectatoribus placuit,
ita accidentium a substantia realiter distinctorum
numerum, et copiam augere, ut vel minimę entitacule

substantiali accidentium acie, multitudoque penes inu
merabiles circumobsitat. Sane quidquid, permanente
re, periit, hoc Peripatetici accidens vocant. et ex po
tissimam Philosophicam rationem pro custodia, acci
dentiumque defensione: sed quam inutilis sit, dum de re
latione, et alibi pluries videbitis.

At vero quidquid de
hoc sit, quia nondum tempus advenit de his peragen
dis; substantia prout ab accidenti distincta, primum
principiumque est membrum entis in communi indecem
predicamenta divisi. Adque ita definitur: ens per se;
accidens vero: ens in allio: cum in duplicem in rebus
essendi modum concipiamus, nempe, in se, et in allio,
tamquam perfectum, et imperfectum, primum nobiliori par
ti entis substantia scilicet tribuitur, relinquendus
2us accidentis esse per se, vel in se, est illud, quod ita exi
stit, ut supposita actione sui productiva, nullo indi
gat fulcro, vel substentaculo, ad distinctionem eorum,
quae in rerum natura dari negeunt, vel existere sine
allio, seu nisi in allio, ut albedo, quae sine subjecto sunt
negit; allia vero non modo existere, sed nec concipi po
ssunt sine allio, quod afficiunt, ut modus sine re: hic ergo
essendi modus tribuitur accidenti; ille vero est proprius
substantiae.

Nihilominus autem, dubium est inter autho
res circa ali per se significationem. Cujus difficultatis
hoc est fundamentum; quod allia est substantia completa,
illa scilicet, quae nullum desiderat sui ordinis comp
lementum, etiamsi ulterius, per accidentia percipiatur:
sic homo ex corpore, et anima constitus substantia com
pleta dicitur, quia nihil ei deficit de linea substan
tiali determinata, quamvis allia de linea accidenta
li recipere valeat. Allia vero est substantia incompleta,
quae per parte qualibet substantiae completae accipitur, ut

in eequo materia, et forma substantiae incomplete di
cuntur. Hinc equine forme cuilibet ge substantiali per
animam nostram, quae per se, etiam a corpore separata,
existit, definitio illa ens per se adamptabilis non vide
tur, cum hujusmodi forma non sit nisi in materia,
ac proinde in alio, quod accidentis proprium est.
Fateor,
scholasticos philosophos formam substantialem, de
qua argumentum, a materia distinguentes, ab objici
oni eficacia egre se eximere. Sed tamen dificultati
ut satisfacias, dicendum, quod li per se constituens sub
stantiam ab accidenti specifice distinctam, idem significat,
ac propter se; ita ut ratio formalis substantiae in hoc con
sistat, quod non distinguatur adequate ab ente, primo, et
propter se a natura intento: quae ratio cuilibet forme,
vel parti totius substantialis convenit. Totum substan
tiale, utpote perfectius, primario intendit a natura; pro
indeque et ejus partes, quae ab ipso adequate non distinguun
tur; quod extra evenit accidentibus, a substantia adequate
distinctis, atque a natura primario non intentis. Com
uniter etiam adunt distinctionem realis forme sub
stantialis a materia patroni, quod licet forma sub
stantialis incompleta non existat per se ut quod, existita
mem ut quo, quia est nobilissima pars substantia
lis, qua determinata materia, substantiale resultat
compositum, existens ut quod.
Exemplum aponunt in subsis
tentia, quae quidem in communissima doctrina ali
quid est substantiale, a natura quae distinctum; non sub
sistit per se ut quod, sed ut quo, quia est id, quo suppo
situm subsistit ut quod. Adhuc tamdem quod consubstan
tialis forma dependet a materia tamquam a subjecto

informationis, n̄ vero inhęsionis. dependentia autē a subjecto inhęsionis oponitur existentiē per se, quia ē existentia formę ppter subjectum, ad cujus pfectionē primario ordinatur. Dependentia vero a subjecto informationis existentiē per se n̄ oponitur; quia forma sic dependens n̄ ē ppter subjectum, ad cujus pfectionem secundario dumtaxat ordinatur: sd propter ꝯpositū substantiale, qod ꝯsurgere negit nisi ex partibus substantialibus, forma nempe, et materia substantialibus: quare harum mutua dependentia n̄ ē absoluta, et ratione sui, sd respectiva, et ratione ꝯpositi: at modum quo lapis exempli ḡ. inesse lapidis ab edificio n̄ dependet, neqe ab alio lapide; dependet tamen ab alio lapide inesse partis edificii, sive ut edificium ꝯponat.

Substantia dividitur in conpositam, et simplicem: 1a ē, quę ex partibus coalescit; 2a quę illas excludit. Utraqe etiam in simplicem, et conpositam Mcē, et in simplicem et conpositam phisice subdividitur. Substantia Mcē simplex ē, quę nec partibus Mcis quidem constat, ut diximus de Deo. Substantia vero Mca ꝯposita ē, quę ex genere, et diferentia coalescit, ut omnes substantię, pter Deū, etiā Angeli. Substantia Phisice simplex ē, quę partibus phisicis realiter distinctis caret, ut Angelus. Substantia vero phisice ꝯposita ē, quę partibus phisicis, et realibus constat, ut hōo, qui ex corpore, et anima ꝯponitur. Conpositio autē potest ss esentialis, vel integralis: 1a resultat ex materia, et forma in Phisicis, vel ex genere, et difta in Metaphisicis: genus respondet materię, et diferentia formę: sicut enim ex materia et forma ꝯpositum phisicū resultat; sic etiam ex genere, et diferentia ꝯpositū Mcum.

Compositio integralis ē, quę ex partibus integrantibus
dimanat: hęc vero sunt, quę nec ad phisicam, nec
Mcam rei atinent essentiam, sed ad ejus integrita
tem atque decorem, ut manus, pes, in homine. Par
tes integrantes allie sunt similares, vel homoge
nee, ut gutule in aqua: allie dissimilares, vel hete
rogenee, ut oculus, nasus in homine. Dividitur etiam
substantia in corpoream sive materialem, et incorp
oream, seu in materialem, spiritualemve: illa corresp
ondet substantie phisicę composite; hęc vero simplici.
Dividitur ulterius substantia in completam, et incop
letam. completa ē, quę ad alliam componendam non
ordinatur, suppositum scilicet per se subsistens, ut hoō,
leo. Incompleta vero, quę natura sua ad alliam comp
onendam ordinatur, ut materia, et forma.

Dividitur tan
dem ab Aristotele in 1, et 2am. 1a ē, quę nec in sub
jecto aliquo ē, nec de subjecto dicitur, ut Petrus, Paul,
hic hoō: quia Petrus ita in se, et per se existit, ut ali
quo subjecto, cui adhereat, n̄ indigeat; nec item in
fra se subjectum habet, de quo predicetur; propterea quę
substantia hęc individua dicitur. Substantia 2a est,
quę non ē in subjecto, de subjecto tamen dicitur,
ut hoō, bellua: hoō n̄ in Petro non ē tamquam in sub
jecto inhesionis, quia ratione dumtaxat ab ipso di
stinguitur; de Petro tamen dicitur, quatenus in ipso ē tam
quam in subjecto predicationis, vel Logico. hec substan
tie divisio coincidit cum divisione substantie in sin
gularem, et universalem. hinc substantia transcenden
talis dicitur, quę substantias omnes sub se comprehe
ndit, sive complete sint, sive incomplete, sive absolu
tę, sive modales. Predicamentalis autem dicitur, quę sub
se unice respicit substantias completas, atque compositio
nem Mcam importantes.

Sex communiter ex philosopho

assignanta substantiæ proprietates. 1a ē non esse in
allio, in subjecto inhesionis scilicet. 2a, non habere
contrarium, contraria m̄ sunt quæ ab eodem subjecto
mutuo se expellunt; substantia autē, cū non sit
in subjecto, ab eo expelli nequit. si quod vero contrari
um ē substantiæ, ei ratione sui non advenit, sed
ratione accidentium, qbs subes. 3a, n̄ suscipire mag
is et minus. substantia m̄ ē rerū essentia, quæ
cū in indivisibili consistat, semper ē eadem. 4a, quod
sit subjectum contrariorum, ut Petrus modo ē frē
gidus, postea calidus; Angelus modo amat, mo
do odit. 5a substantiæ proprietas ē, quod univoce de
inferioribus pdicetur, quæ quidem substantiis con
venit secundis, earumqe diferentiis; n̄ primis. 6
denique quod sit hoc aliquid, ad distinctionem accid
entis, quod significat in gale, et ut adjacens, n̄ vero
substantive, et pse subsistens. hæ vocanta substantiæ
pprietates ab aristotele conficte, ab omnibusqe tradi
te, licet non nullas patiantur exceptiones. Ut cumqe illas
vobis trado, ne id, in quo ab alliis plus temporis teri
tur, a nobis intactū remaneat.

Articulus 2 de subsistentia termino substantiæ

Subsistentiæ nomen id datur intelligi,
quo natura substantialis completa, ter
minata et in se sistit: subsistere enim
idem ē, ac substantiā sistere, et ultra
n̄ progredi. Subsistentia itaqe hoc constituit concretum
subsistens, seu suppositum, a quo distinguitur, ut abstra
ctum a concreto, eo modo, quo humanitas ab homine.
Hinc idem ē suppositum increatis, ac 1a substantia;
quæ substantiā singularem completam, ac pse subsisten

tem significat cum hac tamen differentia, quod res singul
aris rationis expers, subsistens hypostasis, et suppositum
dicitur, rationali vero creatura persone nomen insig
nitur; nam ut ajit Boetius, hominis dicimus esse perso
nam, dicimus Dei, dicimus Angeli, non arboris, aut ec
qui: propterea quoque persona ex eodem ita definitur: ratio
nali naturae individua substantia.

Et ne tradita perso
ne definitio naturae divinae conveniat ratione attributor
um notionalium dumtaxat, per hoc individua intelli
gitur substantia incommunicabilis. Sicque Ricardus Vic
torinus lib 4 de Trinitate cap 23 personalitatem ita
definit; rationali naturae incommunicabilis subsis
tentia, qua definitione a ratione personae clarissime
excluduntur natura divina, tribus personis communi
cabilis atque anima rationalis corpori univilis. Perso
na a grecis hypostasis dicitur; ideoque unio personalis
Verbi Divini ad humanam naturam unio dicitur hyposta
tica. Natura est ipsa substantia in se considerata precisi
ve a subsistentia, quatenus tamen prout sic est radix, et principi
um operationum, quae nihilominus attribuuntur substantiae
jam subsistenti sive inesse suppositi: ideoque prodiit effatum,
actiones sunt suppositorum. Natura quoque est principium quo, supo
situm vero principium quod operationum, sive actionum.

Rursus ad
vertere nomen hypostasi graeco idiomate per eodem ac substa
ntia usurpatum fuisset: ideoque Ecclesiae Patres Augustin
us praesertim, et Jeronimus tres hypostases renuebant indi
vini concedere, ne Ario viderentur assentiri, qui 3 essentias
sive substantias in Divinis propugnabat. Jam tamen con
munis Ecclesiae, Theologorumque usus invaluit, ut idem
significarent nomina haec subsistens, suppositum, persona,
et hypostasis. Sicut quoque substantia solet usia nuncupari,
sic etiam subsistentia personalitas, seu hypostasis dicitur.

Hinc Nectorius et Heuthes quia personam sue hip

a substantia seu natura nullo modo distinguebant, in extremos abjiciunt errores. 1º itaque ex illa omnimoda indistinctione concludebat, sunt in Christo duas personas, quia in illo duæ sunt naturæ. 2º econtra, in Christo sunt unicam naturam asserebat, quia est unica persona. Ex eodem etiam ducti motivo Savelius, et Arius in Sacrosanctum trinitatis misterium offenderunt, ille Deum dicens unicam personam, quia unius est naturæ; iste 3 in Deo naturas defendet quia triplici personalitate gaudet. Quare cum Ecclesia Catholica pro oculis habenda sunt, quæ fides Sacra docet. 1º: quod Christus est perfectus Deus, perfectus homo; unde de mutuo de ipso enunciatur Deus, homo. 2º: in Christo sunt duas naturas, Divinam scilicet, et humanam; natura tamen humana precisa subsistentia, appellatur etiam humanitas, qua quidem constat Christus. 3º: in Christo sunt dumtaxat una persona, sive subsistentia, eamque Divinam. Obiter nota: quod cum in simbolo, Athanasii nomine vulgato, dicitur, quod Christus est perfectus homo ex anima rationali, et humana carne subsistens, subsistens inquam non ponitur hic ut humanam sinificet subsistentiam, sed idem est ac coolascens, resultans; quia Dominus totum sunt hominis assumpsit, præter humanam subsistentiam. Adque etiam Catolica Mater Ecclesia adversus Sabelium, et Arium, docet, in Deo unam sunt naturam cum Trinitate Personarum. Duo similiter attributorum genera in Divinis statuit; alia essentialia, quæ ad naturam pertinet, communiaque sunt tribus personis, ut Sapientia, Eternitas &c: alia notionalia, quæ uniuscujusque persone sunt propria, ratione quorum unaqueque persona ab alia secernitur, ut in Patre generare, generari in Tillio, seu nasci, atque in Spiritu Sancto ab utroque procedere. Hæc quasi raptim, et brevitate ex Theologia mutuavit, ne in postea dicendis, quæ etiam magna ex parte Theologica sunt, herrori ansam prebeatis.

Questio unica an subsistentia adat aliquid supra naturam: et positum ne, an negativum? ref sentiæ §. 1º.

Premissa in superioribus aliquali subsistentiae noticia, ejusque inter Catholicos acceptione ut illius notio plenius perfectiusque contingat, ostendat vobis, quamquam autores plurimi praesentem controversiam omittendam judicent, nunc, tagam ad sacram Theologiam spectantem, cum vix tamen aliquid de subsistentia affirmare valleamus, qui in fidei praecepti imitatur, oportunum censui, dubium hoc in praesentiarum ventilare. In hujus itaque decisione triplex versatur sententia. 1a, eaque specialissima est, durandi a S. Portiano, Ennici Gandavensis, Ricardi, et Aureoli asserentium, subsistentiam nihil aliud esse praeter naturam, ab eaque proinde realiter non distingui, nec illi aliquid ex parte rei significate superadere; sed ex modo significandi dumtaxat ad invicem distingui, eo scilicet modo, quo secretum ab abstracto secernitur, ut homo, et humanitas, ens, et entitas. Nam secretum, quod est suppositum, significatur ut habens; abstractum ut habitum. Nos autem huic durandi opinioni libenter subscriberemus, nisi suspicioni subjecta foret, quod a longe probabile sit, Ecclesiam illum dicendi modum non approbare. Dum quidem fides Divina interponitur, humilime sensus nostros debemus submittere non modo his, quae ab ipsa clare sunt pronuntiata, verum, et illis, quae post aliquas saltem consequentias divinis oraculis insignata censentur; acceptiusque in captivitate redigitur intellectus in obsequium fidei, cum non solum illius fatis sumitimur, sed etiam illis propositionibus, quarum cum fide adhuc sub dubio est affinitas. 2a sententia propugnat, subsistentiam nihil aliud esse, praeter negationem dependentiae ab alio, seu consistere in independentia quam praestat substantiae, sive naturae, quam afficit. Ita scotus quem evestigio

sequitur scotistarum acmem. ita etiam Neotericiplu
res inter quos clarissimi eminent viri Duamel, et Ro
sca.

Tertia denique propugnat: subsistentiam quendam
modum sive positivum realiter a natura distinctum,
per quem determinatur, et completur natura, redditque
incommunicabilis alteri tamquam supposito. hec est
opinio communis, atque inter autores tum Theologos,
tum philosophos, hispanos, plausibilis, negatio deni
que dependentie quam 2a sententia attribuit subsi
stentie, nihil aliud est, quam naturam ita in se sistere,
ut alteri perfectioni non uniatur, vi cujus unionis jam non
sit sui juris, sed alterius; nec sit integrum et totale
agendi principium. Ita preter natura humana in Christo
Domino persona non est, juxta illam sententiam, quia
scilicet alteri perfectioni unitur, cujus juris est. Sic aq
ua gutula seorsum existens, suppositum, et subsistens
est; unita vero Occeano, ratio suppositi ei deficit. Ergo jam
sententiam propugnandam assumimus. Quare sit.

Assertio Nostra

§ 2.

Subsistentia est modus quidam positivus realiter a
natura distinctus, per quem ultimo completur in linea subs
tantie, redditque incommunicabilis alteri tamquam sup
posito. Ita suadetur assertionis pars: subsistentia est ult
imum complementum in linea substantie, et constitutivum
personae; sed hoc est aliquid positivum: ergo et subsistentia
major constat, et minor probatur. ultimum complementum sub
stantie, et constitutivum personae est aliquid substantia
le; sed quid substantiale etiam quid positivum est,
ni substantia, et persona quid negativum sit: ergo
Nec dicas, quod subsistentia per formali est aliquid po
sitivum morale, nempe quod natura sit sui juris,
non vero quid positivum Phisicum: non inquam dicas;

quia persona ut tali ē aliquid positivum Phisicē, imo po
sissima pfectio in linea substantiæ Phisicæ = Pterea:
illum positivum morale in existimatione prudentum
dumtaxat personam constituere; ergo non est constitutivum
phisicum personæ.

Quod vero subsistentia realiter a natu
ra distinguatur, sic efficaciter argumento suadetur
Theologico, simulque Philosophico: quod realiter a natura
separatur, realiter etiam ab ea distinguitur; sed subsi
stentia realiter separatur a natura: ergo. P. mi.: natura hu
mana ē in Christo Domino absque propria subsistentia;
alias in Christo Domino duplex subsistentia daretur,
duplexque persona; cujus contrarium constat ex conci
lii Ephesini decisione, ubi damnatus fuit error Nest
orii, duplem subsistentiam, seu personam in Christo fin
gentis = Confirm: Verbum Divinum humanitatem assu
mpsit singularem, et hujus pdicata positiva; sed non as
umpsit subsistentia: ergo hæc non consistit in aliquo positivo
a natura indistincto, sed distincto = Ulterius: natura
humana Christi Domini ē natura completa in esse naturæ,
et non ē suppositum: ergo ei aliquid deficit, quo posito, sup
positum fieret: ergo positivum, quod suppositum constituit, non ē
positum naturæ; atque adeo si suppositum quid ē positivum,
erit necessario quid a natura distinctum.

Si cum Durando res
pondeas, quod adhuc in distinctione subsistentiæ a natu
ra admissa, minime licet colligere, quod duplex suppo
situm aut persona detur in Christo, humana siquidem na
tura non concipitur in concreto, et ut habens, sed in abstracto,
et ut a supposito Christi habita: persona autem, sive su
positum ē natura ut habens, et in concreto significata.
Si sic ingam respondeas, statim impugnaveris, P: quia
si in Christo tota datur entitas, et constitutivum suppositi
creati, dabitur etiam suppositum creatum entitative:

odest ergo in Christo duplex suppositum, Divinum scilicet, et
datum, ut asserebat Nestorius. Ulterius suppositum
non constituitur per nostrum modum concipiendi, sed per aliquid rea
le, a nostraque conceptione independens; sed natura huma
na est in Christo Domino cum omni reali predicato, anuente
Durando: ergo similis natura suppositum erit creatum, con
sequenterque duplex suppositum dabitur in Christo. Major patet,
quia suppositum est quid in rerum natura, independen
que ab omni concipiendi modo. Minor et consequentia liquent.

Dices per Durando:
quamvis subsistentia realiter a natura non distinguatur,
adhuc tamen valet ab hac separari saltim quoad deno
minationem, eo scilicet modo, quo, in plurimorum sen
tentia, paries v.g. nec dicitur, nec denominatur similis, termi
no, seu connotato deficiente, etsi tota similitudinis entit
as in pariete perseveret: ergo usque dicta corruunt.
Respondeo, notatorum admissa doctrina, magnam sunt
inter utrumque disparitatem; similitudinis namque relat
io, utpote ad aliud tendens, termino deficiente, et ipsa quoad
denominationem deficit, quia relativum in se talis a ter
mino dependet, ut denominationem prestet. Subsisten
tia autem, utpote quid absolutum, a modo nostro concipien
di dependere nequit; proindeque si data in humanita
te sit positivum, et constitutivum suppositi, revera a parte
rei erit suppositum, quamvis a nobis tale non dicatur.

Et ex his impugnata
etiam manet 2a sententia. sic tamen specialiter, ut
ra ipsam insurgo: personalitas Verbi suplet in hu
mana natura propriam hujus subsistentiam; sed prout
ita supplens tribuit humane naturae aliquam positivam
perfectionem seu complementum positivum: ergo creata person
alitas, quam suplet est perfectio positiva. Major est certa; et minor
ab Scoto concedatur, apud quem personalitas Verbi aliquid
positivum est. Confirmatur: Verbum Divinum suplere neq
uit puram negationem; cum purum nihil suplere non
possit a predicato positivo, et Divino: ergo. Ulterius:

suppositum, quod est totum ex natura, et subsistentia constitutum, est unum per se, ut nemo negat; atqui hoc verificari non posset si subsistentia in pura negatione consisteret. Minor certa apparet; si enim ex entibus diversorum praedicamentorum, ut ex substantia, et accidenti v.g. nequit resultare unum per se; multo minus ex ente, et non ente, sive expositivo, et negativo. Quid quod suppositum v.g. Angelus, vel homo erit unum per accidens, non secus hac concretum hocce certe nebrosus homo caecus, quod nemo sobriabit.

Aliter hoc ipsum explicatur: inter duo entia completa nequit dari unio substantialis; sed natura humana in Verbo esset ens completum, ex suppositione quod nihil perfectionis ipsi deficiat: ergo uniri non posset substantialiter cum natura Verbi. Major constat, quia unio substantialis data dumtaxat inter entia unum per se constituentia; sed ex duobus entibus completis nequit resultare unum per se: ergo idem quod prius.

Suadetur argumento Theologico: Concilia, et Patres post maturam discussionem contra Nestorium definiunt humanitatem ita uniri physice Verbo, ut ei non uniatur creata persona; sed definitio hujusmodi nugatoria redditur, si subsistentia in negativo consistit: sensus enim illius erit hujusmodi: facta unione humanitatis ad Verbum, non datur in humanitate hujus unionis carentia; seu, quod Verbum ita sibi naturam univit humanam, ut non simul sibi univerit unionis carentiam; hec autem veritas, utpote a delirante dumtaxat negabilis, tanto examine digna non erat: ergo in praefata definitione non pura negatione, sed aliquid positivum naturae humanae Verbo unite deficere, statuitur.

Stabilito ergo, quod subsistentia sit aliquid positivum realiter a natura distinctum, in offenso pede communis currit sententiam illam adeuntem non entitatem, sed modum; sicque probari potest; non sunt multiplicande entitates absque necessitate

suate; sed nulla ē necessitas ponendi subsistentiam entitatem a natura distinctam; q̄ n̄ ē entitas, sed modus naturæ. Maior ē axioma philosophicum naturali lumini consentaneum, cum nihil in rerum natura sit frustra. Minor etiam necessaria videtur; quia ex etiam is entitative diversis, quodlibet sine altero intelligi potest; natura autem licet a subsistentia præcindere queat; hec tamen nequit concipi nāa, quam essentialiter terminat. Unde hec ē notio propria entitatis et modi, ut entitas possit intelligi sine modo; modus vero nequit præcindi a re, vel entitate, cujus ē modus.

Solvuntur Argumenta

53.

Arguens 1 pro Durandi sententia: Angelica subsistentia ab ejus n̄ distinguitur natura: q̄ nulla; cum n̄ sit potior rāo pro una, quam pro alia. P. ans: nāa Angeli ē forma p̄ se subsistens; sed subsistentia a forma p̄ se subsistenti n̄ distinguitur: q̄. Maior traditur a D. Thoma 1a parte, q. 3, artic 3 his verbis: illa forma, quæ n̄ ē receptivilis in materia, sed ē per se subsistens, hoc ipso individuatur: Nego ans: ad pbationem ex D. Thoma desumptam dic, Angelicum Magistrum præfatis verbis sumtaxat affirmare, formam in materia non receptivilem subsistere per se lato modo, id ē independenter a materia; minime vero p̄ subsistentiam indistinctam; ibi m̄ de forma loquitur respectu materiæ, uti ex articuli titulo videri licet, qui ē hujusmodi, utrum in Deo sit, compositio formæ et materiæ. Atamen quolibet secundo artic 1 clarius se explicat, præsiusque loquitur p̄ sequentia verba: in Deo ē omnino idem suppositum, et natura, in Angelo n̄ est

omnino idem. Arguitur 2 ratione: ex quo substantiare
aliter a natura non distinguatur, minime probatur quod Ch
ristus naturam assumens humanam assumeret etiam
subsistentiam: ruit ergo ratio nostra probativa. Pars: licet
humana subsistentia cum humana identificetur natura,
potest Divinum Verbum naturae uniri, quin uniatur su
bsistentiae; hoc ipso non assumeret subsistentiam: ergo. Pmaj:
subsistentia Divina identificatur cum Divina natura; sed
tamen Divina subsistentia unitur humanitati, quin huic
uniatur natura Divina: ergo. N. ans, ejusque majm probati
vam; ad cujus probationem concedo majm et disto mim: quin
huic uniatur natura mediate, nego mim; immediate, nego
concedo mim, et nego consequentiam. Ex limitatione creaturae, ejusque
subsistentiae, et illimitatione naturae, subsistentiaeque
increatae inter subsistentiam, et subsistentiam, interna
turam, et naturam maxima oritur disparitas. Natura
enim Divina ob ejus summam infinitatem infinite perfec
ta infinitae fecunda, et eminens est. Ex hoc ergo principio
inferunt Theologi, quod licet Divina natura identificetur cum
subsistentia, potest tamen non uniri saltem immediate
humanitati, quamvis illi directe, et immediate uniatur
subsistentia; quia ob summam eminentiam equivalent
ex est multiplex, et distincta: ad modum quo licet filiatio
cum Divina identificetur natura; haec tamen non producitur in
generatione Filii Aeterni, quia supponitur in Patre; cum
tamen in illa aeterna generatione producatur filiatio.
humanitas vero et personalitas creata, si semel identifi
centur, ob propriam limitationem requirit una realiter atin
gui quin et alia simul atingatur. Arg. 3: sic se habet sub
sistentia ad naturam, sicut existentia ad essentiam; sed
ex dictis existentia cum essentia identificatur: ergo et subsis
tentia cum natura. Pmaj: sicut essentia perficitur, et compleatur
per existentiam in linea entis, sic in linea substantiae
perficitur, et completur natura per subsistentiam: ergo. Nmaj;
et ejus ans probativum. Existentia enim actus Physicus non est

realiter in essa receptus, sed unice logicus, et penes nos
trum concipiendi modum: ad quod minime requiritur
alis utriusque distinctio, sed satis rationis et pura objectiva.
Extra vero subsistentia est actus Phisicus naturae, l essentiae, illam
supponens jam revera existentem, proindeque tamquam ejus
subjectum phisice receptivum, non ergo mirum si ab illa rea
liter distinguatur.

Replicabis tamen: sicut repugnat essa
phisica non existens, sic etiam natura phisica non existens: sed
propter hum non est actus phisicus essentiae: ergo propter 2am
subsistentiam non erit actus phisicus naturae, nec ab ea
realiter distinguitur. Possumus negare majorem judicantnam
que plurimi dabilem esse naturam sine subsistentia: et quidem
in Xpto Domino data humana natura existentem absque
propria subsistentia. Nihilominus tamen respondeo: nec eos esse
phisice potest sine existentia, nec subsistentia naturae. Ex hoc
vero nihil est contra nostram opinionem colligit potest: essa enim ab
existentia dependet tamquam a ratione formali essendi Phi
sice, et extra causas; propter quod requirit existentia
esse actus Phisicus essentiae; hec enim nihil est independe
nter ab illa, natura vero propriori ad subsistentiam esse Phi
sicum, et reale habet a subsistentia ipsa dependenter; etiam
si aliunde a posteriori
cum ea connectatur.

Arg. 4: in favore 2 sententiae: verbum
Divinum naturam hominis assumpsit, non personam ut fide sac
tum est; atqui humanam assumpsit personam, si hec in po
sitivo consisteret: ergo. Pro min.: ex conciliorum, et Patrum do
ctrina constat, verbum divinum naturam humanam
assumpsisse cum omnibus suis proprietatibus, et perfectionibus; sed
illud positivum personae esset proprietas, naturaeque huma
ne perfectio ut pote quid ad ipsam necessario consequutum,
ipsiusque substantiale complementum: ergo. Major constat ex illo
Pauli ad Hebraeos 4: factus est nobis per omnia similis ab
sque peccato: quem locum ita concilia, et patres versantur, ut
clare stabiliant, omnia naturae humanae propria verbum
assumpsisse, uno excepto peccato: unde Damascenus lib.
3 fidei capite 6 expresse asserit, Verbum Divinum assumsi
prosequidquid in natura nostra plantavit, et nihil praetermi

sive Verbi, quæ in nobis incipio videbit. id planavit
in humana nãa gdgid poterãi in ipsa ẽ: q et omne
hoc assumpsit: ñ q humanã ñ assumpsit subsistentiam,
hoc ñ ẽ aliquid positivum. Item in eodem subdit
loco, ñ fuisse vanatã, quod p verbum ñ fuit assumptũ
id verbũ hominem vanavit: q et vocẽ hominem assumpsit:
q eam subsistentiam, ñ hoc aliquid positivum ẽ in ho
mine. Ad aliquem dicta maior rego mẽ ad cujus probatio
nem dico maiꝝ: q omnibꝰ perfectionibꝰ appropriatis
bꝰ, quæ ppriæ sunt naturæ inesse naturæ, dicta maiꝝ in
esse suppositi, rego maiꝝ et dico mẽ: esse perfectionatũ
q inesse suppositi, ido maiꝝ inesse naturæ, rego mẽ
et vigꝝ verbum Verbi assumpsit quidem humanam nat
uram q̃ omnibꝰ perfectionibꝰ ejꝰ naturæ debitis inesse
naturæ, id ẽ inesse principii radicalis activi et passivo
rum, et quietis. ñ vero perfectionem, quæ ppria ẽ suppositi
assumpsit. hæc mẽ ẽ incommunicabilitas, vera incommuni
cabilitas existens. Jam respicit ut Christus homo rede
cta, veneꝝ sit perfectus hoc. Dum vero ñ requirit ad
hoc, ut hoc sit persona, quam ñ assumpsit verbum.
Quia de similitudine, quidem Christo ẽ q̃ alii homi
nes in natura perfectionibꝰ, ñ vero in his, quæ personam sig
nant. fidem nostræ factũ ẽ, quod Christus ñ ẽ nobis nobis
inesse personæ humanæ, quidquid sit an hæc sit vera per
negativum, an per positivum. Negat ad rationem hominis sa
nitatem opus erat, neutram autem subsistentiã. Certũ
mẽ ẽ sanitatem determinatã fuisse vanatã: et patet eam
esse valem hominem ñ fuisse assumptum. Et quidem augus
probat, omnes omnino homines fuisse assumptos, quia humana
omnibus naturæ ẽ, omnes q̃ vanavit. Humanam ergo
natam, quod Verbũ vocẽ hominem vanavit, uniendo sibi
manitatem modo possibili: impossibile autem ẽ, Verbũ uni
ri sibi personam creatam. Ex his patet quid dicendũ ad
auctoritates apertas. Ad 3m forma cujus effectus sum
alis negativus ẽ, ẽ negatio, et ñ aliquid positivũ: idem
cum formali subsistentiæ ẽ negativus: q̃ pro mẽ effectus

formali subsistentiæ ē redere naq alteri incommuni
cabilem, sed incommunicabilitas ē effectus negativus, ne
gatio nempe communicabilis, l communicabilitas: ergo =
Concessa maj, nego min.m ad probationem concessa
maj, dico min.m: ē effectus negativus, consecutive, ap
steriori, seu ex modo significandi, conc, min.m form
aliter apriori ex parte rei significatæ, nego min, et co
nsq.m Effectus formali subsistentiæ, ut jam dixim.s,
ē redere naq substantialem completq, et ita in se, et perse
subsistentem ut ita dicas, vui iuris, et n̄ alterius. Cum
quidem tmen ē, qod adhuc positivum effectum sequitur
negatio essendi jam hoc, seu incommunicabilitas; sed
distingui debet in communicabilitate hic duplex concep
tus, quo gaudet, positivus naq pq, et negativus. V ē omni
q.o 2, qui tm ē nobis noo, cum plerumque rerum notitia in no
bis ab eo incipiat, qod posterius in ipsa, cum sit magis in pro
patulo: ex quo fit, ut si in rebus effectus negativos deprehenda
mus, vel qos ad modum negativorum concipimus, etiamsi
aliunde sciamus, rem in positivo consistere, illos tm negati
negativus ad instar nascamus. Exemplo me expediam: co
llato homine cum Bruto, continuo notam.s in bruto
n̄ ēē rationalitatem, et licet cognoscamus ipsum per
aliquid positivum constitui, illud tamen per aliquid neg
ativum nominamus nempe irrationale. idemque
dicto de immortalitate, infinitate immensitate im
pecabilitate &. quæcum aliquid sit positivum, et mi
nime negativum, ad modum negativi concipiuntur vel
saltim nominantur.

Replicabis: naa requirit redi incommu
nicabilis per modum positivum: ergo per negativum. Pars: prdi
catum incommunicabile naa requirit redere incommunicabi
lem; at ille modus positivus supponitur incommunicabili
naturæ communicatæ: ergo Nego ans; sicut et ejus maj.m pbati
vam, vel illam sic dicto: prdicatum incomunicabile requirit red
ere naq incommunicabilem et in idem sensu in quo ē inco
mmunicabilem, concedo maj.m in alio sensu nego maj.m et dico min.m;
similiter; ille modus ē communicabilis ramgam subjectum in forma

tionis, concedo min.m, tamquam subjecto informationis, concedo rego
min.m, et consequentiam subsistentia, cum sit actus, naturaeque perfectio ipsi
communicata, tamquam subjecto informationis, quam ter
minat, et complet, non vero tamquam supposito, alias ipsam quam
suppositum suponeret, est vero communicabilis subjecto informati
onis, incommunicabilis alteri, ut supposito. Quid ergo mirum,
si naturae praestet incommunicabilitatem.

Argues 6: nulla
est necessitas alicujus modi substantialis ut substantia comple
ta in esse naturae et individua ultimo per subsistentiam termi
nata, et intelligata sui juris: ergo. Probatur antecedens per hoc quod
illa intelligantur substantia ab alia ducta, ultimo termina
ta intelligentiam sui juris, et in se sistens: sed ad hoc
sufficit carentia unionis, quin opus sit aliquomodo distin
cto: ergo. Major clarissima patet in omni parte homogenia,
quae per divisionem sui a toto desinit esse pars, transit
que ad esse totius, hinc aquae vase vel quod si dividata, tot
composita, et supposita fiunt, quot divisiones. Minor etiam est ma
nifesta in eodem exemplo; sine positione enim alicujus modi
a vasis aqua distincti, est unum suppositum intra vas, et plura
si dividata, Ergo infertur.

Nego antecedens: ad probationem dicto
majorem; intelligitur ultimo determinata, et sui juris posse
riori concedo majorem, a priori nego majorem, minorem, et conse
quentiam. Divisio enim, distinctionis quae carentia funcitur,
quae eo positivo subsistentiae naturae ultimo translatis, et est ratio
a priori carentiae unionis, seu divisionis ab alio. Prius enim inte
lligendo venit subsistentia quae se subsistens, quam ab alia
divisa. Ad exemplum dico; quod sicut pars aquae a toto divisa,
si ullo adito desinit esse pars, et fit totum; ita subsistentia
partialis, quae antea in toto sustentabatur, fit quae subsisten
tia totalis capax portio est aquae divisa debet negare supo
situm; ad modum quo, si ex numero denario detrahas uni
tatem relinquitur, in novenario sine allio aditamento.

Replicabis effectus
formalis subsistentiae quae redere naturam alteri incommunicabi
lem: ergo si quevis pars substantiae formalis partialem habet

subsistentiam n̄ poterit alteri communicari: ergo necaque gutula alteri poterit uniri; quod rationi oponitur. Disto ant.: ē redere naq̄ incommunicabilem alteri ut supposito concedo, ant.; ut comparti, nego ant.; et disto cons.: n̄ potest communicari alteri ut supposito, concedo cons.; ut comparti nego cons. Substantia m̄ moralis, sicut ex partibus componitur, quin mutuo se excludant; sed potius ad componendum totum adunentur; id ipsum proportionaliter, de subsistentiis materialibus ē dicendum, quae in toto, sive supposito totali ita ad invicem intime uniuntur, ut ex ipsis n̄ multiplex, sed unicum resultet suppositum. Hoc etiam modo auferatur de maā et fā substantialibus, quod sua cuique subsistentiae quin singula aliq̄ excludat, sed potius utraque, mutua coordinare ad compositionem totius substantialis compareta.

Replicabis item: ergo per solam unitatem transitus gutulae substantiae ad ēē totius ad ēē partis, seu de ēē suppositi totalis ad ēē partis suppositi, quin aliquid de proprio ēē admittat: ergo ideo n̄ ē suppositum, quia unita ē alteri; sed quia carentiam unionis non habet, nec est sui ipsius, sed alterius. Respondeo, gutullam nihil positivum amittere dum alteri unitur, quin ex hoc inferre liceat, suppositum in connotativo consistere; siquidem etiam transitus de ēē substantiae totalis ad ēē subsistentiae partialis, quin aliquid de proprio admittat ēē; et tamen ex hoc n̄ infertur, quod ēē subsistentiae totalis in connotativo consistat, ratio utriusque ē, quia aquae gutulae n̄ communicatur alteri more natae ad suppositum, seu moris totius ad totum, cum ad hoc necesse sit, quod propriam subsistentiam admittat; sed communicatur dumtaxat more partis, cum allia totum integrale componentis, et naq̄ unam integrantis.

Ex dictis colliges: subsistentiae naturae composite esse composit
am tum essentialiter, tum integraliter juxta naturae
qualitatem: unde subsistentia humanae naturae compori
tur ex animae subsistentia, quae se habet ut actus, et
ex subsistentia materiae, quae se habet ut potentia: har
um tamen quaelibet seorsim ab allia partialiter
dumtaxat subsistit; atque hoc modo rationali ani
ma etiam extra corpus, dicitur subsistens, redditque
incomunicabili alteri suposito ad cujus constitutio
nem ex se non ordinatur. Attamen forma materialis fe
onis v.g. non dicitur partialiter subsistens quia cum for
ma haec inesse, fieri, et conservari dependeat a sub
jecto, modus ex ea resultans dumtaxat dicitur comp
lementum subsistentiae; denominatio enim subsistentis ex
usu loquendi ex independentia suponit ab omni sub
secto, ex hoc enim magna ex parte legem fert loquendi
consuetudo, ex qua saepe sufficit artificialis, vel imag
inaria divisio, ut non obstante unione, plura maria
dicantur, plures terrae, montes &c. Denique adverte, pa
rentem N. Anselmum clare sentire, 3 Divinas per
sonas eandem humanam naturam assumere non posset;
cujus contrarium D. Thomas asserere videtur: fax quoque sit,
Sanctum per sancto relinquere.

Cap 4 de accidenti. artic. 1s accidentis notio traditur, et aliquae ejus divisiones.

Essentia substantiae, ejusque comp
lementi, subsistentiae scilicet,
in superioribus jam vobis an
nuntiata, de accidenti nunc
restat agendum: non quia ac
cidens in communi speciale
constituat praedicamentum, sed quia
cum veluti genus sit adeo inge
dividitur, ejus quidditas per prius erit investiganda, ut

quomodo ipsam membra participent, separatim deinceps videamus. Circa accidentium quae essentia usque ad eo inter se differunt Peripatetici, saltem Scholastici, ab Corpuscularibus, et experimentalibus, atque a ceteris modernis philosophis sistematicis, ut nec accidens ipsum a substantia amplius distare possit, quam hii philosophi mutuo inter se in hac distant materia. Ab omnibus tamen accidens communi ita definitur, ens in allio: quam definitionem plenis ulnis amplectentes etiam moderni sic explanant: accidens est quod enti iam in suo esse constituto, et subsistenti advenit seu advenire intelligitur. hoc 10 pagine paululum a philosophis scholasticis debiantes egissime tandem ab his distant. at nondum venit hora, ut in hoc immoremur.

allio est, accidens vocatur; ideoque ab Aristotele Ens quod in dicta entis ens; quasi non sit sui ipsius, sed alterius. Esse in allio inesse dicitur, et inherere ago et inherentia. Ens, cui accidens inheret, vel in quo est, subjectum accidentis dicitur, relate ad quod accidens est quod est, id est, accidens semper est accidens relate ad subjectum cui inheret, quidquid sit in se, etiamsi substantia sit. Quod ut planius fiat, notate, triplex esse accidens, physicum nempe, Metaphysicum, et Logicum. Physicum est, quod realiter inheret substantiae, ac proinde realiter ab ea distinguitur. Mcum est quod ad Mcam rei essentiam non pertinet, etsi physicae cum eadem identificetur. Accidens vero logicum est, quod praedicatur in quale contingenter. Ex his tamen semper est accidens, non modo relate ad substantiam, sed etiam in se consideratum; est non accidens entitativum, quod pcisive a subjecto intelligi valet, imo et existere saltem divinitus. 2um vero, et 3um quamdoque in se sunt vere substantiae; semper tamen accidentia sunt relate ad subjectum. Unde inherentia in physicam, Mcam, et Logicam pariter dividitur. atque hic meminisse oportet heorum, quae de accidenti dedimus tractatu 5 Logicae, capite 6.

Haec est in summa peripateticorum doctrina erga accidentia in communi cuique in verbis abludere, et consentire nectuntur plurimi et philosophis modernis, ut Patres Maginam Sanguinem et Toscam, licet aliter, et aliter sentiant in re. Accidentia, juxta omnes,

allia modalia sunt, entitativa allia. Modalia sunt, quæ a subjecto, cui inherent nec divinitus existere valet separata, sed neque sine ipso concipi possunt; sessio enim, vel deambulatio Petri, sicut et inflexio digiti nec de potentia Dei esse valet, imo nec concipi sine Petro, vel digito. Entitativa vero accidentia dicuntur, quæ a subjecto, cui inherent, valent realiter separari, vel ab agenti naturali, vel supernaturali, vel ab intellectu, cum cognosci valeant sine subjecto. At vero accidentia sine subjecto esse negeunt, nisi divinitus, aut in cognitione.

Utriusque nobis exemplum afferat color: hic namque realiter existit sine subjecto in Augusto Eucharistiæ Sacramento, ubi datur albedo panis sine pane, divina operatione manu. Est etiam in intellectu precisive a subjecto, ut apud philosophos quotidie de natura coloris disputatur, tum in genere, tum in particulari, nulla corporis, quod afficit, facta mentione. Accidentia entitativa in scholis apellantur perfecta. Ad distinctionem modalium, quæ imperfecta dicuntur. De illis fideliter asseritur distinctio realis, seu quæ est inter rem, et rem, a subjecto: De his vero, etiam apud Meteoricos, distinctio modalis a subjecto adstruitur. Sed age jam nam accidentis Phisicique ramus.

Articulus 2 Cartesii sistema erga accidentia in communi.

Renatus Cartesius nominis Gallus qui seculo floruit superiori, quæ inter allia scholarum sinu quiescentia turbarunt peripateticorum doctrina erga accidentia est medio evertit. Igitur non accidentia entitativa, non modalia realiter a substantia distincta sufert: sed a multiplicatione entium ab omnino abhorrens, nam composite simpliciori, quam potuit, via deduxit, inane reputans quidquid imaginatur a materia, atque spiritu distinctum.

accidentia admittit sed voce tenus. Accidens enim dicitur quid
quid rei in suo esse constituti advenit, vicissimque ab ea re
cedere potest, salva ejus essentia. Habitus vero accidens est respec
tu hominis, quia ipsi jam essentialiter constituto advenit,
receditque, integro manente homine. Habitus quoque qui in se sub
stantia est, dicitur accidens respectu hominis.

Similiter respectu ha
bitus accidens est color purpureus vero; hic enim in allio non consistit,
quam in exhausto muricis, taliter panis ~~[illegible]~~ afficientis ut
lucis radios resilire faciat tali determinato motu, quo in
oculis illum excitet colorem: ubi clare aparet, omnia indistin
ta esse a materia. Praeterquam quod, si accidentia materiam afi
cientia realiter distinguerentur ab illa, ex nihilo sui produce
rentur, consequenterque crearentur, sicut et in nihilum redigerentur;
quod est contra sanam philosophiam. Aliunde, si a materia dis
tinguntur, generari nequeunt cum materia non constent, neque
e subjecto educi, alioquin a substantiali forma distinta non
foret. Accidentia quoque materiae, vel quae respectu materiae talia di
cuntur, etiam in se ipsis absolute sunt materia, vel spiritus.

Idipsum
verbera proportioni dicendum est de accidentibus spiritui super
venientibus:
gaudium namque, et tristitia odium et amor intelligun
tur animae supervenire, ut aliquid accidens; cum nihil sint
praeter animam ipsam sic vel sic afectant, hoc vel illo mo
do habitant. Modus est actualis quaedam rei determinatio.
Unde sicut in cera vero, ipsius determinatio in quadri
circulive forma est modus a cera indistinctus; sic loquendum
de his, quae accidentia modalia dicuntur, vel etiam entitati
va respectu materiae, ac spiritus. Verbo: omnia acci
dentia sunt respectiva, ad subjectum nempe; nulla da
ntur absoluta, in se scilicet.

Cartesiani haec objectio ab sc
holasticis proponitur: si accidentia essent rei ipsa amat
eria indistincta, in Eucharistia, ubi manent panis acci
dentia, et hujus maneret substantia; hic est error contra fid
em: quoque. Cui ita respondent: accidentia dupliciter consider
ari debent, fundamentaliter nempe, et representative:
fundamentaliter nihil aliud sunt, quam modus quidam
substantialis tali in materia disponens, ut ex ipsa sicut

terminate afecta, seu disposita resiliant ad nos species materiam ipsam representantes: unde juxta diversitatem afectionum, seu dispositionum materiae, diverse resultant species, vi quarum unam materiam ab alia dinoscamus. In pane vero est talis determinata partium convinatio, in qua consistit essentia panis; ex hac convinatione fit, ut lucis radii super panis superficiem incidentes, hunc colorem efforment pre allio.

Essentia ergo panis, quae in tali determinata partium fundamentalium materiae convinatione consistit, deficit in Augusto Altaris Sacramento; remanet vero eadem lucis radiatio, quae antea colorem album efformabat, Divinitus substenta, sicut et ceterae species representative materiae, accidentia panis communiter dictae, unde in forma distinguunt majorem maneret et substantia panis, representative, cedunt; formaliter, subdistinguunt; si essentia panis maneret fundamentaliter, cedunt; si precise representative, negant majorem et sic distinctam minorem negant consequentiam. Atsi diceres: in Sacramento deficit absolute et in re panis; non vero deficit quo ad nos sive respectu ad sensus nostros; quia Deus miraculose species illas conservat, quae panis sensationem prius in nobis excitabant: quare sensus species hujusmodi suscipientes percipiunt panem, qui sit panis; ideoque ab Angelico Magistro concinitur, visus, gustus, et tactus in se fallitur.

Articulus 3 peripateticorum placita circa accidentis in communi constitutivum.

Unio illa accidentis ad substantiam, quae in scholis inhaerentia dicitur; duplex est, inhaerentia scilicet aptitudinalis, et actualis. Actualis est ipsum exercicium inhaerendi; aptitudinalis vero, quae etiam radicalis dicitur, est quedam

positiva exigentia ad actualem inherentiam. hoc posito, multiplex adhuc inter scholasticos versatur discrimen circa accidentis constitutivum. Reorum aliqui, ut Scotistae, accidentia per nullam inherentiam constitui defendunt, sed per radicem ad utramque Thomistae vero, et se uise communiter propugnant, perfecta accidentia per aptitudinalem inherentiam essentialiter constitui; imperfecta vero per actualem. Alii denique opinantur, imperfecta accidentia etiam per inherentiam aptitudinalem constituunt.

Sic ergo Scotistae propriam conclusionem firmare conantur: nullum absolutum per relativum constituitur: accidens perfectum est quid absolutum, inherentia vero etiam aptitudinalis est quid relativum; cum sit ordo ad subjectum, nempe ut illi inhereat: ergo nullum accidens perfectum per inherentiam, etiam aptitudinalem constituitur. Insuper queritur: nunc inherentia proprie relativa sit; an absoluta? si 1um, non poterit constituere accidens absolutum: si 2um, non poterit relativum: inherentia quaelibet a ratione formali accidentis constitutiva excludi debet. Ad 1um ipsi respondetur, quod duplex est relatio, praedicamentalis nempe, et transcendentalis: et licet 1a non sit de conceptu absoluti, quia prout tali peculiare constituit praedicamentum; 2a tamen optime cum absoluto compatitur, quia proprie relatio non est, ut in materia 1a videri licet, quae utique absoluta est, relationem tamen transcendentalem ad formam importat.

Id ergo ipsum dicendo de inherentia, quae relationem praedicamentalem non dicitur proprio conceptu; atque adeo accidens etiam absolutum constituere valet. Ad 2um dicitur, quod sicut accidens ut sic ab absoluto, et relativo praescindit, et contractum ad absolutum fit absolutum, ad relativumque, relativum; sic pariter inherentia absoluta, et respectiva, vel relativa praedicamentaliter praescindit, eque in absolutis proprie absoluta, solumque transcendentaliter relativa; in relatione vero praedicamentali est praedicamentaliter relativa, quod de relatione dicitur, id ipsum

de ordine, et poa intelligi debet, quę etiā accipi possum
pdicamentaliter, sive ut qid absoluto contra distin
tum; et transcendentaliter, qatenus nempe absoluto
n̄ oponuntur.

Qod vero accidentia perfecta p aptitudina
lem inherentiam constituantur, sic probant Thomistę, et
Jesuitę: accidens p id constitui debet, p qod a substantia
primario distinguitur, at accidens primario ab ea per
inherentiam distinguitur: ḡ p hanc constituitur. Nunc sic
sed accidens pfectum, qalia sunt qantitas, color, odor,
sapor, p inherentiam actualem n̄ constituitur, quia de
facto in Eucharistia subjecto n̄ inherent: ḡ p aptit
udinalem. — Sed vo tam actualis, qam aptitudinalis in
herentia negatur ab Scotistis accidentibus eucharisticis,
solusqe ipsis radix ad utramqe tribuitur. — Actualis de
nique inherentia accidentis impfecti ad substantiam
sic convicitur: accidens impfectum ē essentialiter modus
rei; modus vo nequit concipi sine re, cujus ē modus, essenti
aliterqe ejus affectio, quę in accidenti impfecto inherentia
dicitur actualis. — Ulterius, quia accidens impfectum essenti
aliter ē actus 2us de linea accidentis; actus autem 2us
de linea accidentis necessario constitui debet p actum 2um
inherendi; hic vo ē actualis inherentia.

CAP. 5. de qantitate. Articulus unicus qantitatis aliquo modo traditur notio species, et proprietates.

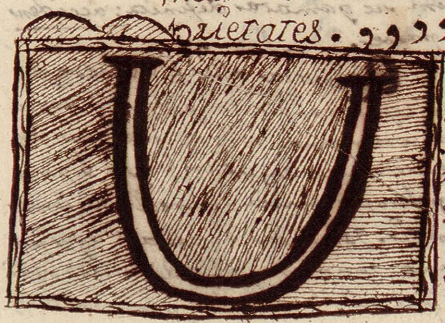

Usqe adeo materia presens
humana torquet essa, ut
e multiplici via qa philo
sophi inter se deviantes ve
ritatem quoquo modo ase
qui tentarunt, nulla apa
reat, quę in numeris di
ficultatum scopulis n̄ sit
obnoxia. Qa ppter illac ten
dere proposui, qa tritiorap

aparet simita, illud tamen semper mecum in animo refe
rens, ut dificultates sese oferentes majori, qa possent, el
aritate redederent vobis planiores. Gamtitas q aliter a
modernis philosophis, aliter ab Aristotelicis definitur; alliud
namque est apud illos, alliud apud istos: juxta illos a subst
antia realiter indistincta; secundum vo istos omnino ab
ea distinguitur: Jum etiam sepserunt nominales, apud
quos eadem res ut substat accidentibus, substantia ut vo
est extensa, gamtitas nominatur. Sed vo q genti peripateticorum
cetui subcrivendo, gamtitatem realiter a substantia
distinctam esse, afirmamus.

Et quidem gamtitatis nomine
id intelligimus, quo quelibet res gamta esse dicitur; id est,
id, quo major aut minor, extensior, aut contractior apela
tur. Hinc pdicamentum hocce accidens quodam esse absolut
um, ab omni substantia distinctum, ex his, quae antic pce
denti tradidimus, circa Sacrosanctum Eucharistie
sacramentum manifestum aparet; ibi m gamtitatem
panis sine pane remanere dicximus. Porro licet distin
ctio hec naturali lumine demonstravili n sit, ex fidei
tamen pcipiis nobis valde probavilis aparet: dificulter
m nimis altari explicata Sacramentum, si adminus ga
mtitas a substantia n distinguitur. Et gamvis post Mai
nam, et Saguens cum claritate, conformiter e fidei pri
ncipiis Sacramentum hoc infavile explicare videantur mod
erni. Eorum tamen doctrina gam plurimas nodosas pa
titur dificultates, uti in phisica, Deo dante, videbitis, qa
propter juxta Peripatum sic gamtitas definitur: accidens
extensivum substantie q parte.

Gamtitas alia est discreta, al
lia continua, continua est, cujus partes copulantur termi
no communi terminus communis in psenti est punctum,
quo duo extrema inter se uniuntur, ut in ligno bipalm
ari vum, cujus uterque palmus unitur in medio vi unius
puncti utrumque copulantis. Gamtitas discreta est, cujus par
tes n copulantur termino communi, sed adinvicem ordi
nantur, ut numerus, qui nihil alliud est, gam unitatum

lectio; atque etiam oratio. Continua subdividitur, in perm
anentem, et subcesivam. Permanens est, cujus partes cop
ulatae simul existunt, ut corpus. Subcesiva, cujus partes
non simul existunt, sed sibi continuo fluxu subcedunt,
ut motus, et tempus. Non tamen divisione non omnes admi
tunt; quia si partes simul non existunt, copulari neque
unt termino communi, cum quo non quo existunt; ideoque tem
pus, et motus gantitas discreta, a pluribus dicitur.

Gantitatis proprietates sunt sequentes: 1a non habere contrarium.
2a, non suscipere magis, et minus, que intelliguntur
in genere gantitatis; potest tamen subjectum aliquod ha
bere majorem, vel minorem extensionem seu gantita
tem alio; sed tamen hic nec gantitates contrariantur,
nec suscipiunt magis et minus. 3a esse fundamentum
egalitatis, et inegalitatis, omniumque proportionum.
Alii denique ~~[illegible]~~ inter gantitatis proprietates enu
merant vel extensionem, vel divisibilitatem, vel impe
netrabilitatem, qua resistit introductioni alterius
gantitatis in suo loco: harum tamen unaquaeque ab aliqui
bus tamquam formale gantitatis constitutivum proponi
tur; propter quod instituta questione, jubat, hoc fusius
examinare.

Questio prima quenam sit ratio formalis constitutiva gantitatis?

Prelivantur aliqua

§ 1.

Non loquimur in presertim de gantit
ate virtutis, quae a rei perfectione
sumitur, et secundum quam res

qđ vel ꝑfectior alia, dicit̃ maior, seu melior: in hoc
m̃ ait Augustinus qđ in multis magna sunt, idem
est magnum esse, qđ melius esse. Sed de ganeritate multo
plus restat, qđ in magnitudine, et extensione rebus corp
oralibus qđ ꝑtenet vita est. Duplex vo communis decl
inquit extensio: extensio mensꝑ partium in ordine ad
se, et extensio partium in ordine ad locum in eo con
tit, qđ una pars tangit vel extra alias; qđ tamen aliq
ualiter intrinsece unianta pene examinatas, ut qđ caput
v.g. sit extra colum, colum extra pectus, pectus extra ventrem
&c. Extensio aut̃ partium in ordine ad locum dicta locabil,
qđ pars una sit extra locum alterius partis, adeo ut par
tes ab eodem loco mutuo se expellant. Et hi duabus exten
sionibus duo emanant ꝑprietates ganeritatis: ex 2a impene
tralitas; ex 1a agere vero divisibilitas, qua etiam accipi
potest in ordine ad se, et in ordine ad locum. Hi porro, ita
variè opinantur autores proponendo constitutivo formali
ganeritatis, ut quilibet ex relatis ꝑprietatibus pro hac dignit
ate poterit habeat patronos. vide §.

Nostra Conclusio 52.

Ratio formalis constitutiva ganeritatis est extensio partis
in ordine ad se. Pro cuius ratione: sit actuale formale
ganeritatis illud, qđ sic intelligit in ea tangam 2a
dict, et nō aprioni, cetera, qua ꝑ se specialiter competent
sibi se habet extensio partis in ordine ad se: g. Sed nihil nō
pars sui gaz ganeritatis est extensa in ordine ad locum, gaz est divi
sibilis, et mensurabilis, est quia est extensa in ordine ad se: g.
ans: nō extensione locali, divisibilitatis, age mensurabi
litatis, est habere partes extra partes: g. cor est datus; eo mangis
modo, qua extensio locali, vel qua pars occupans unum locum sit
extra alium, impenetrabilitatem exigunt, ita qđ pars
sit extra partem exigit relata. Sed impenetrabilitas, quia habere partes
extra partes est depositio extensionis in ordine ad se.

Dices hactenus probata, qđ illas effectus actualitas sum
pro praedicat extensio, sed vero radicaliter accepta pro ganeritatis constitutivo ab adversariis proponuntur. Sed
vero respondeo hęc in verbis dumtaxat consistere vidua;
ut siquis diceret, hominem constitui per actualitatem

radicalem, verum quidem affirmaret; sed statim profecto ab
ipso quereris, quidnam sit illa radicalis resivilitas? Et sicut
res pondere teneretur esse rationalitatem; sic pariter in presen
ti fatemur, formale quantitatis constitutivum ipsius esse pro
prietatem radicem, quae in extensione partium in ordine ad
se vita est.

Probatur secundo conclusio evertendo a consti
tutivo quantitatis reliquos illius conceptus praeter extensionem
in ordine ad se sola extensio partium in ordine ad se inseparabilis
est a quantitate, dum reliqui effectus ab ea separa
ntur: ergo illa est ratio formalis constitutiva. Probatur antecedens; corpus Ch
risti in Eucharistia propriam habet quantitatem; sed corpus
Christi in Eucharistia existit sine extensione locali impene
trabilitate, divisibilitate, et mensurabilitate, imo cum panis
quantitate penetrata; partes tamen habet extensas in ordine
ad se, cum vere sit corpus: ergo.

Huic ratione respondet ingenio
sissimus vir Vincentius Tosca et Ethanorum decus congre
gationisque Oratorij ornamentumque quantitatem per extensio
nem localem constituit quod quantitas Corpus Xpti in Eucha
ristia habet quidem extensionem localem, et ceteraque ad hanc
sequuntur; licet tantam non habeat, quantam habeat circumscrip
tive in Coelo existens. Nam sicut punctum indivisibile, reduci
valet ad majorem, vel minorem extensionem (hujus modi opinionis
est citatus Author), ita est quantitas totalis ex punctis resul
tans potest divinitus saltem, reduci ad minorem, vel majorem
extensionem.

Extensio itaque (ait tractatu secundo Metaphi
sice intentionali libro 3 propositione quadragesima quarta)
quam habent singula puncta phisica, dum Corpus Christi
circumscriptive existens componunt reduci potest in Euch
aristia per accionem Dei, ibi illa reproducentem, ad multum
minorem extensionem: ita ut cuncta puncta, quae in statu
circumscriptivo Corpus Dmi juxta propriam sibi, debitam
que mensuram componebant, illud sacramentaliter, eodem
modo, eodemque ordine, ac dispositione componant; sub multa
tamen minori extensione, ita ingam minori, ut totum Chri
sti corpus sit impenetrabiliter extensum, ita ut ajunt; par

extra partem, sub modicissima qualibet hostiæ particula, et illius partes sint in locis distinctis, ideoq; n̄ invicem penetrantem.

Ad quod illustrandum exemplum aducit ex Dioptrica. Applicetur enim, ait, parvo foramine in fenestra facto lenso convexa, ejusque ope intra clausum conclave ita transmittentur objecti sole illuminati species, ut in subjecta ad proportionatam distantiam alba papyro objectum illud omnibus suis partibus etiam minimis, absolutum describi miraberis. proprijs hisque vividis coloribus expressum. In hac itaque objecti Imagine, quæ bis mille duplo, et amplius minor ē illo objecto, omnia etiam minima, quæ in eo sensibus observantur, suis locis distributa, ac distincta n̄ sine voluptate conspiciuntur.

Quemadmodum itaq; objecti prædicti ita ingentis, et intensi imago sub brevissimis terminis clauditur, at sub modica illa extensione ita depinguitur, ut omnes ejus partes etiam minime magna cum distinctione sint expresse, absque omni prorsus confusione, compenetratione, aut comistione, sed potius cum debita cujuslibet ab alia, quoad debitum sibi locum, divisione: ita similiter totum Christi corpus in qualibet Hostiæ particula vere, et realiter phisiceq; contineri dico, idque absque ulla partium compenetratione, aut unius intra alias seu in loco illius existentia: sed tantum quilibet ex illis ad minorem extensionem redacta, atq; ita minorem, ut ex omnibus illis invicem intra se constitutis, totum Christi Dni corpus sub modica illa Hostiæ particula contineatur. Quæquam facile sint intelligibilia tu vidistis.

Abdit etiam præfatus Author, quod [illegible] asseri potest Corpus Dni sub modica Hostiæ particula contineri, quia nihil nos cogit asserendum, ipsum etiam includi sub qualibet indivisibile Hostiæ puncto: quod m̄ Concilium Tridentinum definit sessione tertia decima Canone 3, ē sub singulis cujusdam speciei partibus separatione facta totum Christum contineri: ex quo quidem infertur contineri in minima particula, hæc vero licet minima extensionem habet multorum millium punctorum phisicorum capacem, quin necesse sit ad continentiam cujusdam puncti indivisibilis

recurrere. Hec ē laudati viri doctrinę, satis quidam specio-
sa sed quę sequentes patitur dificultates: Primo: quod in realitate
sacra atque veneranda a communi loquendi imo et intelli-
gendi modo recedat. Secundo quod juxta tridentinę directa,
fidelibus credendum proponitur, in qualibet Hostię particula, se-
paratione facta, etiam minima atque indivisibili totum Chri-
stum contineri; quare a communi usu loquendi in Eucharis-
tię Sacramento absque gravissimo fundamento recedere n̄
licet; Divinam Omnipotentiam captui nr̄o accomodare volen-
tes.

Solvuntur Argumenta

§ tertius.

Argus 1: essā quantitatis negit convenire substantię;
sed extensio partium in ordine ad se convenit
substantię: ergo hec n̄ ē essā quantitatis. P mi: pars subst-
antię correspondens quantitati capitis ē extra partem resp-
ondentem quantitati pedis, cum ad invicem separari val-
eant; sed in hoc consistit extensio partium in ordine ad se;
ob hoc m̄ quantitatis partes sunt externe: ergo. Concedo
majm et nego mim; majm autem probativam distō: pars
substantię correspondens quantitati capitis ē extra partem
ratione sui nego majm; ratione quantitatis, qa aficitur concedo
majm et sic distincta minori nego consqm. Substantia m̄ n̄ ha-
bet partes intensas, divisibiles, et inpenetrabiles, ratione sui;
sed a quantitate dumtaxat tamquam a ratione formali; un-
de sicut quantitas accidentaliter advenit substantię, accid-
entales etiam sunt ipsi effectus hi. Argumentum contra quali-
bet essā efformari potest; si namque propriori ad quanti-
tatem substantia habet partes extra partes, erit indivisibi-
lis in partes, mensurabilis, inpenetrabilis, extensaque in or-
dine ad locum: nullum ergo ex his erit formale constitutivum.
Adversarii ergo solutionem nostram amplectantur.

Replicabis substantia capitis pro priori ad gantitatem ē extra substantiam pedis: q̄ substantia ratione sui habet extensionem. Pt̄r ans; substantia capitis, et pedis constituunt totum etherogeneum: q̄ ꝯsq̄a inferri videtur; quia partes totius etherogenei sunt diverse rationis, ac proinde una petit esse extra alliam. Nego ans; ad probationem dico, non requiri ad totum etherogeneum god una pars sit extra alliam, sed sat ē god una n̄ sit alia, vel god sint diverse rationis; cum hoc tamen compatitur, unam ēē intra aliam, vel adinvicem penetrari, ut patet ꝗ materia, et forma, quę sto diverse rationis mutuo tamen penetrantur. Quarte tam totū hoō-geneum, gam ethero-geneum intensionem habent, seu partes extra partes ratione gantitatis: hinc etiam substantia remote dumtaxat exigit extensionem, gatenus gantitatem radicat, aqua imedieate provenit extensio. Substantia q̄ remote tantum, et radicaliter erit extensa.

Arguitur 2: substantia manere potest sine gantitate pro aliquo instanti indivisibili: sd tum maneret extensa in ordine ad se: q̄ ratione sui: q̄ n̄ ratione gantitatis. Pt̄r mi: in illo instanti partes substantie n̄ potest moveri localiter: q̄ ~~[illegible]~~ sicut, substantia sub gantitate manente, una pars ipsius erat extra aliam, sui substantia erat extensa, ita sine gantitate maneret. Ans patet: qia motus localis ē subcesivus; motus vero subcesivus in unico instante n̄ conficitur, conseq̄ venterge partes substantie confluere nequeunt in temporis momento ad punctum indivisibile loci. — Concedo maj.m; qidq̄ id alii dicant, si namqe gantitas manere potest divinitus sine substantia, defactoq̄ manet in Eucharistia, multomelius substantia sine gantitate manere poterit; negoq̄ minorem. Ad pbationem omisso antecedenti nego ꝯsq̄m.

Ex quo enim una pars substantię in casu argumenti n̄ maneret in loco alterius, sd extra aliam n̄ inferatur substantiam manere extensam. Ratio ē, quia extensio partium in ordine ad se, prout a nobis tribuitur substantię ratione gantitatis, consistit in hoc god una pars alteri uniatur penes extremitatem, seu god una pars sit extra alliam cū positiva repugnantia, ut sit intra illam naturaliter: hęc vero repugnantia positivaq̄ exclusio alterius partis deficit partibus substantię in casu aposito, quia illos in se n̄ repugnaret secundum se tota uniri: ob hocq̄ etiā

ipsis deficit extensio partium in ordine ad se, quæ pdictam repugnantiam essentialiter includit. Impotentia autem illa ut in casu argumenti secundum se totam uniatur partes substantiæ provenit ab extrinseco, a distinctia scilicet inter aliam, et aliam intercedenti, quamq in instanti, ut supponit argumentum venire nequeunt ut in eodem locum indivisibilem confluant; licet ipsis per se non repugnet.

Argues 3: extensio in ordine separatur in quantitate: q̃ n̄ ē constitutivum ipsius; Pr ans, partes unius quantitatis possunt ad invicem penetrari; sed partes penetratæ n̄ essent extensæ: q̃. Minor constat; tunc enim una pars n̄ esset extra aliam, sed intra neq aliam tangeret penes extremitatem tantum sed secundum se totam. Pr maj: partes unius corporis possunt cum alterius partibus penetrari; sed magis hoc repugnare videtur, quam ejusdem quantitatis partes penetrari inter se: q̃. Maj. patet in corpore Christi clausum Virginis penetrantis Sepulchrum, Cœnaculum, et Cœlos. minor clara videtur, et 3ia infertur. Nego ans; et majorem probativam. Ad cujus pbationem, concessa majori, nego min. Rao disparitatis ē, quia unius corporis partes non coniunguntur medio aliquo puncto cum partibus alterius; ideoq saltem divinitus possunt ab illis tangi secundum se totam et cum ipsis penetrari; partesque sic penetratæ servarent extensionem in ordine ad proprium totum. At vero ejusdem corporis partes essentialiter inter se uniuntur penes extremitates medio aliquo puncto, ratione cujus extenduntur in ordine ad se, quare tale punctum dicitur extensum, ut quo; unde essentialiter excludunt unionem secundum se totam inter se.

Dices: partes ejusdem quantitatis ad invicem valent penetrari: q̃ ruit solutio. Pr ans; in Eucharistia pars quantitatis Corporis Xpti n̄ est aliam, sed ideo ēē potest quia ad invicem penetrantur: ergo. Pr maj: si una pars esset aliam in Eucharistia, totum Christi corpus n̄ esset in qualibet Hostiæ parte divideretur, et frangeretur Christus ad Hostiæ divisionem; sed hoc

est contra fidem: ergo = Respondeo, quod locus, et locatum dicunt inter se commensurationem; locus etiam est enim mensura corporis locati, ita ut pars locati correspondeat parti loci, totumque locatum toti loco. Hic locus appellatur circumscriptivus in Christo vere deficit in Sacramento extensio in ordine ad locum, quia non est in Hostia tamquam in loco, et modo divisibili; sed indivisibili, et ad locum substantiae. Cum hoc tamen optime compatitur ipsius quantitatem extensionem partium in ordine ad se servare: pars enim respondens capiti posita est in loco extra partem pedi respondentem, quamvis omnes sint in eodem indivisibili loco. Et ergo Christi quantitas in Sacramento ad modum substantiae modoque indivisibilis; quia sicut tota substantia aquae v.g. salvatur in qualibet parte indivisibili quae est essentialiter, ita tota Christi quantitas in qualibet parte loci, seu Hostiae per miraculum salvatur modo indivisibili.

Ex dictis colliges substantia praecisive a quantitate non habere extensionem et ceteraque ad hanc sequuntur, quia extensio est de conceptu quantitatis, a qua in praesenti contra distinguimus substantiam. Substantia autem si materialis sit distinctionem partium importat ut patet ex eo, quod dum intelliguntur sub quantitate substantia capitis v.g. non est substantia pedis, ergo etiam praecisive a quantitate distinguuntur; aliasque semel realiter, substantialiterque distinguuntur, possent identificari et vice versa quod nemo sane mentis dixerit = Colliges secundo quod licet praecisive a quantitate substantia sit indivisibilis quoad nos non vero in se: ideoque a Deo, vel Angelo dividi potest in partes integrales, et quibus constat = Colliges denique: partes substantiae sic accepte ad invicem penetrari.

Questio secunda, an linea, superficies, et corpus sint vere species quantitatis continuae?

Linea ē gantitas extensa penes longitudinem si
ne latitudine, et profunditate. Superficies ē gantitas ext
ensa penes latitudinem sine longitudine, et profundita
te. Profunditas denique sive corpus, aut solidū ē gantitas
trine dimensa, seu extensa penes longitudinem, latitudi
nem, et profunditatē; hac trina dimensione corpus ma
thematicum resultat. Notandū vero, qod omnia hæc ex
puntis componuntur. Puntum autem ē, qod nulla habet pa
rtes, et ē duplex phisicum nempe, qod nulla habet partes en
titativas, in qas dividi possit mathematicum, qod nu
llas, adhuc ideales habet partes, in qas concipi posit divisibi
li: punctum item duplex ē, terminans, et copulans: prim
um ē extremum linea; secundum extremum commune, vel
terminus communis duarum partium. His notatis, quia
corpus ex superficiebus, et lineis; superficies ex lineis; linea
autem ex puntis componitur, ideo dubitatur in presenti, quo
modo linea, et superficies sint per se qodam totum, prop
rieque species, genus gantitatis dividentes. Sic ḡ cū comuni
sententia.

Nostra Conclusio

§ 2.

Linea superficies, et corpus sunt verē species gan
titatis continuē inter se distinctē. De linea, et superficies
probatur assertio; lineē, et superficies proprie convenit
essentia gantitatis continuē: ḡ. Pr̄ ant̄; gantitas contin
ua ē illa, cuius partes coopulantur termino communi; sed
partes lineē, et superficies termino communi coopulantur: ḡ.
Minor patet, quia partes lineē uniuntur puntis et superfici
es lineis. Hec rāo eque probat p corpore. — Pr̄ iterum asser
tio, qoad trinam dimensionem, quē essentialiter extendun
tur diversimode sunt distincte species gantitatis contin
uē; sd linea, et corpus, et superficies essentialiter extenduntur

diversimode: q. Major ē clara, et minor facile deprehenditur ex diversis definitionibus trinę corporis dimensione correspondentibus.

Solvuntur Argumenta

§ 3

Arguis: una species ad aliam componendam non ordinatur; sed linea ordinatur ad componendam superficiem ambigę ad corpus: q. linea et superficies non sunt quantitatis species ad corpore distinctę. Pr. min.r juxta Euclidem mathematicorum principem, linea ē extremum superficiei; superficies vero extremum corporis: q. Confirmatur: differentia unius speciei nequit alteri conveniri; sed longitudo latitudo, et profunditas, quę sunt differentię lineę, et superficiei, conveniunt corpori; cum hac trina dimensione constet: q. linea superficies, et profunditas non sunt species distinctę quantitatis continuę. Major patet ex ratione ali quod nequit ecquo convenire. Minor invibita constat probatione et consequentia legitime infertur.

Ad argumentum concessa majori, disto minorem; ordinatur per accidens concedo min.m per se nego min.m et sic distincta probatione nego consequentiam. Linea, et superficies dupliciter considerari valent, ut formaliter, et secundum propria extensiones id ē ut secundum se sunt indivisibiles et prout sic ad aliud n̄ ordinantur, sed sunt quedam species completę. Vel possunt considerari, quatenus sunt indivisibiles, et in hoc sensu ordinantur secundario ad corpus componendum ex hujus indigentia, quod quidem n̄ obstat quominus secundum se consideratę sint veræ, et propriæ quantitatis species.

Ex his patet ad confirmationem: etiam una species nequit in alia formaliter includi, per se scilicet, et sub specie conceptu, quasi prout sic exclusionem ut alia exposcat; potens tamen esset in alia per accidens, et materialiter includi ex alterius indigentia: atque ita

audit ꝫ presenti. Eo prorsus modo, quo ꝓpositio, aliaq̃ logicalia instrumenta, etiamsi ꝫ se ꝯpleta sint, possunt tamen per accidens, et secundario ad demonstrationem ordinari. Recolite dicta q. 1. Logicæ tractatus secundi de objecto, sed ꝑcipue l argumenti solutio. Ad exemplum ē manifesta disparitas: quia rationale essentialiter irrationale, linea vero n̄ excludit superficiem; nec ita profunditatem.

Questio tertia an numerus predicamentalis sit vera species quantitatis? Notantur queda, et referuntur sententiæ.

Numerus ē multitudo mensurata per unū. Si enim pluries unum repetamus, multitudo consurgit. Numerus ē duplex transcendentalis nempe, et ꝑdicamentalis; 1º ē qui ex unitatibus transcendentalibus resultat; hic vero n̄ petit determinate ad quantitatem, sed ꝑ omnia divagatur ꝑdicamenta v.g. trinitas Dei, 9 Chori Angelorum, imo n̄ ē proprie numerus; namq̃ numerus unitatibus ejus rationis resultare debet, ut cū dicimus, tres homines, tria regna. Si autem tres numeros diversæ rationis conjungas, resultabunt utiq̃ tres numeri ternari, n̄ vero numerus novenarius: quo sensu intelligendus venit Aristoteles, cū uti bis tria n̄ sunt sex, id ē 3 homines, et 3 leones n̄ faciunt numerū senarium. Numerus ꝑdicamentalis ē qui ex divisione precise resultat, constatq̃ partibus quantitatibus ejusdem rationis. At multitudo aliarum rerum a quantitate, unitatibus ejusdem rationis n̄ constat, quia solius quantitatis ē proprietas posse dividi ꝫ partes ejusdem rationis n̄ ~~constat~~, ut una linea ꝫ duas lineas ē divisibilis; n̄ vero unus Angelus ꝫ duos Angelos.

Difficultas ꝫ presens in eo fundatur, quod cū numerus ex unitatum multitudine resultet,

unum per se esse non posse videtur, prout ad veram quantitatis speciem requiritur. Pro cujus resolutione sciendum oportet unum per se multifarie sumi posse: primo, unum per se simplex dicitur, quod omnino caret partibus, ut Deus. Secundo, unum per se compositum, quod partibus constat, vel per modum potentiae, et actus, vel per modum materiae, et formae, ut hoc. 3, quod constat partibus unitis, ut totum integralem componat, vel licet non unitis, ad totum tamen componendum ordinatis: primum dicitur unum per se physicum integrale: secundum autem unum per se unitate ordinis, ut pulchritudo universi; cujus partes, etsi nullam exigant unionem, sive mutuam tangentiam, ordinantur tamen per se ad componendam pulchritudinem. Quibus suppositis numero praedicamentali rationem quantitatis aliqui denegant ex nostris; et alii contra alios itidem nostrates, et omnes Thomistas. Cum his quae sit.

Assertio Nostra

§ 2.

Numerus praedicamentalis est vera species quantitatis discretae. Patet conclusio ratione numerus praedicamentalis est unum per se a parte rei, et independenter a cognitione numerante: quod ad aliquod expectat praedicamentum; non ad aliud praeter quantitatem: quod est vera species quantitatis; non continue cum termino communi, seu unione careat; quod discretae. Patet primum ant., nam cetera constant, independenter a cognitione, et absque fictione ulla, ex divisione ulnae, quatuor palmos resultant realiter quatuor palmi; sed numerus iste est unum per se, unitate saltem ordinis; quod. Patet min. numerus iste constat ex partibus ad ipsam ordinatis: quod. Patet ant.; numerus iste constat ex prima 27, et 5. unitate; sed 1a ordinatur ad 1am, 2a ad 3am, et cetera; cum 2a necessario primam supponat, 3am 2am: quod = Constat

ille numerus ē numerus determinatus: q̄ habet determinatam materiam, et formam; sed quod habet materiam, et formam determinatam, ē unum per se saltem ordine: q̄. Si autem quaeras quaenam sit numeri quaternarij forma v.g. l respondeo ex Divo Thoma 8. Metaphisicorum libro 3: quod numerus ē unum p̄ se in quantum ultima unitas dat numero speciem, et unitatem. Ex quibus vides primas unitates ēē veluti materiam; ultimam vero formam materiae.

Dices cum adversariis, numerum ēē unum p̄ se n̄ realiter, sed p̄ rationem ultimam designatam unitatem; quatenus pro libito unam primo loco numerat, aliam vero secundo, usque dum sistat in ultima. Responsio haec potissimum sane sententiae contrariae fundamentum n̄ urget. Lineam habet revera p̄cipium, et finem, id ē unum punctum terminativum p̄ principio aliud p̄ fine; idemque dicendum de circulo; et tamen intellectus quodlibet valet indiscriminatim p̄ principio, l p̄ fine designare. Deinde: juxta adversarios eadem realis realitio, et denominat semiulnam minorem ulna, ulnamque semiulnam majorem; et tamen in libitu ē intellectus, nunc ulna cum semiulna comparari ad relationem majoritatis, n̄ semiulna cum ulna minoritatis relationem: q̄ etiam si intellectus p̄ libitu accipiat unitatem hanc p̄ae alia pro prima, et cetera, hoc n̄ tollit rationem realem numeri. Ratio omnium ē, qui intellectus dumtaxat numerat, quod realiter, et a parte rei adinvenit; sicut etiam comparat, quae realiter relata sunt.

Probatur 2o conclusio: numerus specialem modum augmenti, et diminutionis, equalitatis, inequalitatis, mensurabilitatis, proportionis &. sed haec omnia sunt quantitatis proprietates: q̄ numerus speciali modo participat quantitatem: q̄ ē vera species quantitatis. Minor patet: relata enim, et praecipue mensura proportioque proprius et p̄fectus reperitur in numero, quam in quantitate continua, ut ait D. Thomas apud eruditum virum Goudin: ex quo fit, quod quantitas continua mensuretur p̄ numerum ut milliare per stadia, terra p̄ milliaria. Unde in mathematicis scientiam Geometriae.

quę erga quantitatis continuę mensurationem versatur, praecedit Arithmetica, quę tota ē numeris.

Solvuntur Argumenta.

§3.

Arg. 1: ex pluribus entibus completis negit fieri unum per ēē; sed numerus ex pluribus quantitatibus componitur, quam quelibet ē ens completum: ergo. Respondeo numerum ēē unum per se unitate ordinis, qui licet quevis unitas sit ens completum in linea essendi, atque in linea quantitatis continuę, ē tamen in completum in linea quantitatis discretę; quia 1a unitas, et 2a v.g. per se ordinantur ad 3, ut numerum ternarium constituant: ideoque eadem unitas completa in 1 sensu, incompleta est in secundo. Et quidem totum per se unum unitate ordinis ex totis in se completis in alia linea semper consurgit. Sic exercitus ē unum per se unitate ordinis politici, ex pluribus hominibus resultans, quorum quilibet totum completum ē in sua essentia. Sic lapides forma, licet in se esset completa figura, ē tamen incompleta respectu formę, seu figura domus, quam simul cum alijs componit.

Dices unitas, et multitudo essentialiter opponuntur; sed numerus essentialiter multitudo mensurata per unum: ergo non ē quid unum. 2: ternarius tribus constat unitatibus, ut tres sunt; alioquin tria, in quantum tria, non constituerent ternarium, sed tria in quantum tria sunt plura: ergo ternarius prout ternarius, non ē unum, sed plura. Distingo majorem; unitas simplicitatis, concedo majorem unitas ordinis, nego majorem et distingo minorem ē multitudo formaliter sumpta, quatenus includit rationem 1ę secundę, et ultimam unitatis concedo materialiter tantum, nego minorem, et consequentiam sub distinctione majoris. Nihil enim dicit ordinem ad se ipsum, ideoque numerus, qui ē totum per se unitate ordinis, multitudinem includit, non ut cumque, sed ordinatam, sub ratione nempe 1ę 2ę &c. Unde ternarius multitudinem claudit tria scilicet, non materialiter sumpta, sed sub ordine unius ad aliud. Per

god patet ad 2um.

Arg° 2: ꝙ numerꝰ aparte rei n̄ dat vnitatē addinē: ꝙ nullatenꝰ ē vnꝫ p̄re. P̄ terꝫ: si tali addito aliqa unitas ē, et vltima, formꝫ numeri, remanē v.g. ad aparte rei nulla ē vltima determinare, ad plꝰ publico numerandū. Pter mīr n̄ ē pcior ratio, ut tertia sit vltima, gam ja, et 2a, cum omnes sint eqvidem rationes, rotunḋ fiat vltima, gam maluerit intellectꝰ: ꝙ. Explicat: ꝙ godlibet aporto determinata, et forma determinata, ad n̄ data ꝙ remanē: ꝙ. P̄ terꝫ godlibet unitas ē capax, ut nō forma, aut materia, seu ut sit ja, et vltima plꝰ publico intellectꝰ; ad 1am forme numeri ꝙ vltimitatem sibi: ꝙ. Hec argumenta varijs reflexionib⁹ manētem, preceptum ē p aporia rem̄a fundamento, expositionemqꝫ formꝫ numeri exponit.

Nota duplex communitas assignatur ab vnitatib⁹ simul sumptis orta, vltra neitas ꝙ remanio ga remitas ꝙ garemanio. De forma vero partiali diversimode veniunt authores: nos vo cū Angelico Magistro vltimam ē unitatem, ut valem arsimus; ꝙ remanio v.g. tertiam vltima ē illius forma; hec namꝫ alias determinat priꝰ ꝙ facit. Cū in omni numerꝰ priꝰ sit, et unitas illa, quę alias ut antecedens forma ē numeri; reliqua quę illam antecedunt, numeri diuersa materia; cumqꝫ omni eqvidem sint rationi, quilibet possit alias, ut antecedens, et ut subsequens considerari: arg° hinc in remanio, tam ja, gam 2, et ꝙ unitas possit ē materia, ꝙ forma, sed illius queri: quomodo vnaqꝫ determinata forma ꝙ

Respondeo: gam libet unitatem ē tam 2, et vltima sub diuersa ratione, et respectu; ita vero ut respectu, sub quo ē forma rem̄ sit vltima; tertia ꝙ ē vltima ꝙ remanio, put tam esse eandem, ut tales terminat, vero fruitifacit; sub hoc enim respectu nunqam exit prima, aut 2a; potest tamen sub alio respectu; et tum fit materia, qua exit pre aliam determinatam. Patet hoc ꝙ duplici extremo, seu ultimo puncto

lineę; ueruntg̃ n̄ sub diuerso respectu, iam ē ꝓcipium iam lineę finis. Itaq̃ nō extremum lineę ē ꝓcipium, quoniam eo inapā linea, priꝰ uo quacunq̃ ꝯ eo terminata; ita tamen ut sub respectu, sub quo terminat, n̄ sit ꝓcipium, licet idem punctum sub alio respectu ꝓcipiū ēe possit: ita ēn unitatib⁹ numeri accidit.

Hinc clare constat, numeri forma remanꝰ v.g. determinatum, et realem ēe; determinatum quidem, quia unitas sub respectu terminantis, extremi numeri semper exit ultima, solumq̃ variabili inhaerendi res, quacunq̃ posset ꝙ libito intellectu, hęc, vel illa ultimo loco numerari; necessario tamen tam rem attingit sub respectu, sub quo priores cognitat, ut antecedentes, illaq̃ terminat, seu finis facit: et de hoc etiam constat. formam illq̃ ēe realem, quia intellectus ultimę unitatis huiusmodi denominationem n̄ tribuit, ad tantꝰ illq̃ attingit ex tali formalitate, et respectu; ex eo patergia intellectus rerum cognoscit id, quod ē ꝙ objecto, seu quod res ꝙ se habet, ignorat n̄ quod unitas hęc sub hoc respectu, ex hoc rerum ē ultima, aliaq̃ finē facit; quod quidem uerē ꝙ se; ideoq̃ unitas sub tali respectu vere, realiter, et determinate ē forma; licet ꝙ alio rerum pacto ēe materia, ex his satis constat ꝙ forma adargumentꝰ, et explicationem.

Replicabis: forma remanꝰ unum ē, et determinata q̃ ne unitas reguntur rationem habere ultimq̃; alioquin multiplex forma, seu ultima daretur ꝙ remanꝰ — Dico an̄; unica ē determinata q̃ formaliter, quod an̄; materialiter nego an̄, et rq̃ plicem n̄ gamlibet unitas sub diuerso respectu sit fa. 2a, et ultima, sicut etiam materia, et forma; hęc tamen multiplicitas de materiali se habet ad rationem remanꝰ, quipeq̃ numerus de forma alibi salvaretur, etiamsi una tantꝰ esset ultima. Quare illa forma multiplicitas de formali se habet ad numerum, ut vani convinabilem; ad quod unq̃ necesse ē, quod unitas quęvis fa. 2a, et ultima ēe possit ꝙ remanꝰ, sub diuerso tamen respectu, ut ita intellectus ea pro libito convinare possit; quinq̃ sub una convinatione primo loco numeret, sub alio ultimo in numeri loco. 99.99

Insurges: eadem unitas negit ee prior, et posterior, prima, et ultima; alioquin est, et n eet ultima: g= 2o: ex solutione sequitur, eandem unitatem dupli cem diversum numerum informare; ablata m at ernario 1a unitate, transiit in binarium, tuncq unitas, quę erat forma ternari absqe aliqa sui mutatione remaneret forma binarii: similiter 3 unitas, si adatur 4a, n erit ultima, absqe sui mut atione; sd hęc sunt absurda: g= Ad 1um disto ans; eadem unitas sub unico, eodemq conceptu, sc do ans, subdiverso, nego ans et sqm. Nota fit solutio in ext remis lineę, quę sub diverso respectu eorum qodli bet principiu et finis ee potest. Similiter idem cir culi punctum sub uno respectu e primum, sub allio mediu, et denique finis sub alio. idemq dicend um de unitatibus= Ad 2 disto pariter majm eandem unitatem formaliter acceptam, et sub eodem resp ectu, nego majm materialiter suptam, et sub diver so respectu, sc do majm et in eodem sensu minm, nego que sqm.

3 igitur unitas n transijt in ultima, seu in formam binarij sub eadem conotatione, sub qua erat ultima in ternario; prout sic m duplicem uni tatem antecedentem conotabat, aliam ut prima, et aliam ut secundam: qam conotationem n habet, ut e binarii forma; ideoqe solum e eadem materi aliter, et entitative, ut accidit i extremis lineę. Si militer, cu allia de novo advenit unitas, variatur respectu, et conotatio; tum m, licet allas conotet ut an tecedentes, n tamen illas terminat, sd simul cu illis terminatur ad 4, quę e qaternarij forma; ideoqe post se aliam respicit unitatem, qam antea n respiciebat: hoc tm n tollit, qod sub eodem respecto, subquo et aduli

mam, et forma ternari, priores terminet unitates, sicut
nempe alia unitas non adatur; hac tamen adveniente, ultimitatem amittit, quia variata respectus.

Non quiesces: quia unitas sub diverso respectu potest esse prima, et ultima in ternario: quia respectu earundem unitatum erit, et non erit ultima; sed hoc repugnat, quia ad eundem terminum eadem data conotatio: quia. Minor patet; quia licet albedo v.g. sit similis, et dissimilis respectu diversorum, hoc nequit habere respectu ejusdem termini, alterius nempe alvedinis. Ja concessa consequentia disto 2um consequens: respectu earundem unitatum, sub eadem ratione nego; sub diversa, concedo consequentiam; eodemque modo distincta minori, ultimam nego consequentiam. Igitaque unitas ultima est, put alias terminat, et ut precedentes conotat; dum autem libito intellectus fit prima, non accipitur sub eadem ratione, sed sub alia diversissima, nimirum put ab ea incipit numerus, aliasque ut subsequentes conotat; quod quidem repugnans non est respectu ejusdem unitatis, duplicem illam rationem seu formalitatem in se habentis

Clarius: est ja eadem unitas, quae erat 3a; non tamen est ja sub ratione formali 3tie, hoc tamen et ipsi fateri debent adversarij; actus tamen intellectus eadem unitatem numerans nunc 1o nunc ultimo loco, nihil fingit, sed est actus revera cognoscens quod est in objecto. Ex hoc autem liquido infertur, quod illa unitas sub aliqua ratione sit vere prima, sub alia vere ultima respectu ejusdem numeri. Quidquid minus, si sit eam attingat intellectus, attento quod in extremis accidit lineae? per quod patet disparitas ad exemplum; quia una albedo respectu alterius solum potest accipi sub una ratione, et conotatione, nempe ut heissimilis; si namque ut dissimilis acciperetur, intellectus

esset falsus.

Caput 6 de qualitate, ejusque divisionibus et proprietatibus.

Qualitas sic communiter ex Aristotele definitur: id, quod aliquid dicitur quale; seu id quo respondetur interroganti, qualis est res? cui apte fit satis dicendo esse albam, aut nigram, dulcem, vel amaram calidam seu frigidam &c. ideoque sic illam definit Philosophus; qualitas est, secundum quam quales esse dicimus. At vero tradita definitio a pluribus, et precipue modernis, irridetur, ut potega nihilo doctiores evadamus; semper enim eadem superens dificultas, scilicet, quid sit illud, quo quales dicimus? si enim interroganti, quid est quantitas? esse formam, qua quanti sumus, responderes, verum quidem diceres, sed nihil frugi faceres, cum sub eadem confusione, adque obscuritate quantitatis essam relinqueres. quare moderni sic peripatetico exprograntur: qualitas per eos sic explicari, ut nec qualem qualem earum ideam efformare possimus; atque qualitatibus veluti magicis vocibus aditum intercludunt ad secretiora naturae Arcana, ad ipsamque veritatem indagandam.

Verumtamen tradita qualitatis notio omnibus fere probatur, ex ipsisque modernis aliqui non vulgaris notae eam amplectuntur, ut videre est apud Tosca, et Duamel. Cum enim data definitio qualitatem per effectum explicet formalem qui nobis plerumque notior est, quam ipsa forma in abstracto, non videtur oratione definitionis (saltim descriptive) aliena ea, per quam definitum clarescit. quando quidem ceterae, quae ab aliis per libito assignantur, ita sunt

obscure, ut qualitatis notionem confundant, potius quam explicent: ut si eam definias, modus substantiae, accidens complens substantiam tum ad agendum, tum ad existendum: accidens absolutum, cum format: accidens absolutum non gantum: accidens absolutum a gantitate distinctum, bene vel male afficiens subjectum. Quae omnes, allegae plurimae quas uti obscuras Pater reijcit Vincentius Tosca suos habent patronos, ut ex ipsa opinionum diversitate constet quam sit periculosum a communi via deflectere.

Utque majorum locutiones intelligantur, sciatis oportet, qualitatem in quatuor communiter dividi classes, in quarum qualibet duae continetur qualitatis species. In prima sunt habitus, et dispositio. In 2a potentia, et impotentia. In 3 passio, et passibilis qualitas. In 4 vero forma, et figura. Habitus est qualitas difficile mobile a subjecto. Dispositio qualitas difficile est mobilis a subjecto. Quidquid facultati naturali advenit, quo subjectum disponitur, vel ad operandum, vel ad cognoscendum, si diu in ipso maneat dicitur habitus, ut omnes scientiae, et artes in homine, virtutesque infusae in anima: Si vero parum rationis habeat, facileque a subjecto deleatur vocatur dispositio, ut timor, et metus, vel scientia imperfecto possessa, ut quae est in timore. Potentia hic sumitur pro virtute activa ad agendum eaque robusta, quali est vi homini sano ad ambulandum: definitur, qualitas subjectum abilitans ad operandum. In potentia accipitur pro virtute, seu potentia debili tantum, et tarda ad operandum: unde ingenium tardum visusque hebes in potentia dicuntur, definitur, qualitas retardans subjectum in operando.

Alii melius intelligunt per potentiam facultatem bene expeditam ad agendum, vel patiendum, seu resistendum, ut vis motiva in aquila, et durities in adamante, per impotentiam facultatem non sic bene expeditam, ut vis ambulativa in testudine, et durities in cera, vel butiro. Ratio est, quia vires, aut potentiae aliae sunt actuosae, ut vis augmentativa, alterutris motivis, et sensus tum interiores, tum exteriores in animalibus, aliaeque hujusmodi, quae materiam physicae tribuunt. Aliae vero sunt passivae, ut durities, molities, raditas mensitas &c. Passio, dum

significat receptionem formæ, in subjecto substentationis, inhæsionis, speciale constituit prædicamentum: quare in præsenti, secundum quod ad tertiam classem expectat sumitur pro qualitatibus sensum afficientibus, ita ut sensus aliquid patiatur: idemque dicendum de patibili qualitate, cum hoc tantum discrimine, quod patibilis qualitas diu permanet in subjecto, et veluti conaturalis ipsi est, ut pallor in facie ex peculiari temperamento proveniens; passio vero cito transijt, ut pallor qui est motus, ira subitaque vilis comotione procedit.

Quartam classem efficiunt forma, et figura, forma in præsenti, prout a substantiali distincta, dicitur recta illa partium dispositio, sive proportio qua posita, res evadat formosa, sensuique grata; et qua ablata deformis, et horrenda. Unde a Cicerone sic definitur pulchritudo: accepta figura membrum cum quadam coloris suavitate: nomine figuræ intelligitur quantitas intra quosdam terminos clausa, ratione cujus est rotunda, quadrata, triangularis, &c.

Tres communiter assignantur qualitatis proprietates: Ia est habere contrarium; quia scilicet sub eodem genere duæ qualitates possunt inter se distare, ab eodemque subjecto sese expellere, ut calor, et frigus. 2a suscipere magis, et minus, seu intendi, et remitti; sic una res est alia calidior. Hæc duplex proprietas omnia qualitati non convenit; qui lux v.g. non habet contrarium, sicut nec et impulsus: caracterque Sacramentalis non intenditur, nec remittitur. 3 fundare similitudinem, et dissimilitudinem. Nam similia dicuntur, quæ eidem qualitatibus pollent, dissimilia vero quæ diversis. Hinc dicunt philosophi: unum in substantia in substantia facit idem (specifice scilicet) in quantitate æquale, in qualitate simile.

An vero omnes hæc qualitates realiter a substantia distinguantur, in Phisica declarabitur; innegabile siquidem videtur

aliquas saltem cum atomorum effluvijs ee conjunctas, ut odores, sapores, alias vero, sonus, rempe in aeris motu consistere. Quae vero passivae sunt, et inertes, ut fluxibilitas, duritiae, siccitas, et humiditas, l in negativa, l in effluvijs, vel ut alijs placet in vacuolis ita sitas ee, probabilius apparet. Haec veluti per transenam sint vista, nec harum entitatularum distinctionis pre justis praepeditis ad Physicam accedimus.

Caput 7 de relatione praedicamentalis praemittitur relationis notio, variaeque ejus divisiones traduntur Articulus 15.

Usque adeo apparet necessaria relationis notitia, ut non modo philosophia sine ipsa, perfectum, et totum rei conceptum efformari potest, sed nec Theologia de Divinis ageret relationibus, imo nec ulla dari queat adequata rei cognitio; proindeque nec inter homines rationaliter conversari possumus non intellectarum de quibus coloquimur cum alijs connexione, habitudine, respectu &c: omnia enim haec in relatione consistunt, quae proinde varijs nominibus appellatur, ut ordo, connotatio, respectus, habitudo, connexio; ordo siquidem, quia per relationem unum indignatur ad aliud: connotatio, quia unum aliud simul connotat, l notat: respectus, quia unum, quasi respicit aliud: habitudo, quia relationem res quoad modum se habet ad aliud: connexio denique, quia unum cum alio nectit. Ex quibus vides, in his, et similibus vocibus relationem significantibus duo necessaria involvit, scilicet quae media relatione ad aliud refertur, et rem, ad quam refertur; ad hanc enim concipitur, veluti ten

dentia, et directio rei relatę, quę quidem tendentia ē essentialis relationi. Vnde relatio appellatur ab Aristotele, pdicamentū ad aliqd. Qod ad aliud referta fundamentum quod, seu fundamentū remotum relationis nominatur; vel ut alijs placet, subjectū relationis. Illud vo ad qod referta dicitur relationis terminus; subjectū autem, et terminus extrema relationis dicuntur. Illud ratione cujus unū referta ad aliud, appellatur ratio fundandi, fundamentū quo, sive etiā fundamentum proximum relationis. Exemplo res clara fiet. Sit exemplū ī paritate A. quia paries A referta ad parietem B. Paries A ē fundamentum quod, quia ē id qod referta, dū dicimus parietem A. ēē similem parieti B. Paries B ē terminus; quia ē id qod paries A referta. Albedo ē ratio fundandi fundamentum proximū, sive fundamentū quo, quia rationis hujus paries A referta ad parietem B seu ē similis illi. Vterq; denique paries ē hujus similitudinis sive relationis extremū. Deinde ī relatione duplex distingui debet sceptus hinc, et sceptus aliud, et sceptus A: Jum habet relatio, cū scipitur ī fundamento. 2um vo gatenus ipsū refert ad terminū. Ps ē veluti conceptus communis, quo cū alijs svenit accidentibus. 2s ē distia relationis: unde relatio ita definitur, cujus totū ēē, ē ad aliud se habere, vel respectus unius ad aliud.

Relatio universim ī realem dividitur, et rationis. Prima, quę inter extrema realiter distincta versatur, ē ordo, qbs ipsis inest, sic efectus ordinatur ad causam, pars ad totum, media ad finem. Secunda vo ē ordo qui concipitur ab intellectu, qualem cōfigunt Thomistę subjectū inter, et predicatum; unde in

ter extrema, realiter distincta universa versatur, relatio realis dividitur in creatam, et increatam increata ē ordo, sive respectus unius Divinæ Personæ ad alliam: quadruplex ē Paternitas, filiatio spiratio activa, et spiratio pasiva: sed hæ ad Theologos; relatio creata ē ordo ꝫ illis unius rei ad aliam, sive creatam sive increatam; de hac relatione precipue ē sermonibus. Relatio realis Creata dividitur ꝫ realem, secundum ēē, et relationem realem secundum dicit; quæ juxta Thomistas cum Angº. Mrō 1 parte q. 13 artic 7, ad 1um, in hoc diferunt, qod relatio secundum ēē comisit formam ꝫ respectu, ut Paternitas, Filiatio, &. relatio vo secundum dicit, ē, cujus ēē commisit formam in absoluto, sed terminus dumtaxat relativus, vel ꝑ respectum ad aliquid valet explicari, ut dum de Justitia, scientia, Omnipotentia loquimur; scientia m̄ ē forma qualitas absoluta, sed quæ per ordinem ad scibile tantum valet explicari.

Relatio creata ꝫ predicamentalem, et transcendentalem principalissime dividitur. Relatio predicamentalis ē purus respectus ad alliud ut purum terminum; hic vero respectus rei, id ē fundamento ē veluti adventus et accidentalis, ut relatio Paternitatis, quæ n̄ ē de essa Petri v.g. Transcendentalis ē ordo, vel respectus in essa rei inclusus, essa respectu objecti ad scientiam, animæ ad corpus, materiæ ad formam &. Quare transcendentalis relatio n̄ ē purus respectus; sed aliqod speciale nimis erga terminum exercet, scilicet vel causalitatis, vel dependentiæ; sic omne ens creatum dicit ordinem ad 1am causam, aqua necessario dependet; omne accidens ad subjectum, cui natum ē inherere, causa ad efectum; actio ad passum, visio ad colorem, cognitio ad cognitum, scientia quævis q̄ potentia ad proprium actum, et objectum. Hinc habes relationem transcendentalem; ēē secundum dicit: relationem ꝑdicamentalem ēē secundum ēē; n̄ tamen omnis relatio secundum ēē ē ꝑdicamentus, nam relationes divi

ne sunt secundum ēē; sd quia infirmiter super pdica
mentales dicuntr. Ex his transcendentalis, et secu
ndum dici ad pdicamentum relationem n̄ pertinet,
sd p alia dibagatr: solumq pdicamentalis, vel secu
ndum ēē de qua in presenti.

Preter insinuatum discri
men relationem inter pdicamentū, et transcenden
talem duplex aliud assignatr ab authoribus Jum ē qod
predicam^m exiguit terminū necessario existentem;
transcendentalis vo, licet illud permittat, n̄ tamen exi
git necessario, sd possibilem; vt scientia, quē ordin
em dicit transcendentalem ad pprium objectum,
multotiesq ab ejus prescindit existentia, vt cum ra
tiones attinguit communes. Secundum discrimen qod
ad relationem pdicamentalem n̄ datur per se mo
tus, id ē, actio directe ad ejus tendens productio
nem, sd resultat expositionem proximi fundamen
ti, et termini: ad transcendentalem vo, cum sit de co
nceptu rei, idem datr motus, qui rem producit.

Triplex distinguitr
fundamentum proximum relationem, sive triplex ra
tionis fundandi genus. primum genus ē unitas, et nu
merus; secundum actio, et passio. tertium denique men
mensura, et mensurabile. Hinc orta ē divisio illa re
lationem predicamentalis in relationem primi, secun
di, et tertii generis. Relationes primi generis fun
damentum proxime in unitate et numero. Unitas hic
significat combenientiam, conformitatem, vel similit
udinem duorum, vel plurium in aliquo ēē; numerus
vero disconvenientiam convenientia autem in assigna
tur in presenti, in essa scilicet, in quantitate, et qualita
te; idemq dicendū respective de disconvenientia. Conv
enientia in essa ē univocatio specifica, vel generica
quam vocat Philosophus identitatem, sicut combenientia

in quantitate, et equalitatem, et in qualitate similitudinem. Unde sicut ex unitate resultat relatio identitatis, equalitatis, et similitudinis, sicque e converso e numero prodeunt relationes universitatis inequalitatis, et dissimilitudinis.

Relationes secundi generis fundantur in actione, et passione, actio vero, et passio hinc latissime accipiuntur, pro quorum nempe influxu activo, et passivo unius ad aliud sub hoc genere continentur relationes Patris, et Filii, Mri, et Discipuli, Domini, et servo; cause, et effectus, motus, et termini, agentis, et passi. Relationes denique tertii generis fundantur in mensura, et immensurabili: ubi etiam mensura, et mensurabile lato modo sumuntur; nam stricte accepta, et prout mensura e quantitatis proprietas, relationes fundant primi generis. Quare relationes tertii generis non in mensura reali quantitatis fundantur, sed in objectiva, et quoad perfectiones, ut relatio suae ad imaginem objectum ad prototipos, sensus ad sensibile &c; quia ab hcis extrinsece mensurantur, ut in loga diximus, ei de objecto ageremus. Ex quibus habes relationes tertii generis potius transcendentales, quam predicamentales.

De existentia relationis predicamentalis Articulus primus.

Existentia relationis pdicamentalis a parte rei antiqui negarunt Philosophi cum Cesare, Stoicorum principe; qbs etiam una adherent aliqui post nominales, ut pp. Mainam, et Tosca; ajuntque, pdicamentalem relationem totam esse in actu intellectus, unum ad aliud referentis. et en ipsorum pcipua fundamenta. si aliqua a parte rei daretur

relatio, esset, vel substantia, vel accidens; cum ens in membra
hæc adæquate dividatur; relatio vero nec tamen esse potest: non sub-
stantia, quia non est ens per se: non accidens, quia non est ens in alio,
sed ad aliud. Item: quidquid est a parte rei, acciotonem habet
sui productivam, quia non est a se; sed relatio negit habere ac-
tionem sui productivam, cum ad eam non detur per se motus,
ut nuper diximus: ergo non est a parte rei: ergo tota in actu inte-
lectus consistit, unum ad aliud extrinsece referentis. Re-
nique; cum relatio in actuali tendentia, seu respectu consi-
stat ad terminum, octiosa nimis a parte rei videtur; imp-
ossibile est enim, quod relationis fundamentum terminum aliqua-
ndo revera pertingat: namque pacto paries iste albus
vel alium in India album pertinget? adquid ergo frustranea
hæc, imagineriaque tendentia?

Sed his non obstantibus cum
communi Peripateticorum cœtu constanter asserimus, da-
ri in rebus ipsis reales relationes prædicamentales: siquidem,
nemine cogitante, genitor genitæ est Pater, duo alba su-
nt similia, duo ligna vi palmaria sunt equalia; at pa-
ternitas, similitudo, et equalitas verum sunt relationes pre-
dicamentales. Item: bonum Universi, admirabilisque
Mundi pulchritudo in ordine præcipue, et sine tria, consi-
stit: omnia siquidem fecit Deus in numero, pondere, et m-
ensura: unde quam apte comparat Philosophus undeci-
mo Metaphisicorum Universum exercitui, cujus decor, atque
robur in ordine militum tum ad invicem, tum ad ducem ma-
xime pendet. Quæquidem omnia dantur a parte rei: ergo
a parte rei data ordo in rebus: ergo et relatio prædicamentalis
in dependenter ab intellectu. Accedit etiam, quod duo alba
essent similia, etiam si numquam cognoscerentur: dum na-
mque intellectus ea cognoscit, vere affirmare potest illam
similitudinem, quæ ipsi objicitur: ergo quia erat a parte rei.

At vero hæc contrarios non urgent: qui statim nobis occurrunt
armati dicentes: absque intellectu actu comparante, relati-
onem fundamentaliter, non formaliter, dari a parte rei: sed
quis non videat, solutionem hanc voluntariam esse? eodem
sane fundamento innixus quicumque affirmare posset

perfectionem nullam rei cuivis formaliter convenire, usque
dum intellectus similem perfectionem ut talem cognoscat; quia
quamtumvis agentum convinceret, nemine cogitante, rem ta-
lem habere perfectionem; facili negotio, eodemque jure res-
pondere posset, fundamentaliter dumtaxat habere. Quare
ad rationes contrarias dicimus: relationem cum substantia
identificatam, substantiam esse entitative; sicut et acci-
dens in eodem sensu, quae cum accidenti identificatur. Re-
latio vero per formali accidens est Metaphysicum; aut logicum respectu
fundamenti proximi, atque ex modo concipiendi conceptum
importat, ut ita sit accidens praedicamentale.

Itaque rela-
tio, quae entitative est accidens Physicum, quatenus ejusdem
entitatis est cum fundamento proximo, ut cum albedine
v.g., dicit conceptum in absolutum: at vero relatio per forma-
lem similitudo v.g., prout ab albedine distincta, est accidens logi-
cum, atque conceptum in respectivum importat. Repli-
cabis statim: quia relatio per formali dicit conceptum in: quia
non est tota in ordine ad terminum. Pro 2 consequentia: conceptus in est
in ordine ad subjectum; at ordo ad subjectum non est in ordi-
ne ad terminum: quia. Ja concessa consequentia, negabis 2am:
Distoque majorem probativam: conceptus in absolutus, concedo;
conceptus in respectivus, nego majorem minorique conce-
ssa negabis consequentiam. Itaque relatio per formali totum suum esse
habet in ordine ad terminum; quapropter subjecto commu-
nicatur, ut quid respectivum in illo non sistens, sed ipsum in me-
diate, et transitive ad aliud referens: hacque de causa concep-
tus ad relationis, conceptum in includit; ex quo fit, quod
tota relatio communicetur subjecto, ut illud ad aliud re-
ferat. Hinc conceptus in respectivus non est proprie ad subject-
um, quia licet huic communicetur, illud tamen refertur ad
terminum, in quo ultimo sistit, relativam denominatio-
nem ipsi tribuendo. Ad 2 principalis argumenti dicimus, quod
Philosophum illud non denegat omnem motum ad relationem, sed
dumtaxat directum; et prout sic etiam alia in rerum natura ex-
istunt, ut proprietates, ad quas non datur per se motus, sed exposi-
tione resultant esse: sic pariformiter de relatione senti-
endum, quae ex fundamento proximo, atque termini posi-
tione resultat. sed haec ex dicendis lucent accipient. Ad dum

denique distingue tendentiam relativam a physica, primo tum aliquem physicum elicita, et satisfecisti. Tendentia itaque relativa non consistit in eo, quod subjectum ad terminum comprehendendum physice moveatur, ut perperam argumentum sentire videtur, sed in puro respectu, armoniae, conformitate, vel disconformitate utriusque sita est. Quare sic objectionem tam otiosam apparet, quod aliquod sit in tendentia, ad id quo pertingere non potest, quam ad id quam acquisivit, et in quo quiescit. Nihilominus Pater Eternus tendentiam habet relativam ad Filium, in quo eternaliter quiescit; totusque in Patre Filius, totusque in Verbo Pater.

Quaestio prima, an relatio praedicamentalis realiter distinguatur a fundamento proximo? numerantur aliqua, et referuntur sententiae.

§ 1.

In hoc resolvendo dubio vel ansam praebent plurimi ad entitates modales ubi sine termino multiplicandas, vel januam apperiunt alii, ut omnes modi respective, qui absque ulla necessitate plerumque extrudi solent, uno ictu develantur. Nos vero ut in hac re majori cum claritate procedamus, in memoriam horum revocanda est, quae nuper diximus, in relatione praedicamentali necessario inveniri: fundamentum scilicet remotum, fundamentum proximum, rationem referendi, sive relationem ipsam, ac denique terminum, ad quem relatio terminatur. His ergo positis, et diligenter examinatis, inquiritur in praesenti, utrum relatio praedicamentalis, quae realis supponitur, seu a parte rei existens citra omnem intellectus operationem, realis sit ipsa realitate fundamenti proximi, seu cui immediate inexistit, adeo ut similitudo, quae inter duos parietes albos intercedit, sit ens realiter ab ipsamet entitate albedinis distinctum?

E.M.R.P.M.F. REMIGIO

RELIGIOSOS

P.F. Vicente Prieto.
P.F. Placido Caveza.
P.F. Manuel Evia.
P.F. Joseph Ruiz.
P.F. Angel Buezo.
P.F. Joseph Vegas.
P.F. Benito Rubio.
P.F. Juan Sarabia.
P.F. Fernando Pouplana.
P.F. Anselmo Blas.
P.F. Martin Rubina.
P.F. Benito Mendoza.
P.F. Juan Yniguez.
P.F. Mauro Calderon.

P.F. Cosme Gonzalez.
P.F. Inigo Camina.
P.F. Pablo Escarda.
P.F. Veremundo Igal.
P.F. Fructuoso Ernandez.
P.F. Juan Estrada.
P.F. Pablo Lorenzo.
F.F. Simon Garcia.
P.F. Thadeo Montes.
P.F. Manuel Blasco.
P.F. Fernando Quinteyro.
P.F. Froilan Novoa.

Passante Maj. P.M.F. Veremundo Ortiz. Men. P.M.F. Vicente Boado

Dn. Andres Miñano. Dn. Clemente de Orive. Dn. Gelasio de Orive. Dn. Valentin de Lazaro. D. Miguel de Lazaro. Dn. Nicolas de Vicuña. Dn. Diego Arellano.

Dn. Luis de Arnedo. Dn. Ignacio Romeo. Dn. Mansueto Oñate. Dn. Xavier Oñate. Dn. Joseph Gutierrez

SEGLARES.

E.R.P.M. Caño.

ANNO DOMINI NOSTRI

MDCCLXIX

Quo circa antiquis Thomistæ distinctionem realem
entitativam, relationem inter, et fundamentum
proximum, ut inter rem et rem, propugnabant. Rece
ntiores vero Thomistæ minori distinctione contenti
relationem distingunt, tamquam modum fund
amenti. Jesuitæ communiter relationem iden
tificant cum proximo fundamento, qui tamen
desident inter se: nam recentiores ex ipsis
serunt, relationem adequate identificari, cum
fundamento et termino, inadequate vero cum quoli
bet. Sed tamen Coninbricenses cum eximio
Doctore relationem distinctam a termino, cum
fundamentoque realiter identificatam propugna
nt, termino tamen se habente per modum condi
tionis, sine qua non; sive extrinseci connotati, ut
denominet fundamentum actu relatum; proinde
que his AA. connotatores apellantur: quorum d
octrina utuntur etiam Thomistæ pro pluribus
philosophia, atque theologia dissolvendis difficultatibus. Hanc etiam, ut Parenti Anselmo con
sonam defendunt communiter nostrates Emi
nentissimo Cardinali desfrondati Antesignanum, cum quibus sit.

Assertio Nostra

§ 2s

Relatio predicamentalis distinguitur realiter a termino,
identificata vero cum proximo fundamento. Pro 1a conclusionis
pars: terminus est quid adequate distinctum ab essentia relationis: ergo
non est idem cum ipsa adhuc inadequate. Consequens infertur, et antecedens pb
tur: totum esse relationis est ad aliud; sed illud aliud est ipsius term

cnu: g. Confirmaca p: cois ee relacionis e ad aliud, id conjun
ctum ex fundamento, et termino n e ad aliud: g ille conju
ncto n consist relacis. Confirmaca 2, et explicaca: dy ea ee
relationis e ad aliud, n potest aligd relationis n ee ad aliud,
id terminus secundum god terminus rellationis e n est
ad aliud, nec per ee ad aliud construitur; g terminus ne
aligd relationis. Mayor constat; si in aligd relationis
n esset ad aliud n cois esset relationis, d aliquid dumta
xat ipsius esset ad aliud. Minor pbatur: terminus secun
dy god terminus e rellationis e illud aliud, ad god e cois
y et relationis; id terminus n e aliud a termino; qua n e
aliud a relto: g terminus rellationis n e ad aliud.

Attentionis pars, i qua precipua e difficultas. Secunda ve
ex magro Patente Anselmo cap. 4. monologij, ubi postq
nihil Deo accidere posse, resolvit cu sit invariabilis, ca p
,, objectionem inerrogat:: quomodo n e possibile accidere a
,, lem, cu et hoc ipsu, god major e omnib creaturis, et godil
,, li dissimile e, videatur ipi accidere? cui ita respondet: rediud
,, repugnat, quorumdam, que accidentia dicuntur, subsepa
,, bilitas, et naturalis incommunicabilitas, si ex cois alicui
,, tione nulla substantie conseguer variabilitas? omnesque
,, que accidentia dicuntur, alia n nisi cu aliqua participatione
,, ricatione adsint, et absint posse intelliguntur, ut omnes colores,
,, alia omnino nullam, vel adhibendo, vel recedendo mutationem
,, circa id de quo dicuntur efficere noscuntur, ut relationes; constat
,, namq god homini non omnem magnitudinem, nec majorem, nec mi
,, orem, equalis vero nec similis; omnes autem relationes has
,, uisq cu natus fuerit, sine omni mutatione ad illud dly
,, habere potest, et omittere, secundy god creatur, vel p qualitat
,, es diversas mutabitur. Clarius, si fieri potest eandem materiam

carinam Doctor Angelicus pluribus locis, ad precipue opuscul
,, 8 capite 2: ubi cu autem dicit, god similitudo sortis habeat al
,, videretur ejus ut fundamentum n e intelligendu, god similitu
,, do sortis ut aliqua alia re ab ipsa albedine: id solu ipsa

,, obedo Soctæ, ut re habet ad obedirem Platonis, ut ad rem
,, rng. si in similitudo addere supra obedirem Socrē aliqs
rem, nullo modo posset fieri aliq̄ alteri similis, sine sum
,, mutatione: fē autem hō similis alteri sine sui mutatione,
ut patet. rg viguit in India fierit modo albus, fieret sine
,, lli mihi, et ego sibi, nulla q̄ me facta mutatione; simili
,, tudo in q̄ me nullam rem adic supra albedinem, quæ re
,, latio ē q̄ me. Cte q̄ phisicæ lectione Xenia: nihil advenit
,, mihi de nobo p hac, quā incipiam ee alteri equali.

Quibi verbi in minoris rationis, quam auctoritatis re summa arguto nostra: juxta Anselmum Papiensem, Angelicumq̄ Matæum aliqs aliqa mutatione sunt equali vel inequalis, similis vel dissimilis homini, dq̄ exacte natus: hoc implicat, si relatio ē accidens a fundamento realiter distans: q̄ pa mi implicat me suscipere ee reale physicū, quod in habeam, aliqs omni mei mutatione; sd si relationes p dicē re et accidentia physica realiter a fundamento distincta novum ee physicum acciperē, quod in habebam: q̄ Major extremi nes ē nota: mutatio in ē transitus de aliquo in ee adeē. cui ex religuis exanyt de in ee adee alby, p albedinis receptionem. Minor equa nota videa; nunc in suscipio sine licudinem, et qualitatem, quam antea in habebam; at relationes istq̄ sunt quedam ee physicq̄, accidentia nempe physica, juxta dictamen: q̄ Sed dicunt p relationem minime mutare physice subjectq̄; quia ad relationem in dato pro notur quo physica fit mutatio, sd necq̄ physice diminuat, improprie q̄ mutaret, quia relatio q̄ solam fit re albanadem. Sed voluntarie remis, paratum q̄ fundare hēc aparet solutio, adversationum data sententia. Quæ ad 2am primum instantiam: dq̄ subjectq̄ de in ee physico adeē physicum transit, physice mutat; sd q̄ hipotesi reali diminutionis relationis fundamento, transit subjectq̄ de in ee physico adeē physicq̄, de in ee relicet relationi mutatio adeē illius, quæ ut pote accidens physicq̄, ee physicq̄ habere debet: q̄ 2: relatio illa quam metaphisicam appellant ē vera realiq̄ mutatio; sd juxta Sactq̄ Doctorem aliqs omnino mutatione fit subjectq̄ similis, equalis, et q̄ equalis: q̄ Sanctus Doctor ad

veranda — 3: Deus nec illam pacitam mutationem metaphysicam ex relatione ad creaturas, alias Deus, aliquid susciperet accidens absolutum, relativum saltem; id Divus Anselmus resolvit, immutabilem omnino ee ex relationem susceptione, sicut a creatura omnino immutata manet ex simili susceptione: q quia sentit quod creatura, nec metaphysicam hanc pacitam mutationem, ex suscepione relationis.

Per secundo ratione, unus quantus V.g. ee formaliter equale alteri quanto, nihil aliud e, quam eandem habere extensionem quantitativam cum illo. id ad hoc n requisita, relatio aequalitatis distincta q relatio equalitatis in distincta realiter aequalitate: q nulla relatio politicamentalis ab ipsis fundamento proximo. Nam patet duplici quantitate palmari; Per mi detracta entitate, valmo de aquantitate distincta quantitate palmari, remanet equalis alteri quantitati palmari: q. Per ami detracta entitate, vel modo aquantitate distincta quantitate palmari; id hac conventia sicut unum equalitatis: q — Respondent ex adversis aliqui, duas quantitates ee fundamentaliter dumtaxat simile, et equale per propriam entitatem, n vo formaliter, ung dy resultat modus superadditus, quo actualiter ad invicem referuntur.

Sed vo solutionem hanc robustus impugnabant adversarii superiori articulo adversus argumentis, relationem q extrinseca denominatione constituere: quare ice vocis impugnata, per hoc precise, quod hac quantitas ea de habeat dimensionis res ac illa, erit vocis sicut ista: id hoc sola e, supra omnes formales equalitatis: q — Impugnata solutio, si malis nostra probata assertio: relatio patentiati q per e dissimilis qualitatis imaginabilis alteri relationi patentiati in, alterius modo ipsi realiter superadditus: q et potest unum quantus ee formaliter equale — alteri quanto, alterius entitate! modo superadditus. Atqui e certus, ne infinitus procedamus in assignando de illo modo superadditus, an sit similis alteri modo per unum modus ipsi superadditus, an per se; proinde quod eniendus erit ad modus, qui q ipsi sit alteri modo similis.

Supra adversarios quantus A. indiget modo superadditus, ut sit equale quanto B. quia equalitas ista deficit deficiente termino, requisitaq termino positivo. id similitudo q patentiatae deficit termino deficiente, requisitaq termino existente, alia relinquit patentiatae, alterius novi modi indigentia: q si patentiata se ipsa, et alterius alio modo et simili formaliter alteri patentiatae, erit q quantus A, quantus B — Praeterea alius se possent homines, unus quantus, ut puta quid absolutus indigere relatione, ut aequalis; relationem suo, et ee natura

formalem referendi subjectum ad terminum; et esse rationem formalem, ut ipsa ad aliam referatur, absque novae relationis indigentia; quia ad unam rationem formalem non datur alia.

Verum haec solutio ceteroquin vera in alia materia in praesenti substinere non valet; nam contra eam urget praecipuum argumentum, quod ad verum nos contrarii proponunt; quod sic ostendo: relatio quae Paternitas Petri Joannis Paternitati assimilatur, valet ab illa realiter separari, si vero est contrariorum fundamentum; sed realis separabilitas est signum realis distinctionis; ergo probo maj. deficiente Paternitate Joannis, Petri Paternitas non est illi similis; sed paternitas Joannis deficere valet Petri Paternitate manente: ergo haec relatio similitudinis ab ejus separatur fundamento. vel nulla est relatio a fundamento separabili, et sic corruit praecipuum Thomistarum fundamentum.

Denique impugnatur solutio; ablata divinitus a duplici albo relatione similitudinis, illa duo alba essent similia, in non havendo relationem realem; non fundamentaliter; ergo formaliter. Probatur; ea sunt fundamentaliter similia, quae per supervenientem relationem fiunt similia formaliter; sed quae similia sunt in non habere relationem, nequeunt per relationem supervenientem fieri similia; haec enim eorum similitudinem destrueret; ergo. Si dicas, quod illa duo alba sunt similia fundamenta quatenus relationem rationis fundant, per quam fiunt similia formaliter in non habendo relationem realem, impugnaberis; tum quia si duo alba sunt vere formaliter similia per relationem rationis, ut quid nobiscum Thomistae relationes reales propugnant? tum etiam quia propriori ad relationem realem et rationis illa duo alba essent formaliter similia in non habere relationem realem, nec rationis; et sic redit argumentum factum.

Solvuntur Argumenta § Tertius

Arg. 1 praecipuo Thomistarum fundamento: quae realiter separantur realiter ad invicem distinguuntur; sed relatio praedicamentalis realiter ~~ad invicem distinguitur~~ ab ejus separatur fundamento proximo; ergo distinguitur a fundamento, licet hoc solum

in identificata, maior ex illa contrat efatte, separatio real
is e regnum distinctionis realis. P.ma deficiente relationis
termino albo pq. in India nate deficit similitudinis rella
tio q albo hic existente; vel tm in deficit fundamentum
albedo vel licet albi hinc existentis q P.ma rellatio simi
litudinis albi hic existentis cu albo in India nato e eade,
et respectus huius albi ad aliud q Indiato; vel deficiente
termino, hic deficit exde, ac respectus q. Contra: requit de
ficiente rellatio, omnib; eius contitutivis manentib; vel pa
defectum termini deficit rellatio, manente fundamento
q quia fundamentu in e adequatum rellationi instituendum.

In argumentum ja facie deficit - Ad vo concesa maiori,
rego min, ad probationem dicto maiorem; deficiente termino,
et cetera, deficit rellatio similitudinis quad entitatem vero
mam deficit quad denominationem subdistingo; secundum
id quod importat q recto, seu secundum ad inexistendu fundam
enti, rego mam; quatu ad id quod importat denominatio q ob le
quo recto maiorem, et minorem, rego q rego. quia diversitas
licandi erit minoris sequenti vel omi. Ad probationem distin
go paries maiorem, requit deficere rellatio quad entitatem, q
institutivis manentib; concedo mam quad denominationem subdi
stingo secundum quod denominatio importat expresse recto rego
ad inexistendu, vel omam requit deficere expresse obliqu; rego
ad existendu, rego mam et ut dicta minori rego argo.

Q solutionem hanc perexacta, et contra objectionib; facili ac
unanimi regotio. Quare q ipsius elucidationis vtendi opus pu
tu e, quod similitudo albedinis hic existentis cu albo q India nato
(eadem ac judicio de quavis alia rellatione) si penes existat
em, propiamq ipsius inexistentiam considerationis q fundamen
tum, et ipsamet albedo albi hic existentis, aqua ratione dumtax
at secundum. Albedo namq fundamentum proximum simi
litudinis dicta, quatenus subjecta, cui inharet, album denomi
nat. Dicit vo eadem met similitudo, secundum quod connotat
respectu, alterius albedinis, quae existit, quatenus ad albedinem
ex parte fundamenti se tenente, reddita in distinctione hu
ius modi similitudo, nec ipsi aliqid superadditu, ut supra
egebat Anselmus patens cu Aristotelio Mayistro Sententiarum
nideretq similitudo quad denominationem, quatenus est
licet hic albo alteri albo similis denominat, duo importat

et albedinem ut respicientem aliam, ut terminus illius respectus, et coexistenti; cum hac tamen differentia, quod albedinem importat recto tamquam intrinsecam.

Hinc rota fit solutio dicimus tamen, quod deficiente termino albedine nempe albi, India nati, manet similitudo quoad entitatem, et quoad denominationem ex parte recti, quia revera ejus intrinseca manet constitutiva albedo, scilicet ipsa similitudo tamen albedinis in hoc consistit, quod albus habeat albedinem sicut aliud, quam albedinem absolutio habet hoc album, etiam cum terminus deficit. Quare nihil ejus dependit intrinsecum, et per hoc precise, quod alia albedo iterum in re ponatur erit ei similis, seu erit sicut illa, in quo sita est relatio, quoad denominationem. Quia vero alium deficit albus, deficit denominatio ex parte conotati, cujus defectu non potest fundamentum dici absolute similem terminum; termini siquidem existentia est conditio essentialiter requisita, ut vera sit illa locutio. Igitur subjectum transit de non esse, ad esse relatum formaliter, quoad denominationem per hoc quod existat terminus respectus cujus denominatur relatum; quia denominatio hec non respicit subjectum, ut quod, cum, et absolute, sed in ordine ad aliud; quapropter necessario requiritur illud aliud tamquam conotatum. Patet hoc in adversariorum sententia, in qua pater nequit dici relatus ad secundum filium, hoc deficiente quin propter hoc, aliquid entitatis illius denominationis dependat ex parte Patris.

Hec vero conotatorum doctrina, ut diximus in Logica cum de forma modi sciendi ageremus, valde utilis est ad plures difficultates resolvendas; et vel ab ipsis Thomistis pluribus in locis plenis ubi amplectitur, solum quod in presenti ipsis exoxa videtur. Quare propter pluribus erit exemplis firmanda, quibus tamquam efficatissimis rationibus pro nostra sententia erit vobis utendum. Quod Thomistae in theologia ipsa quasi pro clipeo utuntur tum pro divina libertate exponenda; tum pro Sacramentis constituendis, quae absque intentione salvari nequeunt, quin tamen Sacramenta essentialiter constituat. Scilicet theologos non agimus, ex Philosophia exempla ab ipsis

stra ipsos accipite // Sit q̃ 1um in presenti materia-
re q̃ accidentia infinitum decrescant, ita rellatio paterni-
tatis ad primum Filium ē etiam rellatio ad 2um, 3um
&c. Eandem rellatio Paternitatis ad Filium e rellatio
similitudinis cum alia Paternitate. Eadem rellatio simili-
tudis albi A ad album B ē rellatio ipsius cum omnibus al-
bis. Nihilominus secundo deficiente Filio, manet enti-
tative rellatio absq̃ denominatione relati ac ipsum,
defectu termini: quod etiam evenit in duplici alio exem-
plo aposito. Quartum exemplum ex Phisica desumitur, dum
identitatem unioris cum extremis, durationisq̃ identi-
tatem cum existentia rei durantis propugnant; hujusq̃
doctrinæ beneficio argumentum supra nobis objectum opti-
me solvunt. Quidni ergo et in presenti eamdem amp-
lectantur doctrinam?

At vo ut doctrina hæc qa in sequentibus
constanter utemur intime imprimatur, notandum discri-
men relativa inter, et absoluta denominationes: abso-
lutæ, quæ independentes dicuntur, quia a nullo extrinseco
dependent, per hoc precise quod intrinsece habeant consti-
tutiva, absolute denominant; sic p hoc precise, quod exi-
stat subjectum, et albedo ipsium ita, etiam quocumq̃
extrinseco a moto, subjectum dicitur absolute album; quod
in qualibet evenit denominatione absoluta. Relati-
ve vo denominationes, utpote ab alio extrinseco depe-
ndentes, necdum constitutiva intrinseca ad sui exigunt
verificationem, sed et termini existentiam, et conatum,
sine quo requeunt absolute verificari.

Ex hoc oritur, quod ali-
quo extrinseco deficiente deficit etiam forma relati-
ve denominatio, ita ut requeat absolute verificari, quin
extrinsecum illud existat: quod, ut credibile facias adversa-
riis, sic eos ex propria doctrina aloquere: albedo albi A
per se ipsa actu fundat similitudinem cum albo B; sed de-
ficiente precise albo B jam actu, et exercite hanc n̄
fundat similitudinem: q̃ eadem forma nempe albedo

seipsa prestat, et n̄ prestat denominationem aliquam, ee scilicet fundamentum actu, et n̄ ee, accessu, vel recessu alicujus extremi.

At licet hec clarissima sint, sic contra solutionem insurgunt Thomistæ: deficiente termino n̄ remanet relatio quoad entitatem: q̄ nulla ē solutio. Pars: forma existens in subjecto huic suum effectum formalem communicare debet; cum effectus formalis formæ ipsa sit forma communicata; sed deficiente termino, relatio subjecto suum effectum formalem n̄ communicat: q̄. P. minor: effectus formalis relationis ē constituere subjectum actu relatum; sed deficiente termino relationis hec n̄ constituit subjectum actu relatum, ut per se patet: q̄. Nam: ad probationem concessa majori de forma absoluta, distingo de relativa: communicare debet suum effectum primarium quoad entitatem, concedo majorem quoad denominationem subdistingo: secundum id quod effectus importat in recto, concedo; secundo quod importat in obliquo, nego majorem et explicata solutione minori sequentique probationi, nego consequentiam. Solutio patet ex dictis.

Dices iterum: denominatio relati indistincta ē ab entitate relationis; entitas m̄ sive ee relationis constituit subjectum relatum; sed deficiente termino, deficit similis denominatio: q̄ et entitas relationis. Disto majorem denominatio relati secundum implicitum, et secundum quod importat ex parte recti concedo, secundum expressum, sive secundum quod dicit ex parte connotati nego majorem et sic distincta minori nego consequentiam. Denominatio itaque relati, et entitas relationis considerantur tamquam entitas, et expressio entitatis ejusdem, sicut ens, et unum; aliter m̄ exprimitur albedo v.g. dum consideratur ut alliam connotans, sicut quod alterius existens; aliter vero cum absolute, et entitative sumitur; uti accidit dum accipitur ens ut tale, vel ut accipitur ut unum; attamen expressio secundum implicitum ē ipsamet entitas relationis; sicut etiam implicitum unitatis ē ipsum ens.

Instabis: essa rellationis tota ē in ordine ad aliud, seu in actuali exercicio referendi; sed deficiente termino, deficit exercitium referendi, seu ordo ad aliud: ergo et entitas, sive esse rellationis. Distingo maj.m essa rellationis conotative, et expresive accepta, concedo maj.m entitative considerata, nego maj.m et aplicata distinctione minori, nego. Consequentiam essa igitur rellationis conotative accepta ē idem ac ipsum fundamentum, ut reduplicative conotans aliud, seu ut alteri coexistens; ideoque, deficiente termino, deficit rellatio, itidemque fundamentum ipsum, ut reduplicative conotans aliud; non vero deficit quoad entitatem et implicitum. Quare cum dicitur, quod rellationis essa sita est in exercitio referendi sumitur rellatio conotative, seu quoad propriam expressionem, non vero quoad entitatem; quia rellatio, sicut et exercitium referendi non exprimit subjectum ut cumque, sed prout se habet ad terminum, quo dumtaxat sensu deficit ex defectu termini.

Urgetur: si rellatio ē idem cum fundamento, conceptus rellationis erit quid absolutum: ergo rellatio secundum propriam rationem ē nihil. Patet consequentia nam propria ratio rellationis juxta hanc doctrinam nihil superadit entitati fundamenti. Distingo ant.; erit quid absolutum secundum implicitum, concedo ant.; secundum expressum, nego ant. et consequentiam. Solutio constat ex dictis replice precedenti. At non quiescis: ergo entitas albedinis v.g. sumpta in esse rellationis non constituitur per aliquid distinctum, ab albedinis entitate nude sumpta: ergo semel posita albedinis entitate nude sumpta, et essa rellationis formaliter in esse talis, seu quoad denominationem necessario dabitur: ergo etiam termino deficiente quod ē falsum. Respondeo, quod entitas albedinis nude sumpta ē rellationis essa secundum implicitum, non vero secundum expressum: admodo quo ens ē ipsamet unitatis essa secundum implicitum, non autem secundum expressum; prout sic non propriam habet rationem essam entis explicantem, ut Metaphisice distinctam ab ente.

Obiicies: defectu termini transit subjectum de esse ad non esse simile; sed implicat similis transitus sine alicujus intrinsece mutatione: ergo termino deficiente, aliquid intrinsecum rellationis deficit, per quod subjectum intrinsece mu

tata; q̃ quia relatio ondiuncta n̄ē ab entitate fundamenti.
P̄ n̄ implicat contrarios de uno oppositorio ad aliud ab
q̃ aliquo incipere mutatione, uti q̃ contrarie de nouo
ad n̄ē albū videre ē: q̃ Ad hui replice respondeverem
rea Anselmus Parens, et Doctor Angelicus, dq̃ ubi ag
ra agunt, quod absq̃ omni mutatione nihilq̃ denouo ad
ueniens, incipit alteri, alteri ee similis, equalis &c. q̃ ma.
ad plationem dicto ant: implicat q̃ absolutū recedo; q̃ rela
tiue subdistinguo: ri ē contrarie de uno ad aliud quod
entitatem recedo, ri ē contrarie quoad denominationem, iam
uno subdistinguo: ri nō expanse recedo, ri expanse obli
que dumtaxat, nego ant, et ogm̄ pbatur n̄ urget, quia al
tero ē forma absoluta.

Ysaudent concanonici doctrinam actem
ue audiuam, et quia parum capiunt nouarum eam inuas
unt: admisa oppositorij doctrina, quodlibet absurdum
defensari valet: q̃ reprehenda ē. p ant: illa doctrina ad
missa, facile negotio subtrahendi valet, quod terra ē Celi,
hoō Bruti, gratia peccati &c. quit rempe omnia hec ponunt
conotare: q̃. p ant: quem ad hec delitia devellanda est,
quod Celi constitutiua pdicata (idem dic de alijs) a predica
tis capere, quia pariter dicere, quod n̄ separata quod est
tatem, vel quod denominationem, expanse procede, n̄ expanse
recte q̃ Contra: illa doctrina admissa impossibile relinqui
tur, actus et actiones creaturarum et voluntas ab his poten
tijs realiter distinguj: possibile n̄ realiter distinctum facere
reali separatione pdicta oppositorum doctrina inualescere
desera. Itumpty vos etiamsi a Philosophis thomistis placeat
a Theologis communiter reprehenda censura digna.

Sed ut ad
eat, gotfre vestro, hec abunda q̃ nos impingere valeamus
veritati, cui eadem doctrina, ut supra dictum, par
umenti q̃ alia materia volvendi et ipsum tandem
mouendi, conuocandi q̃ int. cor. Hm doctrina anobis tra
dita, licet et quilibet alia necessaria veritati ingenica
valli inculpabiliter subjaceat, n̄ decet temerarie ab
ab scholis ē relegande. Superuacaū diuturnione pfectio
nis absolute ansellative, notum habuit argumentum.
terra, celum, hoō, Bruti, gratia, peccati, quid nunc ab

relatus, god nullo extrinseco indiget ad sui terminum. God ut dicit Damas. pascat, denominationis, ad sumendas (quidquid sit de illa b. Thome sententia, quę in corpore ęgica citata dicta reputata ab eruditissimis, doctissimis, ac sanctis Patribus, Magistris, Sanctis, Doctoribus, ac plurimis Catholicis) dicę, ex prouato satis doctrina minime sequi, accumpone cuiusvis ens ipsa realiter identificari. Prouo animad vertendo sequentia.

Subiecit: ens aliqua denominatio pfectionem formaliter importat, requisit subiecto communicari, quinip si aliqua entitas addatur, ens ad quod accidit quotiescumq; denominatio ꝺ proprio formali recipiat in dicit pfectionem. Sed ens actum pdicamentale ens actuale est pfectionem. Ergo pace fundamenta supponat, ipsam tm ens se habet: god exinde patet, quia ego magis pfectionem acquiro p similitudinem cum Petro, vel homine nascitur, vel ens Magistri Artium erit ens sententia: item, quia illi pereunt, omnes pfectione ꝺ me manent. Secus autem accidit ꝺ absolutis, quę pfectionem formaliter important: sic actus potentiarum, ut actus intellectus, et voluntatis, formaliter dicunt pfectionem: ga propter dy de novo alicui advenit, nova entitas qui addat: ny separata, aliqua entitas deberet realiter propter hoc apta dici ens. Dicitur: Quomodo actus apte distinguuntur, quia ut potentiales, exiguntur ad istos potis esse de amg principio transeunte se movente p̃ alterum: hoc autem impfectibile ē, quin ab intellectu et voluntate distinguantur.

Dicit insuper: relatio pdicamentalis, et ipsius fundamenta ad diversa entia pertinent pdicamenta: ꝺ pfectionem a fundamento distinctam importare debet. Confuta: si relatio nō ē accidens physicum, god subiectum imitari, admirenda est ꝺ eo relatio realis ad Creatorem, cuius doctrinam docet D. Thomas supra, q. 13 artic. 7. ad sumcontra ista antecedens, nego cōsequentiam, quia plurima amg pertinent pdicamenta, quę pfectionem distinctam nō important: ut accidit ꝺ presentia; vel ex modo pdicandi dumtaxat diversificata, ut ait D. Thomas decimo Metaphysicorum lectione 7 ꝺ hec verba: pdicamenta diversificata secundum diversos modos pdicandi: unde idem secundu ꝺ god diversimode pdicatur, ad diversa pdicamenta pertinet. Item ꝺ docet

rere licet ꝯ existentia, et duratione in actione, et passione, per
se rationem dumtaxat, juxta Thomistas desidentibus. Ad 2
plurimi docent, D. Thomam solum denegare ꝯ Deo respectu
creaturarum relationes reales, quae ꝯ aliquo fundentur accidenti.
Non displicet expositio. Sed tamen dicere potestis, quod licet relatio
accidens sit methaphisicum, importat nihilominus inhaerentiam
ex modo concipiendi cum fundamento quidem ꝯ re; cum vero
inhaerentia ex proprio conceptu imperfectionem sapiat, a Deo
omnino erit relegandam.

Arg. 3. data relatio actu, qin actu detur fund
amentum: ergo relatio distinguitur a fundamento. Pars: transac
ta actione generativa, datur relatio Paternitatis; sed jam
tunc actio illa, quae est hujus relationis fundamentum, actu non da
tur; ergo. Assumptum minoris patet, quia Paternitas ꝯ actione
fundatur. Confirm: actio generativa est relatio transcenden
talis, quia respicit terminum, filium nempe, ut effectum; sed re
latio transcendentalis distinguitur a praedicamentali: ergo cum
relatio paternitatis sit praedicamentalis, ab actione generati
va distingui debet. Ad argum. n. ant.: ad probationem distin
go majorem transacta, et deficiente formaliter concedo; virtua
liter, et moraliter, nego majorem et distinctio minorem est fundamentum,
prout formaliter sumpta, non minorem formaliter, vel virtualiter
vel moraliter accepta, permitto minorem, et non consequentiam Phi
sice, et formaliter transit actio generativa; moraliter
tamen perseverat ad denominationem Patris: ad modum quo
hodie dicitur peccator ab actione peccati Phisice transacta, sed
moraliter perseverante ꝯ gratiae privatione.

Vel 2, et melius resp
onderi potest, relationis 2i generis, qualis est relatio Pa
ternitatis, late tantum ꝯ actionem, et passionem fundari;
extricte vero ꝯ ipso agente et passo put. actionem, vel passio
nem conotant, tamquam conditionem necessariam ad funda
ndam relationem. Quare fundamentum relationis Pat
ernitatis est ipsum generans, ut per actionem determi
natum, non tamquam per fundamentum relationis, sed tamquam
per conditionem exactam, ut generans fundet relatio
nem. Unde, contracta actione generativa agens
seu generans perseveret actionem conotans praeterit
am, manet utique relationis fundamentum, et ipsa

Paternitas formaliter. Ad confirmationem disto majm
ē rellatio transcendentalis, quę respicit filiū ut effectum,
ꝛcedo; ut terminū coexistentiæ, n̄. majm et disto mim; distin
guuntur, realiter, vel ratione, ꝛcedo; realiter p eisse, n̄. mim
et consqm. Pater p eandem entitatem respicit filium ut effec
tum, et ut purum terminum: p modo respicit transcen
dentaliter: 2o predicamentaliter. Quare rellatio transcend
entalis, et pdicamentalis persepe ratione dumtaxat disti
nguntur, sive formaliter; materialiter vo sunt idem. Sic
scientia Petri p propriam entitatem rellationem tran
scendentalem ad objectum importat, et pdicamentalem
ad scientiam Pauli. Args 4: ex duobus realiter identifica
tis requirit unum augeri, qin aliud pariter augeatur,
sd valet augeri albedo, qin augeatur similitudo: ḡ ad
invicem distinguuntur. Dic, ad augmentum, vel dimin
utionem albedinis variari quidem rellationem, sicut
et ipsam albedinem; subindeq nullū ē fundamentū
argumenti. Vel si malueris, dic, similitudinem n̄ fund
ari ī albedine, quatenus determinatū gradum impo
rtat; sd ī illa formaliter, et in esse albedinis: sive ḡ aug
eatur, sive n̄ augeatur, variatio materialis erit pene ma
gis et minus dumtaxat; atq adeo idem semper perseve
rat fundamentū sicut et rellatio. Args 5: dantur rellat
iones ī substantia fundatę, ut rellatio similitudinis
specifice ī Petro et Paulo; sd hujusmodi rellationes distin
guuntur realiter a fundamento, cum rellatio sit accid
ens: ḡ. N. mim cujus invictam pbationem distingo:
ē accidens methaphisicum, et pdicamentale, ꝛcedo; phi
sicum nego. Rellationes pdicamentales n̄ exiguunt ex pro
prio ꝛceptu ēē Phisicam accidentiam; sd Methaphisica dumta
xat, quatenus sunt extra methaphisicum conceptus illius,
cui accidit denominatio rellativa. Et in sta argumentum
ꝛtr Thomistas in duratione ad pdicamentum Quando
pertinentem, queq cū existentia identificatur, licet hęc quid
substantiale sit. Similiter, qod partes sint actu unitę, ip
sis accidentaliter convenit; alias semper et necessario
essent unitę; et tm unio a partibus n̄ distinguitur.

Sed ut argum propositum, aliaq huic similia facilius solvere possis, nota: rellationem pdicamentalem existere vere et realiter, licet n sit forma quedam Phisica realiter a fundamento distincta, sd tantum Methaphisica formalitas; ad modum quo situs, et ubicatio sunt formalitates dumtaxat ejusdem quantitatis. Non m opus e, qod pdicamenta sint accidentia phisica, que rebus inhereant, sd sat e, qod sint accidentia loga extra rei essentiam posita, et que ex modo concipiendi tantum inhereant, uti de sex ultimis pdicamentis plerique fatentur Philosophi. Adverte etiam: quod cum D. Thomas asserit, qod rellatio e res distincta a substantia creata, intelligends e de rellatione in accidenti Phisico fundata, cum ipsoq identificata. Ex his colligues, rellationem, et fundamentum diversa habere essentias, definitionesq methaphisica; ad qod suficit distantio virtualis in re, et formalis p rationem. Quare et hinc 20 colligues: accidens, qod dividitur in 9 pdicamenta, n ee accidens Phisicum, sd a logico, et phisico prescindens. Denique adverte, qod si augeatur entitas fundamenti, etiam rellationis entitas augetur juxta dicta in responsione 4 argumenti. Et hec quidem paulo fusius quam par erat sumus prosequti, quia p aliis per utilia censemus.

Questio secunda an terminus rellationis predicamentalis sit formaliter absolutus; an relativus? explicatur titulus, et sententie referuntur.

§ 1.

Ultra divisionem rellationis, qas in principio hujus capitis dedimus, aliam consumpto explanandam reliquimus in presenti, quia nunc maxime pre oculis e habenda. Dividitur q ulterius rellatio in mutuam, et n mutuam. Rellatio mutua e,

quę data inter extrema, quę sese ad invicem respiciunt, quia ex parte termini ipsi alia respondet rellatio, utquę ē inter Patrem, et Filium: omnesq; rellationes 1i et 2 generis. Rellatio n̄ mutua ē illa, cui ex parte termini n̄ correspondet alia rellatio: cujusmodi ē rellatio poē, scientiē vel habitus ad objectum, aliq; tertii generis. Sicut tm̄ rellationem pdicamentalem tertij generis dificillime invenies, admodum pariter dificulter rellationem pdicamentalem n̄ mutuam assignabis: rellatio tm̄ scientiē ad objectū potius ē transcendentalis, quam pdicamentalis.

Dubium q̄ presens ex eo oritur, quod cū in rellationis predicamentali termino, ī Filio V.g., aliquid dicta absolutum, substantia nempe genita, et aliquid respectivum, rellatio videlicet rellationis; queritur, an rellatio Paternitatis terminetur formaliter ad absolutum, ad entitatem scilicet genitam; an vo ad rellationem filliationis: seu antendat ad entitatem absolute sumptam, an vo ad eam ut rellativam? dubiumq; de rellationibus tam mutuis, quam n̄ mutuis, si quę sunt, procedit. In cujus resolutione 1a sententia docet, omnem rellationem tam mutuam, quam n̄ mutuam terminari ad rellativum formaliter. Sic communiter Thomistis cum Eminentissimo Caytano Aquireq; nostro. 2a ex deametro opposita asserit, omnem rellationem, quecumq; illa sit, terminari ad absolutū. Ita scotistę omnes, plurimiq; ex nostris ex manu scriptis cū Illustrissimo Moneda; quam etiam n̄ nulli amplectuntur Celebres Thomistę cū Illustrissimo Palanco. Ē inter utramq; et alia sententia media, asserens, rellationes mutuas terminari ad rellativum, n̄ mutas vo ad absolutum. Hec ab aliquibus propugnatur Thomistis cū Baiona. Nobis tm̄ 2a sententia placet; quare sit.

Assertio Nostra

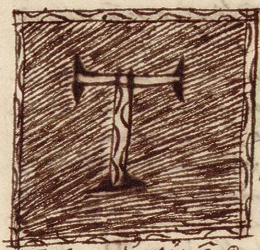

erminus cuius cumq; rellationis, predicamentalis, q̃ cumq; illa sit, ẽ formalis ratio absolutus. Suadetur assertio de rellatione ñ mutua: terminus rellationis ñ mutuę ẽ ñ formaliter relativus, q̃ ẽ ad solutus. Inferia proba, et añ probatur: terminus rellationis ñ mutuę ñ ponit rellationem realem; vł nec rellatione rationis: q̃. Consequentia infertur, quia rellativum constituitur formaliter ḡeralis per rellationem realem, vel rationis. Suadetur maior, probanda postea minori: terminus rellationis ñ mutuę est formaliter relativus rellatione realis, ergo ipse talis daret rellatio; at ñ datur; alias rellatio ñ mutua esset mutua, utpote cui ex parte terminj realis responderet rellatio: q̃ ñ. Probatur superior illo ultimi: terminus rellationis ñ mutuę, utpote terminus rellationis realis, existit, q̃ sua dependentia ab inelectu; vł rellativum rellatione rationis existit, q̃ sua independentia ab inelectu. Minor constat. Probatur maior: rellatio ñ mutua ẽ rellatio realis independens ab inelectu, ut adversarius rotum ẽ; vł omnis rellatio realis predicamentalis exigit terminum existentem sine cuius dacia: q̃.

Dicunt adversarij, terminum rellationis ñ mutuę denominari realiter, licet extrinsece, relativum ab ipsamet fundamentali rellatione vel illę extrinsece terminata; ñ alias ab objecto denominativa cognitum, vel visum per cognitionem, et visionem ad illud extrinsecus terminatas, licet potentia cognoscitiva et visiva aliunde realiter inhęrentes. Sed inconsequenter hoc dicunt: hac enim relatione qua inhęrent suis subiectis arguebant, intentionem rationes, denominationibus extrinsecis conniventes ñ ponendas alias se ipsas consequentes, et se ipsas adinventas, quod falsum repugnant, et impossibile. Cuius doctrina sic ex se ipso in usu: ut cognitio denominat objectum extrinsece cognitum, sic rellatio ẽ mutua denominat terminum extrinsece relativum, vł pari cognitio ñ terminata ad objectum ut extrinsece cognitum, alia cognitio terminata ad ipsum, vł ad rem, quę extrinsece denominationi subiacet: q̃ nec rellatio ñ mutua terminata ad aliud ut extrinsece relativum. 2o: ex eo terminus ẽ relativus iuxta solutionem, quia ad illum terminat rellatio: cuius

patiu ē rellationem ad illum examinare gam ēē rellatiuum, sd ꝙ illo prioꝝ, ꝙuo n ē rellatiuus, ē absoluens: ⁊ rellatio examinata ad absolutum.

Probata iam assertōe de rellatione mensurā: examinus rellationi mutuę ē id, ad quod rellatio refertur fundamentum; sd rellatio mutua refert fundamentum ad absolutum: ḡ. ꝑ maiꝝ rellatio similitudinis vꝝ mutua duo alba, quę quidem ē rellatio mutua, refert fundamentum ad absolutum; sd idem dicendū ē de alijs rellationibꝫ mutuis: ḡ. ꝑ maiꝝ rellatio similitudinis albedini A ad albedinem B referat albedinem A, quę ē fundamentum rellationis similitudinis ad albedinem B ut ad examinatum; sd albedo B ē formaliter quod absolutum: ḡ. ꝑ maiꝝ rellatio similitudinis albedinis ꝓxime refert ad id, cui quo albedo A habet veneniendam; sd solum habet veneniendam cui albedine B: ḡ. ult⁹ ꝙ ē clara; licet eadem conveniencia ē ratio fundandi similitudinem, ita ē ratio examinandi illam. Mirū eciam patet, quia alia una albedo cum alia nō haberet veneniendam, sd cum rellatione ⁊ ꝓpria fundatiua.

Obijcit: albedinem ⁊ patre examinari ēē id, quod examinat, similitudinem vo ēē rationem formalem examinandi; sub indē eadem sit rellatio mutua examinata ad absolutum tamquam ad examinum eadem formali rōne examinus ē aliquid respectiuum. Sed contra: similitudo nō examinat formali examinandi quia solutio. ꝑ subrepcā: rō formali referendi nō rō formalis examinandi; sd: ḡ. ꝑ maiꝝ rō formali referendi ē respicientis, examinandi autem respecta. sd respiciens ꝓ formalitate respectus: ā ⟷ ꝑ 2ꝝ exclusā, similiḡ data impugnata solutio: repugnat, quod examinus sit ens examinū constituatur formaliter ꝓ rellationem ḡ. ꝑ antē: examinus ꝓ rellationem formaliter constituatur dicit de formali concepto ad, cum hoc conceptu sit de ratione rellationis; sd repugnat, quod examinus sit ens examini, constituatur formaliter ꝓ conceptum ad: ꝑ maiꝝ examinus sit ens examini formaliter respiciens, recte respectus ab alio: sd implicat, quod id, quod respiciat ab alio, constituatur sit tali ꝓ conceptum ad: ḡ. Maꝝ constat, quia sicut fundamentum ꝓ rellationem denominatiuam respicientis examinij, sic examinus dicitur respectus a fundamento ꝓ eandem rellationem. Minꝝ eciam patet, siquidem ꝓ conceptum ad constituitur examinus respiciens aliud; sd implicat quod id, quod formali

ter respicitur ab alio constituatur respiciens aliud respectu ejusdem, a quo respicitur, p id ipsum p quod respicitur. ergo.

Solvuntur Argumenta Paragrafus Tertius

Arg. 1o contra 1 assertionis partem: extrema relative opposita sunt relativa; sed terminus relationis non mutuae est extremus relative oppositum relationi: ergo est formaliter relativus. Major patet; sicut enim oppositio contraria, et contradictoria non nisi inter extrema contraria, et contradictoria versatur; sic oppositio relativa inter extrema relativa. Probatur minor: terminus opponitur illi, cujus est terminus, siquidem illud excludit, ut servitus vero excludit dominium; at terminus non opponitur illi cujus est terminus, sed genere absoluti: ergo sed genere relativi.

Confirmatur ex Philosopho textu 4 de relatione agente, quod
,, omnia, quae dicuntur ad aliquid referuntur ad ea quae reciproca
,, carent. Et ex D. Thoma 2o contra gentes capite undecimo, ubi ait,
,, non posse aliquid intelligi ad alterum, nisi e converso hoc dicatur ad ipsum relative. R. negando majorem et paritatem probationis. Ad minoris probationem N. minorem.

Ad oppositionem ergo relativam sat est, quod unum extremum sit relativum, et aliud absolutum; relativum etenim relative opponitur absoluto, absolutumque relativo. Ratio est, quia relationis oppositio per hoc salvatur, quod unum extremum respiciat, aliud vero respiciatur: respicit autem non est relativus conceptus; siquidem conceptus iste est, quasi active aliud respicere; contra vero contradictorie et contrarie oppositiones vel suum inter esse, et non esse, quae ab invicem sed eodem genere opponuntur; quia tam contradictorium esse non entis, quam vice versa; vel inter extrema positivam, quae sub eodem genere posita ab eodem subjecto se expellunt ut contraria. Philosophus autem, et D. Thomas intelligendi sunt de mutuis relationibus, quae reciprocantur, non quidem formaliter, et in esse termini, sed specificative tantum.

Arg. 2: Deus terminat relationem servitutis quae est ex parte creaturae, p id, p quod est realiter Dominus; id est realiter Dominus

p denominationem extrinsecam a relatione resultantem a
latio illa, qua ponitur in mutua ad extrinsecum relativum de
minatum. Dico 2m. terminat p id, p quod est fundamenta
liter Dominus, scilicet; formaliter, 1m. 2m. sicut potest in ordine
minare visionem per id per quod est formaliter visio, ut visionem
visionem terminet; sed p id, per quod est fundamentaliter visio, est
per ee suum, quod visionis, vel denominationem visi subesse
potest: ita bene denominationem resultantis terminat per
potentiam seu potentiam coercendi subditos, quia est fundamen
tum relationis dominii. Quare dato quod relatio formalis dominii
sit extrinseca Deo, vel relatio rationis, in ea
minaret per has predictam resultantem
relationem.

Aug. 3 ora 2 assertionis

,, patet ex D. Thoma 1. parte. q. 40, artic. 2o ad 4 arguendo:
,, ex dicit, quod relativi ee est ad aliud se habere, per id aliud
,, unumquodque correlativum, quod non est prius, vel simul natura, et
,, cognitione = Hic D. Thomas ibi expresse agens de relationibus
divinis, quia ultro fatemur ad relativum terminari, quia relatio ex
quo realem denominationem a termino, quae unica divina persona non
datur, vi relationis divinis non obviaret seu non corresponderet termi
nus formaliter relativus, sed est, quia juxta theologicum effatum ex parte
Arriano desumptum, quod divina omnia sunt unum, ubi non obviat relationi op
posito. Unde relatio pro ea rubricem, quales sunt divinae, non praesupponit, sed rem fert
denominationem supponitur: relatio vera creata, teste D. Thoma laudato loco, divinam
nam praesupponit supponitur; quare potest ee ad aliud, exempli non ut ad relatum op
positionis, seu divinae relationes, de quibus utroque superius diximus, realem, non logicam
ac relationem, dominium ad relativum, non vocatur = Stamen cum temporibus ad Sen
tentiam Doctorem
* Ad 1mum mutuo relationem logicam; vel dum dicendum, pos
li aliud intelligi correlativum specificative sumptum, non
vero reduplicative, seu formaliter includit rationem formam
terminandi.

Deinde potest replicari contra 1 rationem: filiatio divinis terminat relationem paternitatis, ergo
eadem indivisibili unitate potest ee respecta, et respiciens:
et etiam ergo creatis eadem met indivisibili unitate potest
ee respecta per modum terminii, et respiciens per modum rationis
vel formaliter referendi. Consequentia patet. Ita expressa
prima evidens: quia eadem filiatio divinis est respecta
a paternitate, respiciens paternitatem = Dicendum pri
mo; filiatio secundum munus personandi, nego 2m. pm. et etiam
filiatio divina habet munus personandi, seu constituen

de personam filij, gaderus forma siporatica, vel rubeona, ea in; et manus referendi, quarenc rellatio formaliter ē vel sub conceptu adi. Ratione primi muneris terminat rellationem paternitatis ratione 2i secundi refert filium ad Patrem: unde eadem rellatio sub duplici munere est, respecta, et respiciens. quia 2o q rellatione creata requit illud duplex munus distinguit, quam n habet passiua.

Replicabit quum: ea dem rellatio creata potest ē respecta p modu terminj respiciens p modu rationis formalis referendi; nulla ē ridu ro. Pan. Paternitas pecat ut ē terminus similitudinis paternitatis pauli ē respecta p modum terminj; diuidere p.cit paternitatem pauli ad ipsam q refert, nepotem cum qua habet similitudinem q. Alicer. una rellatio potest ē diuersis rellationi terminus; id omnis rellatio ē formaliter relativa, vel respicit: q eadem rellatio sub diuersis respectibus potest ē respecta, et respiciens. Ad 1am distinguo an: ē respiciens specificative, identice, et materialiter, sicedo an, formaliter, et ut ē terminus, N. an. Ad 1am rem contra maiorē, distinguo mr respicit specificative et materialiter, sicedo mr reduplicative et formaliter, N cego mr et consequentiam q eodem modo. Ad aliud contra maiorē, distinguo mr respicit ut ē terminus, N mr ut rellatio ē sub distinguo: respicit ad fundamentum, vel ad rellationem, quam terminat, N mr ad propriam terminus, sicedo mr et distinguo 2o q eodem modo.

Ad 1am Patrem filium similitudo terminata quidem ad aliqd, qđ q se ē relativum; id hoc sicut ē q verum materiali et identice; nam ut terminus similitudinis, nihil aliud dicit quam terminare; ac proinde licet abstrahere et materialiter sit relativum, formaliter tm, et secundum quid terminat ē absolutum. Ad 2am q eodem modo ē, qđ q alio verum rellationis ē terminus alterius, refert, quia deq rellationis munus dimittanta q es, quod unaq refert; id dicimus, qđ rellatio ē terminus alterius refert ad ipsam, id ad aliud qđ n negamus q prima Patrem filium. Ad 3am qđ ē terminus similitudinis Paternitatis pecat, refert quidem duo pium ad filium ponit; quare q huiusmodi rellatione et data non terminet respectu paternitatis pecat, et non fundamentum respectus filium Petronij.

Ad 4o cy ut respa ad 4am fundamentum vitiatur accio ne respiciens terminum, et terminus qui talis quasi passive resp

eccas, rellatio, qeq̃ recenet ex parte terminj, n̄ constituitur minum patiue respectum, sed actiue respiciens, ipsiq̃ prõ de n̄ conuenit ꝙ ratione terminj. Quod si vellis, patebit ratio Antonij adhuc ut terminus ē similitudinis patenitatis petrj refert quidem Antonium ad filium Antonij: non tñ concedimus tamen, n̄ referat ipsam paternitatem Antonij nec ad paternitatem petrj, generis ē huius terminus, quod opus erat, ut terminus relationis ut talis esset formaliter relatiuus, quia tunc debebat ei respondere idem respectus fundamentõ. Vnde tunc. casus rellatio referet ad aliam vigore, n̄ vero ad suũ fundamentum.

Ⅱ Item replicabis: rellatiua, per to axioma, sunt simul natura, et cognitione; sed n̄ essent si rellatio n̄ terminaret ad relatiuum reduplicative, et formaliter acceptum: ꝙ ꝓ min̄: ea sunt simul cognitione quorum unum requit̄ intelligi vere alio: sed rellatio n̄ terminaret ad relatiuum reduplicative acceptum, posset intelligi vere correlatiue: ꝙ ꝓ min̄ rellatio cognosci valet, cognito precise ejus terminus formali: sed pena rellatiuum, quia tale, n̄ ē ejus terminus formalis: ꝙ ꝓ t. Huic argumento responderi potest distinguendo maiorem relatiua ut correlatiua sunt simul, ut relatiua, subdistinguo: sunt simul identice, et concomitanter, concedo; formaliter, N maiorem, et nego distinctam minorem cum reliquis probationibus, N vsq̃ correlatio n̄, et duplicem rellationem imporet, negat intelligi, sine vno ad intelligata rellatio: rellatio vna, cum sit unica, optime cum solo predicato absolute valet intelligi terminatorem. Sufficiens solutio. Aduertatur tñ, neutram rellationem terminari ad aliam formaliter, id vnum simul intelligi ad absolutum terminatum: quo supposito, melius vnum negata minori vltimum maiori probatiua; quia sto correlatiuum, qua tale, n̄ intelligata ꝑ modum terminj, intelligitur tñ identice, eodem concomitanter, quatenus ꝙ eodem vigore intelligitur facies vna respiciens personam Petrum, et filiatio respiciens personam generantem.

Pro huius capitis complemento queras, quo nominat rellatio unitatem specificam ꝙ, respondeo cum communi sententia a fundamento, ut concausa terminum. Sic D Thoma ꝑ parte, q. 35. artic. 5. ibi: unitas rellationis, eaque pluralitas n̄ accedit secundum terminj, id secundum causam, vel subiectum: ratione cujus ꝙ parte unitatis rellatio participatur ad plures filios. Hoc ipsum etiam ratione constat, quia terminus negatio ē causa adhuc extrinseca rellationis; alias

n̄ esset purus terminus ipsius, sed specificativum adhuc extrinsecum relationis ē illius causa saltem extrinseca: ergo terminus n̄ ē specificativum adhuc extrinsecus relationis; ergo cum aliunde fundamentum nude sumptum nequeat ēē relationis specificativum erit fundamentum ut constans terminum.

Caput ultimum de sex ultimis predicamentis ubi eorum natura breviter prestinguitur.

De sex ultimis pdicamentis breviter agi solent in Mca, tum quia de utilioribus tractatur communiter in Phisica, tum quia alia levissime sunt utilitates. Actio ergo quae 5 pdicamentis constituit, ē actualitas agentis, ut talis, seu ultima et formalis determinatio causae ad agendum, seu producendum. Sic calefactio ē ultima determinatio seu exercitium, quo ignis actualiter agit, seu producit effectum. Actio dicitur eductio, et generatio, cum dependet a subjecto presupposito, ut actio, quae ex presupposita lignimateria igne generat; creatio vo, dum ex nihilo absolute fit, seu n̄ ex presupposito subjecto res producitur, ut actio, qua Deus Angelum produxit, Animamque nostram. Rursus actio alia ē manens, quae agens per se perficit, nihilque extra ipsum producit, sed in eodem manet, recipitque, ut cognitio, amor, visio &c. Alia dicitur transiens, quae per se passu perficit, aliquidque extra agens producit, ut calefactio, quae lignum immutat, et in quo recipitur.

Sextum pdicamentum ē passio, quae ita definitur: actus agentis in patiente receptus, seu actus patientis, qua patiens ē. inter ipsam, et actionem mediat motus, qui ē via, seu tendentia ad consumatum ēē termini. Sic illuminatio ut res a sole

dicitur actio solis; ipsa vero, ut in aerem tendit, motus; ut vero in aere recipitur, passio. An vero hec realiter ad invicem distinguantur non est hujus loci. Hec passio in hoc discrepat ab ea, quam inter qualitatis species in loco numerat Philosophus, quod illa cito transeat, hec diutius perseveret. — Ubi 7 predicamentum est ultima determinatio rei ut sit in loco, seu relatio rei locate ad locum; per hoc autem respondemus interrogantibus ubi est res v. g. domi in foro, sursum deorsum, hec relatio seu presentia rei in loco alia est circumscriptiva, et est presentia localis, qua totum corpus correspondet toti loco, et singule corporis partes singulis partibus loci: definitiva alia, qua totaliter toti loco, et cuilibet parti loci correspondet; ut presentia Christi in Sacramento, Angeli in loco, Animeque nostre in corpore.

Quando 8um predicamentum, est relatio rei durantis ad tempus, seu ultima determinatio rei ad aliquod tempus, ut cum dicimus quando stitit Plato? respondebimus, tribus ante Christum natum seculis. Predicamentum hoc communiter dicitur, consistere entitative, et in recto in existentia rei prout connotat hoc vel illud tempus. — Situs nonum predicamentum, est specialis dispositio, seu positio partium corporis in loco; unde non significat directe locum, sed situationem, seu positionem, quam res habet loco, ut sedere, stare. — Habitus denique est corpus quodnam alteri corpori circumpositum, ut toga pilleus, calceus, omniaque vestimenta, aut ornamenta. Unde habitus inter accidentia physica annumerandus non est, sed inter substantias; licet accidentaliter dici possit respectu hominis ut antea diximus, quia ad illius non pertinet essam.

Caput ultimum de post-predicamentis.

Post predicamenta affectiones quedam sunt, sive proprietates ad predicamenta subsequentes. Sex communiter ab Aristotele assignantur; oppositio scilicet, prioritas, posterioritas, simultas, motus et modus

habendi. De oppositione, qod vatis est, dicendum est sumulis.
Prioritas ē antecedentia unius rei ad aliam, qua quintuplex
ē valet. 1o prioritas temporis, ⁊ eo vtr, qod unam tempore
aliqod aliud antecedat, vt Adam ē prior tempore Abele, al
vtr ⁊ hominib. 2 prioritas naturę, cu rempe unu aliud tempa
re n̄ precindit, ē tm illius origo, causa, aut velut causa; vt
Sol prioritate naturę precedit lucem. 3 prioritas ⁊ essendi, vel
subsistendi ordo, datur, cu unum ex alio influxu, vel n̄ via
vera, propter majorem unius pre alio existentiam, ⁊ universali
tatem; ut ē hoc: q ē aal. et n̄ econtra: li aal ē prius ⁊ homine in
essendi, vel subsistendi sequentia. 4 prioritas, hęc dicta hactenus, et
rationis. 5 prioritas dignitatis, sive sit ⁊ natura fundata, ut
Angelus precedit hominem, sive ⁊ dignitate, ut Rex prior ē sub
dito; sive ⁊ estimatione, et amore, ut amicus, qui aro bus aliis ante
ponitur. His accedit prioritas originis, qua p Cesarem ē prior
filio; ejusdem hęc potius ē super predicamentalis, quam p̄dica
mentalis. 5 denig prioritas ordinis, ic loqa prior aliis
facultatibus, proemiumq operę.

Simultas prioritati contraria
cui ex positionibus tot modis accipiuntur, quot illę; ic sunt sim
ul tempore, qua coeva sunt: dignitate qua sunt eiusdem ordi
nis. Adhęc sciam simultas ⁊ cognitione rei ⁊ cognoscę, ex uni
us sine alio n̄ cognosca ut co relativa. Motus ē transitus
de uno extremo, ad aliud. Sex motus Physici numerantur ab
Aristotele; nempe generatio, et corruptio, qua terminantur ad
substantiam, motus locali, qui terminatur ad Vbi. Alteratio
denig ad qualitatem, de iis ⁊ Physica. Modus habendi ex,
quolibet modo concedi ex alio, unde accipitur primo, pro habere
aliquid intrinsece, ut substantiam quantitatem: 2 pro habe
re aliquid circumstans, ut habere vestem. 3 pro habere partes
et totum. 4 pro possessione ut hominis campum: 5 per relatio
nem, ut Pater filium: 6 per continentiam, ut bas aquam: 7 per
potestatem, ut Rex subditos. Et denig ⁊ quovis habendi mo
do accipitur. D

Sed hic jam gradum sistamus oportet ut ad al
lia sat superq multa, quæ restant, proce
damus, qualemcumque laborem nos
trum Deo Optimo Maximo offe
rendo, cui ex animo demisse
subjicio, et meam, et acte
nus utilitate vestræ
curam impensa,
sperans, fore
aliquando,
ut finis a
demptio
na ñ me
penite
at et
pere
et la
bo
ris.

Finis Met
haphisicæ Die pri
mo Decembris Anno
Domini Nostri M
DCCLXIX.

INDEX TRACTATUUM LIBRORUM TT CAPITUM

Comentaria in vniversam Aristotelis Philosophia

Prefacio . . . . . Pagina 1

Disputatio preambula de nomine existentia, natura, origine, et divisione Philosophia, communi ejusq; variis sectis . . . . . Pag. 4

Articulus 1. De nomine, natura atque existentia Philosophie . . . . . Pag. 6

Articulus 2 de origine, et causis Philosophie, ejusque reparatione . . . . . Pag. 7

His autem gradibus videntur ee progressi . . Pag. 8

Articulus 3 de illustrioribus Philosophis sectis Pag. 11

Articulus Vltimus de divisione Philosophiæ . . Pag 17

Logica parva, aut doctrinalis, quæ sumularum nomine communiter insignitur; sive institutionum logicalium summa brevis.

Præludium . . . . . Pag 19

Articulus I de potentia intellectiva, ejusque operationibus . . . . . Pag 21

Liber I

Sumularum de his, quæ ad primam intellectus operationem pertinent. Cap I de natâ signi, ejusque divisio . . Pag 24

Dividitur primo signo in sensibile, et insensibile . Pag 25

De signis vocalibus nomine, verbo adverbio, et oratione . . . . . Pag 27

Explicatur definitio . . . . . Pag 28

Cap II

de termino Logico sec I . . . . . Pag 30

De divisione terminorum sec II . . . . . Pag 33

Cap III

De proprietatibus terminorum sec I . . . . . Pag 41

De Reliquiis Terminis Proprietatibus sec II . Pag 44

Cap IV

De modo sciendi in communi . . . . . Pag 46

Cap V

De Difinitione . . . . . Pag 47

Ð definitio rei alia est essentialis, alia descriptiva. Pag. 48.

Caput VI Ð Divisione ..... Pag. 49.

Liber II

Sumulanum ..... Pag. 54

Ð materia, et forma, qualitate, et quantitate propositio
nis Sec II.

Propositionum divisionum exponuntur sec III. Pag. 54
Dividitur etiam propositio in claram, et obscuram, et expo-
nibilem ..... Pag. 55

Cap II

Ð proprietatibus enuntiationis sec I Ð opositione. Pag. 59
Ð equiponentia Propositionum ..... Pag. 64

Sec III

Ð Propositionum conversione ..... Pag. 68

Liber III

Sumulanum de tertia mentis operatione argumentatio
ne, sive discursu cap I ..... Pag. 65

Caput II

Ð variis argumentationibus speciebus ..... Pag. 68

Caput III

Ð materia, et forma syllogismorum eorumq; condi-
tionibus universim ..... Pag. 70

Caput IV

De reductione syllogismorum imperfectorum ad perfectos ..... Pag 74

Cap V

De principiis, et regulis artis syllogisticae ..... Pag 79

Caput VI

De variis syllogismorum speciebus ..... Pag 84

Caput VII

De sophistarum Falatiis ..... Pag 88

Caput Vltimum

Sumularum de modo interdisputandum servando .. Pag 93

Index

Logicae Magnae.

Praefatio ..... Pag 97

Dissertaciuncula doctrinalis de quorundam adverviorum significatione, quorum usus valde familiaris generatim in omnibus locutionibus scientissime evasit ..... Pag 99

Tractatus I

Proemialis de natura Logicae. Quaestio I. An Logica sit simpliciter scientia? Praelibantur aliqua et referuntur sententiae ..... Pag 68

Quaestio II

Vtrum Logica sit proprie ars? ..... Pag 120

Quæstio III

An detur praxim in intellectu? ..... Pag 129

Quæstio IV

Vtrum Logica sit simpliciter practica, vel speculativa? ..... Pag 134

Quæstio V

Vtrum Logica sit necessaria ad alias scietias acquirendas? ..... Pag 160

Quæstio VI

Qualiter Logica concurrat ad actus aliarum scientiarum an efective; an vero directive? ..... Pag 180

Tractatus II

De obsecto Logicæ ..... Pag 186

Quæstio I

Quodnam sit obsectum primarium aequatum Logicæ? Pag 188

Quæstio II

An modus sciendi formalis, an vero obsectivus sit obsectum formale adequatum Logicæ? ..... Pag 201

Quæstio III

An forma modi sciendi obsectivi sit ens rationis; an vero cognitio obsectum intrinsece denominans ..... Pag 220

Tractatus IV

Ex methaphisica mutuatus de Vniversalibus in communi ..... Pag 236

Quæstio I

Doctrinalis de natura Universalis, hujusque requisitis, atque divisione ..... Pag 237

Quæstio II

Vtrum natura aparte rei sit Universalis? .... Pag 238

Quæstio II

Vtrum natura secundum se aliquam habeat unitatem pluribus communem? ..... Pag 255

Quæstio III

An cognitione Practica, an vero comparativa, fiat Universalia? ..... Pag 264

Quæstio IV

Quodnam sit immediatum Universalitatis subjectum? ..... Pag 267

Quæres I

quenam sit forma tam Logica, quam Methaphisica et Universalis? ..... Pag 273

Quæres II

Vtrum Universale habeatur in actuale praedicatione? Pag 274

Quæstio V

Quomodo natura Universalis, vel plures rationes ejusdem rei inter se distinguantur? ..... Pag 276

Quæstio VI

Vtrum distinctio rationis inter gradus Methaphisicos ac inter naturam, et singularitatem per solam fiat formalem an per objectivam praecisionem? ..... Pag 292

Carta de hermandad del Cursu de el P. Mtro. Fr. Remigio caño; en este colegio de Sta. Maria de Hirache a 27 de Marzo de 1774 siendo Rmo. el P. Mtro. Fr. Miguel de Ruete, y Abbad el P. Mtro. Fr. Manuel Fernandez Villanueva.

Su Rma.	1. mut.	Naxera.
P. M. Fr. Manuel Fernandez. Abb.	1 mut	Burgos.
P. M. Fr. Candido Moral	6. mut.	Valladolid.
P. M. Fr. Benito Montejo	1. mut.	Arlanza.
P. M. Fr. Mathias Villanuño	1 mut.	Delespino.
P. M. Fr. Remigio Caño Lect.	6. mut.	Coreas.
P. M. Fr. Veremundo Ortiz. Pas.	6. mut.	Santiago
P. M. Fr. Vicente Voado. Pas.	6. mut	Samos.
P. Pri. maj. Fr. Mauro Aparicio.	1 mut	Burgos.

Condiscipulos.

P. Fr. Cosme Gonzalez	6.	Carrion.
P. Fr. Ynigo Camina	6	Burgos.
P. Fr. Placido Caveza	6	Burgos.
P. Fr. Manuel Evia.	6	Oña.
P. Fr. Pablo Estarda.	6	Santiago.

P. Fr. Joseph Ruiz 6. Sopetran.
P. Fr. Veremundo Ygal 6. Samos.
P. Fr. Angel Buezo 6. Lorenzana.
P. Fr. Joseph Vegas 6. Valvanera.
P. Fr. Benito Rubio 6. Sn millan.
P. Fr. Simon Garcia 6. Naxera
+ P. Fr. Juan Sarabia 6. requiesce. Valladolid
P. Fr. Joseph Castro 6. Valladolid.
P. Fr. Fernando Pouplana 6. Sn Feliu.
P. Fr. Anselmo Blas 6. Cardeña.
P. Fr. Martin Rubina 6. Sahagun.
P. Fr. Thadeo Montes 6. Santiago.
P. Fr. Benito Mendoza 6. Monserrate.
P. Fr. Manuel Blasco. 6. Monserrate.
P. Fr. Juan. Iniguez. 6. Leon.
P. Fr. Fernando Quinteiro 6. Ovarenes.
P. Fr. Mauro Calderon 6. Coreas.
P. Fr. Troilan Novoa 6. Samos
Dn. Gaspar de Soto seglar 4. mut. Palencia.
todas estas misas se deben decir den-
tro de 2 meses segun la opinion com-
un.

Condiscipulos sezlaxes.

Dn Andres Miñano.	Valladolid.
Dn Clemente de Orive.	Logroño.
Dn Celario de Orive.	Logroño.
Dn Miguel de Lazano.	Soto.
Dn Valentin de Lazano.	Soto.
Dn Ygnacio Romeo.	Pamplona.
Dn Joseph Muntegui.	Sn sebastian.
Dn Joseph. Echevaria.	Sn sebastian.
Dn Joseph Monasterio	Valladolid.
Dn. Joseph Cuñexer.	Aldeanueva.
Dn Manuel oñate.	Authol.
Dn Xavier oñate.	Authol
Dn Balthasar Goñi.	Arellano.
Dn Diego Arellano.	Vrviola.
Dn Nicolas de Vicuña	Corcos.
Dn Miguel de Zaraluquin.	Peralta.
Dn Joseph Pastor.	Navarrete.
Dn Joseph Echevaria.	Estella.
Dn Luis de Arredo	Estvillan.